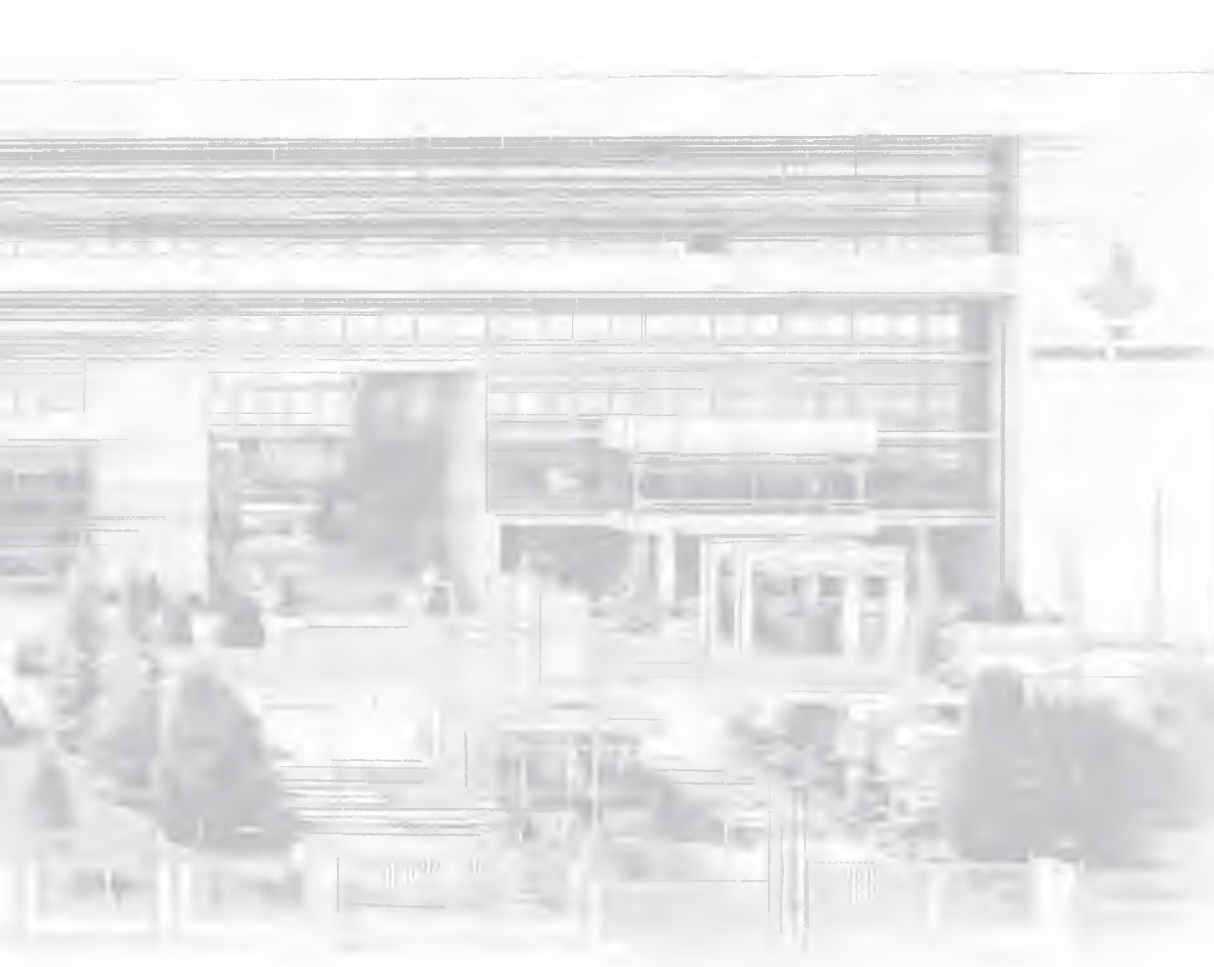

Yıllık Rapor 2024

Anayasa Mahkemesi Yayınları

ISBN : 978-625-6318-03-8

Yıllık Rapor 2024

© 2025, Anayasa Mahkemesi

Anayasa Mahkemesinin yazılı izni olmaksızın, kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltılması ve dağılımı yapılamaz. Kitapta yayımlanan kararlar, kaynak gösterilmeden başka bir yerde yayımlanamaz.

Anayasa Mahkemesi Başkanlığı
Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü

Adres : Ahlatlıbel Mah. İncek Şehit Savcı Mehmet Selim Kiraz Bulvarı No: 4
06805 Çankaya, Ankara / TÜRKİYE

Telefon : +90 312 463 73 00

Fax : +90 312 463 74 00

E-posta: ayam@anayasa.gov.tr

Twitter : @AYMBASKANLIGI

Grafik Tasarım
EPAMAT Basın Yayın Promosyon
San. Tic. Ltd. Şti. • www.epamat.com.tr

Baskı
EPAMAT Basın Yayın Promosyon San. Tic. Ltd. Şti.

Telefon : +90 312 394 48 63

Fax : +90 312 394 48 65

Web : www.epamat.com.tr

Basım Tarihi : Mart 2025

www.anayasa.gov.tr

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM

01

MAHKEMENİN OLUŞUMU

Genel Olarak.....	10
Genel Kurulun Oluşumu.....	11
Bölmelerin Oluşumu.....	18
Komisyonların Oluşumu.....	19

BÖLÜM

02

MAHKEMENİN GÖREV VE YETKİLERİ İLE TEŞKİLAT YAPISI

Görev ve Yetkileri.....	22
Genel Olarak.....	22
Genel Kurulun Görev ve Yetkileri.....	23
Bölmelerin Görev ve Yetkileri.....	23
Komisyonların Görev ve Yetkileri.....	24
Teşkilat Yapısı.....	25
Yargısal Birimler.....	25
Genel Sekreterlik.....	26
Hizmet Birimleri.....	27

BÖLÜM

03

2024 YILINDA MAHKEME

Mahkeme Çalışmalarına İlişkin Gelişmeler.....	30
Anayasa Yargısı Araştırmaları Merkezi Faaliyetleri.....	39
Mahkemenin Uluslararası Faaliyetleri.....	57

BÖLÜM

04

BAŞKAN'IN KONUŞMALARI

Anayasa Mahkemesinin 62. Kuruluş Yıldönümü ve Anayasa Mahkemesi Üyesi Prof. Dr. Ömer ÇINAR'ın Andıçme Töreninde Yaptığı Konuşma.....	92
Anayasa Mahkemesinin Temel Haklar Alanındaki Kararlarının Etkili Şekilde Uygulanması Ortak Projesi Hâkim ve Cumhuriyet Savcılarına Yönelik Programın Açış Konuşması.....	99
Anayasa Mahkemesi Üyesi Doç. Dr. Metin KIRATLI'nın andıçme Töreni ve Bireysel Başvurunun 12. Yıldönümü Sempozyumu Açış Konuşması.....	104
Asya Anayasa Mahkemeleri ve Muadili Kurumlar Birliğinin (AAMB) 6. Kongresinde Yaptığı Konuşma.....	110
Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Göç ve İnsan Hakları Uluslararası İstişare Konferansı Açış Konuşması.....	116
Balkan Anayasa Mahkemeleri Forumu İkinci Konferansında Yaptığı Konuşma.....	120
Afrika Anayasa Yargısı Konferansı (CCJA) 7. Kongresinde Yaptığı Konuşma.....	126

BÖLÜM

05

2024 YILINDA MAHKEMENİN ÖNE ÇIKAN KARARLARI

Norm Denetimi Kararları.....	133
Bireysel Başvuru Kararları.....	154

BÖLÜM

06

İSTATİSTİKLER

Norm Denetimi İstatistikleri.....	208
Bireysel Başvuru İstatistikleri.....	215

BAŞKAN'IN MESAJI

Hukukun üstünlüğü ilkesine ve temel insan hakları anlayışına dayalı bir anayasa yargısı, demokratik toplumların temel taşlarından biridir. Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın verdiği yetki ve görev kapsamında, bireylerin temel hak ve özgürlüklerini güvence altına almak ve geliştirmek amacıyla yürüttüğü çalışmalarla anayasa yargısının hayata geçirilmesinde kritik bir rol oynamaktadır. Anayasa Mahkemesi, "Türk Milleti adına" verdiği kararlarda, adalet ve hakkaniyet ilkeleri doğrultusunda, ulusal ve uluslararası temel hukuk normlarını da dikkate alarak değerlendirme yapmaktadır.

Elinizde bulunan bu rapor, Mahkememizin 2024 yılı boyunca gerçekleştirdiği faaliyetleri, anayasa yargısı alanındaki yenilikleri ve bireysel başvuru mekanizması ile temel hak ve özgürlüklerin gelişimine katkı sağlayan kararlarını kapsamlı bir şekilde sunmaktadır. Anayasa Mahkemesi, norm denetimi ve bireysel başvuru süreçlerinde verdiği kararlarla toplumda hukuki güven duygusunun pekişmesine ve yargı kurumlarına güvenin artmasına da katkıda bulunmuştur.

Bu raporda, Mahkememizin yapısına ve çalışma süreçlerine dair bilgilerle birlikte ulusal ve uluslararası düzeyde gerçekleştirdiği etkinliklere yer verilmiştir. Ayrıca temel hak ve özgürlüklerin korunmasında kritik öneme sahip olan önemli kararları-

mızın özeti, hukuk uygulayıcıları, akademisyenler ve tüm ilgililer için bir rehber niteliği taşımaktadır.

Birinci bölümde Mahkememiz Genel Kurulu, Bölümleri ve Komisyonlarının oluşumuna ilişkin kısa bilgiler bulunmaktadır.

İkinci bölümde Genel Kurulun, Bölümlerin ve Komisyonların görevleri ile yetkileri hakkında bilgilere yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde, Mahkemenin yapısı, işleyişi, temel yaklaşımı, basın ve halkla olan ilişkileri, yayınları ve eserleri ile ulusal ve uluslararası alandaki ilişkilerinde görülen değişiklikler, gelişmeler ve yenilikler ele alınmıştır.

Dördüncü bölümde Anayasa Mahkemesi Başkanı'nın 2024 yılında yaptığı bazı konuşmalara yer verilmiştir.

Raporun beşinci bölümünde, Mahkemenin farklı konulardaki içtihatlarını sergilemek amacıyla 2024 yılında sonuçlanan norm denetimi ve bireysel başvurulara ilişkin öne çıkan kararlar özet olarak sunulmuştur. Bu bölümde, Mahkemenin temel hak ve özgürlüklere bakış açısı ortaya konularak başta hukuk uygulayıcıları ile akademisyenler olmak üzere içtihatları takip eden tüm ilgililere katkı sağlanması hedeflenmiştir.

Son bölümde, Mahkemenin 2024 yılı çalışma performansı, çeşitli istatistiksel veriler ve grafiklerle desteklenerek, yıllar bazında karşılaştırmalı bir şekilde sunulmuştur.

Anayasa Mahkemesi, 2024 yılında da şeffaflık, hesap verebilirlik, insan hakları ve adalet ilkelerini temel alarak görevini yerine getirmiştir. Anayasa Yargısı Araştırmaları Merkezi tarafından hazırlanan bu raporun, hukuk alanındaki çalışmalarımıza ışık tutmasının yanı sıra, anayasa yargısının ve özellikle bireysel başvurunun toplumun her kesiminde daha iyi anlaşılmasına vesile olmasını temenni ediyorum.

Bu raporun hazırlanmasında emeği geçen tüm mesai arkadaşlarıma ve daha adil bir gelecek inşa etme çabamıza katkı sağlayan herkese gönülden teşekkür ediyorum.

Kadir ÖZKAYA

T.C. Anayasa Mahkemesi Başkanı

2024 YILI

2 Ocak	Lisans Öğrencilerine Yönelik Kış Dönemi Stajının Başlangıcı
12 Ocak	Staja Katılan İlk Grup Lisans Öğrencilerinin Sertifika Töreni
12 Ocak	Uyuşmazlık Mahkemesi Başkan Seçiminde Uyuşmazlık Mahkemesi Başkanlığına Sayın Rıdvan GÜLEÇ, Başkanvekilliğine Sayın Kenan YAŞAR'ın seçilmesi
26 Ocak	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Adli Yıl Açılış Töreni
30 Ocak	Anayasa Mahkemesi Üyesi Sayın Muammer TOPAL'ın emekliye ayrılması

O C A K

5-6 Mayıs	"Anayasa Mahkemesinin Temel Haklar Alanındaki Kararlarının Etkili Şekilde Uygulanmasının Desteklenmesi Projesi" Kapsamında "Anayasa Mahkemesi Kararların Bağlayıcı Gücü ve İcrası" Eğitim Programı
12 Mayıs	Anayasa Mahkemesi Üyesi Sayın M. Emin KUZ'un emekliye ayrılması
12-14 Mayıs	Brezilya Federal Yüksek Mahkemesi Tarafından Düzenlenen J20 Zirvesi
17 Mayıs	Anayasa Mahkemesi Başkanı Sayın Kadir ÖZKAYA'nın Avrupa Konseyi Ankara Program Ofisi Başkanı William Massolin ve Beraberinde Yer Alan Heyeti Ziyareti
21-24 Mayıs	Başkan Sayın Kadir ÖZKAYA'nın Moldova'nın Başkenti Kişinev'de Düzenlenen CECC XIX. Kongresi'ne Katılımı
23 Mayıs	E. 2021/1 Yüce Divan Duruşması
24 Mayıs	Türk Devletleri Teşkilatı (TDT) Üyesi Ülkelerin Barolar Birliği Başkanlarından Oluşan Heyetin Mahkememizi Ziyareti
27-30 Mayıs	Kore Anayasa Mahkemesi Tarafından AAMB Kapsamında Düzenlenen 4. Araştırma Konferansı
30-31 Mayıs	"Anayasa Mahkemesinin Temel Haklar Alanındaki Kararlarının Etkili Şekilde Uygulanmasının Desteklenmesi Projesi" Kapsamında Düzenlenen "Adil Yargılanma Hakkı Eğitimi" Programı

M A Y I S

2 Eylül-6 Aralık	"Anayasa Mahkemesinin Temel Haklar Alanındaki Kararlarının Etkili Şekilde Uygulanmasının Desteklenmesi Projesi" Kapsamında Mahkememizden Üç Raportörün AİHM ve Avrupa Konseyi AİHM Kararlarının İcrası Dairesinde Görevlendirilmesi
4 Eylül	Avrupa Anayasa Mahkemeleri Konferansı (CECC) 1. Komite Toplantısı (çevrim içi)
4 Eylül	Başkan Sayın Kadir ÖZKAYA'nın KKTC Yüksek Mahkeme Başkanı Bertan ÖZERDAĞ'ı Makamında Kabulü
5 Eylül	Asya Anayasa Mahkemeleri ve Muadili Kurumlar Birliği (AAMB) Genel Sekreterler Toplantısı (çevrim içi)
6 Eylül	Bakü'de Düzenlenen "Hukuk ve İklim" Konulu Uluslararası Konferansı
10 Eylül	Başkan Sayın Kadir ÖZKAYA'nın Arnavutluk Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi Başkanı Holta ZAÇAJ'ı Makamında Kabulü
11 Eylül	Anayasa Mahkemesi Üyeliğine Seçilen Sayın Doç. Dr. Metin KIRATLI'nın Andıçme Töreni
12 Eylül	"Bireysel Başvurunun İkincilliği İlkesi Çerçevesinde Etkili Başvuru Hakkı" Konulu Türkiye'de Bireysel Başvurunun Kabulünün 12. Yıldönümü Uluslararası Konferansı
13-15 Eylül	"Anayasa Mahkemesinin Temel Haklar Alanındaki Kararlarının Etkili Şekilde Uygulanmasının Desteklenmesi Projesi" Kapsamında Düzenlenen Çalıştay
16 Eylül	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) Yüksek Mahkemesinin Adli Yıl Açılış Töreni
17-21 Eylül	Asya Anayasa Mahkemeleri ve Muadili Kurumlar Birliği (AAMB) 6. Kongresi
19 Eylül	E. 2021/1 Yüce Divan Duruşması
27 Eylül	Bosna Hersek, Kosova Cumhuriyeti, Kuzey Makedonya Cumhuriyeti ve Romanya Hâkim-Savcı Adaylarının Mahkememizi Ziyareti
30 Eylül	Asya Anayasa Mahkemeleri ve Muadili Kurumlar Birliği (AAMB) 12. Yaz Okulu Programı

E Y L Ü L

Ş U B A T

6-7 Şubat	Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Çalıştayı
8 Şubat	Anayasa Mahkemesi Üyeliğine Seçilen Sayın Yılmaz AKÇİL'in Andıçme Töreni
13 Şubat	Pakistan Şeriat Mahkemesi Heyetinin Mahkememizi Ziyareti
21-24 Şubat	Hâkim ve Savcılara Yönelik "Adil Yargılanma Hakkı Eğitimi" Programı
26 Şubat	Anayasa Yargısı Araştırmaları Merkezi (AYAM) - Koç Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ortak Konferansı
27 Şubat	Cezayir Yargı Heyetinin Mahkememizi Ziyareti

H A Z İ R A N

3 Haziran	Lisans Öğrencilerine Yönelik Yaz Dönemi Stajının Başlangıcı
4 Haziran	Avrupa Birliği Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı (IPA) İkinci Döneminde Yargı, Temel Haklar ve Sivil Toplum Sektörel İzleme Komitesi Toplantısı (çevrim içi)
4 Haziran	Katar Adalet Bakanlığı Heyetinin Mahkememizi Ziyareti
6 Haziran	Başkan Sayın Kadir ÖZKAYA'nın Kore Cumhuriyeti Yüksek Mahkemesi Üyesi Lee HEUNGKU'yu Makamında Kabulü
10 Haziran	Başkan Sayın Kadir ÖZKAYA'nın Karadağ Cumhuriyeti Sayıştay Başkanı Nikola N. KOVACEVIC'i Makamında Kabulü
12 Haziran	Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi (AKPM) Denetim Komisyonu Eş Raportörlerinin Ziyareti
14 Haziran	Staja Katılan İlk Grup Lisans Öğrencilerinin Sertifika Töreni
26 Haziran	Moldova ve Özbekistan Yargı Mensuplarından Oluşan Heyetin Mahkememizi Ziyareti
26-28 Haziran	XII. St. Petersburg Uluslararası Hukuk Forumu
28 Haziran	Moğolistan Yargı Genel Konseyi Heyetinin Mahkememizi Ziyareti

E K İ M

4 Ekim	Venedik Komisyonu Heyetinin Mahkememize Çalışma Ziyareti
4 Ekim	Başkan Sayın Kadir ÖZKAYA'nın Kuzey Makedonya Cumhuriyeti Meclis Başkanı Afrim GASHI'yi Makamında Kabulü
4-5 Ekim	"Anayasa Mahkemesinin Temel Haklar Alanındaki Kararlarının Etkili Şekilde Uygulanmasının Desteklenmesi Projesi" Kapsamında Hâkim ve Savcılara Yönelik "Adil Yargılanma Hakkı Eğitimi" Programı
11-12 Ekim	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) ve Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Göç ve İnsan Hakları Uluslararası İstişare Konferansı
17-18 Ekim	Budva, Karadağ'da Düzenlenen "Güneydoğu Avrupa'da İnsan Hakları ve Çevre" Konulu Bölgesel Konferansı'a Katılım
18 Ekim	"İletişim Stratejisi" Çerçevesinde Basın Bilgilendirme Toplantısı
23-25 Ekim	Kosova Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi Tarafından Düzenlenen "Çağdaş Anayasa Yargısındaki Gelişmeler: Balkan Bölgesi Örneği" Konulu Uluslararası Konferansı
24-25 Ekim	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Çalışma Ziyareti
28 Ekim	Avrupa Anayasa Mahkemeleri Konferansı (CECC) 2. Komite Toplantısı (çevrim içi)
30 Ekim-3 Kasım	Afrika Anayasa Yargısı Konferansının (CCJA) Zimbabve'de Düzenlenen 7. Kongresi

MAHKEME

N İ S A N

- 16 Nisan Anayasa Mahkemesi Başkanvekili Seçiminde Sayın Basri BAĞCI'nın Başkanvekili Seçilmesi
- 19 Nisan Anayasa Mahkemesi Başkanı Sayın Prof. Dr. Zühtü ARSLAN'ın emekliye ayrılması
- 25 Nisan Anayasa Mahkemesinin 62. Kuruluş Yıl Dönümü Töreni ve Anayasa Mahkemesi Üyeliğine Seçilen Sayın Prof. Dr. Ömer ÇINAR'ın Andıçme Töreni

M A R T

- 4 Mart Moldova Anayasa Mahkemesi Heyetinin Çalışma Ziyareti
- 5 Mart Anayasa Mahkemesi Başkanvekili Seçiminde Sayın Kadir ÖZKAYA'nın Başkanvekili Seçilmesi
- 21 Mart Anayasa Mahkemesi Başkan Seçiminde Sayın Kadir ÖZKAYA'nın Başkan Seçilmesi
- 29 Mart "Anayasa Mahkemesinin Temel Haklar Alanındaki Kararlarının Etkili Şekilde Uygulanmasının Desteklenmesi Projesi" Kapsamında Düzenlenen Yuvarlak Masa Toplantısı

A Ğ U S T O S

- 8 Ağustos Asya Anayasa Mahkemeleri ve Muadili Kurumlar Birliği (AAMB) Genel Sekreterler Toplantısı (çevrim içi)
- 14 Ağustos Federal Almanya Ankara Büyükelçiliğinin Mahkememizi Ziyareti

T E M M U Z

- 5 Temmuz Staja Katılan İkinci Grup Lisans Öğrencilerinin Sertifika Töreni
- 17 Temmuz Başkan Sayın Kadir ÖZKAYA'nın Filistin Barolar Birliği Başkanı Fadi Hatem Abbaas SALAHALDEEN'i Makamında Kabulü
- 19 Temmuz Staja Katılan Üçüncü Grup Lisans Öğrencilerinin Sertifika Töreni
- 23-27 Temmuz Başkan Sayın Kadir ÖZKAYA ve Beraberindeki Heyetin Bakü'ye Çalışma Ziyareti

A R A L I K

- 4 Aralık Kosova Savcılık Konseyi Heyetinin Mahkememizi Ziyareti
- 4 Aralık Mali Yardım Aracı (IPA) İkinci Döneminde Yargı, Temel Haklar ve Sivil Toplum Sektörel İzleme Komitesi Toplantısı (çevrim içi)
- 4 Aralık Avrupa Konseyi İş Birliği Projelerinin Programlamasından Sorumlu Daire Başkanı Schnutz DÜRR'ün Mahkememizi Ziyareti
- 6 Aralık "Temel Haklar ve Hürriyetlerin Korunmasında Anayasa Mahkemesinin Rolü" Konulu Sempozyum
- 9 Aralık Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK) İş Birliğinde "Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Çocukların Adalete Erişimi Çalıştayı"
- 10 Aralık Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarının İcrası Dairesi (AKİD) Heyetinin Mahkememizi Ziyareti
- 11 Aralık Azerbaycan Cumhuriyeti Hâkim Adaylarının Mahkememizi Ziyareti
- 13-14 Aralık "Anayasa Mahkemesinin Temel Haklar Alanındaki Kararlarının Etkili Şekilde Uygulanmasının Desteklenmesi Projesi" Kapsamında Hâkim ve Savcılara Yönelik "Adil Yargılanma Hakkı Eğitimi" Programı
- 19 Aralık E. 2021/1 Yüce Divan Duruşması
- 23 Aralık Demokrasi ve Hukuk Devletinın Teminatı Olarak Anayasa Yargısı Sempozyumu

K A S I M

- 6 Kasım Gambiya Yargı Heyetinin Mahkememizi Ziyareti
- 6-9 Kasım Anayasa Mahkemesi Heyetinin Fransız Anayasa Konseyi ve Danıştay ile AIHM ziyareti
- 13 Kasım Başkan Sayın Kadir ÖZKAYA'nın Kuzey Makedonya Anayasa Mahkemesi Başkanı Darko KOSTADİNOVSKI'yi Makamında Kabulü
- 14 Kasım Başkan Sayın Kadir ÖZKAYA'nın Irak Cumhuriyeti Yüksek Yargı Konseyi ve Yargıtay Başkanı Faik ZEYDAN'ı Makamında Kabulü
- 14 Kasım Uluslararası Basın Enstitüsü (IPI) Heyetinin Mahkememizi Ziyareti
- 19 Kasım "Anayasa Mahkemesinin Temel Haklar Alanındaki Kararlarının Etkili Şekilde Uygulanmasının Desteklenmesi Projesi" Kapsamında Proje Yürütme Kurulu Toplantısı
- 19 Kasım Asya Anayasa Mahkemeleri ve Muadili Kurumlar Birliği (AAMB) Genel Sekreterler Toplantısı (çevrim içi)
- 20 Kasım Kore Anayasa Mahkemesi AAMB Müdür Yardımcılarının Mahkememizi Ziyareti
- 26-27 Kasım Avrupa Birliği Katılım Sürecinde Müktesebat Uyumuna İlişkin Gelişmelerin Takip Edilmesi Amacıyla Kurulan 8 No'lu Alt Komitenin 19. Tur Toplantısı

B Ö L Ü M

01

MAHKEMENİN
OLUŞUMU

T.C.
ANAYASA MAHKEMESİ

Mahkemenin Oluşumu

I . G E N E L O L A R A K

Anayasa Mahkemesi on beş üyeden oluşur. Türkiye Büyük Millet Meclisi; iki üyeyi Sayıştay Genel Kurulunun kendi başkan ve üyeleri arasından, her boş yer için gösterecekleri üçer aday içinden, bir üyeyi ise baro başkanlarının serbest avukatlar arasından göstereceği üç aday içinden yapacağı gizli oylamayla seçer. Türkiye Büyük Millet Meclisinde yapılacak bu seçimde, her boş üyelik için ilk oylamada üye tam sayısının üçte iki ve ikinci oylamada üye tam sayısının salt çoğunluğu aranır. İkinci oylamada salt çoğunluk sağlanamazsa bu oylamada en çok oy alan iki aday için üçüncü oylama yapılır, üçüncü oylamada en fazla oy alan aday üye seçilmiş olur.

Cumhurbaşkanı; üç üyeyi Yargıtay, iki üyeyi Danıştay genel kurullarınca kendi başkan ve üyeleri arasından her boş yer için gösterecekleri üçer aday içinden; en az ikisi hukukçu olmak üzere üç üyeyi Yükseköğretim Kurulunun (YÖK) kendi üyesi olmayan yükseköğretim kurumlarının hukuk, iktisat ve siyasal bilimler dallarında görev yapan öğretim üyeleri arasından göstereceği üçer aday içinden; dört üyeyi üst kademe yöneticileri, serbest avukatlar, birinci sınıf hâkim ve savcılar ile en az beş yıl raportörlük yapmış Anayasa Mahkemesi raportörleri arasından seçer.

Yargıtay, Danıştay ve Sayıştay genel kurulları ile Yükseköğretim Kurulundan Anayasa Mahkemesi üyeliğine aday göstermek için yapılacak seçimlerde, her boş üyelik için en fazla oy alan üç kişi aday gösterilmiş sayılır. Baro başkanlarının serbest avukatlar arasından göstereceği üç aday için yapılacak seçimde en fazla oy alan üç kişi aday gösterilmiş sayılır.

Anayasa Mahkemesine üye seçilebilmek için kırk beş yaşını doldurmuş olması kaydıyla yükseköğretim kurumları öğretim üyelerinin profesör veya doçent unvanını kazanmış, avukatların en az yirmi yıl fiilen avukatlık yapmış, üst kademe yöneticilerinin yükseköğrenim görmüş ve en az yirmi yıl kamu hizmetinde fiilen çalışmış, birinci sınıf hâkim ve savcılarının adaylık dâhil en az yirmi yıl çalışmış olması şarttır.

Mahkeme üyeleri arasından gizli oyla ve üye tam sayısının salt çoğunluğu ile dört yıl için bir başkan ve iki başkanvekili seçilir, süresi bitenler yeniden seçilebilirler.

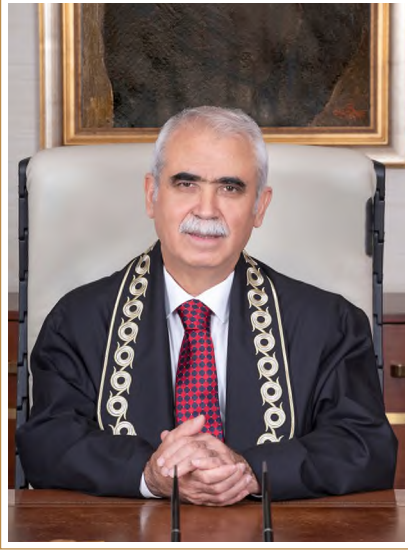
Anayasa'nın 149. ve 6216 Sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 20. maddelerine göre Anayasa Mahkemesi Genel Kurul, Bölümler ve Komisyonlar hâlinde çalışır.

II. GENEL KURULUN OLUŞUMU

Genel Kurul, başkan ve iki başkanvekili dâhil on beş üyeye sahip olup başkan veya başkanvekilinin başkanlığında en az on üye ile toplanmaktadır. Genel Kurul salt çoğunlukla karar alır. Ancak Anayasa değişikliğinde iptale, siyasi partilerin kapatılmasına ya da devlet yardımından yoksun bırakılmasına karar verilebilmesi için toplantıya katılan üyelerin üçte iki oy çokluğu şarttır.

31 Aralık 2024 tarihi itibarıyla Genel Kurulun oluşumu şu şekildedir:

Kadir ÖZKAYA | Başkan

1963 yılında Tarsus'ta doğmuştur. Bandırma Ortaokulunun ardından Tapu Kadastro Meslek Lisesini bitirmiş, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümünden 1985 yılında mezun olmuştur.

Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğünde memurluk, Tarım Kredi Kooperatiflerinde kontrolörlük görevlerinde bulunmuştur. 4 Şubat 1991 tarihinde başladığı idari yargı hâkimlik stajını tamamladıktan sonra 13 Mayıs 1993 tarihinde Danıştay tetkik hâkimliğine atanmıştır. 2004 yılı Kasım ayına kadar bu görevini sürdürmüştür. 21 Ekim 2005 tarihinde ise Kasım 2004'te geçici olarak görevlendirildiği Anayasa Mahkemesi raportörlüğü görevine atanmıştır. Bu görevi yürütmekte iken 2011 yılında, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu tarafından Danıştay üyeliğine; 18 Aralık 2014 tarihinde de Sayın Cumhurbaşkanı tarafından Anayasa Mahkemesi üyeliğine seçilmiş ve 22 Aralık 2014 tarihinde göreve başlamıştır.

2002 yılında Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Kamu Yönetimi Uzmanlık Programı'nı *Yerel Yönetimlerin Seçilmiş Organlarının Organlık Niteliklerini Yitirmeleri konulu tezi ile bitirmiştir. Açıklamalı İçtihatlı İdari Yargılama Usulü Kanunu ve Belediye Başkanları, Meclis Üyeleri ve Muhtarların Soruşturulmaları, Yargılanmaları ve Düşürülmele-*ri isimli ortak çalışma ürünü iki kitabı bulunmaktadır.

Anayasa Mahkemesi Genel Kurulunca 12 Mart 2020 ve 5 Mart 2024 tarihlerinde yapılan toplantıda iki kez Anayasa Mahkemesi başkanvekilliğine seçilmiştir. 4 Nisan 2020 ve 19 Nisan 2024 tarihleri arasında İkinci Bölüm başkanlığı görevini yürütmüştür.

Anayasa Mahkemesi Genel Kurulunca 21 Mart 2024 tarihinde Anayasa Mahkemesi başkanlığına seçilmiş, 20 Nisan 2024 tarihinde göreve başlamıştır.

Hasan Tahsin GÖKCAN | Başkanvekili

Fındıklı hâkimliği, Tuzluca ve Bozüyük hâkimliği ile Yargıtay tetkik hâkimliği görevlerinde bulunmuş; 24 Şubat 2011 tarihinde Yargıtay üyesi olarak seçilmiştir. Yargıtay Genel Kurulunca gösterilen üç aday arasından Sayın Cumhurbaşkanı tarafından 17 Mart 2014 tarihinde Anayasa Mahkemesi üyesi olarak seçilmiştir. Anayasa Mahkemesi Genel Kurulunca 26 Mart 2019 ve 6 Nisan 2023 tarihlerinde yapılan toplantıda iki kez Anayasa Mahkemesi başkanvekilliğine seçilmiştir. Başkanvekilliği ile Birinci Bölüm başkanlığı görevini 15 Nisan 2019 tarihinden itibaren yürütmektedir.

Basri BAĞCI | Başkanvekili

1989 yılında Ankara adli yargı hâkim adaylığına başlamıştır. Sırasıyla Sivas-Gürün, Siirt-Pervari, Konya-Hüyük'te Cumhuriyet savcılığı yapmış; 1999 yılında Adalet Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığına adalet müfettişi olarak atanmıştır. 2005 yılında adalet başmüfettişi olmuştur. Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdür Yardımcılığı, Adalet Bakanlığı Ceza Tevkifevleri Genel Müdür Yardımcılığı ve Adalet Bakanlığı Müsteşar Yardımcılığı görevlerinde bulunmuştur. İngiltere Exeter Üniversitesinde uluslararası insan hakları hukuku alanında yüksek lisans yapmıştır. 5 Temmuz 2017 tarihinde Yargıtay üyesi olmuş, 2 Nisan 2020 tarihinde Sayın Cumhurbaşkanı tarafından Anayasa Mahkemesi üyeliğine seçilmiştir. Anayasa Mahkemesi Genel Kurulunca 16 Mart 2024 tarihinde yapılan toplantıda Anayasa Mahkemesi başkanvekilliği seçilmiştir. Bu tarihten itibaren Başkanvekilliği ve İkinci Bölüm Başkanlığı görevini yürütmektedir.

Prof. Dr. Engin YILDIRIM | Üye

1989'da Warwick Üniversitesi Warwick Business School'da yüksek lisansını, 1994'te Manchester Üniversitesi Faculty of Economics and Social Studies'de doktorasını tamamlamış; 1994 ile 2010 yılları arasında Sakarya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde öğretim üyesi olarak çalışmıştır. 2003 ile 2010 yılları arasında aynı Fakültede dekanlık görevinde bulunmuştur. 9 Nisan 2010 tarihinde Sayın Cumhurbaşkanı tarafından YÖK Genel Kurulunun gösterdiği üç aday arasından Anayasa Mahkemesi üyeliğine seçilmiştir. Anayasa Mahkemesi Genel Kurulunca 19 Ekim 2015 tarihinde yapılan toplantıda Anayasa Mahkemesi başkanvekilliğine seçilmiş, 25 Ekim 2019 tarihinde bu görevi sona ermiştir.

Rıdvan GÜLEÇ | Üye

1989 ile 1991 yılları arasında Ulaştırma Bakanlığında çalışmıştır. 1991 yılında Sayıştayda denetçi yardımcısı olarak göreve başlamıştır. Aynı Kurumda sırasıyla denetçi, başdenetçi ve uzman denetçi olarak görev yapmıştır. TBMM Genel Kurulunun 25 Haziran 2009 tarihli 110'uncu Birleşiminde Sayıştay üyeliğine seçilmiştir. Sayıştay üyeliği görevini sürdürürken Sayıştayın gösterdiği üç aday arasından 13 Mart 2015 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu kararı sonrasında Anayasa Mahkemesi üyeliğine seçilmiştir.

Doç. Dr. Recai AKYEL | Üye

1988 yılında Yem Sanayii Türk A.Ş. Genel Müdürlüğünde sözleşmeli personel olarak çalışmıştır. 1989'da İçişleri Bakanlığında mülki idare amirliği görevine başlamıştır. Kaymakam olarak sırasıyla Pozanti, İscehisar, Çamoluk, Solhan, Gölyaka, İmamoğlu, Kızıltepe ve Elbistan ilçelerinde görev yapmıştır. 2007 ile 2009 yılları arasında Tokat valiliği görevinde bulunmuştur. Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu tarafından 26 Haziran 2009 tarihinde Sayıştay Başkanı seçilmiştir. Başkanlık görevinin sona ermesiyle Sayıştayda üye olarak görevine devam ederken Cumhurbaşkanlığı Başkanını olarak atanmıştır. Üst kademe yöneticileri arasından Sayın Cumhurbaşkanı tarafından 25 Ağustos 2016 tarihinde Anayasa Mahkemesi üyeliğine seçilmiştir.

Prof. Dr. Yusuf Şevki HAKYEMEZ | Üye

1995 yılında KTÜ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümünde araştırma görevlisi olarak göreve başlamıştır. 2005 yılında hukuk doçenti unvanını almış, 2010 yılında profesör olmuştur. 2010 ile 2012 yılları arasında KTÜ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi dekanlığı görevinde bulunmuştur. 2012 ile 2016 yılları arasında KTÜ rektör yardımcısı olarak görev yapmıştır. 2012 ile 2016 yılları arasında Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu üyeliği, 2012 ile 2015 yılları arasında ise Türkiye İnsan Hakları Kurulu üyeliği görevlerinde bulunmuştur. Yükseköğretim Kurulunca gösterilen üç aday arasından Sayın Cumhurbaşkanı tarafından 25 Ağustos 2016 tarihinde Anayasa Mahkemesi üyeliğine seçilmiştir.

Yıldız SEFERİNOĞLU | Üye

1993 yılından itibaren İstanbul'da serbest avukatlık yapmıştır. 1 Kasım 2015 genel seçimlerinde 26. Dönem İstanbul Milletvekili olarak seçilmiştir. Türkiye Büyük Millet Meclisinde, Türkiye-Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Parlamentolar Arası Dostluk Grubu Başkanlığı ve TBMM Adalet Komisyonu üyeliği görevlerinde bulunmuştur. 23 Temmuz 2018 – 25 Ocak 2019 tarihleri arasında Adalet Bakanlığı Bakan Yardımcılığı görevini yürütmüştür. Sayın Cumhurbaşkanı tarafından 25 Ocak 2019 tarihinde Anayasa Mahkemesi üyeliğine seçilmiştir.

Selahaddin MENTEŞ | Üye

1995 yılında Elâzığ adli yargı hâkim adayı olarak kamu görevine başlamıştır. Denizli-Buldan, Eskişehir-Han, Adıyaman-Gölbaşı hâkimi olarak görev yapmıştır. 2006 yılında Diyarbakır'da Ağır Ceza Mahkemesi üyeliği yapmıştır. 2010- 2012 arası Diyarbakır 1. Ağır Ceza Mahkemesi başkanlığı ve Adli Yargı Adalet Komisyonu başkanlığı görevlerini yürütmüştür. 2014-2017 yılları arasında Adalet Bakanlığı Müsteşar Yardımcılığı yapmıştır. 18 Ekim 2017- 1 Temmuz 2018 tarihleri arasında Adalet Bakanlığı Müsteşarı olarak görev yapmıştır. 21 Temmuz 2018 tarihinde Adalet Bakanlığı Bakan Yardımcılığı görevine getirilmiştir. Sayın Cumhurbaşkanı tarafından 6 Temmuz 2019 tarihinde Anayasa Mahkemesi üyeliğine seçilmiştir.

İrfan FİDAN | Üye

1997 yılında Ankara adli yargı hâkim adayı olarak kamu görevine başlamıştır. 1999 yılında stajını tamamladıktan sonra sırasıyla Kayseri-Akkışla, Erzurum-Aşkale, Zonguldak-Çaycuma, Hatay-Dört Yol, İstanbul-Şişli ve İstanbul Cumhuriyet savcısı olarak görev yapmıştır. 2012 yılında TMK 10. madde ile yetkili Cumhuriyet savcısı olarak atandıktan sonra 16 Ocak 2015- 26 Temmuz 2016 tarihleri arasında İstanbul Cumhuriyet Başsavcısı Vekilliği, bu tarihten 27 Kasım 2020 tarihine kadar İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı görevlerini yürütmüştür. 27 Kasım 2020 tarihinde Yargıtay üyesi olmuş, 23 Ocak 2021 tarihinde Sayın Cumhurbaşkanı tarafından Yargıtay Genel Kurulunca gösterilen üç aday arasından Anayasa Mahkemesi üyeliğine seçilmiştir.

Kenan YAŞAR | Üye

1996 yılından itibaren Çorum'da serbest avukatlık yapmış, Çorum Barosunda çeşitli kademelerde yöneticilik yaptıktan sonra Ekim 2018 ve Nisan 2021'de iki defa Çorum Barosu başkanlığına seçilmiştir. 2004-2009 yılları arasında Çorum Kent Konseyi Başkan Yardımcılığı görevinde bulunmuştur. 2007-2015 yılları arasında İnsan Hakları ve Demokrasi Derneği başkanlığı görevini yürütmüştür. 15 Ocak 2022 tarihinde baro başkanlarının oyları ile Anayasa Mahkemesinde boşalan serbest avukatlık kontenjanı için Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulan üç isim arasında 1. sırada yer almıştır. 19 Ocak 2022 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu tarafından Anayasa Mahkemesi üyeliğine seçilmiştir.

Muhterem İNCE | Üye

1997 yılından itibaren kaymakam olarak sırasıyla Sulakyurt, Samsat, Narman, Eceabat ilçelerinde görev yapmıştır. 2009 ile 2016 yılları arasında İçişleri Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı Şube Müdürlüğü, Personel Genel Müdürlüğü Daire Başkanlığı, Personel Genel Müdürlüğü Genel Müdür Yardımcılığı, İçişleri Bakanlığı Personel Genel Müdürü görevlerinde bulunmuştur. 2016 yılında Artvin valisi olarak atanmıştır. 2016-2018 yılları arasında İçişleri Bakanlığı Müsteşarlığı görevini yürütmüş, 2018 yılında İçişleri Bakanlığı Bakan Yardımcılığı görevine atanmıştır. 29 Haziran 2022 tarihli Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda Sayıştay üyeliğine seçilmiştir. Sayıştay üyeliği görevini sürdürürken Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu kararı sonrası 5 Ekim 2022 tarihinde Anayasa Mahkemesi üyeliğine seçilmiştir.

Yılmaz AKÇİL | Üye

Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalında "Türk İdari Yargısında Yürütmenin Durdurulması" başlıklı tez çalışması ile yüksek lisans eğitimi tamamlamıştır. Sivas ve Mersin Vergi Mahkemesi üyeliği, Erzurum İdare Mahkemesi üyeliği ve Erzurum İdare Mahkemesi başkanlığı, Erzurum Bölge İdare Mahkemesi başkanlığı görevlerinde bulunmuştur. 25 Şubat 2011 tarihinde Danıştay üyeliğine seçilmiştir. 27 Şubat 2014-9 Temmuz 2018 tarihleri arasında Türkiye Adalet Akademisi Başkanlığı görevini yürütmüştür. 17 Aralık 2018 tarihinde Danıştay Onuncu Daire Başkanlığına seçilmiş, bu görevini sürdürürken Danıştay Genel Kurulunca gösterilen üç aday arasından Sayın Cumhurbaşkanı tarafından 30 Ocak 2024 tarihinde Anayasa Mahkemesi üyeliğine seçilmiştir.

Prof. Dr. Ömer ÇINAR | Üye

Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Ana Bilim Dalında yüksek lisansını ve 2009 yılında da doktorasını tamamlamıştır. 2014 yılında medeni hukuk alanında doçent ünvanını almıştır. 2008 yılına kadar serbest avukatlık yaptıktan sonra 2008-2011 yılları arasında İstanbul Ticaret Üniversitesi Hukuk Fakültesinde araştırma görevlisi ve yardımcı doçent olarak çalışmıştır. 2011-2017 yılları arasında İstanbul Şehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Ana Bilim Dalında, 2017-2024 yılları arasında İbn Haldun Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Bölümünde öğretim üyesi olarak görev yapmıştır. 2021 yılından itibaren İbn Haldun Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanlığı görevini yürütmüştür. Yükseköğretim Kurulunca gösterilen üç aday arasından Sayın Cumhurbaşkanı tarafından 20 Nisan 2024 tarihinde Anayasa Mahkemesi üyeliğine seçilmiştir.

Doç. Dr. Metin KIRATLI | Üye

İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Ana Bilim Dalında yüksek lisansını ve Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Ana Bilim Dalında da doktorasını tamamlamıştır. 23 Şubat 2024 tarihinde ticaret hukuku alanında doçent ünvanı almaya hak kazanmıştır. 23 Kasım 2018 tarihinde YÖK üyeliğine atanmış olup 23 Kasım 2022 tarihine kadar bu görevini sürdürmüştür. Ulaş hâkimliği, Çaldıran hâkimliği, Yalvaç hâkimliği ve Manavgat hâkimliği, Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğünde tetkik hâkimliği, Daire Başkanlığı, Genel Müdür Yardımcılığı ve Genel Müdürlük görevlerinde bulunmuştur. 2014 yılında Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreter Yardımcılığı görevine atanmış olup 3 Ağustos 2018 tarihinde Cumhurbaşkanlığı hükûmet sisteminin ilk Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanı olarak atanmış ve bu görevi 18 Temmuz 2024 tarihine kadar ifa etmiştir. 18 Temmuz 2024 tarihinde Sayın Cumhurbaşkanı tarafından Anayasa Mahkemesi üyeliğine seçilmiştir.

III. BÖLÜMLERİN OLUŞUMU

Mahkemede, bireysel başvuruları incelemek üzere Başkan dışındaki üyelerden iki Bölüm kurulur. Her Bölüm bir başkanvekili ile altı üyeden oluşur. Bölümler, Birinci Bölüm ve İkinci Bölüm olarak adlandırılır.

Bölümlerde görev alacak başkanvekilleri dışındaki üyeler, geliş kaynakları ve Bölümler arasında dengeli dağılım esasları gözetilerek başkan tarafından belirlenir. İlgili üyenin talebi ya da başkanvekillерinden birinin önerisi üzerine başkan tarafından üyelerin Bölüm değişikliğine karar verilebilir.

Bölümler, başkanvekilinin başkanlığında dört üyenin katılımı ile toplanır. Başkanvekilinin bulunmadığı durumlarda Bölüme en kıdemli üye başkanlık eder. Bölümlerdeki heyetlerin oluşturulması amacıyla başkanvekili haricindeki Bölüm üyeleri kıdem sırasına göre listelenir. İlk ayki toplantılar, listedeki sıralamaya göre ilk dört üye ve başkanvekilinden oluşan heyet tarafından yapılır. Daha sonraki aylarda, kıdem sırasına göre toplantılara katılmayan en kıdemli üyeden başlamak suretiyle her üyenin dönüşümlü olarak görev yapması sağlanır. Bölüm başkanı bu dönüşüme ilişkin takvimi gösteren listeyi her sene başında hazırlar. Bölüme yeni üyenin katılması durumunda buna göre gerekli düzenlemeyi yapar. Bu listeler üyelere duyurulur.

Bölüm toplantı yeter sayısı sağlanamadığı takdirde Bölüm başkanı Bölüm içinden, bunun mümkün olmaması hâlinde Bölüm başkanının önerisi üzerine başkan diğer Bölümden toplantılara katılmayan üyeleri kıdem sırasına göre toplantıya katılmakla görevlendirir.

31 Aralık 2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 29. maddesine göre bölüm toplantılarına dönüşümlü olarak katılan üyelerin listesi şu şekildedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

Hasan Tahsin GÖKCAN	Başkan
Recai AKYEL	Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ	Üye
Selahaddin MENTEŞ	Üye
İrfan FİDAN	Üye
Muhterem İNCE	Üye
Yılmaz AKÇİL	Üye

İKİNCİ BÖLÜM

Basri BAĞCI	Başkan
Engin YILDIRIM	Üye
Rıdvan GÜLEÇ	Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye
Kenan YAŞAR	Üye
Ömer ÇINAR	Üye
Metin KIRATLI	Üye

IV. KOMİSYONLARIN OLUŞUMU

Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik incelemelerini yapmak üzere Bölümlere bağlı olarak görev yapan ve iki üyeden oluşan Komisyonlar kurulmuştur. Bunlar, bağlı bulundukları Bölümle birlikte numaralandırılmak suretiyle isimlendirilmektedir. Bölüm başkanı, Komisyonlarda görev almaz. Komisyonlara kıdemli üye başkanlık eder.

Komisyonların oluşturulması amacıyla Başkanvekili dışındaki Bölüm üyeleri kıdem sırasına göre listelenir. Her üyenin dönüşümlü olarak kendi bölümündeki her Komisyonda görev yapması sağlanır. Bölüm başkanı bu dönüşüme ilişkin takvimi gösteren listeyi her sene başında hazırlar. Bölüm yeni üyenin katılması durumunda buna göre gerekli düzenlemeyi yapar. Bu listeler üyelere duyurulur.

Genel Kurul, Bölümlere bağlı Komisyonların ve Komisyonları oluşturan üye sayılarının değiştirilmesine karar verebilir. Bu takdirde yukarıda belirtilen usulle Komisyonlar yeniden oluşturulur.

B Ö L Ü M

02

MAHKEMENİN GÖREV
VE YETKİLERİ İLE
TEŞKİLAT YAPISI

Mahkemenin Görev ve Yetkileri ile Teşkilat Yapısı

I. G Ö R E V V E Y E T K İ L E R İ

A. GENEL OLARAK

- a) Kanunların, Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün Anayasa'ya şekil ve esas bakımlarından uygunluğunu denetlemek;
- b) Anayasa değişikliklerini sadece şekil bakımından incelemek ve denetlemek;
- c) Anayasa'nın 152. maddesine göre mahkemelerce itiraz yoluyla kendisine intikal ettirilen işleri karara bağlamak;
- ç) Anayasa'nın 148. maddesi uyarınca bireysel başvuruları karara bağlamak;
- d) Cumhurbaşkanını, Türkiye Büyük Millet Meclisi başkanını, Cumhurbaşkanı yardımcılarını, bakanları, Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay başkan ve üyelerini, başsavcılarını, Cumhuriyet başsavcivekilini, Hâkimler ve Savcılar Kurulu ve Sayıştay başkan ve üyelerini, Genelkurmay başkanı, Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri komutanlarını görevleriyle ilgili suçlardan dolayı Yüce Divan sıfatıyla yargılamak;
- e) Siyasi partilerin kapatılmasına ve devlet yardımından yoksun bırakılmasına ilişkin davalar ile ihtar başvuruları ve dağılma durumunun tespiti taleplerini karara bağlamak;
- f) Siyasi partilerin mal edinimleri ile gelir ve giderlerinin kanuna uygunluğunun denetimini yapmak veya yaptırmak;
- g) Milletvekillerinin yasama dokunulmazlıklarının kaldırılmasına veya milletvekilliklerinin düşmesine Türkiye Büyük Millet Meclisince karar verilmesi hâllerinde ilgili milletvekili veya bir diğer milletvekilinin Anayasa, kanun veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü hükümlerine aykırılık iddiasına dayanan iptal taleplerini karara bağlamak;
- ğ) Mahkeme üyeleri arasından Anayasa Mahkemesi başkanı ve başkanvekilleri ile Uyuşmazlık Mahkemesi başkanı ve başkanvekilini seçmek;
- h) Anayasa'da kendisine verilen diğer görevleri yerine getirmek;

Anayasa Mahkemesi kendisine verilen bu görevleri Genel Kurul, iki Bölüm ve her bir Bölümeye bağlı Komisyonlar aracılığıyla yerine getirir.

B. GENEL KURULUN GÖREV VE YETKİLERİ

- a) İptal ve itiraz davaları ile Yüce Divan sıfatıyla yürütülecek yargılamalara bakmak;
- b) Siyasi partilere ilişkin dava ve başvuruları karara bağlamak, mali denetim yapmak;
- c) Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nü kabul etmek veya değiştirmek;
- ç) Başkan ve başkanvekilleri ile Uyuşmazlık Mahkemesi başkanı ve başkanvekilini seçmek;
- d) Bireysel başvurulara ilişkin olarak Bölümlerin kararları arasında oluşmuş veya oluşabilecek farklılıkları gidermek, Bölümlerce Genel Kurula sevk edilen konuları karara bağlamak;
- e) Bölümler arasında iş bölümü yapmak;
- f) Başkanın çağırısı üzerine Bölümler arasında meydana gelen iş bölümü uyuşmazlıklarını kesin olarak karara bağlamak;
- g) Bölümlerden birinin yıl içinde gelen işlerinin normal çalışmayla karşılanamayacak şekilde artması, Bölümler arasında iş bakımından dengesizlik meydana gelmesi ya da fiilî veya hukukî imkânsızlıktan bir Bölümün görevine giren işe bakamaması hâlinde diğer Bölümü görevlendirmek;
- ğ) Üyeler hakkında disiplin ve ceza soruşturması açılmasına, soruşturma ve kovuşturma tedbirlerine, gerektiğinde disiplin cezası verilmesine ya da üyeliğin sona erdirilmesine karar vermek;
- h) Bir üst bend çerçevesinde verilen kararlara karşı yapılan İtirazları incelemek;
- ı) 6216 Sayılı Kanun'da ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nde Genel Kurula bırakılan görevleri yerine getirmek;

Genel Kurul, kararlarını katılanların salt çoğunluğuyla alır. Oyların eşitliği hâlinde başkanın bulunduğu tarafın görüşü doğrultusunda karar verilmiş olur. Anayasa değişikliklerinde iptale, siyasi partilerin kapatılmasına ya da devlet yardımıyla yoksun bırakılmasına toplantıya katılan üyelerin üçte iki oy çokluğu ile karar verilir.

C. BÖLÜMLERİN GÖREV VE YETKİLERİ

- a) Komisyonlar tarafından kabul edilebilir bulunan bireysel başvuruların esas incelemesini yapar.
- b) Komisyonlarca kabul edilebilirliği karara bağlanamamış başvuruların Bölüm başkanınca gerekli görüldüğü takdirde kabul edilebilirlik ve esas incelemesini birlikte yapar.

Bölümler, kabul edilebilirliğe ilişkin bir engelin varlığını tespit etmeleri ya da bu durumun sonradan ortaya çıkması hâlinde incelemenin her aşamasında başvuru hakkında kabul edilemezlik kararı verebilir.

Bölümlerden birinin görülmekte olan bir başvuruya ilişkin olarak vereceği karar Bölümlerin önceden vermiş olduğu bir kararla çelişecekse ya da konunun niteliği itibarıyla Genel Kurul tarafından karara bağlanması gerekli görülürse ilgili Bölüm dosyadan el çekebilir. Bölüm başkanı başvuruyu Genel Kurul önüne götürmek üzere başkana iletir.

Bölümler, kararlarını katılanların salt çoğunluğuyla alır.

Esas inceleme sonunda başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine Bölümlerce karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir. Bu durumda Mahkemenin önünde aşağıdaki seçenekler mevcuttur:

- i) Bölüm, ihlalin bir mahkeme kararından kaynaklandığını tespit ederse ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosyayı ilgili mahkemeye gönderir. İlgili mahkeme, Bölümün ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde yeniden yargılama yapar ve mümkünse dosya üzerinden ivedilikle karar verir.

- ii) Bölümlerce yapılan inceleme sonunda başvurucunun bir hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi hâlinde yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmadığı takdirde başvuru lehine uygun bir tazminata hükmedilebilir.
- iii) Tazminat miktarının tespitinin daha ayrıntılı bir incelemeyi gerektirmesi hâlinde Bölüm bu konuyu kendisi karara bağlamaksızın genel mahkemelerde dava açılması yolunu gösterebilir.

Ç. KOMİSYONLARIN GÖREV VE YETKİLERİ

Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik incelemesi Komisyonlarca yapılır.

Bireysel başvuru hakkında kabul edilebilirlik kararı verilebilmesi için başvurunun 6216 Sayılı Kanun'un 45 ile 47. maddelerinde öngörülen şartları taşıması gerekir.

Başvurunun kabul edilebilirliği ya da kabul edilemezliği kararları Komisyonlarca oybirliği ile alınır. Oybirliği sağlanamayan durumlarda başvuru, karar vermek üzere Bölüme havale edilir.

Kabul edilemezlik kararları kesindir ve ilgililere tebliğ edilir.

II. TEŞKİLAT YAPISI

A. YARGISAL BİRİMLER

1. Genel Olarak

Yargısal birimlerde görev yapan raportörler, 6216 sayılı Kanun ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü çerçevesinde kendilerine Başkan tarafından tevdi edilen işleri yerine getirirler. Raportörlerin kıdemleri ve deneyimleri dikkate alınarak, Genel Kurul, Bölümler, Komisyonlar raportörlüğü, Araştırma ve İçtihat Birimi veya diğer birimlerde hangi görevleri üstleneceklerine Başkan tarafından karar verilir. Ayrıca, raportörlerin mesleki deneyimlerini artırmak ve çalışmalarındaki verimliliği sağlamak amacıyla, belirli aralıklarla birimler arasında görev değişiklikleri yapılır. Bu düzenleme, raportörlerin farklı alanlarda bilgi ve becerilerini geliştirmelerine olanak tanırken, Mahkemenin işleyişine de olumlu katkı sağlar.

2. Genel Kurul Raportörlüğü

Anayasa Mahkemesinde görev yapan Genel Kurul raportörleri, 6216 sayılı Kanun ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün Genel Kurula bıraktığı her türlü iş ve işlemlerde aktif rol üstlenirler. Bu kapsamda, Mahkeme Başkanı tarafından kendilerine tevdi edilen dosyaların detaylı bir şekilde incelenmesini sağlarlar. Raportörler, Başkan tarafından kendilerine verilen dosyaların ilk ve esas inceleme raporlarını, karar taslaklarını ve diğer işlemleri hazırlarlar. Raportörlerin görevlerini etkin ve verimli bir şekilde yerine getirebilmelerini sağlamak amacıyla, bir Başraportör ve yeterli sayıda koordinatör raportör görevlendirilir. Başraportör, raportörlerin çalışmalarının düzenli bir şekilde ilerlemesini temin eder.

3. Bireysel Başvuru Raportörlüğü

Bireysel başvuru raportörleri; Komisyonlar ve Bölümler raportörleri olarak ikiye ayrılır, 6216 sayılı Kanun'da ve İçtüzük'te gösterilen bireysel başvuruya ilişkin görevleri yaparlar.

Bireysel başvuru raportörleri, başvurularla ilgili dosyalara dâhil edilmesi gerekli görülen bilgi ve belgelerin ilgili kurum ve kuruluşlardan istenmesine ilişkin yazışmaları yaparlar. Gerekli tebligatları yaptırır ve takip ederler.

Başkanın onayı ile Bölüm Başkanları tarafından bireysel başvuru raportörlerine gerektiğinde yapılması istenen görevin kapsamı ve niteliği de gösterilmek suretiyle tanık veya uzman dinleme ve benzeri görevler verilebilir.

A) Komisyonlar Raportörlüğü

Komisyonlar raportörleri, bireysel başvurunun kabul edilebilirliğine ilişkin karar taslaklarını hazırlar ve bu başvuruların değerlendirilmesi amacıyla düzenlenen toplantılara katılırlar. Komisyonlar raportörlerinin görevlerini etkin ve verimli bir şekilde yerine getirebilmelerini sağlamak amacıyla, bir Başraportör görevlendirilir.

B) Bölümler Raportörlüğü

Bölümler raportörleri, bireysel başvuruların esasına yönelik karar taslaklarını hazırlar ve bu başvuruların değerlendirilmesi amacıyla düzenlenen toplantılara katılırlar. Bölümler raportörlerinin görevlerini etkin ve verimli bir şekilde yerine getirebilmelerini sağlamak amacıyla bir Başraportör görevlendirilir.

Bireysel başvuru raportörleri, başraportörlerin gözetimi altında görev yaparlar. Karar taslaklarının hazırlanmasında verimliliğin sağlanabilmesi için başraportörün önerisi üzerine Başkan, Başkanvekillerinin de görüşünü alarak Bölümler raportörlerinin uzmanlık gruplarına ayrılmasına ya da raportörlerden çalışma grupları oluşturulmasına karar verir.

4. Araştırma Ve İctihat Birimi (Ar-İç)

Ar-İç; Mahkeme kararlarını izleyerek içtihadın geliştirilmesi ve tanıtımı için çalışmalar yapmak, içtihat farklılıklarının önlenmesine yönelik önerilerde bulunmak ve bu amaçlarla istatistikler ve araştırma raporları hazırlamakla görevli birimdir.

Bir başraportörün gözetiminde yeterli sayıda raportörden oluşan Araştırma ve İctihat Biriminin görevleri şunlardır:

- a) Rapor ve karar taslaklarını, Genel Kurulda ve Bölümlerde görüşülmesinden önce içtihat uyumluluğu ve gelişimi ile hukuk dili ve yazım kuralları yönünden inceleyerek gerekli gördüğünde ilgili rapor ya da karar taslağı ile birlikte Genel Kurul ya da Bölüme sunulmak üzere, bunların Birime ulaştırılmasından itibaren bir hafta içinde görüş hazırlamak.
- b) Komisyonlar veya Bölümlerce kabul edilen kararlar arasında içtihat uyuşmazlığını tespit ettiği takdirde durumu, bir rapor ile ilgili Bölüm Başkanının ve Başkanın dikkatine sunmak.
- c) Başkan ya da Başkanvekillerinin talebi üzerine, rapor ve kararların hazırlanmasına yönelik araştırma ve inceleme raporları hazırlamak ve bunları tüm üye, raportör ve raportör yardımcılarının yararlanmasına sunmak.
- ç) Genel Kurul, Bölümler ve Komisyonlarca verilen ve içtihat açısından önem arz eden kararları takip ederek, bu konuda Mahkeme birimlerinde görev yapanların bilgilendirilmesi için dokümanlar hazırlamak ve gerekli çalışmaları yapmak.
- d) Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ile diğer uluslararası yargı organları ve diğer yüksek mahkemelerin içtihatlarını takip etmek, Mahkeme içtihadı açısından önemli görülen konularda bilgi notları hazırlamak.
- e) Her yıl yayımlanmak üzere Genel Kurul, Bölümler veya Komisyonlar tarafından verilen ilkesel nitelikteki ve önemli kararları tespit etmek.

B. GENEL SEKRETERLİK

Başkanlığa bağlı olarak Genel Sekreterlik birimi kurulur. Genel Sekreterliğe bağlı birimlerin çalışma esasları yönetmelikle düzenlenir.

Genel Sekreter, Başkan tarafından raportörler arasından görevlendirilir. Genel Sekreterin görevde olmaması durumunda, yerine Genel Sekreterin belirleyeceği Genel Sekreter yardımcısı vekâlet eder.

Genel Sekreter, Başkanın gözetim ve denetimi altında;

- a) Başvuruların kayıt ve sevk edilmesi,
- b) Genel Kurul ve bölüm toplantılarıyla ilgili idari işlerin yürütülmesi,
- c) Kararların ve raporların otomasyonunun sağlanması ve arşivlenmesi,
- ç) Mahkemenin yazışmalarının yapılması,
- d) Mahkeme kararlarının uygulanmasının takip edilmesi ve bu konuda Genel Kurula bilgi verilmesi,
- e) Bütçenin harcanması ve bu konuda Başkana bilgi verilmesi,
- f) Mahkemenin kurumsal, bilimsel, idari, mali ve teknik işlerinin yürütülmesi,
- g) Protokol işlerinin düzenlenmesi,
- ğ) Personelin sevk ve idaresinin sağlanması,

BÖLÜM 03

2024 YILINDA
MAHKEME

2024 Yılında Mahkeme

I . M A H K E M E
Ç A L I Ş M A L A R I N A
İ L İ Ş K İ N G E L İ Ş M E L E R

A. GENEL OLARAK

2024 yılı, Anayasa Mahkemesi açısından yalnızca yargılama faaliyetleriyle değil, aynı zamanda uluslararası ilişkilerin güçlenmesi ve akademik çalışmaların yoğunlaşmasıyla da dikkat çekici bir dönem olmuştur. Mahkememiz, uluslararası kuruluşlarla yürütülen iş birlikleri ve yurt içindeki üniversiteler ile çeşitli kurumlarla sağlanan yakın iş birliği sayesinde birçok bilimsel etkinlik düzenlemiştir. Bu etkinlikler, hukukun üstünlüğü, temel hak ve özgürlüklerin korunması ile yargı sistemlerinin geliştirilmesi gibi alanlarda önemli katkılar sağlamış; Anayasa Mahkemesinin ulusal ve uluslararası düzeydeki saygınlığını daha da pekiştirmiştir.

2024 yılında Anayasa Mahkemesi, temel hak ve özgürlüklerin korunması ve geliştirilmesi konusundaki kararlılığını sürdürmüş, bu alanı genişleten ve uluslararası standartlarla uyumlu şekilde daha ileri bir düzeye taşıyan bir yaklaşım benimsemiştir. Bu dönemde alınan kararlar, bireylerin hak arama özgürlüklerini güvence altına almayı amaçlayan etkin bir yargısal koruma mekanizması oluşturma hedefini yansıtmaktadır.

Bireysel başvuru mekanizmasının 12 yıllık tecrübe-

si, Anayasa Mahkemesinin içtihatlarında istikrar ve öngörülebilirlik sağlayarak bu yola olan güveni artırmıştır. Mahkeme, bireysel başvuru kapsamında verilen kararlarda hem ulusal düzeyde hem de uluslararası insan hakları standartları çerçevesinde bir denge gözetmiş ve bu kararlarla temel hak ihlallerinin önlenmesine yönelik önemli katkılar sağlamıştır. Ayrıca, bireysel başvuru süreçlerinde kaliteyi artırmak ve Mahkemenin içtihatlarıyla daha uyumlu kararlar yazılmasını sağlamak amacıyla raporörlerin dönemsel olarak Bölümler ve Komisyonlar birimlerinde görevlendirilmesi uygulaması sürdürülmüştür. Bu yöntem, karar yazım sürecine disiplinler arası bir perspektif kazandırmış ve kararların gerekçelendirme niteliğini güçlendirmiştir. Ayrıca özellikle bireysel başvurularda yedi temel hak grubu oluşturularak raporörler arasında uzmanlaşma sağlanıp etkili bir inceleme yapılması hedeflenmiştir. Bütün bu çabalar, Anayasa Mahkemesinin, bireylerin temel haklarını koruma ve yargısal süreçlerin etkinliğini artırma misyonuna olan bağlılığını bir kez daha ortaya koymuştur.

Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru mekanizmasındaki etkin rolü, insan haklarının korunması ve ihlallerin önlenmesi açısından büyük bir önem taşımaktadır. Ancak bu süreçte karşılaşılan en önemli zorluklardan biri, her yıl artan başvuru sayısı nedeniyle oluşan iş yüküdür. 2024 yılı da başvuru yoğunluğunun devam ettiği bir yıl olmuştur.

Geçen yıl Mahkememize toplam 70.699 başvuru yapılmış ve bir önceki yıldan devredenlerle birlikte sonuçlandırılan başvuru sayısı 66.798 olmuştur. Yapılan başvuruları karşılama oranı yaklaşık %94 olarak gerçekleşmiştir. 2024 yılında 5.551 ihlal kararı verilmiştir.

Norm denetiminde ise 36 iptal davası ve 204 itiraz başvurusu yapılmış, bir önceki yıldan devredenlerle birlikte 40'ı iptal davası, 197'si itiraz başvurusu olmak üzere toplam 237 dava sonuçlandırılmıştır. Yapılan başvurular %99 oranında karşılanmıştır.

Mahkemenin bu istatistik verilerine bakıldığında gerek bireysel başvuruda gerekse norm denetiminde başarılı bir yıl geçirdiği görülmektedir.

2024 yılı içerisinde siyasi parti mali denetimi için 103 başvuru yapılmıştır. Bir önceki yıldan devredenlerle birlikte Mahkememiz 118 dosyayı karara bağlamıştır. Ayrıca Yüce Divan ve siyasi partilerin mali denetimi ve kapatma davalarına ilişkin inceleme süreci hızlandırılmıştır.

Anayasa Mahkemesinin yoğun iş yükü, bir yandan bireysel başvuru mekanizmasına duyulan güvenin göstergesi olarak değerlendirilebilirken, diğer yandan Mahkemenin mevcut kapasitesini zorlayan yapısal ve pratik sorunları beraberinde getirmektedir. Başvuruların büyük bir kısmı, özellikle adil yargılanma hakkı, mülkiyet hakkı ve ifade özgürlüğü gibi temel haklara ilişkin iddialardan oluşmaktadır.

Mahkememiz, artan iş yüküne rağmen başvuruların etkili ve hızlı bir şekilde sonuçlandırılabilmesi için çeşitli önlemler almaya devam etmiştir. Bu kapsamda, başvuruların değerlendirilme süreçlerini hızlandırmak ve içtihatlarla uyumlu kararlar üretmek amacıyla, bireysel başvuruların fiziki belge yerine başvuru yapılan Mahkeme veya Kurum tarafından taranarak sistem üzerinden Mahkemeye gönderilmesi, teknolojinin yargı süreçlerine entegrasyonu, yapay zekânın yargılamada kullanılabilirliği, dijital başvuru sistemlerinin geliştirilmesi ve başvuruların daha etkin bir şekilde işlenmesine ilişkin çalışmalara ağırlık verilmiştir.

Mahkeme; bu süreçte yalnızca mevcut iş yükünü yönetmekle kalmamış, aynı zamanda içtihatlarını istikrarlı bir şekilde geliştirmeye devam ederek, bireysel başvuru mekanizmasının insan hakları açısından daha da etkin hâle gelmesini sağlamayı amaçlamıştır. Bu hedef doğrultusunda, ulusal ve uluslararası düzeydeki iş birliği çalışmalarına ve akademik etkinliklere önem verilerek, bireysel başvuru sisteminin güçlendirilmesine yönelik kapsamlı adımlar atılmıştır.

25 Nisan 1962 tarihinde çalışmalarına başlayan Anayasa Mahkemesi, kuruluşunun 62. yılını bir akademik sempozyumla kutlamıştır. 25 Nisan 2024 tarihinde Yüce Divan Salonu'nda tören yapılmıştır. Törenin ardından "*Temel Hak ve Özgürlüklerin Korunmasında Yatay Etki*" konulu sempozyum düzenlenmiştir. Türkiye'nin çeşitli üniversitelerinden katılan seçkin hukukçular iki oturumda uluslararası hukukta ve Türk hukukunda yatay etki kavramını birçok boyutuyla tartışmışlardır.

Anayasa Mahkemesine bireysel başvurunun kabulünün 12. yılı dolayısıyla, 12 Eylül 2024 tarihinde Yüce Divan Salonu'nda, dış ilişkiler birimi koordinasyonu ile "Bireysel Başvurunun İkincilliği İlkesi Çerçevesinde Etkili Başvuru Hakkı" konulu uluslararası bir konferans düzenlenmiştir. Anayasa Yargısı Araştırmaları Merkezi ile birlikte organize edilen bu etkinlikte, bireysel başvuru mekanizmasının temel hakların korunmasındaki rolü ve etkisi kapsamlı bir şekilde tartışılmış; farklı ülkelerin uygulamalarına dair tecrübe paylaşımları gerçekleştirilmiştir.

2024 yılında Anayasa Yargısı Araştırmaları Merkezi, çeşitli kurumlarla iş birliği yaparak bir dizi bilimsel etkinlik de düzenlemiştir. Bu kapsamda:

6-7 Şubat 2024 tarihlerinde, Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi Ortak Projesi kapsamında, Avrupa Konseyi ve Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK) iş birliğiyle, kamu kurum ve kuruluşları temsilcileri,

baro mensupları, akademisyenler ve öğrencilerin katılımlarıyla Ankara'da "Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Çalıştayı" düzenlenmiştir.

26 Şubat 2024 tarihinde, Koç Üniversitesi Hukuk Fakültesi iş birliğiyle "Anayasal Yorumun Geleceği: Bireysel Başvuru ve Norm Denetimi için Yeni Perspektifler" konulu bir konferans gerçekleştirilmiştir.

6 Aralık 2024 tarihinde, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi (İZÜ) Hukuk Fakültesi iş birliğiyle "Temel Haklar ve Hürriyetlerin Korunmasında Anayasa Mahkemesinin Rolü" konulu bir sempozyum gerçekleştirilmiştir.

9 Aralık 2024 tarihinde, Anayasa Mahkemesi ve Avrupa Konseyi tarafından birlikte yürütülen ilgili proje kapsamında Ankara'da "Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Çocukların Adaletle Erişimi Çalıştayı" düzenlenmiştir.

23 Aralık 2024 tarihinde, İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi iş birliğiyle "Demokrasi ve Hukuk Devletin Teminatı Olarak Anayasa Yargısı" konulu bir sempozyum organize edilmiştir.

Bu etkinlikler, Anayasa Mahkemesinin temel hak ve özgürlüklerin korunmasındaki rolüne ilişkin farkındalığı artırmak ve anayasa yargısına dair akademik birikimi zenginleştirmek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Dış İlişkiler Müdürlüğü, bünyesindeki mütercim-tercümanlar vasıtasıyla, yabancı ülkelerin anayasa/yüksek mahkemeleri ve uluslararası kuruluşlar ile ilişkilerin yürütülmesi çerçevesinde ihtiyaç duyulacak yazışmalar, resmî mektuplar, makaleler, açıklamalar gibi çeşitli belge ve metinlerin tercüme edilmesini sağlamaktadır. İlgili birimlerimizin talebi üzerine, uluslararası ilişkilerle ilgili hususlarda İngilizce'den Türkçe'ye ve Türkçe'den İngilizce'ye çevrilmesi gereken tüm diğer belgeler tercüme edilmiştir. "Annual Report 2023", "Selected Judgments 2023" ve "Constitutional Justice in Asia" adlı 11. Yaz Okulu Kitabı tercüme/derleme faaliyetleri tamamlanmış olup 2024 yılında Mahkememizin resmî internet sitesinde yayımlanan haber metinlerinin tamamı, 66 bireysel başvuru ve 13 norm denetimi kararı basın duyurusu, Anayasa Mahkemesi Başkanı Sayın Kadir ÖZKAYA'nın yıl içinde düzenlenen etkinliklerde yaptığı konuşmalar ve yayımlanan istatistik verileri ile yapılan tüm faaliyetlerin çevirileri yapılarak Anayasa Mahkemesi İngilizce resmî internet sitesinde kamuoyu ile paylaşılmıştır.

Öte yandan, yaz okulu, konferans ve söyleşi gibi etkinliklerde simultane ve ardıl sözlü tercüme hizmetleri sunulmuştur. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) uygulanması ve geliştirilmesi amacıyla Sözleşme içtihadı ve buna ilişkin diğer meseleler hakkında bilgi alışverişini temin etmek amacıyla Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) bünyesinde oluşturulan Yüksek Mahkemeler Ağı (SCN) kapsamında yayımlanan karar özetleri ve içtihat bilgi notlarının Türkçe çevirileri yapılarak haftalık olarak raportörlerimizin istifadesine sunulmaya devam edilmiştir. Ayrıca yabancı yüksek mahkemeler ve AİHM'de görevli hukukçulara Anayasa Mahkemesi içtihadından haberdar olmalarını temin etmek amacıyla iki haftada bir olmak üzere Anayasa Mahkemesi içtihat özetleri iletilmekte olup bu tablolar aynı zamanda Mahkemenin resmî internet sitesinde (İngilizce) "Case-Law Summary" başlığı altında yayımlanmaktadır.

30-31 Mayıs 2024 tarihlerinde, Anayasa Mahkemesi ile Avrupa Konseyi tarafından birlikte yürütülen "Anayasa Mahkemesinin Temel Haklar Alanındaki Kararlarının Etkili Şekilde Uygulanmasının Desteklenmesi Projesi" kapsamında "Adil Yargılanma Hakkı Eğitimi" programı düzenlenmiştir. Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi tarafından finanse edilen programın açış konuşmalarını Anayasa Mahkemesi Başkanı Kadir ÖZKAYA, Adalet Bakanı Yılmaz TUNÇ, Türkiye Adalet Akademisi Başkanı Muhittin ÖZDEMİR, Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu Sivil Toplum, Temel Haklar, Yargı ve İçişleri Bölüm Başkanı Alexander FRICKE ve Avrupa Konseyi Ankara Program Ofisi Başkanı William MASSOLIN yapmıştır.

Her yıl Mahkememiz tarafından düzenlenen Asya Anayasa Mahkemeleri ve Muadili Kurumlar Birliği (AAMB) Yaz Okulu programlarının on ikincisi 30 Eylül-3 Ekim 2024 tarihlerinde "Yüksek Yargı Uygulamasında Bilgi Teknolojilerinin Kullanımı ve Yapay Zekâ" konusunda gerçekleştirilmiştir. 12. Yaz Okulu'na 27 farklı mahkeme ve kurumdan 53 uluslararası temsilci katılmıştır.

Ayrıca Venedik Komisyonu bünyesinde kurulmuş olan CODICES veri tabanına Anayasa Mahkemesi olarak içtihat paylaşımı yoluyla düzenli olarak katkı sunulmaktadır.

Anayasa Mahkemesine bireysel başvurunun kabulünün 12. yılı vesilesiyle 12 Eylül 2024 tarihinde Yüce Divan Salonu'nda "Bireysel Başvurunun İkincilliği İlkesi Çerçevesinde Etkili Başvuru Hakkı" konulu Uluslararası Konferans düzenlenmiştir.

13-15 Eylül 2024 tarihlerinde “Anayasa Mahkemesinin Temel Haklar Alanındaki Kararlarının Etkili Şekilde Uygulanmasının Desteklenmesi Projesi” kapsamında AİHM ile birlikte Sapanca’da bir içtihat değerlendirme toplantısı düzenlenmiştir. Toplantı kapsamında Anayasa Mahkemesi Başkanı Sayın Kadir ÖZKAYA katılımcılara hitaben bir konuşma gerçekleştirmiştir.

11-12 Ekim 2024 tarihlerinde, Anayasa Mahkemesi ve İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı iş birliğinde “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Göç ve İnsan Hakları Uluslararası İstişare Konferansı” düzenlenmiştir.

“Anayasa Mahkemesinin Temel Haklar Alanındaki Kararlarının Etkili Şekilde Uygulanmasının Desteklenmesi Projesi” kapsamında AİHM’e 24-25 Ekim 2024 tarihlerinde bir çalışma ziyareti gerçekleştirilmiştir.

Proje kapsamında bilgi ve mesleki tecrübenin geliştirilmesi amacıyla 2 Eylül – 6 Aralık 2024 tarihleri arasında bir Raportör AİHM’e iki Raportör Avrupa Konseyi AİHM Kararlarının İcrası Dairesine olmak üzere Mahkememizden üç raportör görevlendirilmiştir.

Anayasa Mahkemesi Başkanı Kadir ÖZKAYA ve beraberindeki Heyet, uluslararası alanda ikili ilişkilerin geliştirilmesi kapsamında 6-9 Kasım 2024 tarihlerinde Fransa’ya çalışma ziyareti düzenlemiştir.

2024 yılı içerisinde Mahkememizin tanıtımına ilişkin olarak İngilizce, Fransızca ve Türkçe tanıtım broşürleri hazırlanmış ve basım süreci tamamlanmıştır.

Anayasa Mahkemesi ile ilgili ulusal basında ve internet haber sitelerinde yer alan haberler ve köşe yazıları her gün özetlenerek “Anayasa Mahkemesi Basın Bülteni” hazırlanmıştır. Kamuoyunda geniş yankı uyandıran kararlar ve gelişmelerle ilgili yazılı ve görsel basın ile sosyal medya içerikleri taranmış ve bu doğrultuda özel bültenler oluşturulmuştur. Ayrıca, Mahkeme ve kararlarına ilişkin haberlerin yanı sıra istatistiksel verilerin yer aldığı aylık “Görünüm” dergisi, dijital olarak kurum içi portalda yayımlanmış ve fiziki olarak dağıtılmıştır.

Anayasa Mahkemesinin kararları arasından kamuoyunun ilgisini çekebilecek olanlar basın duyurusu şeklinde özetlenerek yayımlanmış; resmi Twitter hesabı (yeni adıyla X) ile Youtube ve Whatsapp kanallarından Mahkeme’nin önemli etkinlikleri ve kararları hakkında bilgilendirici paylaşımlar yapılmıştır. Televizyon kanalları ve basın mensuplarının Anayasa Mahkemesini canlı olarak takip edebilmeleri için Mahkeme bahçesinde özel bir alan tahsis edilmiştir.

Mahkemenin yazılım altyapısı güçlendirilmiş ve Kararlar Bilgi Bankası sisteminin kapsamı genişletilerek kararların erişilebilirliği artırılmıştır. Kurumsal internet sitesinde yazılım, donanım, video konferans altyapısı gibi alanlarda çeşitli yenilikler hayata geçirilmiş; ekonomik ömrünü dolduran donanımlar yenilenerek altyapı güçlendirilmiştir. Özellikle bireysel başvuruların daha hızlı sonuçlandırılabilmesi için yazılım sistemlerinde gerekli güncellemeler yapılmıştır.

Video konferans sistemi altyapısı sayesinde toplantılar ve eğitimler etkin bir şekilde gerçekleştirilmiş; kurum arşivinin yeniden yapılandırılması ve kurumsallaştırılmasına yönelik çalışmalar sürdürülmüştür. Ayrıca, iş güvenliği kapsamında düzenli teknik kontroller gerçekleştirilmiş ve güvenlik standartlarının sağlanmasına yönelik tedbirler alınmıştır.

Mahkemenin yayın faaliyetleri kapsamında “Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi” 60. sayısı 6 cilt olarak, 2023 yılı “Bireysel Başvuru Seçme Kararlar” kitabı 2 cilt olarak, “Anayasa Yargısı” (Hakemli Dergi) 41/1. ve 41/2. sayıları, “Yıllık Rapor 2023”, “Annual Report 2023”, “Norm Denetimi Seçme Kararlar 2023”, “Prof. Dr. Zühtü Arslan’a Armağan” kitaplarının basımları, iç ve dış dağıtımları ile “Selected Judgements” kitap serisinin 2023 cildi ve “Constitutional Justice in Asia (Yaz Okulu 11)” kitaplarının basımları ve iç dağıtımları gerçekleştirilmiştir. 2024 yılında kütüphanemize 620 adet basılı, 290 adet elektronik olmak üzere toplamda 910 adet kitap kazandırılmıştır.

B. BAŞKAN, BAŞKANVEKİLİ VE ÜYE SEÇİMLERİ

2024 yılında, Anayasa Mahkemesine üç yeni üye seçilmiş, Anayasa Mahkemesinde Başkan ve Başkanvekilleri seçimleri ile Uyuşmazlık Mahkemesi Başkan ve Başkanvekilliği seçimleri gerçekleştirilmiştir.

16 Ocak 2024 tarihinde 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 12. maddesi ve 2247 Sayılı Uyuşmazlık Mahkemesinin Kuruluş ve İşleyişi Hakkında Kanun'un 4. maddesi uyarınca Uyuşmazlık Mahkemesi Başkanlığına Anayasa Mahkemesi üyesi Rıdvan GÜLEÇ, Uyuşmazlık Mahkemesi Başkanvekilliğine Anayasa Mahkemesi Üyesi Kenan YAŞAR seçilmiştir.

Danıştay Onuncu Daire Başkanı Yılmaz AKÇİL Danıştay Genel Kurulunca gösterilen üç aday arasından Sayın Cumhurbaşkanı tarafından 30 Ocak 2024 tarihinde Anayasa Mahkemesi Üyeliğine seçilmiş ve aynı gün Anayasa Mahkemesi Üyeliği görevine başlamıştır. 8 Şubat tarihinde, Yılmaz AKÇİL için Anayasa Mahkemesi Yüce Divan Salonu'nda andiçme töreni düzenlenmiştir.

5 Mart 2024 tarihinde, 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 12. maddesi uyarınca Anayasa Mahkemesi Başkanvekilliğine Kadir ÖZKAYA seçilmiştir.

21 Mart 2024 tarihinde yapılan seçimlerde Anayasa Mahkemesi Başkanlığına Kadir ÖZKAYA seçilmiştir. Başkan ÖZKAYA, Anayasa Mahkemesi üyeliği görev süresi dolan Prof. Dr. Zühtü ARSLAN'dan Başkanlık görevini 20 Nisan 2024 tarihinde devralmıştır. Devir teslim töreninin ardından Yüce Divan Salonu'nda veda töreni düzenlenmiştir.

16 Nisan 2024 tarihinde, 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 12. maddesi uyarınca Anayasa Mahkemesi Başkanvekilliğine Basri BAĞCI seçilmiştir.

Yükseköğretim Kurulunca gösterilen üç aday arasından Sayın Cumhurbaşkanı tarafından 20 Nisan 2024 tarihinde Anayasa Mahkemesi Üyeliğine seçilmiş olan Prof. Dr. Ömer ÇINAR, 22 Nisan 2024 tarihinde göreve başlamıştır. 25 Nisan 2024 tarihinde, Prof. Dr. Ömer ÇINAR için Anayasa Mahkemesi Yüce Divan Salonu'nda andiçme töreni düzenlenmiştir.

18 Temmuz 2024 tarihinde Sayın Cumhurbaşkanı tarafından Anayasa Mahkemesi üyeliğine Doç. Dr. Metin KIRATLI seçilmiştir. 12 Eylül 2024 tarihinde, Anayasa Mahkemesi üyeliğine seçilen KIRATLI için Anayasa Mahkemesi Yüce Divan Salonu'nda andiçme töreni düzenlenmiştir.

II- ANAYASA YARGISI ARAŞTIRMALARI MERKEZİ

GENEL OLARAK

Anayasa Yargısı Araştırmaları Merkezi (AYAM), anayasa yargısı alanında araştırmalar yapmak, ihtiyaç duyulan konularda karşılaştırmalı hukuk çalışmaları yürütmek, Mahkememizin ilkesel nitelikteki önemli kararlarını derlemek, yıllık faaliyet raporlarını hazırlamak ve anayasa yargısı alanında süreli veya süresiz yayınlar üretmek amacıyla 2018 yılında kurulmuştur. Merkez; hukuk fakültesi öğrencilerine yönelik yaz ve kış staj programları düzenlemekte, öğrencilerin Mahkememizi ziyaretleri sırasında tanıtıcı programlar gerçekleştirmektedir. Ayrıca, ulusal ve uluslararası düzeyde kongre, sempozyum, çalıştay, yuvarlak masa toplantıları gibi bilimsel etkinlikler organize etmektedir. AYAM, kuram ve uygulama arasında bir köprü vazifesi görerek bu iki alanın birbirine katkı sunmasını hedeflemektedir.

2024 yılı içerisinde Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren *Hâkim ve Savcı Yardımcıları ile Avukat Stajyerlerinin Anayasa Mahkemesindeki Stajları Hakkında Yönetmelik* ile birlikte, hâkim ve savcı yardımcısı ile avukat stajyerlerinin staj başvurularından eğitim süreçlerine kadar tüm iş ve işlemler AYAM koordinasyonunda gerçekleştirilecektir. Düzenlemeye göre, hâkim ve savcı yardımcısı Anayasa Mahkemesinde dört aya kadar, avukat stajyerleri ise avukatlık stajının ilk altı aylık döneminde 15 gün süreyle staj yapabilecektir. Başvurular ve değerlendirme süreçleri, AYAM içinde kurulacak Staj Bürosu tarafından takip edilecektir.

AYAM’ın yayımladığı eserler arasında öne çıkanlardan biri “Anayasa Yargısı” dergisidir. Bu dergi, Anayasa Mahkemesinin kuruluş yıl dönümleri kapsamında düzenlenen sempozyum bildirilerinin 1984 yılından itibaren düzenli olarak yayımlandığı bir yayın olarak ortaya çıkmıştır. 2019 yılında 36(1) sayısı ile birlikte, yılda iki kez yayımlanan bilimsel ve hakemli bir dergi formatına geçmiştir. Bu değişiklik ile birlikte, derginin bir sayısı yalnızca hakemli makalelerden oluşmakta, diğer sayısı ise hem hakemli makalelere hem de ilgili sempozyum bildirilerine yer vermektedir. Dergi, anayasa yargısı ve insan hakları hukuku alanındaki kuramsal ve karşılaştırmalı çalışmaları, içtihat ve uygulamaları inceleyen analizleri, ayrıca bu alanlarla bağlantılı diğer hukuk dallarındaki çalışmaları yayımlamaktadır. 2024 yılında, derginin 41(1) ve 41(2) sayıları yayımlanmıştır.

AYAM, bireysel başvuruya ilişkin ilke kararlarını “*Seçme Kararlar*” başlığı altında kitap formatında yayımlamaktadır. Her yıl iki cilt halinde hazırlanan bu kitap, içtihat gelişimi açısından önem taşıyan, benzer nitelikteki konulara emsal teşkil eden kararların yanı sıra kamuoyu tarafından yakından takip edilen başvurulara ilişkin kararları içermektedir. Bununla birlikte, AYAM bireysel başvurulara ilişkin karar özetlerini konularına göre tasnif ederek yayımlamaktadır. Bu yaklaşım, Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru içtihadına ilgililerin daha hızlı ve kolay erişim sağlamalarına olanak tanımayı hedeflemektedir. Ayrıca AYAM tarafından hazırlanan “*Anayasa Mahkemesi Yıllık Raporu*”, norm denetimi ve bireysel başvuru kararlarına ilişkin seçilmiş basın özetlerinin yanı sıra istatistikler ile ulusal ve uluslararası etkinliklere dair kapsamlı bilgileri içermektedir.

AYAM, yayım faaliyetlerinin yanında anayasa yargısı ve insan hakları alanında bilimsel toplantılar da düzenlemiştir. Yıl içinde hukuk fakülteleri, ulusal insan hakları kurumları ve Avrupa Konseyi ile ortak programlar yapılmış, Mahkememiz bünyesinde sempozyum ve konferans gerçekleştirilmiştir.

Anayasa Mahkemesi, anayasa yargısı alanına ilgi duyan ve bu alanda tecrübe kazanmak isteyen lisans öğrencilerine 2 Ocak-23 Şubat ile 3 Haziran-19 Temmuz tarihleri arasında farklı altı grup hâlinde toplamda 603 öğrencimizin katılımıyla tam zamanlı staj imkânı sağlamıştır. Stajlarının sonunda başarılı olan öğrencilere sertifika verilmiştir.

AYAM, 23 Ekim-30 Aralık tarihleri arasında yirmi sekiz farklı grup hâlinde toplamda 1570 öğrenciye Mahkememizin görev ve yetkileri, yapısı, tarihi ve işleyişi hakkında tanıtım gerçekleştirmiştir.

Staja Katılan Öğrenciler İçin Düzenlenen Sertifika Töreni

Anayasa Mahkemesini Ziyaret Eden Öğrenciler

Anayasa Mahkemesini Ziyaret Eden Aksaray Barosu Avukatları

Yıl içinde düzenlenen faaliyetler kronolojik sırayla aşağıda sunulmuştur.

A. Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Çalıştayı

Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Çalıştayı

Türk Anayasa Mahkemesinin Temel Haklar Alanındaki Kararlarının Etkili Şekilde Uygulanmasını Desteklenmesi Avrupa Birliği-Avrupa Konseyi Ortak Projesi kapsamında Avrupa Konseyi ve Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK) iş birliğinde, kamu kurum ve kuruluşları temsilcileri, baro mensupları, akademisyenler ve öğrencilerin katılımlarıyla 6-7 Şubat 2024 tarihlerinde Ankara'da "Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Çalıştayı" gerçekleştirilmiştir.

Çalıştay, Avrupa Konseyi Ankara Program Ofisi Başkan Yardımcısı Pinar BAŞPINAR, TİHEK Başkanı Prof. Dr. Muharrem KILIÇ, Uyuşmazlık Mahkemesi Başkanvekili ve Anayasa Mahkemesi Üyesi Kenan YAŞAR ve TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Başkanvekili Tuba VURAL ÇOKAL'ın açış konuşmalarıyla başlamıştır.

Uyuşmazlık Mahkemesi Başkanvekili ve Anayasa Mahkemesi Üyesi Kenan YAŞAR, şiddetin; sosyoloji, kültür, ekonomi, siyaset, din, psikoloji gibi birçok karmaşık nedenden beslenen çok boyutlu yapıya sahip bir olgu olduğunu ve insanlık tarihinin en önemli sorunlarından biri olarak bugün modern toplumda da karşı karşıya kaldığımız bir mesele hâlini aldığını ifade etmiş, kadına yönelik şiddetin sadece bireyin değil tüm toplumun sorumluluğu olduğunu ve kadına karşı şiddetle mücadelede ilk adımın farkındalığın artırılmasından geçtiğinin altını çizmiştir.

Uyuşmazlık Mahkemesi Başkanvekili ve Anayasa Mahkemesi Üyesi Kenan YAŞAR'ın Açış Konuşması

Açış konuşmalarının devamında, birinci oturumda Atılım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Esra Gül DARDAĞAN KİBAR'ın, ikinci oturumda Anayasa Mahkemesi Raportörü Ayşe Didem ÖZDEMİR AKCA'nın, üçüncü oturumda ise TİHEK Üyesi Av. Zennure BER'in oturum başkanlığını üstlendiği Çalıştay, üç oturum hâlinde gerçekleştirilmiştir.

"İnsan Hakları İhlali Olarak Kadına Yönelik Şiddet" başlıklı birinci oturumda Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Gülriz UYGUR tarafından "Kadınların İnsan Hakları İhlali Olarak Kadına Yönelik Şiddet", Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Gamze TURAN BAŞARA tarafından "Şiddetle Mücadelede Kadınların Adalet Erişim Hakkının Güvence Altına Alınması" ve Kadın ve Demokrasi Derneği Manisa Kurucu İl Temsilcisi/Manisa İl Sağlık Müdürlüğü Halk Sağlığı Hizmetleri Başkan Yardımcısı Uzman Dr. Ümit ATMAN tarafından "Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Kadın Ruh Sağlığına Etkileri" başlıklı bildiriler sunulmuştur.

"Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri" başlıklı ikinci oturumda TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Yasama Uzmanı Gökalp İZMİR tarafından "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Parlamenter Denetim", Anayasa Mahkemesi Raportörü Kübra KAYA tarafından "Anayasa Mahkemesi Kararları Kapsamında Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele" ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğünde görevli Uzman Hatice KARAKUŞ tarafından "Kadının Statüsü Genel Müdürlüğünün Kadına Yönelik Şiddetle Mücadeleye İlişkin Çalışmaları" başlıklı sunumlar gerçekleştirilmiştir.

Çalıştay'ın ikinci gününde ise "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Bütüncül Yaklaşım" başlıklı üçüncü oturumda Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Güneş OKUYUCU ERGÜN tarafından "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Devletin Pozitif Yükümlülükleri ve Cezasızlık Algısı", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi

“Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri” Başlıklı Oturum

Doç. Dr. Nadire ÖZDEMİR ve UN Women’de görevli Av. Betül BODUR tarafından “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Bütünsellik: Mevzuat ve Politika Belgeleri” ve Samsun Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi’nden Dr. Öğr. Üyesi Burcu DEĞİRMENCİOĞLU tarafından “Anayasa Mahkemesi İçtihatları Işığında 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun’un Değerlendirilmesi ve İnsan Hakları Bağlamında Birtakım Öneriler” konularında dinleyicilere bilgi verilmiş ve Doç. Dr. Nadire ÖZDEMİR moderatörlüğünde atölye çalışmaları yapılmıştır.

B. “Anayasal Yorumun Geleceği: Bireysel Başvuru ve Norm Denetimi İçin Yeni Perspektifler” Konulu Konferans

“Anayasal Yorumun Geleceği: Bireysel Başvuru ve Norm Denetimi İçin Yeni Perspektifler” Konulu Konferans

AYAM ile Koç Üniversitesi Hukuk Fakültesi iş birliğinde 26 Şubat 2024 tarihinde “Anayasal Yorumun Geleceği: Bireysel Başvuru ve Norm Denetimi için Yeni Perspektifler” konulu konferans düzenlenmiştir.

AYAM Koordinatörü Doç. Dr. Ömer GEDİK, Koç Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Bertil Emrah ODER, Koç Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Metin SİTTİ ve Anayasa Mahkemesi Önceki Başkanı Prof. Dr. Zühtü ARSLAN’ın açış konuşmalarıyla başlayan konferans Anayasa Mahkemesi YouTube sayfasından da canlı olarak yayımlanmıştır.

“Anayasal Yorumun Dinamikleri ve Anayasa Mahkemesi” başlıklı açış konuşmasında Prof. Dr. Zühtü ARSLAN, Anayasa’dan ve anayasa yargısı pratiğinden hareketle Türkiye’de anayasal yorumun bugününe dair düşüncelerini aktarmıştır. “Anayasal Yorumun Dönüşümü” başlıklı birinci oturumda Anayasa Mahkemesi Üyesi Basri BAĞCI başkanlığında konu ile ilgili sunumlar yapılmıştır. İlk olarak, Prof. Dr. Bertil Emrah ODER, “Yargısal Stratejiler ve Anayasal Yorumun Yeni İzlekleri: Karşılaştırmalı Gözlemler” başlıklı sunumunu gerçekleştirmiştir. Ardından, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Oya BOYAR, “Anayasaya Uygunluk Denetimini Anlamı Üzerine” konulu bildirisini sunmuştur. Bu oturumda son olarak, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesinden Dr. Öğr. Üyesi Murat ERDOĞAN, “Anayasacılık ve Yorum: Anayasacılık Paradigmasında Dönüşüm ve Bu Dönüşümün Hermeneutik Üzerine Etkisi” konusunda katılımcılara bilgi vermiştir.

“Anayasal Yorumun Dönüşümü” Başlıklı Birinci Oturum

“Anayasal Yorumun Geleceği ve Bireysel Başvuru” başlıklı ikinci oturumun başkanlığını Anayasa Mahkemesi Üyesi Selahaddin MENTEŞ yapmıştır. Bu oturumda ilk olarak, Bursa Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Serdar GÜLENER, “Bir Fenomen Olarak Bireysel Başvuru: Avukat Deneyimleri Bize Neler Söylüyor?” konusu kapsamında bildirisini sunmuştur. İkinci olarak, Altınbaş Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Nihan YANCI ÖZALP, “Anayasa Mahkemesinin Çevresel Haklar Yorumu” başlıklı sunumunu gerçekleştirmiştir. Son olarak, Anayasa Mahkemesi Ar-İç Başraportörü Dr. Abdullah ÇELİK’in “Hukukun Anayasallaşması ve Bireysel Başvuru” başlıklı bildirisini sunmuştur.

“Anayasal Yorumun Geleceği ve Bireysel Başvuru” Başlıklı İkinci Oturum

Konferans; soru-cevap bölümü, katılımcılara plaket takdimi ve kapanış konuşmasıyla sona ermiştir.

C. “Temel Hak ve Özgürlüklerin Korunmasında Yatay Etki” Konulu Sempozyum

Anayasa Mahkemesinin 62. Kuruluş Yıl Dönümü Töreni

Anayasa Mahkemesinin 62. Kuruluş Yıl Dönümü dolayısıyla 25 Nisan 2024 tarihinde Yüce Divan Salonu’nda tören ve Anayasa Mahkemesi üyeliğine seçilen Prof. Dr. Ömer ÇINAR için andiçme töreni ve kuruluş yıldönümü sempozyumu düzenlenmiştir. Program, Anayasa Mahkemesi Başkanı Kadir ÖZKAYA’nın açış konuşmasıyla başlamıştır.

Anayasa Mahkemesi Başkanı Kadir ÖZKAYA'nın Açış Konuşması

And içme törenin ardından “Temel Hak ve Özgürlüklerin Korunmasında Yatay Etki” konulu sempozyum düzenlenmiştir. Sempozyumun birinci oturumunda Danıştay Başsavcısı Nevzat ÖZGÜR’ün moderatörlüğünde “Uluslararası Hukukta Yatay Etki” konusu görüşülmüştür. Bu oturumda, İstanbul Gedik Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Osman Korkut KANADOĞLU, “Alman Anayasa Hukuku Öğreti ve Uygulamasında Temel Hakların Yatay Etkisi”, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. İsmail KÖKÜSARI, “Hakların Çatışması ile Hakların Yatay Etkisi Arasındaki İlişki” ve Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesinden Dr. Öğr. Üyesi Zeynep HAZAR, “Yatay Etki Kavramının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Sistemi Bağlamında Değerlendirilmesi” başlıklı bildirilerini sunmuştur.

Sempozyumun “Türk Hukukunda Yatay Etki” başlıklı ikinci oturumunun başkanlığını TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Çiğdem KIRCA yapmıştır. Bu oturumda, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Osman Gökhan ANTALYA, “Anayasa Yargısı Metodolojisinde (12 Metodolojik İlke Işığında) Temel Hakların Yeri ve İşlevi”, Bursa Uludağ Üniversitesi Hukuk Fakültesinden Dr. Öğr. Üyesi Sibel YILMAZ COŞKUN, “Anayasal Hakların Çatışmasında Devletin Pozitif Yükümlülükleri: Anayasa Mahkemesinin Değerlendirmesi” ve Anayasa Mahkemesi Raportörü Ayhan KILIÇ, “Anayasa Mahkemesi Kararlarında Yatay Etki” konularında katılımcılara bilgi vermiştir.

Sunumlar sonrasında konuşmacılara plaket takdimi ve Anayasa Mahkemesi Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN’ın kapanış konuşmasıyla sempozyum sona ermiştir.

Sempozyumda sunulan bildiriler Anayasa Yargısı Dergisi 41(1) sayısında yayımlanmıştır.

Anayasa Mahkemesi üyeliğine seçilen Doç. Dr. Metin KIRATLI'nın Andıçme Töreni ve "Bireysel Başvurunun İkincilliği İlkesi Çerçevesinde Etkili Başvuru Hakkı" Konulu Konferans

Ç. "Bireysel Başvurunun İkincilliği İlkesi Çerçevesinde Etkili Başvuru Hakkı" Konulu Konferans

12 Eylül 2024 tarihinde Anayasa Mahkemesi Yüce Divan Salonu'nda Anayasa Mahkemesi üyeliğine seçilen Doç. Dr. Metin KIRATLI için andıçme töreni ile Anayasa Mahkemesi ve Avrupa Konseyi tarafından birlikte yürütülen Anayasa Mahkemesinin Temel Haklar Alanındaki Kararlarının Etkili Şekilde Uygulanmasının Desteklenmesi Projesi kapsamında Türkiye'de bireysel başvurunun kabulünün 12. yıldönümü dolayısıyla Anayasa Mahkemesi Dış İlişkiler Müdürlüğü'nün iş birliğinde konferans düzenlenmiştir. Program, Anayasa Mahkemesi Başkanı Kadir ÖZKAYA'nın açış konuşmasıyla başlamıştır.

Anayasa Mahkemesi Başkanı Kadir ÖZKAYA'nın Açış Konuşması

“Ceza İnfaz Kurumlarının İş ve İşlemlerine Karşı Etkili Başvuru Hakkı” Konulu Sempozyum

Andiçme töreninin ardından “Bireysel Başvurunun İkincilliği İlkesi Çerçevesinde Etkili Başvuru Hakkı” konulu konferans üç oturum hâlinde düzenlenmiştir. Konferansın “Ceza İnfaz Kurumlarının İş ve İşlemlerine Karşı Etkili Başvuru Hakkı” konulu ilk oturumunun başkanlığını AİHM Yargıcı Prof. Dr. Saadet YÜKSEL gerçekleştirmiştir. Bu oturumda Ankara Batı Adliyesi Sulh Hukuk Hâkimi (Eski İnfaz Hâkimi) Muhammed Kerem ÇÖMEZ, Türk-Alman Hukuk Üniversitesi Hukuk Fakültesinden Dr. Öğr. Üyesi Ömer Emrullah EGE-LİĞİ ve Anayasa Mahkemesi Raportörü Hüseyin KAYA sunum yapmıştır.

“Ceza İnfaz Kurumlarının İş ve İşlemlerine Karşı Etkili Başvuru Hakkı” Konulu Birinci Oturum

Başkanlığını Yargıtay 12. Ceza Dairesi Başkanı Ahmet ER'in yaptığı "Koruma Tedbirleri Yönünden Etkili Başvuru Hakkı (Ceza Muhakemesi Kanunu Madde 141 Yönünden Bir Değerlendirme)" konulu ikinci oturumda Yargıtay Tetkik Hâkimi Samet NAZLIOĞLU, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Hukukçusu Sönmez ÖZTÜRK ve Anayasa Mahkemesi Raportörü Doç. Dr. Hüseyin TURAN bildiri sunmuştur.

"Koruma Tedbirleri Yönünden Etkili Başvuru Hakkı (Ceza Muhakemesi Kanunu Madde 141 Yönünden Bir Değerlendirme)" Konulu İkinci Oturum

Konferansın "Geri Gönderme Merkezleriyle Bağlantılı Konularda Etkili Başvuru Hakkı" konulu üçüncü oturumu Danıştay Onuncu Daire Başkanı İbrahim TOPUZ moderatörlüğünde icra edilmiştir. Bu oturumda, Ankara Bölge İdare Mahkemesi Onuncu İdari Dava Dairesi Üyesi Cemil Hulusi PARLAK, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinden Dr. Öğr. Üyesi Halit UYANIK ve Anayasa Mahkemesi Raportörü Murat İter DEVECİ katılımcılara bilgi vermiştir.

Konferans, soru-cevap ve katılımcılara plaket takdimi ardından Anayasa Mahkemesi Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN'ın kapanış konuşmasıyla sona ermiştir.

"Geri Gönderme Merkezleriyle Bağlantılı Konularda Etkili Başvuru Hakkı" Konulu Üçüncü Oturum

D. “Temel Haklar ve Hürriyetlerin Korunmasında Anayasa Mahkemesinin Rolü” Konulu Sempozyum

“Temel Haklar ve Hürriyetlerin Korunmasında Anayasa Mahkemesinin Rolü” Konulu Sempozyum

AYAM ile İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi (İZÜ) Hukuk Fakültesi iş birliğinde 6 Aralık 2024 tarihinde “Temel Haklar ve Hürriyetlerin Korunmasında Anayasa Mahkemesinin Rolü” konulu sempozyum düzenlenmiştir.

Sempozyuma Anayasa Mahkemesini temsilen Anayasa Mahkemesi Üyeleri Doç. Dr. Recai AKYEL ve Prof. Dr. Ömer ÇINAR ile Ar-İç Başraportörü Dr. Abdullah ÇELİK, Bölümler Başraportörü Doç. Dr. Akif YILDIRIM, Raportör Osman KODAL ve AYAM Koordinatörü Doç. Dr. Ömer GEDİK katılmıştır.

Doç. Dr. Recai AKYEL ve İZÜ Rektörü Prof. Dr. Ahmet Cevat ACAR'ın açış konuşmalarıyla başlayan sempozyum iki oturum şeklinde gerçekleştirilmiştir.

Anayasa Mahkemesi Üyesi Doç. Dr. Recai AKYEL'in Açış Konuşması

Başkanlığını İZÜ Hukuk Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Mustafa ATEŞ'in yürüttüğü ilk oturumda "Norm Denetimi Kararlarında Anayasa Mahkemesinin Hak Temelli Yorumu" konusunda sunumlar yapılmıştır. Bu oturumda Anayasa Mahkemesi Ar-İç Başraportörü Dr. Abdullah ÇELİK, "Temel Hak ve Özgürlüklerin Korunmasına Norm Denetiminin Etkisi", İZÜ Hukuk Fakültesinden Dr. Öğr. Üyesi Halit Serhan ERCİVELEK, "Temel Haklar ve Hürriyetlerin Korunması Perspektifinden Anayasa Değişikliklerine Dair Kanunların Esas Bakımından Denetimi Yasağına Eleştirel Bakış" ve son olarak Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Abdullah SEZER, "Anayasa Mahkemesinin İşlevleri Bağlamında Anayasa, AYMK ve AYM İçtüzüğü Uyum Sorunu" konularında bildirilerini sunmuştur.

"Norm Denetimi Kararlarında Anayasa Mahkemesinin Hak Temelli Yorumu" Başlıklı Birinci Oturum

"Bireysel Başvuru Mekanizmasının Türk Hukukunu Dönüştürücü Rolü" başlıklı ikinci oturumun başkanlığını Prof. Dr. Ömer ÇINAR yapmıştır. Oturum, Anayasa Mahkemesi Bölümler Başraportörü Doç. Dr. Akif YILDIRIM'ın "Bireysel Başvurunun Ceza Hukukundaki Dönüştürücü Rolü", Anayasa Mahkemesi Raportörü Osman KODAL'ın "Bireysel Başvurunun Adil Yargılanma Hakkı (Medeni Hak ve Yükümlülükler) Kapsamında Dönüştürücü Etkisi" ve İstanbul Medeniyet Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Sezen KAMA IŞIK'ın "Bireysel Başvuru Kararlarının Objektif Etkisi ve Anayasa Mahkemesinin Yürürlüğünü Ertelediği İptal Kararları Bağlamında Yasama Organının Tutumuna İlişkin Bir Değerlendirme" konularında yaptıkları sunumları ile sona ermiştir.

"Bireysel Başvuru Mekanizmasının Türk Hukukunu Dönüştürücü Rolü" Başlıklı İkinci Oturum

E. “Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Çocukların Adalete Erişimi” Konulu Çalıştay

“Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Çocukların Adalete Erişimi” Konulu Çalıştay

Anayasa Mahkemesi ve Avrupa Konseyi tarafından birlikte yürütülen Anayasa Mahkemesinin Temel Haklar Alanındaki Kararlarının Etkili Şekilde Uygulanmasının Desteklenmesi Projesi kapsamında “Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Çocukların Adalete Erişimi Çalıştayı” 9 Aralık 2024 tarihinde Ankara’da düzenlenmiştir.

AYAM ve TİHEK tarafından organize edilen çalıştayın açış konuşmalarını Anayasa Mahkemesi Başkanvekili Basri BAĞCI, TİHEK Başkanı Prof. Dr. Muharrem KILIÇ ve Avrupa Konseyi Ankara Program Ofisi Başkanı William MASSOLIN yapmıştır.

Anayasa Mahkemesi Başkanvekili Basri BAĞCI, konuşmasında, toplumun en savunmasız bireyleri olarak özel bir korumaya ihtiyaç duyan çocukların adalete erişim hakkının uluslararası insan hakları normlarının temel bir parçası olduğunu belirtmiş ve Anayasa Mahkemesinin bu hakka dair sorumluluğunun bilincinde hareket ettiğini vurgulamıştır.

Anayasa Mahkemesi Başkanvekili Basri BAĞCI’nın Açış Konuşması

Açış konuşmalarının ardından Adalet Bakanlığı Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Daire Başkanı Meral GÖKKAYA'nın başkanlığını yaptığı "Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Bağlamında Çocuğun Yüksek Yararı" başlıklı oturuma geçilmiştir. Bu oturumda Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesinden Dr. Öğr. Üyesi Derya DOĞRU, "AİHM Kararları Bağlamında Çocuğun Yüksek Yararı", Anayasa Mahkemesi Raportörü Fatih ALKAN, "AYM Kararları Bağlamında Çocuğun Üstün Yararı" ve İstanbul Üniversite Hukuk Fakültesinden Dr. Öğr. Üyesi Memduh Cemil ŞİRİN, "Yargı Organlarının Çocuğun Yüksek Yararı İlkesine Yaklaşımına Dair Gözlemler" başlıklı bildirilerini sunmuştur.

"Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Bağlamında Çocuğun Yüksek Yararı" Başlıklı Birinci Oturum

Çalıştay, Ankara Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Nesibe KURT KONCA'nın başkanlığını yaptığı "Çocukların Adalete Erişimde Karşılaştığı Sorunlar" başlıklı ikinci oturum ile devam etmiştir. Bu oturumda Adalet Bakanlığı Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı Çocuk Hizmetleri Daire Başkanı Emre ÖZCAN, "Çocuk Adalet Sistemi ve Çocuğun İstismarı Suçunda Yargı Süreci", Anayasa Mahkemesi Raportörü Elif ÇELİKDEMİR ANKİTÇİ, "Temel Hak ve Özgürlükler Çerçevesinde Çocuğun Adalete Erişimindeki Sorunlar" ve TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Yasama Uzmanı Zeynep DOĞRU ORUÇ, "Çocukların Adalete Erişiminde Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Türkiye Büyük Millet Meclisinin Çalışma Yöntemi" başlıklı bildirilerini sunmuştur.

Çalıştay, soru-cevap bölümü, katılımcılara plaket takdimi ve kapanış konuşması ile sona ermiştir.

"Çocukların Adalete Erişimde Karşılaştığı Sorunlar" Başlıklı İkinci Oturum

F. “Demokrasi ve Hukuk Devletinın Teminatı Olarak Anayasa Yargısı” Konulu Sempozyum**“Demokrasi ve Hukuk Devletinın Teminatı Olarak Anayasa Yargısı” Konulu Sempozyum**

AYAM ile İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi iş birliğinde 23 Aralık 2024 tarihinde “Demokrasi ve Hukuk Devletinın Teminatı Olarak Anayasa Yargısı” konulu sempozyum düzenlenmiştir.

Sempozyuma, Anayasa Mahkemesini temsilen Anayasa Mahkemesi Başkanvekili Basri BAĞCI ile Anayasa Mahkemesi Üyeleri Prof. Dr. Yusuf Şevki HAKYEMEZ ve Yılmaz AKÇİL, Anayasa Mahkemesi Raportörleri Hüseyin KAYA, Abdullah ATAY ve AYAM Koordinatörü Doç. Dr. Ömer GEDİK katılmıştır.

Sempozyumun açış konuşmalarını Anayasa Mahkemesi Başkanvekili Basri BAĞCI, İstanbul Medipol Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Ömer CERAN ve İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Ayşe NUHOĞLU yapmıştır.

Hukukun yaşayan bir düzen olarak devamlılığını sağlamada anayasa mahkemelerinin önemli bir rolü olduğunu hatırlatarak sözlerine başlayan Anayasa Mahkemesi Başkanvekili Basri BAĞCI, anayasa yargısının Türkiye’de hukuk devletinın gelişimine ve demokratik değerlerin korunmasına önemli katkılar sunduğunu ifade etmiştir.

Anayasa Mahkemesi Başkanvekili Basri BAĞCI’nın Açış Konuşması

Açış konuşmalarının ardından sempozyuma, İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Halit Eyüp ÖZDEMİR'in moderatörlüğündeki "Norm Denetimi Kararlarının Hukuk Devletin Korunmasındaki Fonksiyonu" başlıklı birinci oturum ve Anayasa Mahkemesi Üyesi Yılmaz AKÇİL moderatörlüğündeki "Bireysel Başvuru Kararlarının Hukuk Devletin Korunmasındaki Fonksiyonu" başlıklı ikinci oturum ile devam edilmiştir.

Birinci oturumda Anayasa Mahkemesi Üyesi Prof. Dr. Yusuf Şevki HAKYEMEZ, İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Ahmet Ulvi TÜRKBAĞ ve İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesinden Dr. Öğr. Üyesi Yakup Levent KORKUT sunumlarını gerçekleştirmiştir.

"Norm Denetimi Kararlarının Hukuk Devletin Korunmasındaki Fonksiyonu"
Başlıklı Birinci Oturum

Sempozyumun ikinci oturumunda İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Hukuk Fakültesinden Dr. Öğr. Üyesi Halit Serhan ERCİVELEK, Anayasa Mahkemesi Raportörü Hüseyin KAYA ve Anayasa Mahkemesi Raportörü Abdullah ATAY sunumlarıyla katkıda bulunmuştur.

Sempozyum, soru-cevap bölümlerinin ardından Sempozyum Genel Koordinatörü Prof. Dr. Ahmet Ulvi TÜRKBAĞ'ın kapanış konuşması ile sona ermiştir.

"Bireysel Başvuru Kararlarının Hukuk Devletin Korunmasındaki Fonksiyonu"
Başlıklı İkinci Oturum

III-MAHKEMENİN ULUSLARARASI FAALİYETLERİ

1. GENEL OLARAK

Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi, dünyanın en köklü anayasa mahkemelerinden biri olarak insan hakları ile Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması alanlarında verdiği önemli kararlarla son yıllarda dünya anayasa yargısı camiasının dikkatini çekmeye devam etmektedir. Türkiye'nin pek çok ülkeyle tarihî ve kültürel ilişkisi bulunması nedeniyle Anayasa Mahkemesi, hem Avrupa Anayasa Mahkemeleri Konferansının (CECC) hem de Asya Anayasa Mahkemeleri ve Muadili Kurumlar Birliğinin (AACC) ilk üyeleri arasında yer almıştır. Anayasa Mahkemesi, ayrıca, dünyadaki bütün anayasa yargısı organları ve kuruluşlarının çatı kuruluşu olan Dünya Anayasa Yargısı Konferansının (WCCJ) kurucu üyesidir. Balkan Anayasa Mahkemeleri Forumunda kurucu, Afrika Anayasa Yargısı Konferansında (CCJA) ise gözlemci üye statüsündedir. Türk Anayasa Mahkemesi gerek yabancı ülkelerin yüksek mahkemeleriyle gerekse uluslararası mahkemeler ve kuruluşlarla iş birliğine büyük önem vermektedir. Bu kapsamda Mahkememizin girişimleri ile Türk Dünyası Anayasa Yargısı Konferansı (TÜRK-AY) ve İslam Dünyası Anayasa Yargısı Konferansı (İDAY) resmî olarak kurulmuştur. Mahkememiz tarafından her yıl düzenlenen geleneksel kuruluş yıldönümü etkinlikleri kapsamında gerçekleştirilen sempozyumlara ülkemizden ve yabancı ülkelere mahkeme başkanları, yargıçlar ve bilim adamları davet edilmektedir. Aynı şekilde, yapılan uluslararası sempozyumlara aktif katılım sağlanarak Anayasa Mahkemesinin ve Türk yargısının dünyaya tanıtılması amacıyla çeşitli bilimsel çalışmalar, kitap basım ve yayımı, ikili iş birliği çalışmaları ve diğer faaliyetler yürütülmektedir.

2. ULUSLARARASI ORGANİZASYONLARLA İŞ BİRLİĞİ

Anayasa Mahkemesi anayasa yargısı alanında faaliyet gösteren aşağıdaki uluslararası kuruluşların üyesidir. Mahkeme, bireysel başvuru dolayısıyla Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) ile de yakın iş birliği içindedir.

A. Dünya Anayasa Yargısı Konferansı (WCCJ)

Dünya Anayasa Yargısı Konferansı (WCCJ), beş kıtadan (Afrika, Amerika, Asya, Avustralya/Okyanusya ve Avrupa) 120 anayasa mahkemesini ve konseyini ve yüksek mahkemeyi bir araya getirmektedir. WCCJ; demokrasi, insan haklarının korunması ve hukukun üstünlüğünün temel bir unsuru olarak insan haklarına ilişkin kararlar dâhil olmak üzere anayasal denetimi teşvik etmektedir. WCCJ, düzenli olarak kongreler gerçekleştirme, bölgesel konferans ve seminerlere katılma, deneyimlerin ve iyi uygulama örneklerinin paylaşımını organize etme ve üyelerine talepleri doğrultusunda iyi hizmetler sunma suretiyle amaçlarını gerçekleştirmektedir. Türk Anayasa Mahkemesi, 2013 yılında WCCJ'ye üye olmuştur. Seul'de gerçekleştirilen 3. Kongre'de

WCCJ'nin yürütme organı olarak işlev gören Büro üyeliğine seçilmiş ve Vilnius'ta gerçekleştirilen 4. Kongre'ye (2015-2017) kadar bu görevi yürütmüştür.

"Anayasa Yargısı ve Barış" temalı WCCJ 5. Kongresi 4-7 Ekim 2022 tarihlerinde Endonezya'nın Bali adasında gerçekleştirilmiş ve Genel Kurulda yapılan oylamada Büroya Asya/Okyanusya kıtalarını temsilen Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi üç yıllığına üye seçilmiştir.

16 Mart 2024 tarihinde Belçika/Brüksel'de düzenlenen Dünya Anayasa Yargısı Konferansı Büro Toplantısına dönemin Anayasa Mahkemesi Başkanı Zühtü ARSLAN ve o dönem Genel Sekreter Yardımcısı olan Yücel ARSLAN katılım sağlamışlardır.

B. Asya Anayasa Mahkemeleri ve Muadili Kurumlar Birliği (AACC/AAMB)

Asya Anayasa Mahkemeleri ve Muadili Kurumlar Birliği (AAMB), Temmuz 2010'da Asya'da demokrasinin, hukukun üstünlüğünün ve temel hakların korunması ile anayasa yargısına ilişkin deneyim ve bilgi paylaşımının artırılması ve anayasa yargısı alanında yetkili olan kurumlar arasındaki dostluk ve iş birliğinin güçlendirilmesi amacıyla oluşturulan 21 üye kurumun bulunduğu bölgesel bir forumdur.

AAMB dönem başkanlığını 2012-2014 yılları arasında Mahkememiz yürütmüştür. Türk Anayasa Mahkemesi, 2013 yılından bu yana her yıl AAMB üyesi kuruluşların hukukçularına yönelik Yaz Okulu programları düzenlemektedir. Yaz Okulu programlarına, ayrıca, KKTC başta olmak üzere, Afrika, Avrupa ve Balkanlar'dan misafir katılımcılar da davet edilmektedir. Bu programlarda insan haklarına ilişkin tematik bir konu çerçevesinde katılımcı kuruluşların temsilcilerinin yanı sıra akademisyenler ve uzmanlar sunum yapmaktadır. Böylece, anayasa yargısı ve insan hakları alanında bilgi ve tecrübe paylaşımı sağlanmaktadır.

2016'da Endonezya'nın Bali Adası'nda gerçekleştirilen 3. Üyeler Kurulu Toplantısı'nda, AAMB Daimî Genel Sekreteryasının kurulmasına, Sekreteryanın üç ana ayağından biri olan Eğitim ve İnsan Kaynaklarını Geliştirme Merkezinin (CTHRD) Türkiye'de kurularak faaliyete geçirilmesine karar verilmiştir. Bu bağlamda 4., 5., 6., 7., 8., 9., 10., 11. ve 12. Yaz Okulu programları yine bu Merkezin faaliyetleri kapsamında gerçekleştirilmiştir.

27-30 Mayıs 2024 tarihlerinde AAMB kapsamında Kore Anayasa Mahkemesi tarafından başkent Seul'de düzenlenen "Anayasal Haklar ve Çevre" temalı 4. Araştırma Konferansı'na Anayasa Mahkemesi Başkanvekili Basri BAĞCI katılım sağlamıştır.

Kore Anayasa Mahkemesi tarafından AAMB kapsamında düzenlenen 4. Araştırma Konferansı

AAMB üç Daimî Sekretaryasından biri olan Kore Anayasa Mahkemesi tarafından yürütülen Araştırma ve Geliştirme Sekretaryası faaliyetleri kapsamında bu yıl yayımlanan “Anayasal Haklar ve Çevre” konulu kitapta Mahkememiz için ayrılan bölüm İngilizce olarak hazırlanmıştır.

Üç Daimî Sekretaryanın İrtibat Görevlileri ve AAMB Dönem Başkanı Mahkemenin temsilcilerinin katılımıyla 8 Ağustos 2024 ve 19 Kasım 2024 tarihlerinde Daimî Sekretaryalar tarafından yürütülen faaliyetlerin değerlendirilmesine ilişkin iki çevrim içi toplantı düzenlenmiştir. Söz konusu toplantılara Anayasa Mahkemesi Dış İlişkiler Müdürlüğü Şefi Korhan PEKCAN ile Mütercim-Tercüman Gizem TEZYÜREK katılım sağlamıştır.

AAMB Genel Sekreterler Toplantısı ise 5 Eylül 2024 tarihinde video konferans yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Toplantının açış konuşmasını AAMB Dönem Başkanı ve Tayland Krallığı Anayasa Mahkemesi Başkanı Nakharin MEKTRAİRAT yapmış olup Birlik üyesi kurumlardan 15 temsilcinin katıldığı toplantıda Türk Anayasa Mahkemesini, Genel Sekreter Murat AZAKLI ile Genel Sekreter Yardımcısı Dr. Mücahit AYDIN temsil etmiştir. Çevrim içi toplantıda AAMB’ye ev sahipliği yapan Sekretaryanın raporu ve planı, Daimî Sekretaryaların rapor ve planları, Birliğin çalışmaları ve Birliğin geliştirilmesi ve güçlendirilmesi konuları görüşülmüştür.

Asya Anayasa Mahkemeleri ve Muadili Kurumlar Birliği (AAMB)
Genel Sekreterler Toplantısı (çevrim içi)

AAMB 6. Kongresi, 17-21 Eylül 2024 tarihlerinde Tayland Krallığı Anayasa Mahkemesinin ev sahipliğinde başkent Bangkok'ta düzenlenmiştir. Kongre'ye Anayasa Mahkemesi Başkanı Kadir ÖZKAYA, Anayasa Mahkemesi Üyesi İrfan FİDAN, Genel Sekreter Murat AZAKLI ve Genel Sekreter Yardımcısı Dr. Mücahit AYDIN katılım sağlamıştır. Kongre'ye katılan üyelerin oybirliğiyle 2025-2027 yılları için Özbekistan Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesinin, 2027-2029 yılları için Filipinler Yüksek Mahkemesinin dönem başkanlıkları kabul edilmiştir. 19 Eylül 2024 tarihinde yapılan görüşmeler sonucunda “Bangkok Deklarasyonu” ilan edilmiştir. Deklarasyon'un kabul edilmesine yönelik görüşmelerde söz alan Başkan ÖZKAYA; AAMB üyesi Filistin'de yaşananların görmezden gelinemeyeceğine, en önemli hak olan yaşam hakkının ve diğer temel hakların ihlal edildiğine, kadınlar ve çocuklar başta olmak üzere masum insanların öldürüldüğüne, katliam aşamasına gelen bu ihlallerin derhâl sonlanması gerektiğine işaret etmiştir. Deklarasyon'un Filistin'de yaşanan ağır insan hakları ihlallerine karşı olabilecek bir nitelikte olduğuna vurgu yapılarak, Türk Anayasa Mahkemesinin desteğiyle, dünyada adalet, barış ve güvenliğin sağlanması, başta yaşam hakkı olmak üzere bireylerin hak ve özgürlüklerinin önündeki engellerin kaldırılması için birlik ve dayanışma içinde hareket edileceği ifade edilmiştir.

Asya Anayasa Mahkemeleri ve Muadili Kurumlar Birliği (AAMB) 6. Kongresi

AAMB Daimî Sekreteryasının faaliyetleri kapsamında Mahkememiz tarafından on ikincisi düzenlenen Uluslararası Yaz Okulu programı 30 Eylül 2024 tarihinde Anayasa Mahkemesinde yapılan açılış töreniyle başlamıştır. “Yüksek Yargı Uygulamasında Bilgi Teknolojilerinin Kullanımı ve Yapay Zekâ” konulu Yaz Okulu etkinliğine 27 farklı mahkeme ve kurumdan üye, raportör hâkim, araştırmacı, hukukçu ve danışmandan oluşan toplam 53 temsilcinin katıldığı programın açış konuşmasını Anayasa Mahkemesi Başkanvekili Basri BAĞCI yapmıştır. Açış konuşmasının ardından moderatörlüğünü Anayasa Mahkemesi Raportörü Gizem Ceren DEMİR KOŞAR’ın üstlendiği üç oturum düzenlenmiştir. Anayasa Mahkemesi Başkanı Kadir ÖZKAYA, Yaz Okulu programının ikinci gününde konuşma yapmıştır. Program, Anayasa Mahkemesi Üyesi Doç. Dr. Recai AKYEL’in kapanış konuşmasıyla sona ermiştir. 12. Yaz Okulu etkinliği, katılımcıların sosyal program çerçevesinde Kapadokya, Nevşehir ziyareti ile tamamlanmıştır.

Kore Anayasa Mahkemesi AAMB Müdür Yardımcılarının Mahkememizi ziyareti

AAMB faaliyetleri kapsamında Kore Anayasa Mahkemesi AAMB Bürosu Müdür Yardımcıları Fabian DUESSEL ve Byungkwan CHOI, 20 Kasım 2024 tarihinde Mahkememize çalışma ziyaretinde bulunmuşlardır.

C. Avrupa Anayasa Mahkemeleri Konferansı (CECC)

Avrupa Anayasa Mahkemeleri Konferansı (CECC), Avrupa'daki anayasa mahkemeleri ile anayasal denetim yapan muadili kurumları bir araya getirmek amacıyla 1972 yılında Dubrovnik, Hırvatistan'da kurulmuştur. 1987 yılında Konferansa üye olan Türk Anayasa Mahkemesi, kuruluşun ilk üyelerindedir. 26-30 Nisan 1987 tarihlerinde Lizbon'da düzenlenen VII. CECC Toplantısı'nda Türk Anayasa Mahkemesi üyeliğe kabul edilmiş ve bir sonraki kongrenin 1990 yılında Türkiye'de yapılmasına karar verilmiştir. VIII. Kongre'nin hazırlık toplantısı 14-17 Kasım 1988 tarihinde İstanbul'da gerçekleştirilmiştir. Konusu "Anayasal Normların Hiyerarşisi ve Temel Hakların Korunmasındaki İşlevi" olarak belirlenen Kongre, 7-10 Mayıs 1990 tarihlerinde Ankara'da, çeşitli ülke ve kurumlardan 102 temsilcinin/heyetin katılımıyla gerçekleştirilmiştir.

Anayasa Mahkemesi Başkanı Kadir ÖZKAYA 21-24 Mayıs 2024 tarihlerinde Moldova'nın başkenti Kişinev'de düzenlenen CECC XIX. Kongresi'ne katılmıştır. Kongre'ye 35 üye anayasa mahkemesi ve yüksek mahkemenin yanı sıra Venedik Komisyonu, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Avrupa Birliği Adalet Divanı (ABAD), WCCJ, Afrika Anayasa Yargısı Konferansı (CCJA) ve çok sayıda anayasa mahkemeleri birliği/konferansı katılmıştır. Konferansın dönem başkanlığını yürüten Moldova Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesinin davetlisi olarak Kongre'ye katılan Başkan ÖZKAYA'ya Anayasa Mahkemesi Genel Sekreter Yardımcısı Dr. Mücahit AYDIN eşlik etmiştir. Toplantıda Konferansın dönem başkanlığına, Türk Anayasa Mahkemesinin de desteklediği, Arnavutluk Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi seçilmiştir. Konferansın bilgi işlem ve arşiv hizmetlerinin Çek Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi uhdesinde kurulacak daimî ofis tarafından yürütülmesine karar verilmiştir. Kosova Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesinin Konferansa üyelik talebi hakkında rapor hazırlamak üzere Türk Anayasa Mahkemesinin de aralarında bulunduğu bir komite kurulmuştur.

Avrupa Anayasa Mahkemeleri Konferansı (CECC) XIX. Kongresi

CECC dönem başkanlığını yürüten Arnavutluk Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesinin düzenlediği, Kosova Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesinin CECC üyelik başvurusunun incelenmesine ilişkin 1. Komite Toplantısı 4 Eylül 2024 tarihinde çevrim içi olarak gerçekleştirilmiştir. Toplantıya Anayasa Mahkemesi Başkanvekili Basri BAĞCI ve Genel Sekreter Yardımcısı Dr. Mücahit AYDIN katılım sağlamışlardır. Toplantıda Kosova Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesinin üyelik talebine ilişkin hususlarda görüşler sunulmuştur.

Avrupa Anayasa Mahkemeleri Konferansı (CECC) 1. Komite Toplantısı (çevrim içi)

Avrupa Anayasa Mahkemeleri Konferansı (CECC) 2. Komite Toplantısı (çevrim içi)

CECC dönem başkanlığını yürüten Arnavutluk Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesinin düzenlediği, Kosova Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesinin CECC üyelik başvurusunun incelenmesine ilişkin 2. Komite Toplantısı ise 28 Ekim 2024 tarihinde çevrim içi olarak gerçekleştirilmiştir. Toplantıya Anayasa Mahkemesi Başkanvekili Basri BAĞCI ve Genel Sekreter Yardımcısı Dr. Mücahit AYDIN katılım sağlamışlardır. Toplantıda, ilk toplantıda olduğu gibi, Kosova Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesinin üyelik talebine ilişkin hususlarda görüşler sunulmuştur.

Ç. İslam Dünyası Anayasa Yargısı Konferansı (CCJ-I/İDAY)

İslam İşbirliği Teşkilatına (İİT) üye veya gözlemci statüsünde bulunan devletlerin anayasa ve yüksek mahkemelerinin/konsejlerinin katılım gösterdiği 1. Yargı Konferansı, Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesinin ev sahipliğinde 14-15 Aralık 2018 tarihlerinde İstanbul'da düzenlenmiştir. Bu Konferans'ın sonunda 2. Yargı Konferansı'nın 2020 yılında Endonezya Anayasa Mahkemesi himayesinde Endonezya'da gerçekleştirilmesine karar verilmiştir. Ancak koronavirüs salgını nedeniyle 2. Yargı Konferansı'nın 2021 yılına ertelenmesine karar verilmiştir. Endonezya'nın Bandung şehrinde 15-17 Eylül 2021 tarihleri arasında düzenlenen uluslararası konferansta yeni bir birliğin kurulması kararlaştırılmıştır.

İslam Dünyası Anayasa Yargısı Konferansı Açılış Kongresi, 23 Aralık 2022 tarihinde Dolmabahçe Sarayı, İstanbul'da düzenlenmiştir. Kongre'de, Çalışma Komitesi (Cezayir, Endonezya, Gambia, Pakistan ve Türkiye) tarafından hazırlanan tüzük taslağı görüşülerek kabul edilmiş ve İslam Dünyası Anayasa Yargısı Konferansı (İDAY) resmî olarak kurulmuştur. Tüzüğün imzalanması sonrasında İDAY'ın resmî olarak kurulduğunu açıklayan İstanbul Deklarasyonu okunmuştur. Böylece Türk Anayasa Mahkemesinin 15 Aralık 2018 tarihinde Dolmabahçe'de İstanbul Deklarasyonu ile başlattığı süreç, İDAY'ın kurulmasıyla tamamlanmıştır. İDAY'ın ilk dönem başkanı, Konferansta alınan karar doğrultusunda, Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi olmuştur.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesinin dönem başkanlığını yürüttüğü İDAY'ın Genel Sekreterler Toplantısı 17 Ocak 2024 tarihinde çevrim içi olarak yapılmıştır. Açış konuşmasını o dönem Genel Sekreteri Dr. Murat ŞEN'in yaptığı toplantıda 2023 yılında gerçekleştirilen faaliyetler değerlendirilmiş, İDAY'ın Dünya Anayasa Yargısı Konferansının (WCCJ) büro üyesi olan bölgesel ve dilsel uluslararası yargı birlikleri arasına dâhil edilebilmesi için İDAY adına WCCJ'ye yapılması planlanan başvuru ile ilgili görüş ve öneriler üzerinde durulmuştur.

D. Türk Dünyası Anayasa Yargısı Konferansı (TÜRK-AY)

Türk Devletleri Teşkilatı üyesi ülkelerde hukukun üstünlüğünü ve insan haklarını koruma ve güçlendirme, ortak meselelere ilişkin görüş ve tecrübe alışverişinde bulunma, iş birliğini geliştirme ve diyalogu arttırma hedefiyle 24-28 Nisan 2022 tarihleri arasında düzenlenen Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu'nun 60. Yıldönümü etkinlikleri çerçevesinde Türk Devletleri Teşkilatına üye ülkelerin Anayasa Mahkemeleri ve Konseylerinin Başkanları arasında Dolmabahçe Sarayı'nda bir toplantı düzenlenmiş, bu toplantı sonrası Azerbaycan Cumhuriyeti, Kazakistan Cumhuriyeti, Kırgızistan Cumhuriyeti, Özbekistan Cumhuriyeti ve Türkiye Cumhuriyeti Mahkemeleri/Konseyleri tarafından "Türk Dünyası Anayasa Yargısı Konferansı (TÜRK-AY)" kurulmasına karar verilmiştir. TÜRK-AY'a ilişkin Tüzük 24 Aralık 2022 tarihinde İstanbul'da kabul edilerek üye ülkelerce imzalanmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesinin dönem başkanlığını yürüttüğü TÜRK-AY'ın Genel Sekreterler Toplantısı 22 Şubat 2024 tarihinde çevrim içi olarak yapılmıştır. Açış konuşmasını o dönem Genel Sekreteri Dr. Murat ŞEN'in yaptığı toplantıda TÜRK-AY'ın 2023 yılı faaliyetleri değerlendirilerek bu faaliyetlerin platformun güçlendirilmesine ve etkinliğinin artırılmasına katkıları vurgulanmış, iletişimi kolaylaştırmak ve artırmak için her üye mahkemenin dış ilişkilerinden sorumlu yetkililerinden oluşan TÜRK-AY İrtibat Görevlileri grubu kurulması planlanmıştır. Ayrıca TÜRK-AY'ın Dünya Anayasa Yargısı Konferansının (WCCJ) büro üyesi olan bölgesel ve dilsel uluslararası yargı birlikleri arasına dâhil edilebilmesi için TÜRK-AY adına WCCJ'ye yapılması planlanan başvuru ile ilgili görüş ve öneriler üzerinde durulmuştur.

Anayasa Mahkemesi Başkanı Kadir ÖZKAYA ve beraberindeki Heyet, 23-27 Temmuz 2024 tarihlerinde Azerbaycan'ın başkenti Bakü'ye bir çalışma ziyareti gerçekleştirmiştir. Başkan ÖZKAYA'ya eşlik eden ve Anayasa Mahkemesi Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN, Anayasa Mahkemesi Üyeleri Selahaddin MENTEŞ, Yılmaz AKÇİL ve Prof. Dr. Ömer ÇINAR ile Genel Sekreter Murat AZAKLI'dan oluşan Heyet, ziyaret kapsamında Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi Başkanı ve üyeleri ile bir araya gelmiştir. Türk ve Azerbaycan Anayasa Mahkemesi Heyetleri arasında yapılan toplantıda, TÜRK-AY'ın 1. Kongresi'nin yeri ve tarihi ile TÜRK-AY başkanlığını yürüten Türk Anayasa Mahkemesinin dönem başkanlığını devri konusunda görüş alışverişinde bulunulmuştur. Görüşmede, ayrıca, anayasa alanında ortak çalışmaların artırılması ve iş birliğinin geliştirilmesine yönelik hususlar ele alınmıştır. Temel hak ve özgürlüklerin korunması ve geliştirilmesi amacıyla bireysel başvuru alanındaki bilgi ve tecrübe paylaşımı için 2025 yılında iki Mahkeme arasında yeni bir iş birliği anlaşması imzalanması konusunda mutabakata varılmıştır. Başkan ÖZKAYA ve beraberindeki Heyet, Azerbaycan Cumhuriyeti Yüksek Mahkemesi Başkanı ve üyeleri, İnsan Hakları Komiseri (Ombudsman), Azerbaycan Cumhuriyeti Başsavcısı ve Azerbaycan Cumhuriyeti Başbakanı ile görüşmeler gerçekleştirmiştir. Görüşmelerde ikili ilişkilerin sürdürülmesi ve geliştirilmesi konusunda mutabık kalınmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi Heyetinin Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesini ziyareti

E. Balkan Anayasa Mahkemeleri Forumu

27 Ekim 2023 tarihinde Bulgaristan'ın başkenti Sofya'da Balkan Anayasa Mahkemeleri Forumunun (BCCF) Kurulmasına İlişkin Mutabakat Zaptı imzalanmıştır. Mutabakat zaptının imzalanmasıyla birlikte Arnavutluk, Bulgaristan, Karadağ, Kosova, Kuzey Makedonya ve Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemeleri Forumun kurucu üyeleri arasında yer almışlardır.

Balkan Forumunun amacı, anayasa yargısı alanındaki güncel konuların tartışılmasının yanı sıra iyi uygulamaların düzenli olarak paylaşıldığı bir platform oluşturmak ve Balkan ülkelerinin anayasa yargısı kurumları arasında iş birliğini teşvik etmektir.

Anayasa Mahkemesi Başkanı Kadir ÖZKAYA, 23-25 Ekim 2024 tarihlerinde Kosova'nın başkenti Priştine'de düzenlenen Uluslararası Konferansa katılmıştır. "Çağdaş Anayasa Yargısındaki Gelişmeler: Balkan Bölgesi Örneği" konulu Konferans'ta Başkan ÖZKAYA'ya, Anayasa Mahkemesi Üyesi Muhterem İNCE ve Genel Kurul Başraportörü Dr. Volkan HAS eşlik etmiştir. Anayasa Mahkemesi Heyeti, Priştine temasları kapsamında "Balkan Anayasa Mahkemeleri Forumu Faaliyet Toplantısı"na da katılmıştır. Başkan Kadir ÖZKAYA, faaliyet toplantısının ardından Kosova Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi Başkanı Gresa Caka-Nimani ile ikili görüşme gerçekleştirmiştir. İki ülke Anayasa Mahkemeleri arasındaki iş birliğinin ele alındığı görüşmede taraflar arasındaki iyi ilişkilerin daha da güçlenerek devam etmesi yönünde temenniler dile getirilmiştir. Özellikle 2. gün yapılan toplantıda Balkan Anayasa Mahkemeleri Forumu Tüzüğü'nün hazırlanarak Forum'un Birlik haline dönüştürülmesi kararlaştırılmıştır.

Kosova Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi tarafından düzenlenen "Çağdaş Anayasa Yargısındaki Gelişmeler: Balkan Bölgesi Örneği" konulu Uluslararası Konferans

F. Afrika Anayasa Yargısı Konferansı (CCJA)

Afrika'da bulunan anayasa mahkemeleri ve konseyleri ile muadili kurumları, 7-8 Mayıs 2011 tarihinde Cezayir'de "Afrika Kıtası Anayasa Yargısı Kuruluş Kongresi"ni gerçekleştirmiştir. Kuruluş Kongresi esnasında Afrika Anayasa Yargısı Konferansı (CCJA) Örgütünün Tüzüğü katılımcı devletler tarafından kabul edilmiştir. Ardından CCJA'nın ilk yürütme organı ile genel sekreteri seçilmiştir. CCJA bu şekilde kurulmuş olup genel sekreterliği ise Cezayir'de oluşturulmuştur. Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi, 5 Ekim 2017 tarihi itibarıyla CCJA nezdinde gözlemci kurum statüsündedir.

CCJA bünyesinde her iki yılda bir kongre düzenlenmektedir. 2024 yılı sonu itibarıyla Cezayir, Cezayir (2011), Cotonou, Benin (2013), Librevil, Gabon (2015), Cape Town, Güney Afrika

(2017) ve Luanda, Angola (2019), Rabat, Fas (2022) ve Victoria Falls, Zimbabve’de (2024) olmak üzere toplam yedi kongre gerçekleştirilmiştir.

CJCA’nın “Temel Bir Değer ve İlke Olarak İnsan Onuru: Anayasal Yorumun, Temel İnsan Haklarının Korunmasının ve Uygulanmasının Kaynağı” temalı 7. Kongresi, 30 Ekim – 3 Kasım 2024 tarihlerinde Zimbabve’nin Victoria Falls şehrinde düzenlenmiştir. CCJA’da gözlemci kurum statüsünde olan Türk Anayasa Mahkemesini temsilen Kongre’ye Anayasa Mahkemesi Başkanı Kadir ÖZKAYA katılmıştır. Başkan ÖZKAYA’ya, Genel Sekreter Yardımcısı Dr. Mücahit AYDIN eşlik etmiştir. Başkan ÖZKAYA, Afrika İnsan ve Halkların Hakları Mahkemesi Başkanı Aboud Daud İmani ve Afrika ülkeleri anayasa mahkemeleri başkan ve üyeleri ile ikili görüşmeler gerçekleştirerek fikir teatisinde bulunmuştur.

Afrika Anayasa Yargısı Konferansının (CCJA) Zimbabve’de düzenlenen 7. Kongresi

G. Avrupa Konseyi

Anayasa Mahkemesi Genel Sekreterliği ile Avrupa Konseyi tarafından ortaklaşa yürütülen “Anayasa Mahkemesinin Temel Haklar Alanındaki Kararlarının Etkili Şekilde Uygulanmasının Desteklenmesi Projesi” kapsamında 6-7 Şubat 2024 tarihlerinde Ankara’da “Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Çalıştayı” Eğitici Eğitimi programı düzenlenmiştir.

Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Çalıştayı

21-24 Şubat 2024 tarihlerinde Antalya’da “Anayasa Mahkemesinin Temel Haklar Alanındaki Kararlarının Etkili Şekilde Uygulanmasının Desteklenmesi Projesi” kapsamında hâkim ve savcılara yönelik Adil Yargılanma Hakkı Eğitimi programı düzenlenmiştir.

Antalya eğitim programı

Anayasa Mahkemesi Genel Sekreterliği ile Avrupa Konseyi tarafından ortaklaşa yürütülen “Anayasa Mahkemesinin Temel Haklar Alanındaki Kararlarının Etkili Şekilde Uygulanmasının Desteklenmesi Projesi” kapsamında düzenlenen yuvarlak masa toplantısı 29 Mart 2024’te Ankara’da gerçekleştirilmiştir. “Kişi Özgürlüğü ve Güvenliği Hakkı”, “Yaşam Hakkı/Kötü Muamele Yasağı”, “Mülkiyet Hakkı” ve “Filtraj Meseleleri” konularında sunumlarla gün boyu devam eden toplantı, çalışma gruplarının çıktılarının değerlendirilmesiyle tamamlanmıştır.

“Anayasa Mahkemesinin Temel Haklar Alanındaki Kararlarının Etkili Şekilde Uygulanmasının Desteklenmesi Projesi” kapsamında düzenlenen yuvarlak masa toplantısı

5-6 Mayıs 2024 tarihlerinde Ankara'da "Anayasa Mahkemesinin Temel Haklar Alanındaki Kararlarının Etkili Şekilde Uygulanmasının Desteklenmesi Projesi" kapsamında "Anayasa Mahkemesi Kararların Bağlayıcı Gücü ve İcrası" eğitim programı düzenlenmiştir.

Anayasa Mahkemesi Başkanı Kadir ÖZKAYA, Avrupa Konseyi Ankara Program Ofisi Başkanı William MASSOLIN ve beraberinde yer alan Heyeti 17 Mayıs 2024 tarihinde makamında kabul etmiştir.

Avrupa Konseyi Ankara Program Ofisi ziyareti

Anayasa Mahkemesi Başkanı Kadir ÖZKAYA, Avrupa Konseyinin 75. kuruluş yıldönümü ve Avrupa Konseyi ile Türkiye arasındaki iş birliğinin 20. yıldönümü vesilesiyle 27 Mayıs 2024 tarihinde düzenlenen programa katılım sağlamıştır.

Avrupa Konseyinin 75. Kuruluş Yıldönümü ve Avrupa Konseyi ile Türkiye İş Birliğinin 20. Yıldönümü

Anayasa Mahkemesi ile Avrupa Konseyi tarafından birlikte yürütülen “*Anayasa Mahkemesinin Temel Haklar Alanındaki Kararlarının Etkili Şekilde Uygulanmasının Desteklenmesi Projesi*” kapsamında “Adil Yargılanma Hakkı Eğitimi” programı, 30-31 Mayıs 2024 tarihlerinde Ankara’da düzenlenmiştir. Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi tarafından finanse edilen programın açış konuşmalarını Anayasa Mahkemesi Başkanı Kadir ÖZKAYA, Adalet Bakanı Yılmaz TUNÇ, Türkiye Adalet Akademisi Başkanı Muhittin ÖZDEMİR, Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu Sivil Toplum, Temel Haklar, Yargı ve İçişleri Bölüm Başkanı Alexander FRICKE ve Avrupa Konseyi Ankara Program Ofisi Başkanı William MASSOLIN yapmıştır. Ceza ve hukuk yargılamalarına ilişkin eğitimlerin yer aldığı programa Anayasa Mahkemesi Başkanvekili, Üyeleri, Yargıtay Başkanı, Adalet Bakanı, Adalet Bakan Yardımcıları, Danıştay Başsavcısı ile çok sayıda hâkim ve Cumhuriyet savcısı katılmıştır.

“Adil Yargılanma Hakkı Eğitimi” programı

Avrupa Birliği Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı (IPA) ikinci döneminde Yargı, Temel Haklar ve Sivil Toplum Sektörel İzleme Komitesi Toplantısı 4 Haziran 2024 tarihinde çevrim içi olarak düzenlenmiş, söz konusu toplantıya Anayasa Mahkemesi Dış İlişkiler Şefi Korhan PEKCAN ile Mütercim-Tercüman Gökçen Sena KUMCU katılım sağlamıştır.

Proje kapsamında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Avrupa Konseyinde bilgi ve mesleki tecrübenin geliştirilmesi amacıyla 2 Eylül – 6 Aralık 2024 tarihleri arasında AİHM Kararların İcrası Dairesine Mahkememizden üç raportör görevlendirilmiştir.

“Bireysel Başvurunun İkincilliği İlkesi Çerçevesinde Etkili Başvuru Hakkı” konulu Türkiye’de Bireysel Başvurunun Kabulünün 12. Yıldönümü Uluslararası Konferansı, 12 Eylül 2024 tarihinde Anayasa Mahkemesi Yüce Divan Salonu’nda gerçekleştirilmiştir. Üç oturum hâlinde gerçekleştirilen Konferans’ın “Ceza İnfaz Kurumlarının İş ve İşlemlerine Karşı Etkili Başvuru Hakkı” konulu ilk oturumunun başkanlığını AİHM Yargıç Prof. Dr. Saadet YÜKSEL, “Koruma Tedbirleri Yönünden Etkili Başvuru Hakkı” konulu ikinci oturumun başkanlığını Yargıtay 12. Ceza Dairesi Başkanı Ahmet ER ve “Geri Gönderme Merkezleriyle Bağlantılı Konularda Etkili Başvuru Hakkı” konulu üçüncü oturumun başkanlığını Danıştay Onuncu Daire Başkanı İbrahim TOPUZ gerçekleştirmiştir. Düzenlenen Konferans’a çok sayıda hâkim, Cumhuriyet savcısı ve akademisyen katılım sağlamıştır. Konferans “*Anayasa Mahkemesinin Temel Haklar Alanındaki Kararlarının Etkili Şekilde Uygulanmasının Desteklenmesi Projesi*” kapsamında düzenlenmiştir.

Türkiye’de Bireysel Başvurunun Kabulünün 12. Yıldönümü Uluslararası Konferansı

Anayasa Mahkemesinde görev yapan raportörler ile AİHM hukukçuları “*Anayasa Mahkemesinin Temel Haklar Alanındaki Kararlarının Etkili Şekilde Uygulanmasının Desteklenmesi Projesi*” kapsamında 13-15 Eylül 2024 tarihlerinde Sapanca’da düzenlenen çalıştayda bir araya gelmiştir. Anayasa Mahkemesi Genel Sekreteri Murat AZAKLI’nın açış konuşmasıyla başlayan programda Başraportörler Dr. Abdullah ÇELİK, Mehmet Sadık YAMLI, Doç. Dr. Akif YILDIRIM ve Dr. Volkan HAS çalışmalarına ilişkin sunumlar gerçekleştirmiştir. Sunumları takip eden Anayasa Mahkemesi Başkanı Kadir ÖZKAYA, katılımcılara hitaben yaptığı konuşmada Mahkememin iş yüküne de değinerek yargısal ve idari işleyişe ilişkin yapılan ve yapılması planlanan çalışmalarla ilgili detaylı bilgi vermiştir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) hukukçuları ile de bir araya gelen Başkan ÖZKAYA, Türk Anayasa Mahkemesinin Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi hükümlerini dikkate alarak karar verdiğini ve yaptığı değerlendirmelerde AİHM içtihatlarından yararlandığını ifade etmiştir.

Sapanca programı

4-5 Ekim 2024 tarihlerinde Samsun'da "Anayasa Mahkemesinin Temel Haklar Alanındaki Kararlarının Etkili Şekilde Uygulanmasının Desteklenmesi Projesi" kapsamında hâkim ve savcılara yönelik Adil Yargılanma Hakkı Eğitim programı düzenlenmiştir.

Proje kapsamında 17-18 Ekim 2024 tarihlerinde Budva, Karadağ'da düzenlenen "Güneydoğu Avrupa'da İnsan Hakları ve Çevre" konulu Bölgesel Konferans'a Mahkememizden dört raportör katılım sağlamıştır.

Anayasa Mahkemesi ve Avrupa Konseyinin birlikte yürüttüğü "Anayasa Mahkemesinin Temel Haklar Alanındaki Kararlarının Etkili Şekilde Uygulanmasının Desteklenmesi Projesi" kapsamında geliştirilen "İletişim Stratejisi" çerçevesinde Basını Bilgilendirme Toplantısı 18 Ekim 2024 tarihinde Ankara'da düzenlenmiştir. Basın mensuplarının yoğun ilgi gösterdiği toplantıda Başkan Kadir ÖZKAYA'ya Anayasa Mahkemesi Başkanvekilleri Hasan Tahsin GÖKCAN ve Basri BAĞCI eşlik etmiştir. Toplantı Başkan Kadir ÖZKAYA'nın açış konuşmalarıyla başlamıştır. Başkan ÖZKAYA, toplantının Anayasa Mahkemesi ve basın organları arasındaki iş birliğinin daha da güçlenmesine katkı sağlayacağına olan inancını dile getirmiştir.

İletişim Stratejisi çerçevesinde Basını Bilgilendirme Toplantısı

"Anayasa Mahkemesinin Temel Haklar Alanındaki Kararlarının Etkili Şekilde Uygulanmasının Desteklenmesi Projesi" kapsamında 24-25 Ekim 2024 tarihleri arasında Strazburg, Fransa'da bulunan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine 27 katılımcının yer aldığı çalışma ziyareti düzenlenmiştir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) çalışma ziyareti

19 Kasım 2024 tarihinde düzenlenen “Anayasa Mahkemesinin Temel Haklar Alanındaki Kararlarının Etkili Şekilde Uygulanmasının Desteklenmesi Projesi” kapsamında değerlendirmelerin yapıldığı Proje Yürütme Kurulu Toplantısına Genel Sekreter Murat AZAKLI ile Genel Sekreter Yardımcısı Dr. Mücahit AYDIN katılmıştır.

AB katılım sürecinde müktesebat uyumuna ilişkin gelişmelerin takip edilmesi amacıyla kurulan 8 No’lu Alt Komitenin 19. Tur Toplantısı 26-27 Kasım 2024 tarihlerinde Brüksel, Belçika’da düzenlenmiş, söz konusu toplantıya Anayasa Mahkemesi Başraportörü Mehmet Sadık YAMLI katılım sağlamıştır.

Avrupa Birliği katılım sürecinde müktesebat uyumuna ilişkin gelişmelerin takip edilmesi amacıyla kurulan 8 No’lu Alt Komitenin 19. Tur Toplantısı

4 Aralık 2024 tarihinde Avrupa Konseyi İş Birliği Projelerinin Programlamasından sorumlu Daire Başkanı Schnutz DURR, Ankara Program Ofisi Başkanı William MASSOLIN ve Proje Yöneticisi Çağlar KIRAN Avrupa Konseyi ile müşterek yürüttüğümüz proje kapsamında görüş alışverişinde bulunmak üzere Genel Sekreter Murat AZAKLI tarafından kabul edilmiştir.

Avrupa Konseyi İş Birliği Projelerinin Programlamasından Sorumlu Daire Başkanı Schnutz Dürr’ün Mahkememizi ziyareti

Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı (IPA) ikinci döneminde Yargı, Temel Haklar ve Sivil Toplum Sektörel İzleme Komitesi Toplantısı 4 Aralık 2024 tarihinde çevrim içi olarak düzenlenmiş, söz konusu toplantıya Anayasa Mahkemesi Dış İlişkiler Şefi Korhan PEKCAN ile Mütercim-Tercüman Gökçen Sena KUMCU katılım sağlamıştır.

9 Aralık 2024 tarihinde Ankara'da "Anayasa Mahkemesinin Temel Haklar Alanındaki Kararlarının Etkili Şekilde Uygulanmasının Desteklenmesi Projesi" kapsamında Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK) iş birliğinde "Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Çocukların Adalete Erişimi Çalıştayı" düzenlenmiştir.

Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Çocukların Adalete Erişimi Çalıştayı

13-14 Aralık 2024 tarihlerinde İzmir'de "Anayasa Mahkemesinin Temel Haklar Alanındaki Kararlarının Etkili Şekilde Uygulanmasının Desteklenmesi Projesi" kapsamında hâkim ve savcılara yönelik Adil Yargılanma Hakkı Eğitimi programı düzenlenmiştir.

Ğ. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM)

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) adli yılı açılış münasebetiyle, 26 Ocak 2024 tarihinde Strazburg'da "Ortak Sorumluluk Çağında İkincillik İlkesinin Yeniden Gözden Geçirilmesi" konulu yargı semineri düzenlenmiştir. Programa katılan Anayasa Mahkemesi Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN'a Raportörler Dr. Şermin BİRTANE ve Özgür DUMAN eşlik etmişlerdir. Program kapsamında düzenlenen seminerde "15 No'lu Protokol'ün ikincillik üzerindeki etkisi", "Anayasal denetim ve iç hukuk yollarının tüketilmesi", "İkincillik ilkesi ve süreç odaklı denetim" ve "İkincillik ilkesi: ulusal yargı çerçevesinden bakış" konuları ele alınmıştır. Program sonrası Anayasa Mahkemesi Heyeti, AİHM Türk Yargıçları Prof. Dr. Saadet YÜKSEL, AİHM İkinci Bölüm Yazı İşleri Müdürü Hasan BAKIRCI ve Avrupa Konseyi Nezdinde Türkiye Daimî Temsilcisi Büyükelçi Nurdan BAYRAKTAR GOLDER ile görüşmeler gerçekleştirmiştir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Çalışma Ziyareti

Anayasa Mahkemesi Başkanı Kadir ÖZKAYA ve beraberindeki Heyet, uluslararası alanda ikili ilişkilerin geliştirilmesi amacıyla 6-9 Kasım 2024 tarihlerinde Fransa'ya çalışma ziyareti düzenlemiştir. Anayasa Mahkemesi Heyeti, Fransa ziyareti kapsamında Fransa Anayasa Konseyi ve Fransa Danıştayı Heyetleri ile Paris'te görüşmeler gerçekleştirmiştir. Heyet, Paris temaslارının ardından AİHM'de düzenlenen toplantıya katılmak üzere Strazburg'a geçmiştir. Anayasa Mahkemesi Başkanı Kadir ÖZKAYA ve AİHM Başkanı Marko BOŠNJAK arasında gerçekleşen ikili görüşmenin akabinde toplantı, iki Başkan'ın yaptığı açık konuşmaları ile başlamıştır. Anayasa Mahkemesi Başkanı Kadir ÖZKAYA ve Anayasa Mahkemesi Üyeleri, Strazburg temaslari kapsamında Avrupa Konseyi Nezdinde Türkiye Daimî Temsilcisi Büyükelçi Nurdan BAYRAKTAR GOLDER ile bir araya gelmiştir.

Anayasa Mahkemesi Heyetinin Fransız Anayasa Konseyi ve Danıştayı ile AİHM ziyareti

Avrupa Konseyi İnsan Hakları Direktörü Clare OVEY, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararların İcrası Dairesi Başkanı Frederic DOLT ve Kararların İcrası Dairesi Bölüm Başkanı Işık BATMAZ'dan oluşan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarının İcrası Dairesi (AKİD) Heyeti, 10 Aralık 2024 tarihinde Mahkememize çalışma ziyaretinde bulunmuştur.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarının İcrası Dairesi (AKİD) Heyetinin Mahkememizi ziyareti

3. ULUSAL ANAYASA MAHKEMELERİ İLE İŞ BİRLİĞİ

Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi karşılıklı iş birliği faaliyetleri gerçekleştirebilmek amacıyla 29 ülkenin anayasa mahkemesi veya yüksek mahkemesi ile iş birliği mutabakat zaptı imzalamıştır. Buna istinaden, Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi, çeşitli anayasa mahkemelerinin heyetleri, yargıçları, araştırmacıları ve personeli geleneksel Türk misafirperverliği ruhuyla konuk etmektedir. Bu iş birliği protokolleri, her iki tarafın da yararına olacak şekilde müşterek menfaat esasına uygun ilişkiler ve etkinliklere dayanak teşkil etmektedir.

Anayasa Mahkemesi aşağıdaki anayasa mahkemeleri ya da muadili kurumları ile mutabakat imzalamıştır:

Endonezya

Endonezya Anayasa Mahkemesi	24 Nisan 2007
-----------------------------	---------------

Kuzey Makedonya

Kuzey Makedonya Anayasa Mahkemesi	26 Nisan 2007
-----------------------------------	---------------

Azerbaycan

Azerbaycan Anayasa Mahkemesi	10 Mayıs 2007
------------------------------	---------------

Şili

Şili Anayasa Mahkemesi	07 Haziran 2007
------------------------	-----------------

Kore

Kore Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi	24 Nisan 2009
------------------------------------	---------------

Ukrayna

Ukrayna Anayasa Mahkemesi	24 Nisan 2009
---------------------------	---------------

Pakistan

Pakistan Federal Yüksek Mahkemesi	24 Nisan 2009
-----------------------------------	---------------

Bosna Hersek

Bosna Hersek Anayasa Mahkemesi	24 Nisan 2009
--------------------------------	---------------

Bulgaristan

Bulgaristan Anayasa Mahkemesi	07 Nisan 2011 (2 Haziran 2022 tarihinde yenilendi)
-------------------------------	---

Tacikistan

Tacikistan Anayasa Mahkemesi	26 Nisan 2012
------------------------------	---------------

Karadağ

Karadağ Anayasa Mahkemesi	28 Nisan 2012
---------------------------	---------------

Afganistan

Afganistan İslam Cumhuriyeti Anayasayı Gözlem Bağımsız Komisyonu	25 Nisan 2013
--	---------------

Arnavutluk

Arnavutluk Anayasa Mahkemesi	10 Haziran 2013
------------------------------	-----------------

Tayland

Tayland Krallığı Anayasa Mahkemesi	29 Nisan 2014
------------------------------------	---------------

Kırgızistan

Kırgız Cumhuriyeti Yüksek Mahkemesi Anayasa Dairesi ¹	28 Eylül 2014
--	---------------

Romanya

Romanya Anayasa Mahkemesi	17 Ekim 2014
---------------------------	--------------

Cezayir

Cezayir Anayasa Konseyi ²	26 Şubat 2015
--------------------------------------	---------------

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

Kuzey Kıbrıs Yüksek Mahkemesi	29 Haziran 2015
-------------------------------	-----------------

Kosova

Kosova Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi	27 Nisan 2016
--------------------------------------	---------------

Irak

Irak Federal Yüksek Mahkemesi	25 Nisan 2017
-------------------------------	---------------

Kazakistan

Kazakistan Cumhuriyeti Anayasa Konseyi ³	25 Nisan 2017
---	---------------

Moğolistan

Moğolistan Anayasa Mahkemesi	25 Nisan 2017
------------------------------	---------------

Gürcistan

Gürcistan Anayasa Mahkemesi	28 Nisan 2017
-----------------------------	---------------

Rusya

Rusya Federasyonu Anayasa Mahkemesi	30 Mart 2018
-------------------------------------	--------------

Bolivarcı Venezuela Cumhuriyeti

Bolivarcı Venezuela Cumhuriyeti Yüksek Adalet Mahkemesi	10 Mayıs 2018
---	---------------

Somali

Somali Yüksek Mahkemesi	19 Aralık 2018
-------------------------	----------------

Cibuti

Cibuti Anayasa Konseyi	17 Haziran 2019
------------------------	-----------------

Özbekistan

Özbekistan Anayasa Mahkemesi	26 Nisan 2022
------------------------------	---------------

Filistin

Filistin Yüksek Anayasa Mahkemesi	19 Ocak 2023
-----------------------------------	--------------

¹ 2021 yılında yapılan değişiklikle Kırgız Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi ismini almıştır.

² 2021 yılında yapılan değişiklikle Cezayir Anayasa Mahkemesi ismini almıştır.

³ 2023 yılında yapılan değişiklikle Kazakistan Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi ismini almıştır.

4. 2024 YILINDA ULUSLARARASI FAALİYETLER

2024 yılında Mahkemenin karşılıklı dış temasları gerek yabancı ülkelerin yüksek mahkemeleriyle gerekse uluslararası mahkemeler ve kuruluşlarla devam etmiştir.

Türkiye Adalet Akademisi tarafından düzenlenen Türk yargı sistemi tanıtım programı kapsamında ülkemizde bulunan Pakistan Şeriat Mahkemesi Heyeti, 13 Şubat 2024 tarihinde Mahkememize çalışma ziyaretinde bulunmuştur.

Pakistan Şeriat Mahkemesi Heyetinin Mahkememizi ziyareti

Türkiye Adalet Akademisi ile Cezayir Adalet Akademisi arasındaki eğitim ve iş birliği faaliyetleri kapsamında ülkemizde bulunan Cezayir Yargı Heyeti, 27 Şubat 2024 tarihinde Mahkememize çalışma ziyaretinde bulunmuştur.

Cezayir Yargı Heyetinin Mahkememizi ziyareti

Moldova Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi, 4 Mart 2024 tarihinde “Anayasa Mahkemesinin Temel Haklar Alanındaki Kararlarının Etkili Şekilde Uygulanmasının Desteklenmesi Projesi” kapsamında Mahkememize çalışma ziyareti gerçekleştirmiştir. Söz konusu ziyarette Bilgi İşlem Müdürlüğümüz ile Kararlar Müdürlüğümüz Mahkememizin çalışmalarına ilişkin bilgi paylaşımında bulunmuştur.

Moldova Anayasa Mahkemesi Heyetinin çalışma ziyareti

Dönemin Anayasa Mahkemesi Başkanı Zühtü ARSLAN ve beraberindeki Heyet, Kuzey Makedonya Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesinin 60. kuruluş yıldönümü vesilesiyle 15 Mart 2024 tarihinde Üsküp'te düzenlenen törene ve uluslararası konferansa katılım sağlamıştır.

Brezilya Federal Yüksek Mahkemesinin davetine istinaden Anayasa Mahkemesi Üyeleri Prof. Dr. Engin YILDIRIM ve Muhterem İNCE ile Komisyonlar Başraportörü Mehmet Sadık YAMLI, 12-14 Mayıs 2024 tarihlerinde Brezilya'nın Rio de Janeiro şehrinde düzenlenen G20 üyesi ülkelerin yüksek mahkeme ve anayasa mahkemesi temsilcilerinin bir araya geldiği J20 Zirvesi'ne katılım sağlamıştır.

Brezilya Federal Yüksek Mahkemesi tarafından düzenlenen J20 Zirvesi

Türkiye Barolar Birliğinin (TBB) davetlisi olarak ülkemizde bulunan Türk Devletleri Teşkilatı üyesi ülkelerin barolar birliği başkanlarından oluşan Heyet, 24 Mayıs 2024 tarihinde Mahkememize çalışma ziyaretinde bulunmuştur.

Türk Devletleri Teşkilatı (TDT) üyesi ülkelerin barolar birliği başkanlarından oluşan Heyetin Mahkememizi ziyareti

Türkiye Adalet Akademisi ile Katar Adalet Bakanlığı arasındaki eğitim ve iş birliği faaliyetleri kapsamında ülkemizde bulunan Katar Adalet Bakanlığı Heyeti, 4 Haziran 2024 tarihinde Mahkememize çalışma ziyaretinde bulunmuştur.

Katar Adalet Bakanlığı Heyetinin Mahkememizi ziyareti

Kore Cumhuriyeti Yüksek Mahkemesi Üyesi Lee Heunggu ve beraberinde yer alan Heyet, 6 Haziran 2024 tarihinde Anayasa Mahkemesi Başkanı Kadir ÖZKAYA tarafından makamında kabul edilmiştir.

Başkan Kadir ÖZKAYA'nın Kore Cumhuriyeti Yüksek Mahkemesi Üyesi Lee Heunggu'yu makamında kabulü

Anayasa Mahkemesi Başkanı Kadir ÖZKAYA, Karadağ Sayıştay Başkanı Nikola N. KOVACEVIC'i 10 Haziran 2024 tarihinde makamında kabul etmiştir.

Başkan Kadir ÖZKAYA'nın Karadağ Cumhuriyeti Sayıştay Başkanı'nı makamında kabulü

Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi (AKPM) Denetim Komisyonu Eş Raportörleri Jill MORTIMER ve Stefan SCHENNAH, 12 Haziran 2024 tarihinde Mahkememize çalışma ziyaretinde bulunmuşlardır.

Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi (AKPM) Denetim Komisyonu Eş Raportörlerinin ziyareti

26-28 Haziran 2024 tarihlerinde Rusya'nın St. Petersburg şehrinde düzenlenen XII. St. Petersburg Uluslararası Hukuk Forumu'na Anayasa Mahkemesi Üyesi İrfan FİDAN ve Anayasa Mahkemesi Raportörü Murat İlter DEVECİ katılım sağlamıştır.

XII. St. Petersburg Uluslararası Hukuk Forumu

Türkiye Adalet Akademisinin düzenlediği Siber Suçlarla Mücadele Uluslararası Eğitim Programı kapsamında ülkemizde bulunan Moldova ve Özbekistan yargı mensuplarından oluşan Heyet, 26 Haziran 2024 tarihinde Mahkememize ziyarette bulunmuşlardır.

Türkiye Adalet Akademisi ile Moğolistan Yargı Genel Konseyi arasındaki eğitim ve iş birliği faaliyetleri kapsamında ülkemizde bulunan Moğolistan Yargı Genel Konseyi Heyeti, 28 Haziran 2024 tarihinde Mahkememize çalışma ziyaretinde bulunmuştur.

Moğolistan Yargı Genel Konseyi Heyetinin Mahkememizi ziyareti

Filistin Barolar Birliği Başkanı Fadi Hatem Abbaas SALAHALDEEN ve beraberinde yer alan Heyet, 17 Temmuz 2024 tarihinde Anayasa Mahkemesi Başkanı Kadir ÖZKAYA tarafından makamında kabul edilmiştir. Başkan ÖZKAYA, Filistin'deki insan hakları ihlallerinin derhal durdurulması yönünde Türkiye'nin desteğine vurgu yapmıştır. Filistin Barolar Birliği Başkanı SALAHALDEEN, konuşması ve desteğinden ötürü Başkan ÖZKAYA'ya teşekkürlerini sunmuştur.

Başkan Kadir ÖZKAYA'nın Filistin Barolar Birliği Başkanı'nı makamında kabulü

Federal Almanya Ankara Büyükelçiliği Hukuk ve Vize Bölüm Başkanı Jens JANIK, 14 Ağustos 2024 tarihinde Genel Sekreter Murat AZAKLI tarafından kabul edilmiştir.

Federal Almanya Ankara Büyükelçiliğinin Mahkememizi ziyareti

Anayasa Mahkemesi Başkanı Kadir ÖZKAYA, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) Yüksek Mahkeme Başkanı Bertan ÖZERDAĞ'ı 4 Eylül 2024 tarihinde makamında kabul etmiştir.

Başkan Kadir ÖZKAYA'nın KKTC Yüksek Mahkeme Başkanı Bertan ÖZERDAĞ'ı makamında kabulü

Azerbaycan Hâkimler Birliği tarafından 6 Eylül 2024 tarihinde Bakü'de düzenlenen “Hukuk ve İklim” temalı Uluslararası Konferans’a Anayasa Mahkemesi Başkanvekili Basri BAĞCI katılım sağlamıştır.

Bakü’de düzenlenen “Hukuk ve İklim” konulu Uluslararası Konferans

Anayasa Mahkemesi Başkanı Kadir ÖZKAYA, Arnavutluk Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi Başkanı Holta ZAÇAJ ve beraberindeki Heyeti 10 Eylül 2024 makamında kabul etmiştir.

Başkan Kadir ÖZKAYA’nın Arnavutluk Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi Başkanı Holta ZAÇAJ’ı makamında kabulü

Anayasa Mahkemesi Başkanı Kadir ÖZKAYA, 16 Eylül 2024 tarihinde Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) Yüksek Mahkemesinin adli yıl açılış törenine katılmıştır. Başkan ÖZKAYA, adli yıl açılış törenin ardından KKTC Cumhurbaşkanı Ersin TATAR'ı makamında ziyaret etmiştir.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) Yüksek Mahkemesinin Adli Yıl Açılış Töreni

Türkiye Adalet Akademisi ile Bosna Hersek, Kosova Cumhuriyeti, Kuzey Makedonya Cumhuriyeti ve Romanya hâkim-savcı değişim programı kapsamında ülkemizde bulunan hâkim-savcı adayları 27 Eylül 2024 tarihinde Mahkememize ziyarette bulunmuşlardır.

Bosna Hersek, Kosova Cumhuriyeti, Kuzey Makedonya Cumhuriyeti ve Romanya hâkim-savcı adaylarının Mahkememizi ziyareti

Venedik Komisyonu Heyeti, 4 Ekim 2024 tarihinde Mahkememize çalışma ziyaretinde bulunmuştur.

Kuzey Makedonya Meclis Başkanı Afrim GASHI ve beraberinde yer alan Heyet, Anayasa Mahkemesi Başkanı Kadir ÖZKAYA tarafından 4 Ekim 2024 tarihinde makamında kabul edilmiştir.

Başkan Kadir ÖZKAYA'nın Kuzey Makedonya Cumhuriyeti Meclis Başkanı Afrim GASHİ'yi makamında kabulü

“Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Göç ve İnsan Hakları Uluslararası İstişare Konferansı”, Anayasa Mahkemesi ve İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı iş birliğinde 11-12 Ekim 2024 tarihlerinde İstanbul'da düzenlenmiştir. Konferans'a Anayasa Mahkemesi Başkanı Kadir ÖZKAYA, Başkanvekili Basri BAĞCI, Anayasa Mahkemesi Üyeleri Prof. Dr. Engin YILDIRIM, Rıdvan GÜLEÇ, Doç. Dr. Recai AKYEL, Prof. Dr. Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Selahaddin MENTEŞ, İrfan FİDAN, Muhterem İNCE, Yılmaz AKÇİL, Prof. Dr. Ömer ÇINAR, Doç. Dr. Metin KIRATLI katılım sağlamıştır. Konferans'a ayrıca İçişleri Bakanı Ali YERLİKAYA, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Türk Hâkimi Saadet YÜKSEL ve yabancı yargıçlar, Yargıtay Başkanı Ömer KERKEZ, Sayıştay Başkanı Metin YENER, Azerbaycan Anayasa Mahkemesi Başkanı Farhad ABDULLAYEV, TBMM Adalet Komisyonu Başkanı Prof. Dr. Cüneyt YÜKSEL katılmıştır.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) ve Anayasa Mahkemesi Kararları (AYM) ışığında Göç ve İnsan Hakları Uluslararası İstişare Konferansı

Türkiye Adalet Akademisi tarafından Gambiya Cumhuriyeti hâkimlerine yönelik düzenlenen uluslararası eğitim programı kapsamında ülkemizde bulunan Gambiya Yargı Heyeti, 6 Kasım 2024 tarihinde Mahkememize çalışma ziyaretinde bulunmuştur.

Gambiya Yargı Heyetinin Mahkememizi ziyareti

Anayasa Mahkemesi Başkanı Kadir ÖZKAYA, Kuzey Makedonya Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi Başkanı Darko KOSTADINOVSKI ve beraberinde yer alan Heyeti 13 Kasım 2024 tarihinde makamında kabul etmiştir.

Başkan Kadir ÖZKAYA'nın Kuzey Makedonya Anayasa Mahkemesi Başkanı Darko KOSTADINOVSKI'yi makamında kabulü

Anayasa Mahkemesi Başkanı Kadir ÖZKAYA, Irak Cumhuriyeti Yüksek Yargı Konseyi ve Yargıtay Başkanı Faik ZEYDAN ile beraberinde yer alan heyeti 14 Kasım 2024 tarihinde makamında kabul etmiştir.

Başkan Kadir ÖZKAYA'nın Irak Cumhuriyeti Yüksek Yargı Konseyi ve Yargıtay Başkanı Faik ZEYDAN'ı makamında kabulü

Uluslararası Basın Enstitüsü (IPI) Heyeti, basın özgürlüğünü ilgilendiren kurum ve kuruluşlarla yaptıkları görüşmeler kapsamında 14 Kasım 2024 tarihinde Mahkememize çalışma ziyaretinde bulunmuştur.

Türkiye Adalet Akademisi tarafından Kosova Savcılık Konseyine yönelik düzenlenen “İnsan Hakları Hukuku” eğitim programı kapsamında ülkemizde bulunan Kosova Heyeti, 4 Aralık 2024 tarihinde Mahkememize çalışma ziyaretinde bulunmuştur.

Kosova Savcılık Konseyi Heyetinin Mahkememizi ziyareti

Türkiye Adalet Akademisi tarafından Azerbaycan Cumhuriyeti hâkim adaylarına yönelik düzenlenen “Adalet Yönetimi ve İhtisas Mahkemeleri Eğitim Programı” kapsamında ülkemizde bulunan Azerbaycan Heyeti, 11 Aralık 2024 tarihinde Mahkememize çalışma ziyaretinde bulunmuştur.

Azerbaycan Cumhuriyeti hâkim adaylarının Mahkememizi ziyareti

BÖLÜM

04

BAŞKAN'IN
KONUŞMALARI

25 Nisan 2024 Anayasa Mahkemesinin 62. Kuruluş Yıldönümü ve Anayasa Mahkemesi Üyesi Prof. Dr. Ömer ÇINAR'ın Andiçme Töreninde Yaptığı Konuşma

Sayın Cumhurbaşkanı'm,

Değerli Konuklar,

Mahkememizin 62. Kuruluş Yıldönümü ve Andiçme Törenimize hoş geldiniz. Sizleri en kalbî duygularımla, saygıyla muhabbetle selamlıyorum.

Yükseköğretim Genel Kurulunca gösterilen üç aday arasından Anayasa Mahkemesi üyeliğine seçilen ve biraz sonra and içerek üyelik görevini ifa etmeye başlayacak olan Sayın Profesör Doktor Ömer ÇINAR'ı tebrik ediyor, üyeliğinin şahsına, ailesine, Mahkememize ve ülkemize hayırlı olmasını temenni ediyor, başarılar diliyorum.

En adil ve isabetli sonuçlara ulaşabilmek için farklı mesleki kaynaklardan gelen liyakatli kişilerin oluşturduğu Anayasa Mahkemesine yeni üyemizin de kendisinden beklenen katkıyı hakkıyla sağlayacağına inanıyorum.

Bu vesileyle öncelikle Genel Kurulumuzun takdiri ile devraldığım Başkanlık görevimde, necip Türk milletinin bizlerden beklediği adaletin tecellisine, hukukun üstünlüğüne, insan hak ve özgürlüklerinin korunması gayesine hizmet etmek iradesiyle, çok kıymetli mesai arkadaşlarımla birlikte bize emanet edilen bu bayrağı daha ileriye taşıyacağımıza olan inanç ve kararlılığımızı ifade etmek istiyorum.

Konuşmamda önce adalet kavramına, ardından adalet kavramıyla bağlantılı olarak adalet hizmetini yürüten kişi ve kurumlara daha sonra da Anayasa Mahkemesi olarak neler yaptığımıza değineceğim.

Yüce kitabımız Kur'an-ı Kerim'in adalete ilişkin bir hükmünde şöyle denilmektedir:

*"Bak şu güzel semaya,
Verdi ona,
İrtifa vazeyledip mizanı.
Ki taşmayın mizanda
Ve doğru tutun adaletle tartıyı da
Aksatmayın mizanı,
Arza da bir tevazu verdi berayı enam."*

Sayın Cumhurbaşkanı'm,

İnsanoğlu olarak, maddi ve manevi boyutuyla, yüksekliği ve muhteşemliği sürekli olarak görülen göklerin ve yerin nasıl ulu bir nizam içinde olduğuna, o nizam içinde yer alan her bir varlığın kendi hak ve hukukuna göre bir duruş ve konumda bulunduğu, aralarında nasıl bir dengenin, nasıl bir adaletli düzenin var olduğuna, böyle bir denge ve adaletin olmaması hâlinde söz konusu nizam ve intizamın asla olamayacağına, üzerinde bulunan yaratılmışların hayatlarını sürdürmeleri için serilmiş olan yerkürenin de tevazu ile donatılıp alçak gönüllü kılındığına, ayaklar altında

çiğnenmesine, üzerinde gezinilmesine rağmen üzerindeki yaratılmışlara nasıl bir aşkla hizmet ettiğine her daim tanıklık edip durmaktayız.

Buna göre göklerin ve yerin mevcut varlığını sürdürmesinin ancak aralarında var olan denge ve adaletin varlığını sürdürmesiyle mümkün olabileceğini söylemek herhâlde yanlış olmayacaktır.

Dolayısıyla “*Adalet mülkün temelidir.*” sözü gereğince toplumlarda da barış, huzur ve refahın sağlanmasının ancak adaletin var olmasıyla temin edilebileceğini belirtmemiz gerekmektedir.

Adalet her devirde, her toplumda, her inanç ve anlayışta en çok konuşulan, tartışılan konuların başında gelmiştir. Hukukla, felsefeyle, sosyolojiyle, psikolojiyle, sosyal bilimlerin neredeyse her alanıyla ilişkili anlamlar yüklenmiş bir kavramdır, ahlaki bir erdemdir. Toplumun örgütlü şekli olan devletin temeli adalettir, toplumsal yaşamın olmazsa olmazıdır. Yalnızca söz ve söylem değil, davranış ve eylem meselesidir. Bir şeyi yerli yerince yapmak, her şeyi yerli yerine en uygun şekilde koymaktır. Adil olmak, adaletli davranmak insanlara ve toplumlara en üst seviyede değer katan bir özelliktir.

İnsanlar ve toplumlar adalete ve hakka uymazlar ve hakkı (adaleti) kendi keyfî arzularına uydurmaya kalkıştırlarsa yeryüzünde düzen ortadan kalkar, kargaşa başlar. Herkes kendini haklı görmeye başlar, gerçek hak ve haklı asla bulunamaz. Zulüm egemen olur. Bu yüzden adalet terazisi hep hak ve haklıyı gözeterek, keyfî arzuların değil gerçek haklının memnun edilmesi için kullanılmalıdır. Ayrıca unutmamalıyız ki hiçbirimiz ebedî değiliz. Gün gelecek hepimiz için ortaya bir terazi konulacaktır.

Öte yandan şu da bilinmelidir ki adil olan insandan, adil olan toplumdan, adil olan akıldan ve adil vicdanlardan tüm kâinat yararlanır. Dolayısıyla hiçbir neden, insanları ve toplumları hiçbir zaman hakkı ayakta tutmaktan alıkoymamalı, adaletsiz davranmaya yöneltmemelidir.

Yeryüzündeki kavgaların, hırgürlerin, çatışmaların, ölüm olaylarının birçoğu haksızlıktan, adaletsizlikten çıkmaktadır. Her kavganın, her kargaşanın, her çatışmanın, her ölüm olayının içinde bir haksızlık vardır. Zira hakkı bilen, hakkı gözeten haksızlık yapmaz.

Sayın Cumhurbaşkanı'm,

Bütün yargısal çabaların gayesi adaleti tesis etmektir. Adalet esasen bir dengeyi ifade etmektedir. Adalet mutlak eşitliği değil, hak ettiği ölçüde davranılmayı anlatmaktadır. Adalet en yüce idealdir, evrenin ve hayatın üzerinde yürüdüğü temeldir.

Bununla birlikte hakkın ayakta tutulması ve adaletin sağlanması bakımından en önemli sorumluluk hâkimlere düşmektedir. Her hâkimin terazisi aynı biçimde, hiçbir ayırım yapmadan, hep doğru tartmalıdır. Hâkimler daima hak ve haklının yanın da olmalıdır. Mesleğin vakarını korumalı fakat aynı zamanda yeryüzü gibi geniş ve alçak gönüllü olmalı, akıllı ve bilimi ölçüt almalıdırlar. Örnek ahlak sahibi olmalı, kişilik ve vicdanlarını asla kirletmemelidirler. Hiçbir neden, onları hakkı ayakta tutmaktan hiçbir zaman alıkoymamalı, adaletsiz davranmaya yöneltmemelidir. Çekinmeden, endişe duymadan, iç dünyalarındaki öznel duygu ve düşünceleri de dâhil olmak üzere herhangi bir dışsal etki altında kalmadan tarafsız bir tutumla özgürce karar vermelidirler.

Unutulmamalıdır ki anayasal kimliğimizi oluşturan ilke ve değerlerin en önemli güvencesi olan bağımsız ve tarafsız yargının varlığı ancak bağımsız ve tarafsız hâkimlerin varlığıyla mümkündür. Dolayısıyla hâkimler fikri, vicdanı ve irfanı hür insanlar olmalıdır. Nihayet hukukun nihai amacı adaleti sağlamaktır.

Bu noktada ayrıca belirtmem gerekir ki söz konusu sorumluluk bakımından bütün yüksek mahkeme üyelerinin verdikleri kararların içtihat olma niteliğini ve doğurduğu sonuçları dikkate alarak diğer mahkemelere kıyasla adaleti tesis etme hususunda daha da hassas olmaları icap etmektedir.

Sayın Cumhurbaşkanı'm,

Bilindiği üzere toplum sözleşmeleri sayılan anayasalar, temel hak ve özgürlükleri güvence altına alarak egemenlik yetkisinin nasıl kullanılacağını düzenlerler. Anayasa mahkemeleri de anayasal denetim yaparak demokratik toplumların insanı ve devleti adalet temelinde yaşatma ortak amacını gerçekleştirmeye hizmet eden kurumlardır.

İnsan hak ve özgürlüklerinin korunması, hukukun üstünlüğüne dayalı demokratik toplumlarda temel öneme sahiptir. Hak ve özgürlükler demokrasinin esaslı unsurudur, ancak bağımsız ve tarafsız mahkemeler ile yeterli hukuki mevzuat ve güvenlerin varlığı hâlinde korunabilir.

Anayasa'mız Anayasa Mahkemesine diğerlerinin yanında bazı normların anayasaya uygunluğunu denetlemek ve bireysel başvuruları karara bağlamak görev ve yetkisini vermiştir.

Türk yargı tarihinin en büyük reformlarından biri olan bireysel başvuru, yüz yıllık Cumhuriyet tarihimizin hukuk sistemimize ilişkin en büyük kazanımlarından biridir. Bu kurumun kabul edilmesindeki amaç, anayasa koyucunun ifadesiyle *"bireylerin sahip oldukları temel hak ve özgürlüklerin daha iyi korunmasını sağlamak ve sorunu ülke sınırları içinde çözerek Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılan başvuru sayısını azaltmaktır."*

Anayasa Mahkemesi, bugüne kadar bireysel başvuru kapsamında yaşama hakkından ifade özgürlüğüne, mülkiyet hakkından örgütlenme özgürlüğüne hak ve özgürlüklerle ilgili olarak yüz binlerce karar vermiştir.

Mahkememizin bireysel başvuruları karara bağladığı yaklaşık 12 yıllık süreçte, ülkemiz aleyhine AİHM'e yapılan başvurular önemli ölçüde azalmış bulunmaktadır.

Mahkememize 23 Eylül 2012 tarihinden itibaren bugüne kadar toplam 601.726 bireysel başvuru yapılmış, bunların 499.737'si yani %83'ü sonuçlandırılmıştır. 2023 yılında çıkan işin gelen işi karşılama oranı %101 olarak gerçekleşmiştir. Bununla birlikte bugün için önümüzde derdest hâlde 101.983 bireysel başvuru bulunmaktadır.

23 Eylül 2012 tarihinden bugüne kadar makul sürede yargılanma hakkı hariç, karara bağlanan yaklaşık 355.000 başvurudan 16.646'sında başvuru sahiplerinin temel hak ve özgürlüklerinden en az birinin ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

16.646 ihlalin önemli bir kısmının da usul güvencelerinden kaynaklı ihlaller olduğunu gözettiğimizde ortaya çıkan esaslı ihlal oranının yaklaşık %3-3,5 rakamlarına denk geldiğini görüyoruz.

Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi, verdiği kararlarla adalet, hukukun üstünlüğü, temel hak ve hürriyetler gibi değerlerin gerçekleşmesine katkı yapmaktadır. Bu kararların, bireylerin adalet duygularını tatmin etmek suretiyle, onların devlete ve hukuka olan güvenlerini artırdığına inanıyoruz.

Bu bağlamda ayrıca belirtmeliyim ki Anayasa Mahkemesinin hak ve özgürlükleri sağlama bakımından, hayatın her alanına dokunan kararları arasında kamuoyunda tartışmaya konu olanı çok az sayıdadır. Esasen bireysel başvuruyu kabul eden bazı ülkelerde de tartışmaların yaşandığı, zaman zaman birtakım sorunların ortaya çıktığı, yaşanan veya yaşanılması muhtemel olan sorunların ortaya çıkmasının önlenmesi veya giderilmesi için bazı tedbirlerin alındığı müşahade edilmektedir. Dolayısıyla ülkemizde de sorun olarak görülen bazı durumlar için birtakım düzenlemeler düşünülebilir.

Bununla birlikte zatiîlilerinizin de büyük katkısıyla hukuk sistemimize kazandırılmış olan bireysel başvuru yolunun, bugünkü işlevselliğiyle mutlak gerekliliği konusunda toplumumuzda ortak bir kanaat oluşmuştur. Bu kanaatin de bir gereği olarak yapılabilecek anayasal veya yasal düzenlemelerde müessesenin bugünkü işlevselliğini kaybetmeden korunması gerektiğini düşünüyoruz. Zira yaklaşık 12 yılını geride bıraktığımız bireysel başvuru yolu, geldiğimiz nokta itibarıyla, birçok dertlinin derdine derman olmak suretiyle insan haklarına dayanan demokratik bir hukuk devleti olarak Cumhuriyet'in topluma dokunmasının, insanımızın temel haklara ilişkin sorunlarını çözmesinin bir aracı olarak kurumsallaşmış bulunmaktadır.

Bu bağlamda ayrıca belirtmem gerekir ki Mahkememiz, bireysel başvuruyla birlikte Anayasa ile kendisine verilen tüm görevleri herhangi bir aksama olmadan Anayasa ve kanunlara uygun şekilde yerine getirmeye devam etmektedir.

Sayın Cumhurbaşkanı'm,

Mahkememizin bugünlerinde olduğu gibi bir başkanın ayrılıp diğerinin başladığı anlar bize bu makamların geçici olduğunu hatırlatmaktadır. Hiç kuşkusuz "*Mahkemeye kadiya mülk değil.*" sözü kadim kültürümüzün bizi bu bilinçte tutmaya yönelik uyarılarından biridir.

Anayasa Mahkemesi üyeleri olarak bizlerin de görevlerimizi makamların geçici olduğunu unutmadan, emanetin, adaletin, hürriyetin ve milletçe birlik ve beraberliğin ne demek olduğunun idraki içinde, tam bir sorumluluk duygusu ile Anayasa ve kanunlara uygun şekilde yerine getirme gayreti içinde olduğumuzun bilinmesini isterim.

Bu noktada unutmamamız gereken bir başka husus da hâkimler olarak kullandığımız yetkiyi, huzurunda yemin ettiğimiz Türk milleti adına kullandığımız gerçeğidir. İki gün önce idrak ettiğimiz 23 Nisan Millî Egemenlik ve Çocuk Bayramı bize her sene bir kez daha olmak üzere anayasanın koyduğu esaslara göre yetkili organlar eliyle kullanılan egemenliğin esasen Türk milletine ait olduğunu hatırlatmaktadır.

Temel anayasal prensiplerden biri olan kuvvetler ayrılığı ilkesinde yer alan "ayrılık", aslında büsbütün bir ayrışmadan ziyade, başta temel hak ve özgürlüklerin hayata geçirilmesi olmak üzere, devlete yüklenen görevlerin daha iyi yerine getirilmesi için işlerin anayasal organlar arasında bölünmesini ancak bunların tam bir uyum ve iş birliği içinde yerine getirilmesini ifade etmektedir. Kuvvetler ayrılığı ilkesi, erklerin kendi anayasal sınırlarını aşmadan iş birliği içinde çalışmalarını gerektirmektedir.

Anayasa'nın Başlangıç bölümünde de kuvvetler ayrılığının "*medenî bir işbölümü ve işbirliği olduğu*" ifade edilmiştir. Dolayısıyla anayasa koyucunun anayasal organların kendilerine verilen görevleri yerine getirirken birbirleriyle "*işbirliği içinde*" "*düzenli ve uyumlu*" çalışmalarını arzu ettiği görülmektedir.

Anayasa'ya göre yasama, yürütme ve yargı organları arasında hiyerarşik bir ilişki olmadığı gibi yüksek yargı organları arasında da böyle bir ilişki yoktur. Her bir yüksek mahkeme, Anayasa ve kanunlarda kendilerine yüklenen görevleri yapmakla mükelleftir. Her birinin görev ve yetkileri, işleyiş biçimleri, kararlarının nitelikleri Anayasa ve kanunlarda açık bir biçimde düzenlenmiştir. Her birinin görevlerini, Anayasa ve kanunlarda kendilerine verilen yetki çerçevesinde, Anayasa ve kanunlara uygun şekilde yerine getirecekleri tabiidir.

Bununla birlikte anayasal organlar (Anayasa Mahkemesi ile diğer yargı organları, yasama ve yürütme) arasında iş birliği, düzen ve uyumun sağlanabilmesi için, bu organların insanlardan müteşekkil olması, insanın olduğu yerde her zaman için

farklı yaklaşımların, farklı fikirlerin oluşabilmesinin ve ihtilaf doğabilmesinin muhtemel olması nedeniyle Anayasa ve kanunlara uygun hareket etmenin yanında, aralarında daima iyi bir iletişimin bulunmasına da ihtiyaç bulunmaktadır.

Bu yaklaşımla geliştirilecek çözümlerin milletimizin genel olarak devletine ve tek tek anayasal organlara güvenini artıracığına olan inancımı da paylaşmak isterim.

Bu bağlamda ayrıca ifade etmek isterim ki başta Cumhuriyet'imizin kurucusu Büyük Önder Mustafa Kemal Atatürk olmak üzere birçok devlet büyüğümüzün, birçok düşünce ve fikir insanımızın defaatle söylediği gibi tefrikacılıktan, zümrecilikten ve nifaktan her daim uzak durmalıyız. Millet olarak ortak menfaatlerimiz ve ortak geleceğimiz için, insanlık için ortak noktada toplanıp, birleşip, kenetlenip bir vücut gibi ahenkle çalışmalıyız.

Türk milleti neciptir, her güzel şeyi başarabilecek güç ve kabiliyettedir. Bunun için gücünü ve enerjisini israf etmemeli, doğru kullanmalıdır. Birlik ve beraberliğini bozmak isteyenlere fırsat vermemelidir. Bu durum, yeryüzünde adaletin hâkim kılınmasında söz sahibi olabilmek bakımından elzemdir. Unutulmamalıdır ki güçsüz adalet aciz kalmakta, adaletsiz güç de zulüm hâline gelmektedir.

Sayın Cumhurbaşkanı'm,

Güç ve kudretin insanların ve toplumların barış ve huzur içinde daha mutlu, müreffeh ve güzel yaşamalarına imkân sağlansın diye verildiğine, verilen bu güç ve kudretin insanlığın yararına kullanılması hâlinde güç ve kudret sahibi insan ve devletlerin uzun ömürlü olacaklarına, aksi yönde kullanılması hâlinde ise söz konusu güç ve kudretin bir gün ellerinden uçup gideceğine, varsa yaptıkları zulmün bir gün dönüp dolaşıp kendilerine geleceğine, Hazreti Süleyman'ın varisi olduklarını düşündükleri hâlde onun misyon ve adaletine uygun davranmayanların da bu kapsamda olduklarına inanmaktayım.

Bu vesileyle Gazze başta olmak üzere dünyanın dört bir yanında yaşanan zulümlere karşı gösterilen çifte standardı, ikiyüzlülüğü kabullenemediğimizi maşerî vicdanın sesi olarak dile getirmeyi bir görev biliyorum.

Ayrıca ifade etmeliyim ki adaletin insanlığın evrensel ortak değeri olması gerektiği gerçeğine karşın, insanlığa adaleti, hakkaniyeti, insan hak ve özgürlüklerini, demokrasiyi anlatan, bunları kutsayan birçok söylem geliştiren, birçok etkinlik düzenleyen, pek çok kitap basıp yayımlayan, üniversite açıp eğitim veren ekonomik ve askerî güç sahibi devlet ve kurumların, ne yazık ki dünyanın birçok yerinde mağdur ve mazlum insanlara karşı yapılan insanlık dışı muamelelere, zulme ve haksızlığa, ölçüsüzlüğe gözlerini ve vicdanlarını kapatmaları, insanlığı gelecek adına umutsuzluğa düşürmektedir.

Bununla birlikte yine de belirtmem gerekir ki insanlığın ortak geleceği ve sürekli barış ancak ahlaki değerlere ve adalete dönülmesiyle, yeryüzünde adaletin hâkim kılınmasıyla mümkündür.

Sayın Cumhurbaşkanı'm,

Kuruluş yıldönülerimizde geleneksel olarak değişik hukuki konularda sempozyumlar düzenliyoruz. Bu yılki sempozyum "Temel Hak ve Özgürlüklerin Korunmasında Yatay Etki" başlığıyla gerçekleştirilecektir. Bu vesileyle düzenlediğimiz sempozyumun başarılı ve verimli geçmesini diliyorum; oturum başkanlarına, tüm konuşmacılara, katılımcılara ve sempozyumun düzenlenmesinde emeği geçen herkese katkılarından dolayı teşekkür ediyorum.

Ayrıca kısa bir süre önce Uyuşmazlık Mahkemesi Başkanlığına seçilen Sayın Rıdvan GÜLEÇ'i, Anayasa Mahkemesi Başkanvekilliğine seçilen Sayın Basri BAĞCI'yı ve Uyuşmazlık Mahkemesi Başkanvekilliğine seçilen Sayın Kenan YAŞAR'ı tebrik ediyor, kendilerine yeni görevlerinde başarılar diliyorum.

12 yıllık görev sürelerini doldurarak Mahkememizden ayrılan Sayın Zühtü Arslan'a ve Sayın Muammer Topal'a teşekkürlerimi sunuyorum. Bundan sonraki hayatlarında sağlık, huzur ve başarılarının devamını diliyorum.

Büyük bir fedakârlıkla görev yapan başkanvekillerimize, üyelerimize, raportörlerimize ve tüm çalışanlarımıza şükranlarımı sunuyorum.

Bundan önce Mahkememizde görev yapmış olup emeklilik ya da görev süresinin dolması nedeniyle Mahkememizden ayrılan başkan, üye ve raportörlerimize, idari personelimize Mahkememize katkılarından dolayı teşekkürlerimi sunuyorum. Hayatta olanlara sağlık, huzur ve afiyet; vefat edenlere Allah'tan rahmet diliyorum.

Milletimizin ve çocuklarımızın 23 Nisan Millî Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nı tekrar canı gönülden kutluyorum.

Bu duygu ve düşüncelerle, törenimizi teşriflerinizden dolayı hepinize bir kez daha şükranlarımı sunuyor, sağlık ve afiyet diliyorum.

30 Mayıs 2024
Anayasa Mahkemesinin
Temel Haklar Alanındaki
Kararlarının Etkili Şekilde
Uygulanması
Ortak Projesi
Hâkim ve Cumhuriyet
Savcılarına Yönelik
Programın Açış
Konuşması

Değerli Misafirler,

Hepinizi saygıyla, muhabbetle selamlıyorum.

Bugün açılışını yaptığımız etkinlik Avrupa Konseyinin 75. yıl dönümü ve Konseyin Ankara Ofisinin 20. yıl dönemi kutlama haftasında yer alıyor. Konseyin ve Ankara Ofisinin kuruluş yıl dönümünü kutluyorum.

Ülkemiz Avrupa Konseyinin kurucu üyesidir ve ayrılmaz bir parçasıdır. Konseyin Ankara Ofisi de ülkemizde çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarıyla başarılı projeler gerçekleştirmektedir. Bu projelerin önemli örneklerinden biri Anayasa Mahkemesinin temel haklar alanındaki kararlarının etkili şekilde uygulanmasına yönelik olan ve Avrupa Birliği, Avrupa Konseyi ve Mahkememiz iş birliğinde yürütülen ortak projedir. Bugün de bu projenin önemli aşamalarından birine başlamak ve Türkiye Adalet Akademisinin koordine edeceği çalışmaların ilkinin gerçekleştirmek üzere toplanmış bulunuyoruz.

Bilindiği üzere bireysel başvuru 2012 yılında hayata geçmiştir ve ülkemizde hukuk ve insan hakları alanındaki en önemli reformlardan biridir. Bu müessese Türk hukuk sisteminde kuvvetli bir farkındalık oluşturmuş ve aynı zamanda kuvvetli bir dönüştürücü etki gücüne

sahip bir kurum olarak kendini göstermiştir. Geride kalan dönemde Anayasa Mahkemesi insan hakları yargısında çok sayıda ve çok önemli kararlar vermiştir. Bu kararları verirken Mahkememizce oluşturulan birbirini denetleyen birçok yapının içerisinde yer aldığı bir süreç izlenmekte, hazırlık ve karar aşamasında uluslararası evrensel ilke ve standartların, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kararlarında kullanılan evrensel ilke ve standartların, ülkemizin yüksek yargı organlarının kararlarında ortaya koydukları birikimlerin, içtihatların, mahkememizin kurumsal olarak geçmişten günümüze kadar birikimlerin, üyelerimizin engin tecrübelerinin de katılımıyla yapılan müzakereler gerçekleştirilmektedir. Bu anlamda bireysel başvuru nicelik ve nitelik itibarıyla Mahkememizin kararları bağlamında başarılı bir seyir izlenmiş ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından da etkili bir iç hukuk yolu olarak kabul edilmiştir. Mahkememizin bu anlamda önemli bir sorumluluk üstlendiğini uluslararası evrensel ilke ve standartların Türk hukukuna dâhil edilmesi noktasında önemli bir sorumluluk üstlendiğini de belirtmek isterim. Öte yandan bireysel başvurunun hukuk sistemimize dâhil edilmesi amaçlarından biri olan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılan başvurular ile ülkemiz aleyhine verilen ihlal kararlarını azaltma yönündeki hedefin de gerçekleştirildiğini memnuniyetle söyleyebilirim. Mahkememizin bireysel başvurunun güçlenerek devam etmesi ve insan haklarının korunmasına yönelik çalışma ve gayretlerini kararlılıkla sürdüreceğini ifade etmek isterim.

Bu noktada tüm yargı kurumlarıyla iş birliği ve diyalog hâlinde olmamız büyük bir önem arz etmektedir. Sizlerle diyalog hâlinde olmamız büyük bir önem arz etmektedir. Gerek Mahkememiz içtihadının oluşumu gerekse içtihadımızda ortaya konulan ilke ve esasların Türk hukukuna aktarılması hususunda hem yüksek yargı hem de ilk derece ve bölge mahkemeleriyle güçlü bir iletişim kurma arzusundayız. Bu hususu bir gereklilik olarak da görüyoruz.

Hâlihazırdaki projede yürütülen çalışmaların önemli bir kısmı hâkim, Cum-

huriyet savcısı, kamu görevlileri ve avukatların Anayasa Mahkemesi kararları hakkında bilgilendirilmelerine ve bu kararların uygulamada hayata geçirilmesine yöneliktir.

Bu amaç doğrultusunda Türkiye Adalet Akademisinin de içinde olduğu kıymetli paydaşlarla ortak çalışmalar yapılmaktadır. Proje kapsamında Yargıtay, Danıştay, Hâkimler ve Savcılar Kurulu, Türkiye Adalet Akademisi ve diğer kamu kurumlarıyla koordinasyon toplantıları yapılmıştır. Bunun yanında beş farklı ilde bölge adliye ve bölge idare mahkemelerine yönelik konferans ve yuvarlak masa toplantıları düzenlenmiştir. Bu yuvarlak masa toplantılarında Anayasa Mahkemesi raportörlerinin katılımıyla bireysel başvuruya ve norm denetimine ilişkin genel bilgiler aktarılmış, ayrıca temel hak ve özgürlükler alanında sunumlar yapılmıştır.

Projede gerçekleştirilen bu etkinliklerin en önemli hedeflerinden biri bireysel başvuruda verilen ihlal kararlarının subjektif ve objektif etkilerinin anlaşılmasını ve uygulanmasını sağlamaktır. Bilindiği gibi bir bireysel başvuru ihlal kararının icrası öncelikle somut başvurunun taraflarını ilgilendiren yeniden yargılama, yeniden soruşturma, maddi manevi tazminat gibi hususların yerine getirilmesini gerektirir. Kararların subjektif etkisi olarak tanımlayabileceğimiz bu etki Anayasa'mız ve 6216 sayılı Kanun'daki düzenlemelerinin doğal bir gereğidir.

Bu doğrultuda ifade etmek isterim ki görece yeni bir hukuki kurum olmasına karşın bireysel başvuruya yargımızın ve diğer kamu kurumlarının hassasiyetle yaklaşması ve somut başvurular özelinde kararların icra edilmesi memnuniyet vericidir. İhlal kararlarının yerine getirilip getirilmediği Mahkememizce de izlenmektedir. Mahkememiz istatistiklerine göre 2013'ten bugüne kadar verilen ihlal kararları %99,2 oranında uygulanmış, çok sınırlı sayıda somut olayda ve teknik hususlarda problemler ortaya çıkmıştır.

Bugün açılışını yaptığımız program ve sonra yapılacak çalışmaların bu tür sorunların açıklığa kavuşturulmasına ve giderilmesine büyük faydası olacaktır. Süreç içerisinde tüm yargı kurumlarımızla yapacağımız ortak çalışmalarla bu sorunları giderebileceğimize, en azından en aza indireceğimize inanıyoruz.

Bireysel başvurunun diğer ve belki de daha önemli yönü kararların objektif etkisidir. Temel hakları ilgilendiren kararların uygulanmasında asıl mesele benzer ihlallerin ve Anayasa'ya aykırılıkların önlenmesidir. Bunun sağlanması Anayasa Mahkemesi önündeki aşırı iş yükünün düşürülmesi için de önemlidir. Bugün Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvuru sayısı dünyadaki muadilleri ile karşılaştırıldığında devasa boyutlardadır. Durumu somut olarak ifade etmek gerekirse bugün itibarıyla Anayasa Mahkemesi önünde 106 bin bireysel başvuru derdesttir. Yalnızca içinde bulunduğumuz 2024 yılında 32 bin başvuru yapılmıştır. Dolayısıyla yılda ortalama 100 binin üzerinde bir başvuru sayısı karşı karşıyayız.

Bu durum temel hak ve özgürlüklerin korunması bağlamında Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunan kişilerin bireysel başvurularının kısa sürede incelenmesine engel olmakta ve dolayısıyla ihlallerin bir an önce giderilmesini sekteye uğratmaktadır.

İşte, burada Anayasa Mahkemesi kararlarının objektif etkisi devreye girerlidir. Bu konuda yargı sürecinde yer alan bütün ilgili paydaşlarımıza önemli misyonlar düşmektedir. Mahkememiz bireysel başvuruların incelenmesinde

yalnızca somut olayda temel hakların ihlal edilip edilmediğini değil, genel olarak Anayasa'nın temel hak ve özgürlükleri düzenleyen hükümlerini yorumlamakta ve bunların uygulanmasına ilişkin ilke ve esasları ortaya koymaktadır. Bu noktada bireysel başvurunun ikincil niteliğini de hatırlatmak gerekir. Temel hak ve özgürlüklerin korunması öncelikle kamu makamları ve yargı mercilerinin görevidir.

Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin temel haklar alanında vermiş olduğu kararların yargı mercilerince benimsenmesi insan haklarının etkin korunması için elzemdir. Anayasa Mahkemesi kararları sonuçları itibarı ile tüm toplumu ilgilendiren ve etkileri davanın taraflarının ötesine uzanan kararlardır. Anayasa Mahkemesi kararları hukukun her alanında insan haklarının merkezde olduğu bir yaklaşım ortaya koymaktadır. İşte bu objektif etkinin gücünü ve devamlılığını sürdürmesi, gelecekteki somut olaylara uygun düştüğü ölçüde Anayasa Mahkemesi kararlarında gösterilen ilkelere ve yorumlara özen gösterilmesi ve riayet edilmesi ile mümkündür.

Anayasa Mahkemesi kararlarının etkili şekilde uygulanması yalnızca normatif düzenlemelerle sağlanabilecek teknik bir konu değildir. Bunun için yargı kurumlarının eş güdüm içinde çalışması ve temel hakları esas alan bir yargı kültürü geliştirilmesi gerekmektedir. Bu anlamda Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay, bölge mahkemeleri ve ilk derece mahkemeleri arasında sağlıklı bir diyalog kurulmasının ve sürdürülmesinin önemi tartışmasızdır. Avrupa Konseyi Venedik Komisyonu ve diğer uluslararası kuruluşlar da anayasa mahkemeleri kararlarının uygulanmasında yargısal diyalogun geliştirilmesine vurgu yapmaktadır. Anayasa'ya bağlılık konusunda ortak sorumluluğa sahip devlet organlarının temel hak ve özgürlükleri koruyarak adaleti tesis etme amacı etrafında birlikte çalışmaları, içinde yaşadığımız toplum ve devlet hayatının da gereğidir.

Anayasa Mahkemesi olarak diğer yargı kurumlarıyla sağlıklı bir diyalog kurma ve sürdürme niyetimizi bir kez daha çok açık olarak ifade etmek istiyorum. Tabii

diyalog dediğimiz zaman karşılıklı bir iletişimden bahsediyoruz. Biz diyalogla yalnızca kendi kararlarımızı anlatmayı kastetmiyoruz. Aksine yargının her seviyesindeki meslektaşlarımızı da dinleyerek önümüzdeki sorunları Anayasa'yı ve insan haklarını esas alan bir yaklaşımla çözmeyi hedefliyoruz. Bu şekilde diğer yargı kurumlarının da bir parçası olduğu yaklaşımın benimsenmesinden ve uygulanmasından söz ediyoruz.

Bu kapsamda bugün icra edeceğimiz etkinlik kapsamında yapılacak çalışmaların yargı kurumları arasındaki iletişimi ve bilgi paylaşımını artırmak açısından çok önemsediyimi vurgulamak isterim. Genel olarak proje faaliyetleri, özelde ise bu tür çalışmaların hedeflediğimiz yargısal diyalogun gerçekleştirilmesine önemli katkılar sunacaktır.

Program kapsamında Mahkememiz raportörlerinin de katılımıyla ceza ve hukuk yargılamasında adil yargılanma hakkına ilişkin tecrübe ve bilgiler hâkim ve Cumhuriyet savcılarımızla paylaşılacak, onların görüş ve önerileri ile karşılaştıkları güçlükler değerlendirilecektir. Değerlendirme neticesinde not edilen hususlar ileriye dönük çalışmalarımızda mutlaka dikkate alınacaktır.

Bu programa iştirak eden hâkim ve Cumhuriyet savcılarımıza, raportörlerimize, programı gerçekleştiren Avrupa Konseyi görevlilerine ve özellikle Ankara Ofisi yetkililerine ve çalışanlarına, Türkiye Adalet Akademisine ve emeği geçen herkese çok teşekkür ediyorum. Anayasa Mahkemesi olarak bu tür çalışmalara her zaman özveriyle katılacağımızı ve diğer paydaşlarla birlikte gayretlerimizi sürdüreceğimizi tekrar vurgulamak isterim.

Program için ağır iş yüküne rağmen katılım sağlayarak zaman ayıran hâkim ve Cumhuriyet savcılarımıza ayrıca ve bir kez daha şükranlarımı sunuyorum.

Konuşmama son verirken hepinizi sevgi ve saygıyla selamlıyorum.

Kalın sağlıcakla.

11 Eylül 2024
Anayasa Mahkemesi Üyesi
Doç. Dr. Metin KIRATLI'nın
Andiçme Töreni ve
Bireysel Başvurunun 12.
Yıldönümü Sempozyumu
Açış Konuşması

Sayın Cumhurbaşkanı'm,

Değerli Konuklar,

Bireysel Başvurunun Uygulamaya Geçmesinin 12. Yıldönümü ve Andiçme Törenimize hoş geldiniz. Sizleri en kalbî duygularıyla, hürmet ve muhabbetle selamlıyorum.

Sayın Cumhurbaşkanı'mız tarafından üst kademe yöneticileri arasından Anayasa Mahkemesi üyeliğine seçilen ve biraz sonra andiçerek üyelik görevini ifa etmeye başlayacak olan Sayın Doçent Doktor Metin KIRATLI'yı tebrik ediyor; üyeliğinin şahsına, ailesine, Mahkememize ve ülkemize hayırlı olmasını temenni ederek, başarılar diliyorum.

Yüksek yargı organlarımızın başkan ve üyeleri ile adli ve idari yargı hâkim ve savcılarımızın ve yargı teşkilatımızın tüm çalışanlarının 2 Eylül 2024 tarihi itibarıyla başlayan yeni adli yıllarını en kalbî duygularıyla kutluyorum. Yeni adli yılda da milletimizin adalet talebinin karşılanması noktasında ellerinden gelenin en iyisini vermeye çalışacaklarına yürekten inanıyorum.

Anayasa Mahkemesinde adli tatil uygulaması bulunmamakla birlikte Mahkememizdeki izinler de genellikle ağustos ayında kullanılmaktadır. Bu nedenle adli yılın başlangıcı Mahkememiz bakımından da yeni bir çalışma döneminin başlangıcıdır. Dolayısıyla 2 Eylül 2024 tarihi itibarıyla başlayan bizim yeni çalışma dönemimizin de ülkemiz ve Mahkememiz bakımından adaletin en üst düzeyde tecellisine vesile olmasını diliyorum. Başkanvekillerimize, üyelerimize, raportörlerimize ve tüm çalışanlarımıza sağlıklı, huzurlu ve başarılı bir çalışma dönemi olmasını temenni ediyorum.

Bir şeyi yerli yerince yapmak, her şeyi yerli yerine en uygun

şekilde koymak, herkese layık olduğu şeyi vermek olarak da tanımlanan adalet, her daim ahlaki bir erdem olarak kendini göstermiştir. Toplumun huzuru, iç barışı, refahı ve güvenliği için adaletin vazgeçilmez bir unsur olduğu hususunda görüş birliğine varılmış, devletin ancak adaletle ayakta kalabileceğine işaret edilmiştir. Adalet, kadimden beri hayatın üzerinde yürüdüğü temel olmuştur.

Büyük Önder Atatürk'e göre de bağımsızlık, gelecek, özgürlük her şey ancak adaletle var olabilir. Onun adalet anlayışı hukuk sistemimizin ve toplumumuzun adalet arayışının da temelini oluşturmuştur.

Sayın Cumhurbaşkanı'm,

Yüksek müsaadelerinizle meslektaşlarıma yönelik bazı fikir ve tavsiyelerimi ifade etmek istiyorum.

Herkesin malumu olduğu üzere bütün yargısal çabaların gayesi adaleti tesis etmektir. Böyle olunca da yargısal faaliyetlerin başaktörleri olan hâkim ve savcılar hakkın ayakta tutulması ve adaletin sağlanması bakımından en önemli sorumluluğun kendilerinde olduğunu asla hatırlarından çıkarmamalı; iç dünyalarındaki öznel duygu ve düşünceleri de dâhil olmak üzere herhangi bir dışsal etki altında kalmadan, çekinmeden, endişe duymadan, tarafsız bir tutumla pozitif hukuk düzenimizin öngördüğü çerçeve içinde özgürce karar vermelidir. Akli ve bilimi daima başat bir konumda tutmalıdır.

Anayasal kimliğimizi oluşturan ilke ve değerlerin en önemli güvencesi, bağımsız ve tarafsız bir yargının varlığıdır. Bağımsız ve tarafsız bir yargının varlığı da ancak bağımsız ve tarafsız hâkimlerle mümkündür.

Değerli meslektaşlarım, çok kıymetli hâkim ve savcı kardeşlerim, pozitif hukuka göre çok yakınlarınızın işlerine zaten bakamıyorsunuz. Bunu biliyorum. Ancak genel prensibi vurgulamak bakımından şunları ifade etmek istiyorum. Bir yerde söz sahibi olduğunuzda, size söz hakkı veya yetki verildiğinde, güç verildiğinde muhatabınız kendi yakınınız olsa dahi adaletle hükmedin. Ebeveyninizin veya diğer yakın akrabalarınızın aleyhine de olsa her daim adaleti ayakta tutun. Hiçbir zaman hakkı (adaleti) kendi keyfi arzularınıza uydurmaya kalkışmayın. Daima hakka çağırın ve hakla hükmedin. Tesis etmekle mükellef olduğunuz adaleti önce kendi nefsinizde/hayatınızda ete kemiğe büründürün. Unutmayın ki insanların zaman ve zemini değerlendiren yaşantısı ancak hak ile mümkündür. Haktan uzak yaşayan, haksızlıktan yakayı kurtaramaz. Bir topluluğa olan kininiz, hırsınız sizi adaletsizliğe sevk etmesin. Adalet timsali hâkimler olun. Hiçbir neden, sizi hiçbir zaman hakkı ayakta tutmaktan alıkoymasın; adaletsiz davranmaya yöneltmesin.

Adaletle hükmedin ki kargaşa çıkmasın. Unutmayın adaletle hükmedilmeyen yerlerde kargaşa olur, düzen ortadan kalkar, herkes kendini haklı görmeye başlar. Bu yüzden adalet terazisini hep hak ve haklıyı gözeterek kullanın. Haksız olduğu halde haklıymış gibi kavga çıkaranlardan, hukuku kendi çıkarları doğrultusunda kullanmak isteyenlerden taraf olmayın. Hakka uyun. Hakkı ayakta tutun.

Yüce Kitabımız Kur'an-ı Kerim'de Lokman Hekim'in oğluna yönelik tavsiyelerine ilişkin ayette "Evladım, yaptığın iyilik veya kötülük hardal tanesi ağırlığında bile olsa, bir kayanın içinde saklı da olsa, göklerin veya yerin herhangi bir noktasında bile bulunsa, Allah onu çıkarıp ahirette karşına getirir. Çünkü Allah her şeyi bütün incelikleriyle bilir, her şeyden hakkıyla haberdardır." denilirken, bir başka yerde de "Kiyamet gününde öyle doğru, öyle hassas teraziler kurarsınız ki kimse en küçük bir haksızlığa uğratılmaz. Bir hardal tanesi kadar (hardal tanesi ağırlığında, iyi ya da kötü, basit bir şey) bile olsa yapılanları (her şeyi) getirir tartıya koyarsınız. Hesap sorucu olarak biz yeteriz." denilmektedir.

Kıymetli meslektaşlarım bugün adalet dağıtıyoruz, her şeyi ve herkesi sorguya çekiyoruz. Lakin hepimiz geçiciyiz, bizi de bir gün sorguya çekecekler, bunu da unutmayalım. Unutmayalım ki bir gün mizan kurulur, bütün defterler dürlür, hesabı bizlerden sorulur. Yanlışlardan kaçınalım, o günler gelmeden bugünün kıymetini bilelim. Bir gün bize de sıra gelecek.

Çok kıymetli hâkim ve savcı kardeşlerim, Hazreti Allah, insana vermiş olduğu değeri meleklerle dahi vermemiştir. İnsan çok kıymetlidir. Bütün yaratılmışlar kendi özgün kuralları dairesinde insanın kullanımına verilmiştir. Bu hiçbir zaman unutulmamalı, bu durumun farkında olunarak hareket edilmeli, yeryüzünde zulüm yapılmamalıdır.

Öte yandan hayata geçirilmeyen bilgi fayda vermez. Dolayısıyla bilerek bildiğimize ihanet edenlerden olmayalım. Sahip olduğumuz bilgiyle söylem, icraat ve yaşantımız, amel ve muamelatımız uyumlu olsun. Dilde âlim olup da muamelatta zalim, kalp âleminde müflis olmayalım. Bir başka söyleyişle ameli ilmine, ilmi ameline düşman olanlardan olmayalım.

Rızkımıza vesile olan görevimize ihanet etmeyelim. Tembellik yapmayalım. Devletimize, milletimize vatanımıza karşı olan sorumluluklarımızı, görevlerimizi hakkıyla ve eksiksiz yerine getirelim.

Sayın Cumhurbaşkanı'm,

Anayasamızın 3. maddesinde ifade edildiği üzere *“Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür.”* Bununla birlikte memleketimizi, milletimizi, Büyük Türk Devleti'ni çökertmek isteyenler de çoktur. Lakin Necip Türk Milletini ve Büyük Türk Devleti'ni parçalamaya, bölmeye kimsenin gücü yetmez. Yeter ki toplum olarak akıllıca hareket edelim. Birbirimize düşman olup dış düşmanlara fırsat vermeyelim. Hepimiz kardeşiz. Her zamankinden daha çok birbirimize kenetlenmeliyiz. Aklımızı iyi kullanmalıyız. Akıl bir hazinedir. Aklı fitneye kelepirtmeyelim. Akı fitneye hâkim kılalım. Akı fitneye hâkim kılalım ki kargaşa olmasın.

Bu fani dünya boştur, geçicidir, avaredir, diyerek kendimizi yanıltmayalım. Boş dediğimiz bu fani dünya iki cihanın da hazine anahtarıdır. İki cihan da bu fani dünyada kazanılmaktadır. Akılla, sıhhatle, bilimle bu dünyayı iyi değerlendirmeliyiz. Her bir nefesimiz geleceğimiz için bir hazinedir, çok önemlidir. Bu nedenle her ânımızı iyi değerlendirmeliyiz. Fitneye, fesata fırsat vermemeliyiz. Geleceğimizi kendi ellerimizle çıkmaza düşürmemeliyiz.

Sayın Cumhurbaşkanı'm,

Hem bireyler hem de devletler geleceklerinin nasıl olacağını düşünmek zorundadır.

İnsanlık, 1 Eylül 1939 ile 2 Eylül 1945 tarihleri arasında tarihin en kanlı, en ölümcül, en tahripkâr savaşını yaşadı. Başladığında tarafları da dâhil olmak üzere hiç kimsenin tahmin edemediği boyutlara ulaşan, çok geniş bir coğrafyaya yayılan savaş, sadece taraflarında değil tüm dünyada tarifi zor sorunların yaşanmasına, ağır yıkımlara neden oldu. Savaşlarda yaşanan acılar ve bu acılardan çıkarılan tecrübeler bu günkü

nesillerce de bilinmeli ve unutulmamalıdır.

Gazze başta olmak üzere dünyanın dört bir yanında sergilenen zulme, insan hak ve özgürlüklerine ilişkin ihlallere, çocuklar ve kadınlar başta olmak üzere mağdur ve mazlum insanlara karşı yapılan insanlık dışı muamelelere gözler ve vicdanlar kapatılmamalıdır. Yapılan zulümlere ırk, din, dil, renk vb. hiçbir ayırım yapılmadan bir an önce cesaretle ve adaletle müdahale edilmelidir. Bu; insan olmanın zorunlu bir sonucu, yaşamsal bir vicdani borcudur.

Ayrıca yapılan zulümlere gözlerini ve vicdanlarını kapatanlar, zalimlere destek olanlar, sahip oldukları güce güvenerek adaleti hiçe sayan davranışlarını sürdürmekte ısrarcı olanlar, bebeklere, çocuklara, kadınlara zulüm yapanlar, yaptıkları zulmün yanlarına kalacağını sanmamalıdır.

Yüce kitabımız Kur'an-ı Kerim'de *"Sakin, Allah'ı zalimlerin yaptıklarından habersiz sanma! Allah, onları ancak gözlerin dehşetle bakakalacağı (korkuyla donup kalacağı) bir güne erteliyor."* denilmektedir. İnaniyoruz ki *"zulm ile abad olanın ahiri berbad olacaktır."*

Bu bağlamda önemle belirtmeliyim ki insanlığın ortak geleceği ve sürekli barış ancak ahlaki değerlere ve adaletle dönülmesiyle, yeryüzünde adaletin hâkim kılınmasıyla mümkündür.

Sayın Cumhurbaşkanı'm,

Hak ve özgürlükler demokrasinin esaslı unsurudur. Bu nedenle hukukun üstünlüğüne dayalı demokratik toplumlarda insan hak ve özgürlüklerinin korunması büyük bir öneme sahiptir. Bu koruma da ancak bağımsız ve tarafsız bir yargının, yeterli hukuki mevzuat ve güvencelerin varlığı hâlinde sağlanabilir.

Bu bağlamda anayasa mahkemeleri de anayasal denetim yaparak, demokratik toplumların insanı ve devleti adalet temelinde yaşatma ortak amacının gerçekleşmesine hizmet eder. Mahkememiz de bu amacı gerçekleştirmek üzere kurulmuştur ve kendisine, diğerlerinin yanında bazı normların Anayasa'ya uygunluğunu denetlemek ve bireysel başvuruları karara bağlamak görev ve yetkisi verilmiştir.

Mahkememizde, norm denetimi kapsamında somut ve soyut değişim iki tür denetim yapılmaktadır. Bugün itibarıyla 2024 yılı içinde Mahkememizce 148 dava ve itiraz başvurusu kapsamında 422 kuralın Anayasa'ya uygunluk denetimi yapılmış ve karara bağlanmıştır. Elimizde 1 Eylül 2024 tarihi itibarıyla incelenmeyi bekleyen 125 dava ve itiraz başvurusu kapsamında 594 kural bulunmaktadır.

Sayın Cumhurbaşkanı'm,

Mahkememize verilen bir diğer görev de biraz önce belirttiğim gibi bireysel başvuruları karara bağlamaktır. Gerekçesine göre bireysel başvurunun getirilişinin iki temel amacı vardır: Birisi "ülkedeki temel haklar standardının yükseltilmesini sağlamak" olarak söyleyebileceğimiz ilkesel amaç, diğeri de "hak ihlali iddialarının uluslararası yargı organlarına taşınmadan ülke içinde incelenmesini sağlamak" olarak ifade edebileceğimiz pratik amaçtır.

Bireysel başvuru yolu ile Anayasa Mahkemesine, ilkesel amaç bağlamında hak ve özgürlükleri koruma ve geliştirme misyonu yüklenmiştir. Mahkememiz, bu misyon temelinde hak ve özgürlüklere ilişkin standartları koruma ve geliştirme yönünde çok önemli görev ifa etmiş, ciddi sorumluluklar üstlenmiş; yaşama hakkından ifade özgürlüğüne, mülkiyet hakkından örgütlenme özgürlüğüne kadar hak ve özgürlüklerle ilgili binlerce karar vermiştir.

Öte yandan bireysel başvuru yolunun hayata geçmesinin ardından AİHM nezdinde Türkiye aleyhine yapılan başvuruların ve AİHM tarafından Türkiye aleyhine verilen ihlal kararları

rının sayısında da önemli ölçüde azalmalar olmuştur.

Mahkememize 23 Eylül 2012 tarihinden itibaren bugüne kadar toplam 629.821 bireysel başvuru yapılmış, bunların 522.054'ü yani %83'ü sonuçlandırılmıştır. Bugün için önümüzde derdest hâlde 108.220 bireysel başvuru bulunmaktadır.

23 Eylül 2012 tarihinden bugüne kadar makul sürede yargılanma hakkı hariç olmak üzere toplam 18.341 başvuruda başvuru sahiplerinin temel hak ve özgürlüklerinden en az birinin ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Mahkememizce norm denetimi kapsamındaki işlerin incelenmesinde öncelikle itiraz yoluyla gelen işlerin Mahkememize geldiği tarihten itibaren beş ay içinde sonuçlandırılmasına büyük özen gösterilmek suretiyle *"ilk gelen ilk çıkar."* ilkesine göre hareket edilmektedir.

Bireysel başvurular da Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün "*Başvuruların inceleme sırası*" kenar başlık 68. maddesine göre geliş sırasına göre incelenerek karara bağlanır. Ancak Anayasa Mahkemesi, başvuruların konuları itibarıyla önemini ve aciliyetini gözönünde bulundurarak belirlediği kriterler çerçevesinde farklı bir inceleme sıralaması yapabilir. Nitekim Genel Kurulun 10/7/2015 tarihli ve 2015/7 Değişik İş sayılı kararıyla önceliklendirme kriterleri belirlenmiştir. İncelemeler bu kriterlere göre yapılmaktadır. Mahkememizce bu ilkelerle birlikte burada da "*İlk gelen ilk çıkar.*" ilkesine büyük ölçüde riayet edilmektedir.

Mahkememizde gerek Komisyonlarda gerek Bölümlerde ve gerekse Genel Kurulda verilen kararlara ilişkin gerekçelerin yazılması suretiyle mümkün olan en kısa sürede ilgililerine tebliğ edilebilir ya da Resmî Gazete'de yayımlanabilir kararlar hâline gelmesi için büyük bir özen ve çaba gösterilmektedir.

Sonuç olarak diyebiliriz ki Anayasa Mahkemesi; adalet, hukukun üstünlüğü, temel hak ve özgürlükler gibi değerlerin gerçekleşmesine katkı yapmaya, bireylerin ve kurumların adalet duygularını tatmin etmeye, onların devlete ve hukuka olan güvenlerini artırmaya çalışmaktadır.

Sayın Cumhurbaşkanı'm,

Zatîîlerinizin de büyük katkısıyla hukuk sistemimize kazandırılan bireysel başvuru yolunun bugünkü işlevselliğiyle mutlak gerekliliği konusunda toplumumuzda oluşan ortak kanaatin de bir gereği olarak bugünkü işlevselliğini kaybetmeden korunması gerektiğini düşünüyoruz.

Zira on iki yılını geride bıraktığımız bireysel başvuru yolu, geldiğimiz nokta itibarıyla insanımızın temel haklara ilişkin sorunlarını çözmesinin bir aracı olarak kurumsallaşmış bulunmaktadır.

Sayın Cumhurbaşkanı'm,

Bir önceki konuşmamda da ifade ettiğim üzere her bir Yüksek Mahkeme, Anayasa ve kanunlarda kendilerine yüklenen görevleri yapmakla mükelleftir. Her birinin görev ve yetkileri, işleyiş biçimleri, kararlarının nitelikleri Anayasa ve kanunlarda açık bir biçimde düzenlenmiştir. Her birinin görevlerini, Anayasa ve kanunlarda kendilerine verilen yetki çerçevesinde, Anayasa ve kanunlara uygun şekilde yerine getirecekleri tabiidir.

Ayrıca yasama, yürütme ve yargı organları insanlardan müteşekkildir. İnsanın olduğu yerde de her zaman için farklı yaklaşımların, farklı fikirlerin oluşabilmesi ve ihtilaf doğabilmesi de tabiidir. Bu nedenle anayasal organlar arasında iş birliği, düzen ve uyumun sağlanabilmesi için Anayasa ve kanunlara uygun hareket etmenin yanında, aralarında daima iyi bir iletişimin bulunmasına da ihtiyaç vardır.

Sayın Cumhurbaşkanı'm,

Her yıl bireysel başvuru yolunun uygulamaya başlandığı 23 Eylül günlerinde geleneksel olarak değişik hukuki konularda sempozyumlar düzenliyoruz. Bu yıl yemin törenimizin tarihini de dikkate alarak sempozyum gününü 12 Eylül'e aldık. Yarın düzenleyeceğimiz sempozyum programı "*Bireysel Başvurunun İkincilliği İlkesi Çerçevesinde Etkili Başvuru Hakkı*" başlığıyla gerçekleştirilecektir.

Bu vesileyle düzenlediğimiz sempozyumun başarılı ve verimli geçmesini diliyorum; oturum başkanlarına, tüm konuşmacılara, katılımcılara ve sempozyumun düzenlenmesinde emeği geçen herkese katkılarından dolayı teşekkür ediyorum.

Bundan önce Mahkememizde görev yapmış olup emeklilik ya da görev süresinin dolması nedeniyle Mahkememizden ayrılan başkan, üye ve raportörlerimize ile idari personelimize Mahkememize katkılarından dolayı teşekkürlerimi sunuyorum. Hayatta olanlara sağlık, huzur ve afiyet; vefat edenlere Allah'tan rahmet diliyorum.

Büyük bir fedakârlıkla görev yapan başkanvekillerimize, üyelerimize, raportörlerimize ve tüm çalışanlarımıza teşekkür ediyorum.

Bu duygu ve düşüncelerle törenimizi teşriflerinizden dolayı hepinize bir kez daha şükranlarımı sunuyorum, sağlık ve esenlikler diliyorum.

19 Eylül 2024
Asya Anayasa
Mahkemeleri ve Muadili
Kurumlar Birliğinin (AAMB)
6. Kongresinde Yaptığı
Konuşma
Bangkok/Tayland

“Sürdürülebilir Toplum Bağlamında Anayasa Yargısının Rolü”

**Tayland Krallığı Anayasa Mahkemesinin Değerli Başkanı,
Asya Anayasa Mahkemeleri ve Muadil Kurumlarının Say-
gıdeğer Başkanları ve Üyeleri,**

Değerli Katılımcılar, Hanımefendiler ve Beyefendiler,

Hepinizi en kalbî duygularıyla selamlıyorum, bugün sizle-
re hitap etmekten büyük memnuniyet duyduğumu belirt-
mek istiyorum.

Asya Anayasa Mahkemeleri ve Muadil Kurumlar Birliği'nin
(AAMB) 6. Kongresi kapsamında düzenlenen bu akade-
mik programın hepimizi için çok faydalı ve verimli olacağı-
na şüphem yoktur. Bu vesileyle Tayland Krallığı Anayasa
Mahkemesi Başkanı Sayın Nakharin Mektrairat'a, Mahke-
me üyelerine ve emeği geçen herkese teşekkür etmek is-
terim. Başarılı bir dönem başkanlığı dolayısıyla Sayın Ba-
şkanı tebrik ediyorum.

Konuşmamda sürdürülebilir toplumda yargı mercilerinin
rolünü Türk Anayasa Mahkemesinin içtihatları çerçevesin-
de ele alacağım.

Sürdürülebilir toplum kavramı çok geniş olmakla beraber
ben konuyu üç temel yönüyle ele almak istiyorum; sağlıklı
bir çevrede yaşama hakkı, sosyal devlet ilkesi, örgütlenme
ve toplanma özgürlüğü.

Değerli Katılımcılar,

Sürdürülebilir toplumun en önemli yönlerinden biri sağlıklı bir çevrede yaşama hakkıdır. *Sürdürülebilirlik* kavramı ilk kez 1972 yılında Stockholm’de yapılan “İnsan ve Çevre Konferansında” kullanıldı. Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) ve Güney Afrika Anayasa Mahkemesi 2002 yılında Hukukun Rolü ve Sürdürülebilir Kalkınmaya İlişkin bir Küresel Yargıçlar Sempozyumu (*Global Judges Symposium*) düzenledi. Dünyanın dört bir yanından 70 yargıcın katıldığı Küresel Yargıçlar Sempozyumunun ardından “*Hukukun Rolü ve Sürdürülebilir Kalkınmaya İlişkin Johannesburg İlkeleri*” (*Johannesburg Principles on the Role of Law and Sustainable Development*) kabul edilmiştir. Sepozyumda bağımsız bir yargı ve yargı sürecinin çevre hukukunun uygulanması, geliştirilmesi ve icrası için hayati önem taşıdığı vurgulanmıştır.

Günümüzde ortaya çıkan küresel ısınma ve iklim değişikliği bize çevrenin önemini bir kez daha hatırlatmıştır. Çevrenin bozulması bir veya birkaç ülkenin değil artık bütün dünyanın ortak sorunu hâle gelmiştir.

Kuşkusuz iklim değişikliği gibi büyük ölçekteki sorunların çözümü için devletlerin bir araya gelerek siyasi irade ortaya koyması gerekmektedir. Ancak bu konunun hukuki yönü de bulunmaktadır. Bugün birçok anayasada çevre hakkı tanınmış ve güvence altına alınmıştır. Ayrıca ulusal mevzuatlarda çevrenin korunması için birçok düzenleme mevcuttur. Dolayısıyla çevrenin korunması yargıyla ve özellikle anayasa yargısıyla yakından ilgilidir.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın 56. maddesinde sağlıklı bir çevrede yaşama hakkına yer verilmiş ve çevrenin korunmasının devletin ve vatandaşların ödevi olduğu belirtilmiştir. Bu madde kapsamında devletin çevreyi koruyucu önlemler alma ve bu önlemleri etkili bir şekilde denetleme şeklinde pozitif yükümlülüğü bulunmaktadır. Türk Anayasa Mahkemesi bir norm denetimi kararında, “*Çevrenin geliştirilmesi, çevre sağlığının korunması ve çevre kirliliğinin önlenmesi, tarih, kültür ve tabiat varlıklarının ve değerlerinin korunması için her türlü tedbirin alınması Devletin temel görevleri arasındadır.*”¹ tespitini yaparak devletin yükümlülüklerine işaret etmiştir.

Değerli Katılımcılar,

Türk Anayasa Mahkemesi kararlarında çevrenin kesin bir tanımını yapmakta, bunun yerine sağlıklı ve dengeli bir çevrenin niteliğini veya unsurlarını belirtmektedir. Bu çerçevede Mahkeme; madencilik faaliyetleri, doğal güzellikler, kentsel dönüşüm, av ve yaban hayvanları ile bunların doğal yaşam alanları, imar planları, su, kıyı ve sahil şeritleri ile gürültü kirliliğinin çevre kavramı kapsamında olduğunu belirtmiştir.

Mahkeme, İstanbul’un Boğaziçi bölgesindeki çeşitli ruhsatsız binalara yasal zemin kazandıran düzenlemenin Anayasa’ya aykırılık iddiasını Anayasa’nın 56. ve 63. maddeleri kapsamında incelemiştir. Buna göre Mahkeme, yasa organının gerekli gördüğü düzenlemeleri yapma konusunda takdir

1 AYM, E.2011/106, K.2012/192, 29/11/2012.

yetkisine sahip olduğunu ancak yasama organının bunu yaparken çatışan kamu menfaatlerini dikkate alması ve bunlar arasında makul bir denge kurması gerektiğini belirtmiştir. Boğaziçi bölgesinin bir dizi olağanüstü kültürel ve doğal varlığa sahip olduğunu gözönünde bulunduran Mahkeme, Boğaziçi kıyı şeridi ve kıyı alanının doğal güzelliği ile kültürel ve tarihî varlıklarının korunması ve geliştirilmesinde önemli bir kamu yararı olduğuna karar vermiştir. Dolayısıyla Mahkeme dava konusu hükümleri, çatışan menfaatler arasında kurulması gereken makul dengeyi bozduğu gerekçesiyle iptal etmiştir².

Mahkeme, norm denetimi davalarının yanı sıra bireysel başvuru yoluyla da çevre hakkına ilişkin kararlar vermiştir. Bilindiği üzere çevre hakkı Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde (AİHS) yer almamaktadır. Bununla beraber Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi çevrenin korunmasını özel hayata saygı hakkı kapsamında değerlendirmektedir. Türk Anayasa Mahkemesi de (ortak koruma şartı nedeniyle) aynı sistematiği takip ederek çevre meselelerini özel hayata saygı hakkı kapsamında değerlendirmiştir.

Bu bağlamda Türk Anayasa Mahkemesi bireysel başvurularda kamu makamlarının çevreyi etkili bir şekilde korumak için gerekli tedbirleri alıp almadığını incelemektedir. Burada ülkemizde elim bir maden kazasının meydana geldiği maden projesine ilişkin bir kararımızdan bahsetmek isterim. Söz konusu maden kazasından önce Anayasa Mahkemesi proje ile ilgili bireysel başvuruda ihlal kararı vermiştir. Mahkeme proje için kamu makamları tarafından hazırlanan çevre raporu ile bilirkişi raporu arasında çelişkiler olduğunu tespit etmiş ve bu çelişkilerin yargı makamlarınca giderilmediğini not etmiştir. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi, maden projesinin çevresel etkisi yönünden yapılan yüzeysel değerlendirmeler nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir³.

Mahkememiz çevre hakkını, vatandaşların çevresel konularda karar alma süreçlerine katılma hakkı açısından da incelemektedir⁴. Mevzuatta öngörülen usuller çerçevesinde vatandaşların çevresel etki değerlendirme süreçlerinden haberdar edilip edilmediği ve bu süreçlere etkin katılım fırsatı verilip verilmediği sıkı bir şekilde denetlenmekte ve bunlar yerine getirilmediği takdirde ihlal kararı verilmektedir.

Değerli Katılımcılar,

Sürdürülebilir toplumun bir diğer yönü sosyal devlet ilkesidir. Anayasa'mızın 2. maddesinde Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyal bir hukuk devleti olduğu açıkça belirtilmiştir. Bunun yanında Anayasa'nın 5. maddesinde, devletin amaç ve görevlerinin *"kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmak"* olduğu ifade edilmektedir. Sosyal devlet

2 AYM, E.2019/21, K.2020/51, 24/09/2020.

3 Eşref Demir, B. No: 2020/12802, 1/11/2023.

4 Fevzi Kayacan (2), B. No: 2013/2513, 21/04/2016, §§ 56-58.

ilkesinin somut bir görünümü olarak sosyal güvenlik hakkı 60. maddede güvence altına alınmış; bir sonraki maddede ise şehit yakınları, malul ve gaziler, engelliler, yaşlılar ve muhtaç çocuklar için gerekli tedbirlerin alınacağı düzenlenmiştir.

Anayasa'mızda çalışma hakkı da güvence altına alınmıştır ancak bu hak Anayasa ve AİHS ortak koruma alanında değildir. Bununla beraber Anayasa Mahkemesi bireylerin mesleki hayatına ilişkin meseleleri mümkün olduğu ölçüde özel hayata saygı hakkı çerçevesinde incelemiştir.

Mahkememizin mesleki hayat bağlamında özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğini tespit eden çok sayıda kararı bulunmaktadır. Bu kararlarda özellikle görevlendirme, terfi veya kamu görevinden çıkarılma gibi konularda kamu makamlarının keyfî davranamayacağı, bu yöndeki tasarrufların idare mahkemelerince denetlenmesi gerektiği ve başvuranın iddialarının somut, yeterli ve ilgili bir gerekçe ile karşılanması gerektiği ortaya konmuştur.

Anayasa Mahkemesi mesleki hayatın aile hayatına etkisini de sıkı bir şekilde denetlemektedir. Mahkemenin bu konuda verdiği birçok ihlal kararı bulunmaktadır. Bu kapsamda örnek olarak aile hayatına etkisi dikkate alınmadan kamu çalışanlarının başka bölgelere atanması verilebilir. Mahkemenin değerlendirmesine göre kamu görevlilerinin atanmasında veya nakil işlemlerinde gözetilen kamusal yarar ile bireyin aile hayatına saygı hakkından yararlanmasındaki bireysel çıkar arasında makul bir dengenin kurulması gerekir. Söz konusu dengenin sağlanamaması durumunda aile hayatına saygı hakkının zedeleneyeceği gözden kaçırılmamalıdır. Kamu görevlilerinin görev yerlerinin değiştirilmesinde takdir yetkisi kullanılırken Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının devlete yüklediği pozitif yükümlülükler de dikkate alınmalıdır. Bu doğrultuda Mahkeme, kişinin bakıma muhtaç aile yakınları bulunması hâlinde bu husus dikkate alınmadan yapılan yer değiştirmelerde ihlal kararları vermiştir⁵.

Değerli Katılımcılar,

Sürdürülebilir bir toplum için örgütlenme ve toplanma özgürlüğünün önemi de yadsınamaz. Anayasa Mahkemesine göre “*Örgütlenme özgürlüğü, bireylere topluluk halinde siyasal, kültürel, sosyal ve ekonomik amaçlarını gerçekleştirme imkânı sağlar*”⁶. Mahkemeye göre “*Demokrasilerde vatandaşların bir araya gelerek ortak amaçları izleyebileceği örgütlerin varlığı sağlıklı bir toplumun önemli bir bileşenidir. Demokrasilerde böyle bir ‘örgüt’ devlet tarafından saygı gösterilmesi ve korunması gereken temel haklara sahiptir*”⁷.

Mahkeme, dernek kurma hakkına ilişkin bir kararında “örgütlenme özgürlüğü ve onun bir alt türü olan dernek hakkının Anayasa kapsamında demokratik yaşamın ayrılmaz bir parçası olarak görüldüğünü” belirtmiş ve “bu hakka getirilecek sınırlandırmaların demokratik toplumda gerekli olup

5 Nurbani Fikri, B. No: 2014/2502, 11/10/2018.

6 Tayfun Cengiz, B. No: 2013/8463, 18/9/2014, § 30.

7 Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri, B. No: 2014/920, 25/5/2017, § 75.

olmadığının sıkı denetim altında” olduğunu ifade etmiştir⁸. Mahkeme sendika kurma hakkını da örgütlenme özgürlüğünün bir parçası olarak görmüş ve bu hakkın “*çalışanların sendika üyelikleri sebebiyle yaptırıma uğramamalarını teminat altına aldığı*” belirtmiştir⁹.

Anayasa Mahkemesi toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını da birçok kararda incelemiştir. Mahkemeye göre bu hak “*Demokratik toplumun en temel değerleri arasında yer almakta olup bireylerin ortak fikirlerini birlikte savunmak ve başkalarına duyurmak için bir araya gelebilme imkânını korumayı amaçlamaktadır*”¹⁰. Mahkeme, kararlarında önceden izin almadan barışçıl gösteri düzenleme hakkının Anayasa’da güvence altına alındığını vurgulamıştır. Bu kapsamda Mahkeme, şiddet içermeyen barışçıl nitelikteki gösterilere yapılan müdahaleleri sıkı bir denetimden geçirmektedir ve kamu makamlarının müdahaleyi haklı kılan somut bir gerekçe ortaya koyamamaları durumunda ihlal sonucuna ulaşmaktadır. Aynı şekilde barışçıl gösteriler nedeniyle göstericilere idari veya cezai yaptırım uygulanması da ihlal sebepleri arasında yer almaktadır.

Son olarak toplanma özgürlüğüne ilişkin bir norm denetimi kararından bahsetmek istiyorum. Mahkeme, bir norm denetimi kararı kapsamında, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu’nda yer alan “*Şehirlerarası karayollarında gösteri yürüyüşleri düzenlenemez.*” şeklindeki düzenlemenin Anayasa’ya aykırı olduğuna ve iptaline karar vermiştir¹¹.

Söz konusu kural, trafik düzeninin aksamamasını temin etmek ve diğer bireylerin

- 8 Hint Aseel Hayvanları Koruma ve Geliştirme Derneği ve Hikmet Neğuç, B. No: 2014/4711, 22/2/2017, § 41.
 9 Anıl Pinar ve Ömer Bilge Kararı, B. No: 2014/15627, 5/10/2017, § 35.
 10 Yasin Agin ve diğerleri [GK], B. No: 2017/32534, 21/1/2021.
 11 Bkz. AYM, E.2020/12, K.2020/46, 10/09/2020.

seyahat özgürlüğünü güvence altına almak amacıyla toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını sınırlamıştır. Anayasa Mahkemesi yaptığı incelemede; kuralla kategorik bir yasak getirilerek trafik düzeninin aksamamasına mutlak bir üstünlük tanındığı, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ile kamu düzeni ve başkalarının hak ve özgürlükleri arasındaki dengenin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı aleyhine orantısız bir şekilde bozulduğu sonucuna varmıştır. Anayasa Mahkemesinin başka kararlarında da işaret edildiği üzere toplantı ve gösteri yürüyüşünün başkalarının günlük yaşamlarını bir miktar zorlaştırması kaçınılmaz olup demokratik toplumda bunun hoşgörülle karşılanması gerekir.

Bir yerde gösteri yürüyüşünün düzenlenmesi nedeniyle trafiğin aksaması gündelik yaşamı *aşırı ve katlanılamaz* derecede zorlaştırıyorsa anayasal ilke ve kurallara uygun davranılması şartıyla söz konusu hakkın sınırlandırılması mümkündür. Kuralda ise zorlaştırmanın boyutuna yönelik herhangi bir düzenleme öngörülmezsizin şehirlerarası kara yollarında gösteri yürüyüşünün düzenlenmesi kategorik olarak yasaklanmaktadır. Bu itibarla toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına getirilen sınırlamanın zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamadığı ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun bir sınırlama olmadığı değerlendirilmiştir. Anayasa Mahkemesi açıklanan nedenlerle kuralın Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline karar vermiştir.

Değerli Katılımcılar,

Sürdürülebilir toplum kavramını üç temel yönden temel hak ve özgürlükler bağlamında Türk Anayasa Mahkemesinin içtihatlarıyla ortaya koyma çalıştım. Vaktin sınırlı olmasından dolayı çok özet şekilde aktardığım bilgi ve içtihatlardan faydalandığınızı umuyorum.

Beni dinlediğiniz için çok teşekkür ediyorum.

“Göç ve İnsan Hakları”**Değerli Katılımcılar,****Hanımefendiler, Beyefendiler,**

Hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Dünyanın en güzel şehirlerinden biri olan İstanbul’umuzda sizlerle birlikte olmaktan dolayı son derece memnunum.

Anayasa Mahkemesi ile Göç İdaresi Başkanlığı’nın ortaklığında hazırlanan “*Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Göç ve İnsan Hakları Uluslararası İstişare Konferansı*” vesilesiyle bir araya gelmiş bulunuyoruz.

Bu önemli etkinliğin hayata geçirilmesinde, göç olgusuna ilişkin meselelerin çok yönlü bir perspektiften ele alınması zorunluluğu önemli bir rol oynadı.

Anayasa Mahkemesi ile Göç İdaresi arasında gerçekleşen bu iş birliği, göç politikalarının hukuk devleti ve insan haklarına uygun bir şekilde düzenlenmesi ve uygulanmasında kritik bir öneme sahiptir. Ayrıca son yıllarda önemli bir güvenlik kaygısı olarak ortaya çıkan göç, devletlerin yönetsel, ekonomik ve toplumsal yapısına etki eden geniş kapsamlı bir olgu olarak da karşımıza çıkmaktadır.

Göç, günümüz dünyasında en önemli küresel meselelerden biri olarak, her ülkenin yaşamını derinden etkilemektedir. Savaşlar, iç çatışmalar, ağır ekonomik koşullar, işgaller ve siyasi kaoslar nedeniyle insanların aniden yerlerinden edilmesi, onları büyük topluluklar hâlinde ülkeler arası sınırlara doğru itmektedir. Özellikle son yıllarda Asya, Afrika ve Avrupa’da nüfus hareketliliğinin ve göç dalgasının arttığı ve her gün yeni bir göç akımının başladığı görülmektedir.

11 Ekim 2024
Avrupa İnsan Hakları
Mahkemesi ve Anayasa
Mahkemesi Kararları
Işığında Göç ve İnsan
Hakları Uluslararası İstişare
Konferansı Açış Konuşması

Bu bağlamda devletler ve uluslararası kuruluşlara çok önemli görevler düşmektedir. Göçlerin temel sebebi olan savaş, katliam ve kötü muamelelerin durması ve geri kalmış toplumlarda refah seviyesinin yükseltilmesi için çaba sarf etmeleri ve sorumluluk üstlenmeleri gerekmektedir.

Değerli Katılımcılar,

En temel hak olan yaşam hakkının olmadığı yerde hiçbir haktan söz edilemez. Malesef dünyanın birçok yerinde yaşam hakkına yönelik müdahaleler, kötü muamele yasağına aykırı eylemler ve insan onurunu ayaklar altına alan fiiller yaşandığını görmekteyiz.

Özellikle Filistin’de yaşanan ağır insan hakları ihlali ve açık hava cezaevine dönüştürülen Gazze’nin durumu, bizleri bir takım evrensel kabulleri sorgulamaya zorlamaktadır.

Bugün Filistin’de çok ağır insan hakları ihlalleri yaşanmaktadır. Gazze, uluslararası hukuk göz ardı edilerek sistematik bir ablukaya alınmıştır. Bebekler, çocuklar ve kadınlar başta olmak üzere on binlerce masum insan, objektif hiçbir vicdanın kabul etmeyeceği ölçsüz bir şiddetle cezalandırılmakta, öldürülmekte, aç bırakılmakta, ortalama olarak kabul edilebilecek en asgari seviyeden bile çok daha kötü koşullara maruz bırakılmaktadırlar.

Uluslararası İnsancıl Hukuk ve bu bağlamda İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, Birleşmiş Milletler Şartı ve Cenevre Sözleşmeleri görmezden gelinmektedir.

Filistin ve Gazze başta olmak üzere Dünyanın dört bir yanında uygulanan zulüm ve şiddetle birlikte yaşanan ekonomik zorluklar milyonlarca insanı, yurtlarını terk etmeye zorlamakta, uygulanan şiddete uluslararası alanda yeterince müdahale edilmemesi ve bu insanlara uluslararası insani yardımların yetersiz kalması gibi hususlar da “*göç edebilme hakkı*” gibi yeni bir kavramın tartışılması gereğini ortaya koymaktadır.

Kuşkusuz ki bu alan, devletlerin egemenlik hakları ile temel insan hakları arasında denge sağlanmasının oldukça zor olduğu bir alandır. Zira bir anda yaşanan kontrolsüz nüfus hareketleri, göçün yaşandığı kaynak ülkelerde, transit olarak geçilen ülkelerde ve nihai hedef olan ülkelerde hukuki sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasi açıdan çok yönlü sorunlara sebep olmaktadır.

Bununla birlikte Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ile Türk Anayasa Mahkemesi, göçmenlerin haklarını koruma konusunda önemli içtihatlar geliştirmiş ve bu kararlarla göç olgusunu insan hakları temelinde ele alarak hukukun üstünlüğünün güçlenmesine katkı sağlamışlardır.

Göçmenlerin temel hak ve özgürlüklerine yönelik ihlaller karşısında etkili başvuru hakkının korunması, AİHM ve Anayasa Mahkememizin öncelikli konularından biri olmuştur. Özellikle sınır dışı etme kararları, idari gözetim ve göçmen çocukların korunmasına yönelik kararlar, hukuk düzenimizde önemli bir yer tutmaktadır.

Anayasa Mahkemesi olarak biz, göçmenlerin temel hak ve özgürlüklerinin korunmasına yönelik içtihat geliştirme sürecinde ulusal ve uluslararası standartların ışığında hareket etmekteyiz.

Yaşam hakkı başta olmak üzere göçmenlerin de temel hak ve özgürlüklerinin sağlanması ve korunması gerektiğini, özellikle etnik kökenine, dinine veya rengine göre ayırım yapılmasının engellenmesi ve nefret söylemlerinin önüne geçilmesi gerektiğini vurgulamaktayız.

Mahkememiz tarafından, bir yabancı'nın ülkesine sınır dışı edilmesi olayında ilk tedbir kararı, yaşamına ya da maddi ve manevi varlığına yönelik risk bulunduğuna ilişkin iddiaları ciddi görülerek 2013 yılında verilmiştir.

Mahkememiz, Anayasa'nın 5., 16. ve 17. maddelerini, uluslararası hukuk ve özellikle de Türkiye'nin taraf olduğu Cenevre Sözleşmesi'nin ilgili hükümleri ile birlikte yorumlayarak, (devletin egemenlik yetkisi kapsamında) gönderildikleri ülkede kötü muameleye maruz kalabilecek yabancıların da maddi ve manevi varlıklarına yönelik risklere karşı korunmalarının devletin pozitif yükümlülükleri arasında yer aldığını kabul etmiş, anılan pozitif yükümlülük kapsamında da sınır dışı edilecek kişiye ülkesinde karşılaşılabileceği risklere karşı gerçek anlamda bir koruma sağlanabilmesi için bu kişiye sınır dışı kararına karşı etkili bir "karşı çıkma imkânı" tanınması gerektiğini belirtmiş, aksinin kabulü halinde yabancıya gerçek anlamda bir koruma sağlanabildiğinden bahsetmenin mümkün olmayacağını ifade etmiştir. Bir başka söyleyişle, hakkında sınır dışı kararı verilen bir yabancıya "iddialarını araştırma" ve bu kararı "adil bir şekilde inceletme" imkânı sağlayan usul güvencelerinin de tanınması gerektiğini söylemiştir.

Mahkememize göre, bir yabancı'nın hakkında yapılan yargılama nedeniyle ölüm cezasına mahkûm edilebileceği ve Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında yasaklanan bir fiil veya cezayla karşılaşılabileceği bir ülkeye sınır dışı edilmesi hâlinde yaşam hakkı ve kötü muamele yasağı ihlal edilmiş olur. Bu sebeple sınır dışı etme işlemi sonucunda yabancı'nın gönderileceği ülkede yaşam hakkının ve kötü muamele yasağının ihlal edileceğine ilişkin iddianın savunulabilir (araştırılabilir/tartışılabilir /araştırmaya değer/makul şüphe uyandıran) ve belirli bir ciddilik seviyesinde olması ve ayrıca varsa sözü edilen iddiayı destekleyen bilgi ve belgelerin sunulması durumunda idari ve yargısal makamlar tarafından söz konusu ülkede gerçek bir ihlal riskinin bulunup bulunmadığı ayrıntılı şekilde araştırılmalıdır (A.A. ve A.A. [GK], B. No: 2015/3941, 1/3/2017, §§ 54-72). Ayrıca yabancı'nın sınır dışı etme kararının iptali için idare mahkemesinde açtığı davanın sonucunu beklerken sınır dışı edilme riskini ortadan kaldıran yasal bir güvenceye sahip olmaması etkili başvuru hakkını ortadan kaldırır (Y.T. [GK], B. No: 2016/22418, 30/5/2019, § 61).

Mahkememizin 2015 yılında verdiği söz konusu A.A. ve A.A. kararında, gönderildikleri ülkede öldürülme veya kötü muameleye maruz kalma riski bulunan yabancıların maddi ve manevi varlıklarının korunması yönünde devlete pozitif yükümlülük düştüğü tespit edilmiştir.

Aynı kararda anılan pozitif yükümlülük kapsamında sınır dışı edilecek kişiye ülkesinde karşılaşılabileceği risklere yönelik gerçek anlamda bir koruma sağlanabilmesi için sınır dışı kararına ilişkin etkili bir yola başvuru imkânı tanınması gerektiği belirtilmiştir.

Mahkememizin pilot karar uygulamasına ilişkin ilk kararı da bu konuya ilişkindir. 2019 yılında verilen Y.T. kararında sınır dışı edilme kararına karşı başvurulabilecek yargı yolunun etkili olmaması nedeniyle etkili başvuru hakkının ihlal edilmesi ve ihlalin yapısal sorundan kaynaklanması nedeniyle pilot karar usulü benimsenmiştir. Anılan karardan sonra Yasama organımızca çok kısa süre içinde kanuni düzenleme yapılarak etkili başvuru yolu ihdas edilmiştir.

Bugün burada, göç ve insan hakları arasındaki ilişkiyi yargı perspektifinden inceleyerek, göçmenlerin karşılaştığı zorluklara çözüm yolları aramayı amaçlıyoruz. AİHM ve AYM içtihatları ışığında yapılacak bu tartışmaların, göç politikalarının daha adil ve insan haklarına uygun bir çerçevede şekillenmesine katkıda bulunacağına yürekten inanıyorum.

Değerli Meslektaşlarım,

Jamaika asıllı İngiliz şair Benyamin Sefanya (Benjamin Zephaniah) *“Biz Mülteciler”* şiirinde hepimize şöyle sesleniyor:

“Hepimiz mülteci olabiliriz

Kimse güvende değil,

Birisi tarafından nefret edilebiliriz

Başka birisi olduğumuz için.

Bazen sadece bir gün sürer

Kimse mücadele etmeden burada değil

Hepimiz bir yerlerden buraya geldik.”

Sefanya (Zephaniah), yurdunu terk etmek zorunda olmanın milliyet, ırk veya sınıf ayrımı gözetmediğine dikkat çekmektedir.

Değerli Katılımcılar,

Sözlerimi, sizi bir gün herkesin evini terk etmek zorunda kalabileceği gerçeğinin üzerinde bir kez daha düşünmeye davet ederek bitirmek istiyorum.

Bu vesileyle, öncelikle insanların göç etmesine yönelik insan hakları ihlallerinin bir an önce son bulmasını temenni ediyorum. Bu önemli konferansın düzenlenmesine vesile olan başta sayın İçişleri Bakanımıza ve Göç İdaresi Başkanımıza, emeği geçen herkese teşekkür ediyorum. Yine sayın Saadet Yüksel Hanım başta olmak üzere AİHM yargıçlarına, Azerbaycan Anayasa Mahkemesi başkanı ve üyesi ile Moldova ve Romanya Anayasa Mahkemeleri üyelerine katılımları için şükranlarımı sunuyorum. Konferansta sunulan bildirilerin ve ardından gerçekleştirilecek tartışmaların tüm katılımcılar için verimli olmasını diliyorum, herkesi saygıyla selamlıyorum.

“Kuvvetler Ayrılığı Çerçevesinde Türk Anayasa Mahkemesi’nin Demokratik Değerlerin Korunmasında Üstlendiği Rol”

Saygıdeğer Meslektaşlarım,

Hanımefendiler, Beyefendiler,

Bugün burada siz değerli katılımcılarla birlikte olmaktan ve seçkin meslektaşlarımdan oluşan bu topluluğa hitap etmekten büyük bir mutluluk duyuyorum.

Kosova Anayasa Mahkemesine ve Başkanı Sayın Gresa Caka Nimani’ye bu etkinlik çerçevesinde yaptıkları nazik davet ve gösterdikleri içten konukseverlik nedeniyle teşekkür ediyorum.

15 dakikalık süre içerisinde sizlere “Kuvvetler Ayrılığı Çerçevesinde Türk Anayasa Mahkemesi’nin Demokratik Değerlerin Korunmasında Üstlendiği Rol”den söz etmeye çalışacağım.

Sözlerime Türk kültüründe var olan bir sözle başlamak istiyorum.

Kuvvete dayanmayan adalet aciz, adalete dayanmayan kuvvet zalimdir.

Değerli Katılımcılar,

Bilindiği üzere kuvvetler ayrılığı, adaletin gerçekleşmesi bakımından devletin yasama, yürütme ve yargı olarak tanımlanan organlarının birbirlerini sınırlandırmasıdır. Bir başka söyleyişle bir devlette yasama, yürütme ve yargı görevlerinin değişik yollardan göreve gelen ve aralarında “fren ve dengeleme mekanizması” bulunan ve birbirlerine karşı ba-

24 Ekim 2024
Balkan Anayasa
Mahkemeleri Forumu
İkinci Konferansında
Yaptığı Konuşma
Priştine/Kosova

ğımsız konumda olan organlara verilmesidir. Bu ilke uyarınca devlet organizasyonunda yasayı yapan, uygulayan ve uygulamada ortaya çıkan anlaşmazlıkları çözen organların farklı olması gerekmektedir¹.

Değerli Dostlar,

Gelişmiş demokrasilerde seçimler ana unsurdur. İktidarlar seçim sonuçlarına göre oluşur. Seçimlerde çoğunluk olmak önemlidir. Bununla birlikte tarihî gerçekler göstermiştir ki demokrasi, yalnızca seçimler yoluyla halkın iradesini yansıtmakla sınırlı değildir; aynı zamanda hukuk devleti ile insan hak ve özgürlüklerinin korunmasını da içerir. Bu nedenle demokrasilerde, hak ve özgürlüklerin korunması amacıyla -hukukun üstünlüğüne tabi kılmak gibi- çoğunluğun iktidarına yönelik bazı sınırlama araçları öngörülür. Zira insan hakları ve hukukun üstünlüğüne dayalı evrensel ortak değerler demokrasinin esaslı unsurudurlar. Dolayısıyla demokrasilerde bu değerlerin bağımsız mahkemeler oluşturmak, yeterli hukuki mevzuat ve güvenceler sağlamak suretiyle mutlaka korunması gerekir.

Modern devletlerde İkinci Dünya Savaşı sonrasında anayasa mahkemelerine, bu değerlerin garanti altına alınmasında ve demokratik toplum düzeninin korunmasında önemli bir sorumluluk yüklenmiş, demokratik ilkelerin koruyucusu olarak önemli bir rol verilmiştir.

Temel olarak yasama ve yürütme işlemlerinin anayasaya uygunluğunu denetlemekle görevli kılınan bu mahkemelerin varlık nedeni anayasalarda yer alan temel değerlerin, ilkelerin, esas ve hükümlerin korunmasıdır. Anayasa mahkemelerine, insanı ve devleti, adalet temelinde yaşatma ortak amacını gerçekleştirmek üzere varlık kazandırılmıştır.

Bu bağlamda anayasa mahkemelerinin asli görevinin temel hak ve özgürlükleri güvence altına alarak, egemenlik yetkisinin kullanımını demokratik ilkeler çerçevesinde belirleyen ve toplumsal sözleşme olarak adlandırılan anayasaların işlevselliğini sağlamak olduğu ifade edilebilir.

Öte yandan temel hak ve özgürlüklerin korunmasına ve geliştirilmesine ilişkin olarak anayasa ve yasalarda birtakım kurallara yer verilmiş olsa da anayasal denetim organı olan anayasa mahkemelerinin rolü bu bağlamda yadsınamaz.

Günümüzde demokratik ülkelerin çok büyük bir kısmında kanunların anayasaya uygunluğunu denetleyen anayasa mahkemeleri bulunmaktadır. Diğer yandan bireylerin anayasal haklarının ihlal edildiği iddiasıyla doğrudan anayasa mahkemelerine erişimlerini sağlayan anayasa şikâyeti veya bireysel başvuru da gittikçe yaygınlaşarak anayasa yargısının parçası hâline gelmiş bulunmaktadır.

Ülkemizde hâlen yürürlükte bulunan Anayasa'mızın Başlangıç kıs-

1 Erdoğın Teziç, Anayasa Hukuku, Beta Yayınları, İstanbul, 2003, s.393.

mında millet iradesinin mutlak üstünlüğüne, egemenliğin kayıtsız şartsız Türk milletine ait olduğuna ve bunu millet adına kullanmaya yetkili kılınan hiçbir kişi ve kuruluşun Anayasa’da gösterilen hürriyetçi demokrasi ve bunun icaplarıyla belirlenmiş hukuk düzeni dışına çıkmayacağına vurgu yapılmış ve ayrıca kuvvetler ayrımına işaret edilmiştir. 2. maddesinde ise Türkiye Cumhuriyeti’nin demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olduğu hükme bağlanmıştır.

Buna göre Türkiye Cumhuriyeti Anayasası; “demokratik, laik ve sosyal hukuk devleti”, “Anayasa’nın bağlayıcılığı ve üstünlüğü”, “insan hak ve özgürlükleri”, “kuvvetler ayrılığı” ve “yargısal denetim” gibi içerdiği ilke ve kavramlar itibarıyla anayasal demokrasiyi esas alan bir anayasa olarak somutlaşmıştır.

Mevcut Anayasa’mıza göre Türk milleti adına olmak üzere yasama yetkisi TBMM’ye, yürütme yetkisi Cumhurbaşkanı’na ve yargı yetkisi de bağımsız mahkemelere aittir.

Bu bağlamda ülkemizde kanunların anayasaya uygunluğunun denetiminde “merkezî tipte anayasa yargısı” veya “özel mahkeme sistemi” denilen “Avrupa Modeli”nin tercih edildiğini ifade etmek gerekir. Mahkememiz 1961 Anayasası ile kurulmuş ve 1962 yılından itibaren faaliyetine başlamıştır.

Anayasa mahkemelerinin tarihi gözönünde bulundurulduğunda dünyanın en eski ve en deneyimli mahkemelerinden birisinin Türk Anayasa Mahkemesi olduğu görülecektir. Türk Anayasa Mahkemesi görevini kesintisiz olarak sürdüren dünyadaki dördüncü anayasa mahkemesidir. 1962 yılından bu yana görev üstlenen Mahkeme, bu yönüyle dünyadaki en tecrübeli anayasa mahkemelerinin başında gelmektedir. Bu yıl 62. kuruluş yıldönümünü kutlayan Mahkememiz, hukukun üstünlüğünü sağlama ve normların Anayasa’ya uygunluğunu denetleme adına önemli bir görev üstlenmiştir. 2010 yılında getirilen bireysel başvuru mekanizmasıyla da vatandaşların hak ve özgürlüklerini güvence altına alarak anayasa yargısının evrensel ilkelerini uygulamaya devam etmektedir.

Mevcut Anayasa’mızda yapılan iki önemli değişiklik Türkiye’de anayasa yargısı tarihini oldukça değiştirmiştir. Bunlar 2010 ve 2017 değişiklikleridir. Bu değişikliklerle birlikte Türk Anayasa Mahkemesinin denetim alanı genişlemiş, Mahkemeye yeni yetkiler tanınmış ve Mahkeme yeniden yapılandırılmıştır.

Bireysel başvuru yolunun kabulüne ilişkin 2010 değişikliği sonrasında, bireysel başvuruların incelenmeye başlanmasıyla birlikte norm denetimi kararlarında demokratik hukuk devleti ve insan hakları çizgisine doğru belirgin bir değişim söz konusu olmuştur. Zira 2010 değişikliği, Türk Anayasa Mahkemesinin hem bireysel hak ve özgürlüklerin korunmasında merkezî bir rol oynamasını sağlamış hem de demokratik meşruiyetini artırarak kurumsal yapısını güçlendirmiştir. Bu değişiklikler sonucunda Mahkeme, insan hakları ve demokratik hukuk devleti ilkeleri doğrultusunda daha bağımsız ve daha etkin bir denetim organı hâline gelmiştir.

2010 anayasa değişikliği, Türkiye’de bireysel başvuru mekanizmasının benimsenmesini sağlayarak anayasa yargısına ve hukuk sistemine önemli katkılar sağlamıştır. Bireysel başvuruları inceleme yetkisi, Mahkemeye kamunun işlemlerine karşı şikâyetlerde temel hak ve özgürlükleri tespit etme ve koruma misyonu yüklemiştir. Anayasa Mahkemesi son yıllarda üzerine düşen bu misyonu başarılı bir şekilde yerine getirmektedir. Mahkeme, ka-

rarlarında Türk hukukunun özgürlük anlayışını evrensel standartlara taşımaktadır. Bireylere doğrudan Anayasa Mahkemesine başvurarak hak ihlallerini ileri sürebilme imkânı tanıyan söz konusu yeni yol, Anayasa'da güvence altına alınan hakların ihlal edilip edilmediğinin denetlenmesine olanak sağlayarak teorideki anayasal güvencelerin pratikte hayata geçirilmesini sağlamıştır. Böylece birey ile anayasa arasındaki ilişki somutlaşmış ve Anayasa Mahkemesi, hak ihlallerine ilişkin değerlendirmelerini doğrudan bireylerin başvuruları üzerinden yapma imkânına kavuşmuştur.

Mahkememizin bireysel başvuruda verdiği kararlar sayesinde temel hak ve özgürlüklerin korunması yönünde çok önemli katkılar sağlanmıştır. Ayrıca bireysel başvuru mekanizmasının evrensel insan hakları standartlarının ulusal düzeyde daha hızlı uygulanmasına katkıda bulunduğu, böylece uluslararası insan hakları normlarının iç hukukta daha etkili bir biçimde uygulanmasına zemin hazırladığı da ifade edilmelidir. Öte yandan bireysel başvuru yolunun hayata geçmesinin ardından Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) nezdinde Türkiye aleyhine yapılan başvuruların ve AİHM tarafından Türkiye aleyhine verilen ihlal kararlarının sayısında da önemli ölçüde azalmalar olmuştur. AİHM tarafından etkili bir başvuru yolu olarak kabul edilen ülkemizdeki bireysel başvuru uygulaması, başarılı bir uygulama olarak örnek gösterilmektedir.

Değerli Başkanlar,

Değerli Üyeler,

Değerli Katılımcılar,

Türkiye’de 2017 anayasa değişikliği ile birlikte hükûmet biçiminde değişikliğe gidilmiştir. Türk Anayasa Mahkemesi, Cumhurbaşkanlığı hükûmet sistemine geçiş aşamasında kuvvetler ayrılığı ilkesinin korunması açısından oldukça önemli kararlara imza atmıştır. 2017 anayasa değişikliğiyle Cumhurbaşkanlığına kararname çıkarma yetkisi verilmiştir. Bu çerçevede Anayasa’nın 148. maddesinde Anayasa Mahkemesine, Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin (CBK) Anayasa’ya şekil ve esas bakımlarından uygunluğunu denetleme yetkisi verilmiştir. O tarihten bu yana Türk Anayasa Mahkemesi CBK’ların denetiminde ilkeleri ve temel kriterleri belirlemiştir. Anayasa Mahkemesinin CBK’lar üzerindeki denetiminde iki aşamalı bir süreç uygulan-

maktadır. **Birinci aşama**, “konu bakımından yetki denetimi” olarak adlandırılmakta olup bu aşamada CBK’nın Anayasa’nın 104. maddesine uygun şekilde çıkarılıp çıkarılmadığı incelenmektedir. **İkinci aşama** ise “içerik denetimi”dir. Bu incelemede yetki sınırları içerisinde çıkarıldığı tespit edilen bir CBK’nın içerik açısından Anayasa’ya uygun olup olmadığı değerlendirilmektedir.

Anayasa Mahkemesinin CBK'lara yönelik bu denetimleri, Cumhurbaşkanlığı hükûmet sisteminde yasama ve yürütme organları arasındaki güçler ayrılığı ilkesinin korunması açısından kritik bir öneme sahiptir. Mahkememiz, Cumhurbaşkanlığı’nın düzenleme yetkisini kullanırken TBMM’nin yasama yetkisine müdahale etmemesi gerektiğini ve yürütme yetkisinin sınırları içinde kalması gerektiğini belirtmektedir. Anayasa Mahkemesi CBK'lara ilişkin denetim sürecinde ortaya çıkan kararlarında, Cumhurbaşkanlığı hükûmet sisteminin yasal çerçevesinin nasıl şekillendirilmesi gerektiğine dair önemli ilkelere yer vermiştir.

Türk Anayasa Mahkemesi vermiş olduğu kararlarında yargı bağımsızlığının önemine de değinerek yargının yasama ve yürütme karşısındaki tarafsız duruşunu da vurgulamaktadır. Mahkememize göre yargı bağımsızlığının devlet yapısı içinde yer alan tüm kurum ve kuruluşlar ile kişilere karşı sağlanması gerekir. Dolayısıyla yargı bağımsızlığı “*hâkimin çekinmeden ve endişe duymadan, hukukun öngördüğü gereklerden başka herhangi bir dış etki altında kalmadan*” serbestçe karar verebilmesini sağlamalıdır (AYM, E.2021/83, K.2022/168, 29/12/2022, § 11). Yine Mahkememiz yargı bağımsızlığının adil yargılanma hakkının yanında, diğer tüm temel hak ve özgürlüklerin de başlıca ve en etkin güvencesi olduğunu bildirmektedir (AYM, E.2022/72, K.2023/3, 05/01/2023, § 24).

Türk Anayasa Mahkemesi, vermiş olduğu kararlarında kuvvetler ayrılığı ilkesini dikkate alarak yasama, yürütme ve yargı arasındaki dengeyi sağlamaya çalışmaktadır. Mahkeme, yasaların Anayasa’ya uygunluğunu denetlerken yürütmenin yasama yetkisini aşmasını engellemekte ve yargının bağımsızlığını koruma altına almaktadır. Özellikle 2017 yılında yapılan anayasa değişiklikleri sonrasında, CBK’ların denetlenmesi kuvvetler ayrılığı ilkesinin korunmasında önemli bir güvence olmuştur. Mahkeme, bu denetimi yaparken yürütmenin yasama yetkisine müdahale etmesini engelleyerek demokratik dengeyi muhafaza etmeye çalışmaktadır.

Kuvvetler ayrılığı çerçevesinde Türk Anayasa Mahkemesinin demokratik değerlerin korunmasında üstlendiği rol bağlamında Mahkememizin kararlarına ilişkin istatistiklere baktığımızda ise şunları söyleyebiliriz.

Norm Denetiminde Verilen Kararlar

Son beş yıl itibarıyla norm denetiminde Anayasa Mahkemesince 3.913 kural incelenmiş, bu kuralların 1.572 adedinin iptaline karar verilmiştir. İptal kararlarının önemli bir kısmı iptal edilen kuralın Anayasa’nın ilgili maddesinde güvence altına alınmış olan bir hak veya özgürlüğü Anayasa’ya aykırı biçimde sınırlandığı gerekçesine dayalı olarak verilmiştir.

Bireysel Başvuruda Verilen Kararlar

Mahkememize bugüne kadar toplam 635.860 bireysel başvuru yapılmış, bu başvuruların 530.907’si karar bağlanmıştır. Bugün itibarıyla Mahkememizde 104.953 derdest başvuru bulunmaktadır. Karara bağlanan 530.907 başvurunun 56.443 tanesinde yargılamaların makul süre içerisinde tamamlanmadığı tespiti yapılmış ve başvuru sahiplerine tazminat ödenmesine karar verilmiştir. 18.838

başvuruda ise (toplamda 19.993 adet olmak üzere) her bir başvurunun Anayasa'da koruma altına alınmış olan en az bir hak veya özgürlüğünün kamu makamlarınca Anayasa'ya aykırı biçimde sınırlandırıldığı tespit edilmiştir. Bu kararlarda tespit edilen hak ihlallerinin giderilmesi için yeniden yargılama yapılmasına veya başvurularda tazminat ödenmesine ya da her ikisine birden hükmedilmiştir.

Adil yargılanma hakkı	5.511
Mülkiyet hakkı	4.608
İfade özgürlüğü	4.370
Özel hayatın ve aile hayatının korunması hakkı	1.612
Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı	1.436
Kötü muamele yasağı	817
Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı	420
Etkili başvuru hakkı	344
Yaşam hakkı	254
Ayrımcılık yasağı	140
Maddi ve manevi varlığın korunması hakkı	136
Sendika hakkı	131
Örgütlenme özgürlüğü	88
Suç ve cezaların kanuniliği ilkesi	49
Eğitim hakkı	43
Seçme, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakkı	18
Din ve vicdan özgürlüğü	12
Bireysel başvuru hakkı	3
Hükmün denetlenmesini talep etme hakkı	1
TOPLAM	19.993

Değerli Katılımcılar,

Konuşmamın sonuna gelirken bir hususu daha vurgulamak istiyorum. Bugün itibarıyla ülkemizde yaklaşık dört buçuk milyon sığınmacı barınmaktadır. Konu, ülke güvenliği başta olmak üzere birçok yönden çok sayıda sorun barındırmaktadır. Buna rağmen Mahkememizce, bu konularda intikal eden başvurularda vatandaş-yabancı ayrımı yapılmamaktadır. Sığınmacılara da aynı önem verilmekte, onların hak ve özgürlükleri de vatandaşlarınkı gibi değerlendirilmektedir.

Değerli Dostlar,

İnsanlığın ortak geleceği için, dünyanın her bir yerinde adil ve sürekli nitelikli bir barışın tesisi için en kısa sürede ahlaki değerlere ve adalete dönülmesi ve yeryüzünde adaletin hâkim kılınması dileğiyle, şahsım ve Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi üyeleri adına hepinizi saygıyla selamlıyorum. Tüm sevdiklerinizle birlikte yaşayacağınız sağlıklı, huzurlu uzun ömürler diliyorum.

Dinlediğiniz için teşekkür ediyorum.

“İnsan Hakları Yargısında İnsan Onurunun Yeri ve Önemi”

**Bir insan uzun ömürlü olmak isterse adaletli olsun.
Bu durum, devletlerde de aynıdır.
Adaletli olmak ömrü uzatır.**

Saygıdeğer Meslektaşlarım,

Değerli Katılımcılar,

Hanımefendiler, Beyefendiler,

Hepinizi saygıyla, muhabbetle selamlıyorum.

Afrika Anayasa Mahkemeleri Birliği Dönem Başkanlığını yürüten Zimbabve Anayasa Mahkemesi ve Yüksek Mahkemesi Başkanı Sayın Lucke Malaba'ya en kalbî teşekkürlerimi sunuyorum.

Bu başarılı ve harika organizasyon için kendisini, Mahkeme üyelerini ve emeği geçen herkesi tebrik ediyorum. Aynı şekilde Birliğin daimî genel sekreterliğini yürüten Sayın Musa Laraba'ya da en içten teşekkürlerimi sunuyorum.

Birliğin 7. Kongresinin hem iş birliği hem akademik anlamda çok faydalı sonuçlar vereceğine inanıyorum.

Organizasyonda Türk Anayasa Mahkemesini temsilen bizlere de yer verilmiş olması nedeniyle ayrıca ve bir kez daha teşekkür ediyorum.

Bugün burada, bu önemli oturumda temel bir insan hakkı olan insan onurunu anayasal ve hukuki perspektiften ele almak üzere bir araya gelmiş bulunuyoruz. İnsan onuru, sadece hukukun değil insan varlığının da en temel parçalarından birisidir ve medeniyetlerimizin ortak değerlerinin merkezinde yer almak suretiyle temel hak ve özgürlüklerin

31 Ekim 2024
Afrika Anayasa Yargısı
Konferansı (CCJA) 7.
Kongresinde Yaptığı
Konuşma
Victoria Falls/Zimbabve

dayanağı olarak tüm anayasal düzenlemelerde ve yargı kararlarında korunup geliştirilmiştir. Bir başka söyleyişle insan onuru anayasallığın tam temelidir. Bu nedenle insan onurunun korunması ve güçlendirilmesi bağlamında anayasa yargısının çok önemli bir sorumluluğu vardır.

Böyle olunca da temel hak ve özgürlüklerin dayanağı olarak yargısal yorumlarda özellikle de anayasa yargısında nasıl şekillendiğini anlamak ve tartışmak, hukukun üstünlüğünü güçlendirmek adına önemli bir fırsat sunacaktır. Zira başta anayasalar olmak üzere tüm kanuni metinler yaşayan canlı metinler olduklarından evrimsel nitelikli yorumlanmaya ihtiyaç gösterirler. Dolayısıyla buradaki sunum ve yorumların bu kapsamda çok önemli katkılar yapacağına inanıyorum.

Kanaatimce **insan onuru**, her bir insanın en yüksek akli ve ahlaki değerlerin sahibi olarak dokunulamaz ve kaybedilemez ya da kaybettirilemez bir öz değerinin sahibi olması anlamına gelmektedir.

İnsan onuru dediğimiz zaman, soyut anlamda sırf insan olma şerefini kast ediyoruz. Irk, renk, inanç, cinsiyet, köken ya da başka bir ayrımlı olmaksızın salt insan olmaktan mütevellit bir haysiyeti, insan olmakla mündemiç bir itibar ve onuru anlıyoruz. Her insanın eşit derecede sahip olduğu ve hiçbir koşulda aksinin kabul edilemeyeceği veya yok sayılamayacağı bir değerden bahsediyoruz.

İnsan onuru kavramı günümüzde de modern insan hakları düşüncesinin temelini oluşturmaktadır. Onur, bireyin eşit saygı ve ilgi görme hakkını ifade eder ve bu hak, hukuki yaptırımlarla korunur. İnsan onuru, hukukun şekil aldığı ahlaki bir taleptir. İnsanlar, akıl ve irade özgürlüğü sayesinde kendi değerlerini ve yaşam tarzlarını oluşturabilirler. Bu özgürlük, insan onurunun temelini oluşturur.

İnsan onuru, tüm insanlara yönelik saygı gösterilmesini sağlayan bir etik ve hukuki ilke olarak küresel düzeyde kabul görür. Çünkü bu kavram, herkesin “*insanlık*” adı altında vazgeçilmez bir değer taşıdığına dayanır. İnsan onuru, uluslararası insan hakları hukukunun temel bir unsuru olarak birçok sözleşme ve bildiriye de yer almaktadır. Onur, bireylerin korunması gereken temel bir değeri olup insan haklarının ayrılmaz bir parçasıdır. Hem barış hem de savaş zamanlarında korunması ve güçlendirilmesi gerektiği uluslararası belgelerde de vurgulanmıştır.

İnsan onuru; her şeyden önce zulmü, ırkçılığı, sömürüyü, tecridi, ayrımcılığı, nefret söylemini, ötekileştirmeyi ve ölçsüzlüğü reddeder. Bu anlamda günümüzde bunların üstesinden geldiğimizi ve insan onurunu tam olarak koruyabildiğimizi söyleyebilmek maalesef mümkün görünmüyor.

Bugüne kadar öğrendiğimiz tüm hümanist değerleri sorgulatırcasına dünyanın farklı yerlerinde birilerine karşı zulüm, ölçsüz uygulamalar, nefret ve ötekileştirme yaygın bir şekilde sürüyor. Bu durumun bariz örneklerinden birini savaşılar, çatışmalar veya sosyo-ekonomik sebepler nedeniyle yurtlarından göç etmek zorunda kalan sığınmacı veya mültecilerin karşılaştığı muameleler bağlamında görüyoruz.

Kıymetli Katılımcılar,

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın Başlangıç bölümünde **“Her Türk vatan-daşının onurlu bir hayat sürdürme ve maddi ve manevi varlığını bu yönde geliştirme hak ve yetkisine doğuştan sahip olduğu”** belirtilmiştir.

Anayasa'nın 5. maddesinde ise devletim temel amaç ve görevleri arasında **“insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmak”** zikredilmiştir. Devletten beklenen kişilerin ve toplumların sosyal dışlanmasını önleyerek herkes için insan onuruna yaraşır bir hayat düzeyini gerçekleştirmeye ve bunun önündeki engelleri aşmaya çalışmaktır. Devletin insan onuruna yaraşır bir hukuk ortamı sağlaması Anayasa'mızda öngörülen zorunlu bir pozitif yükümlülüktür.

Bu kapsamda Türk Anayasa Mahkemesinin insan onuru kavramına nasıl yaklaştığını ve kararlarında nasıl yorumladığını sizlerle paylaşacağım. Türk Anayasa Mahkemesinin en önemli toplantı salonunda, kürsünün hemen arkasında izleyicilerin tam karşısında şu ifade yer almaktadır: **“Haklar ve Özgürlükler İnsanın Onuru ve Erdemidir.”**

Türk Anayasa Mahkemesi, hukuk devleti ilkesi ile bağlantılı olarak kişinin maddi ve manevi varlığına ve bunun korunup gerçekleştirilmesine vurgu yaparak hak temelli bir yaklaşımla insan onuruna saygı gösterilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır (bkz. AYM, E. 2014/122, K. 2015/123, § 55).

Mahkememiz, insan onuruna saygı gösterilmesini, kişinin sadece insan olması nedeniyle sahip olduğu değer tanınması olarak görmektedir (bkz. AYM, E. 2014/122, K. 2015/123, 30/12/2015, § 55). Bu saygı, bireyin hangi koşullarda olursa olsun korunmasını gerektirir. Mahkememize göre, insan haysiyetine aykırı muameleler, bireyi insan olmaktan çıkaran işlem veya muamelelerdir. **“Bu öyle bir davranış çizgisidir ki, ondan aşağı düşünce yapılan işlem ona muhatap olanı insan olmaktan çıkarır”** (bkz. AYM, E. 1963/132, K. 1966/29, 28/06/1966). Bu durum, insan onurunun hukuki korumasının sadece dışarıdan gelen tehditlere karşı söz konusu olduğunu değil, bireyin kendi rızası ile dahi onuruna zarar verilemeyeceğini gösterir. Bu nedenle Türk Anayasa Mahkemesi tarafından insan onuru her durumda korunması gereken mutlak bir değer olarak kabul edilir.

Türk Anayasa Mahkemesinin sosyal hukuk devleti tanımı da insan onurunu koruma ve yüceltme perspektifinde önemli bir çerçeve sunar. Mahkememize göre Türkiye Cumhuriyeti Devleti, insan onurunu hakların merkezi olarak benimseyen ve yükümlülükleri bu kavram etrafında şekillenen bir devlettir. Anayasa Mahkemesi, sosyal devleti tanımlarken insan onuruna vurgu yapar ve devletin yükümlülüklerinin, bireylerin onurlu bir yaşam sürdürebilmesi adına çeşitli alanlarda güvence sağladığını söyler.

Değerli Katılımcılar,

Türk Anayasa Mahkemesine, 2010 yılı anayasa değişikliğiyle norm denetimi yanında bireysel başvuruları inceleyerek karara bağlama görev ve yetkisi de verilmiştir.

Bireysel başvuruları inceleme yetkisi Türk Anayasa Mahkemesine kamunun işlem, eylem ve ihmallerinde temel hak ve özgürlük ihlallerini tespit etme ve giderme misyonu yüklemiştir. Mahkememiz, üzerine düşen bu misyonu başarılı bir şekilde yerine getirmektedir.

Anayasa'mızın 17. maddesinde, herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğu belirtilerek işkence, eziyet ve insan onuruyla bağdaşmayan ceza veya muamelelerin yasaklandığı hükme bağlanmıştır. Söz konusu madde, insan onurunu çok açık bir biçimde güvence altına almaktadır. Mahkememiz, bireysel başvuruda insan onuruyla doğrudan ilgili olan söz konusu maddeyle ilgili birçok karar vermiştir. Anayasa'mızın bir başka maddesine göre ise savaş, seferberlik veya olağanüstü hâllerde dahi kişinin maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulmayacağı garanti altına alınmıştır.

Mahkememize göre bu anayasal hükümler, devlete bir taraftan insan onurunu zedeleyen fiillerden kaçınma ödevi yüklerken diğer taraftan bu tür fiillerin meydana gelmesi hâlinde bu fiilleri etkili bir şekilde soruşturma ve faileri cezalandırma ödevi yüklemektedir. Bu hükmün gereği olarak özellikle devletin gözetimi altında tutulan kişilerin suistimallerden korunması için onurlarına ve haklarına yönelik müdahalelerin dikkatli bir şekilde incelenmesi güvence altına alınmalıdır.

Kıymetli Meslektaşlarım,

Mahkememizin 17. madde kapsamında verdiği birçok kararı bulunmaktadır. Kadına karşı şiddet olaylarında ve devletin bu manadaki pozitif yülümlülükleri kapsamında birçok ihlal kararı verilmiştir. Kadının evlenmeden önceki soyadını kullanması da maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi kapsamında değerlendirilmiş ve kadının kocasının soyadını alma zorunluluğu ihlal olarak değerlendirilmiştir. Bunun yanında engelliler ile ilgili de ayrımcılık yasağı kapsamında birçok ihlal kararı verilmiştir. Örnek olarak görme engelli bir birey kredi çekmek üzere bir bankaya müracaat etmiş ancak engellilik durumundan dolayı "belgeleri okuyup anladım" şeklinde bir şerhle imzalaması mümkün olmamıştır. Banka yetkilileri engelli bireyin durumuna uygun bir çözüm üretmek yerine bu kişiyi şubede bir süre oyalamış ve sonra geri çevirmişlerdir. Anayasa Mahkemesi burada da ihlal kararı vermiştir. Bu kapsamda birçok ihlal kararından bahsetmek mümkün ancak kısıtlı vaktimiz buna müsaade etmiyor.

Özet olarak ifade etmek gerekirse Türk Anayasa Mahkemesine göre insan onuru hak ve adalet temelli anayasal yorumun esaslarını teşkil etmektedir. İnsan onuru, kişinin özgür ve özerk bir varlık olarak hayatını sürdürmesi koşulunu içermektedir (bkz. AYM, E.2020/13, K.2020/68, 12/11/2020). Bu da hak ve adalet temelli bir hukuk düzeni içerisinde insan onurunun gerçekleştirilmesini gerekli kılmaktadır.

Değerli Katılımcılar,

İnsanlığın ortak geleceği için dünyanın her bir yerinde adil ve sürekli nitelikli bir barışın tesis gerekmektedir. Bunun için de yeryüzünde en kısa sürede ahlaki değerlere ve adalete dönülmesi ve yeryüzünde adaletin hâkim kılınması gerekmektedir.

Sözlerime son verirken dünyamızda yaşanan ve insan onurunu ayaklar altına alan tüm muamelelerin son bulması temennisiyle, şahsım ve Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi üyeleri adına hepinizi saygıyla selamlıyorum. Tüm sevdiklerinizle birlikte yaşayacağınız sağlıklı, huzurlu uzun ömürler diliyorum.

Beni dinlediğiniz için teşekkür ediyorum.

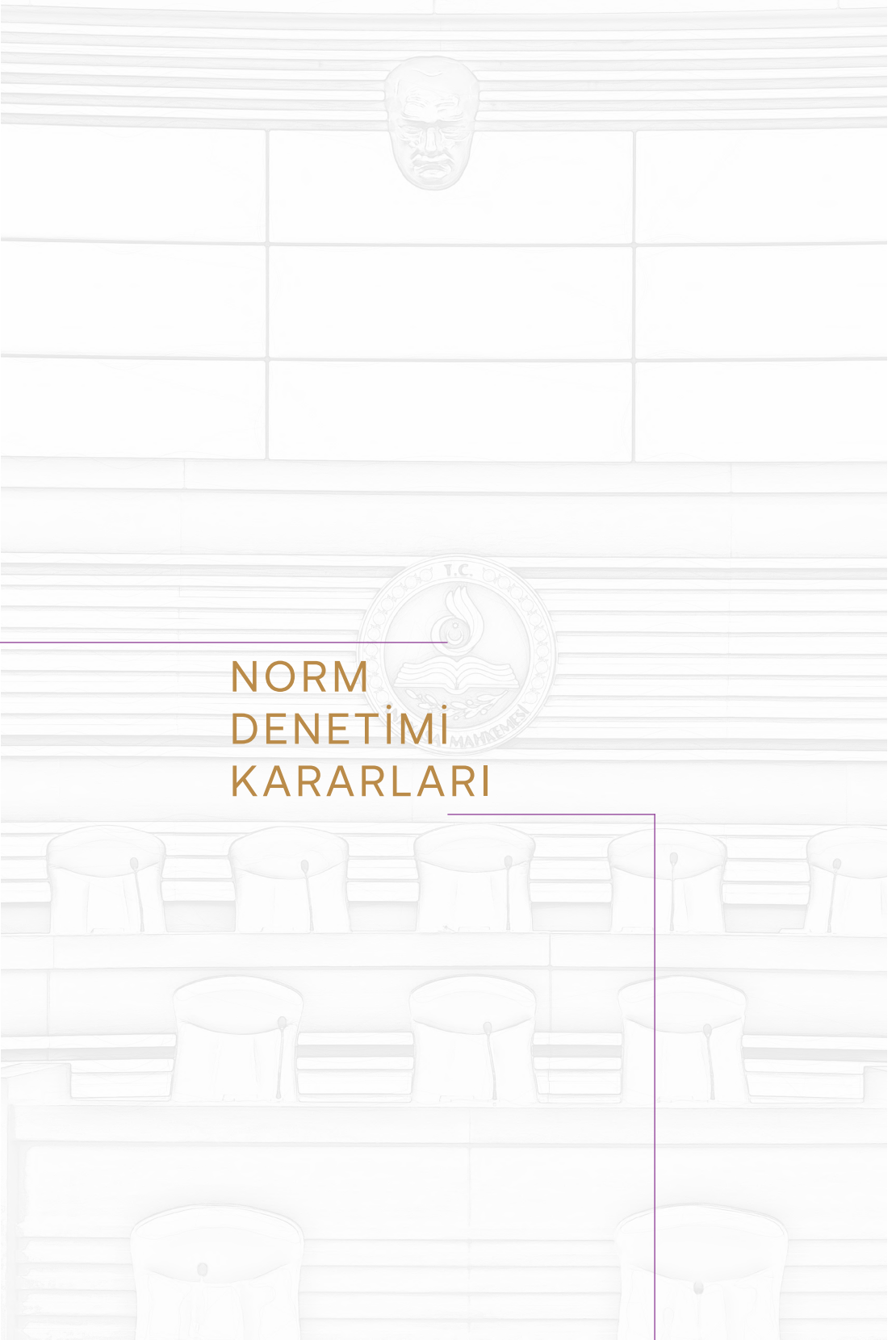
B Ö L Ü M

05

2024 YILINDA
MAHKEMENİN
ÖNE ÇIKAN
KARARLARI

NORM DENETİMİ KARARLARI

Basın Duyurusu Yapılan Norm Denetimi Kararları İçin

<https://www.anayasa.gov.tr/tr/haberler/norm-denetimi-basin-duyurulari>

İNTERNET ORTAMINDAKİ YAYINLARA VE BU YAYINLAR YOLUYLA İŞLENEN SUÇLARA İLİŞKİN DÜZENLEMELER İÇEREN KANUN'DA DEĞİŞİKLİKLER ÖNGÖREN BAZI KURALLARIN İPTALİ

E.2020/76, K.2023/172, 11/10/2023

A. 7253 Sayılı Kanun'un 4. Maddesiyle 5651 Sayılı Kanun'un 8. Maddesindeki Bazı İbarelerin Değiştirilmesinin İncelenmesi

Dava konusu kurallarda 5651 sayılı Kanun'un 8. maddesinin (4) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "...erişimin engellenmesi..." ibaresinin "...içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi..." şeklinde ve (11) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "...erişim sağlayıcısına, ..." ibaresinin "...ilgili içerik, yer ve erişim sağlayıcısına, ..." şeklinde değiştirilmesi öngörülmüştür.

Anayasa'nın 38. maddesi suç şüphesi altında bulunan kişiyle ilgili olarak çeşitli tedbirler alınmasını mutlak olarak yasaklamamaktadır. Suç şüphesi altında bulunan kişiye ilişkin olarak çeşitli adli ve idari tedbirlerin alınmasının önünde anayasal bir engel bulunmamaktadır. Ancak öngörülen tedbirin ceza yargılaması süreciyle bağlantılı olarak yürütülen geçici bir tedbir niteliğinde olması gerekir. Ceza yargılaması sürecinden tamamen kopuk olarak uygulanan ve nihai nitelik taşıyan tedbirler, kişinin ceza mahkemesi kararından önce suçlu muamelesi görmesi sonucunu doğurduğundan masumiyet karinesini zedeler.

Dava konusu kurallarda öngörülen tedbirin ceza yargılaması sürecinden kopuk ve Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu Başkanı (Başkan) tarafından yapılacak bir suç tespitine bağlı olarak uygulanan nihai bir tedbir niteliğinde olduğu anlaşılmıştır. Başkan tarafından uygulanan idari tedbirin gerekçesini oluşturan suçla ilgili olarak başlatılan ceza soruşturması sürecinde tedbir kararının gözden geçirilemediği, yargılama mahkûmiyet dışında bir hükümle neticelense bile tedbir kararının ayakta kalmaya devam ettiği görülmüştür. Bu durumda, bir kimsenin suçlu olduğu kesinleşmiş bir mahkeme kararıyla tespit edilene kadar ona suçlu gibi muamele edilemeyeceğine ilişkin güvencenin anlamsız hâle geldiği kanaatine varılmıştır.

Sonuç olarak ceza kanunlarında suç olarak düzenlenen eylemlerin işlendiğinin henüz kesinleşmiş bir mahkeme kararıyla tespit edilmeden, idari bir makamın yapacağı suç tespitine bağlı olarak nihai bir tedbir mahiyetinde olan içeriğin çıkarılması kararı verilmesinin ve bu kararın icra edilmemesi durumunda idari para cezası uygulanmasının masumiyet karinesini ihlal ettiği değerlendirilmiştir.

Anayasa Mahkemesi açıklanan gerekçelerle kuralın Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline karar vermiştir.

B. 7253 Sayılı Kanun'un 5. Maddesiyle 5651 Sayılı Kanun'un 9. Maddesinde Yapılan Değişikliklerin İncelenmesi

Dava konusu kurallarda 5651 sayılı Kanun'un 9. maddesinin (5) numaralı fıkrasında yer alan "...erişimin engellenmesi..." ibaresinin "...içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi..." şeklinde değiştirilmesi, değiştirilen (8) numaralı fıkrasının (9) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "...erişimin engellenmesi..." ibaresinin "...içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi..." şeklinde değiştirilmesi, (9) numaralı fıkrasından sonra gelmek üzere eklenen (10) numaralı fıkrasının, (11) numaralı fıkrasında yer alan "...sorumlu kişi,..." ibaresinin "...içerik, yer ve erişim sağlayıcıların sorumluları,..." şeklinde değiştirilmesi öngörülmüştür.

Dava konusu kurallar, internet ortamında yapılan yayınların içeriğinin yayından çıkarılabilmesine ve/veya bu yayınlara erişimin engellenmesine imkân tanımak suretiyle

ifade özgürlüğünü ve bu yayının internet haberciliği kapsamındaki bir yayın da olabileceği gözetildiğinde basın özgürlüğünü sınırlamaktadır. Anayasa'nın 13. maddesi gereğince böyle bir sınırlamanın kanunla yapılması, Anayasa'da öngörülen sınırlama sebeplerine, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine uygun olması gerekir.

Anayasa Mahkemesinin ifade ve basın özgürlüklerine 5651 sayılı Kanun'un 9. maddesine dayanan müdahaleler kapsamındaki bireysel başvurular ile önüne getirilen olaylara ilişkin kararlarında geniş bir içtihadı bulunmaktadır. Anayasa Mahkemesi, *Keskin Kalem Yayıncılık ve Ticaret A.Ş. ve diğerleri* ([GK], B. No: 2018/14884, 27/10/2021) kararında anılan maddeyle getirilen usule ilişkin tespitlerde bulunmuştur. Anılan kararda 9. maddenin uygulanması bağlamında sulh ceza hâkimliklerinin çelişmeli bir yargılama yerine getirmeden, gecikilmeksizin ve hızlıca bertaraf edilme ihtiyacını ortaya koyamadan sonuca vardıklarının anlaşıldığı ve çatışan haklar arasında adil bir denge gözetiminin sağlanmasına ilişkin bir yaklaşımın tespit edilemediği vurgulanmıştır. Ayrıca gerekçeli kararların somut olayların şartlarından bağımsız ve genel ifadeler içerdiği, olaylara konu yayınların kişilik haklarını apaçık bir şekilde ihlal etmiş olduğu tespitinin nasıl yapıldığının anlaşılamadığı açıklanmıştır. Benzer durumun sulh ceza hâkimliği kararlarına itiraz edilmesi üzerine verilen kararlarda da yer aldığı ifade edilmiştir. Bu çerçevede 9. maddenin kapsamı ve sınırlarının belirli olmamasının yargı makamlarına geniş bir takdir alanı yarattığı ve Anayasa Mahkemesine yapılan başvurulara ilişkin somut olaylara bakıldığında 9. madde kapsamında verilen kararlara karşı itirazlardan sonuç almanın zor olduğunun görüldüğü değerlendirilmiştir.

Öte yandan dava konusu kuralların kişilik haklarına yapılan saldırılara karşı internet içeriğinin sınırlandırılmasına yönelik kademeli bir müdahale yöntemi sunmadığı görülmüştür. Kurallar kapsamında yapılan sınırlamanın internet ortamında yer alan belirli bir içeriğe erişimi engellemek suretiyle o içeriğin belirli bir ülke sınırları içinden ulaşılmasına, kararın verildiği tarihten itibaren süresiz olarak engel olduğu anlaşılmıştır. Bu yönüyle kurallar ifade ve basın özgürlüklerine ağır bir müdahale teşkil etmektedir. Kurallar ile düzenlenen usul, internet ortamında bulunan zararlı içeriklerle diğer başka usullerle mücadele edilebildiği sürece başvurulmaması gereken bir yöntemdir. Bu çerçevede kuralların kamusal makamların takdir yetkisini daraltarak keyfî davranışların önüne geçebilmek için usule ilişkin güvenceleri sunmadığı değerlendirilmiştir. Ayrıca kuralların demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun ve orantılı karar verilmesini sağlayacak güvenceleri de barındırmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anayasa Mahkemesi açıklanan gerekçelerle kuralın Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline karar vermiştir.

**GERÇEĞE AYKIRI BİR BİLGİYİ KAMU BARIŞINI BOZMAYA ELVERİŞLİ ŞEKİLDE
ALENEN YAYAN KİMSELERE HÜRRİYETİ BAĞLAYICI CEZA VERİLMESİNİ ÖNGÖREN
KURALIN İPTAL TALEBİNİN REDDİ**

E.2022/129, K.2023/189, 8/11/2023

İTİRAZ KONUSU KURAL

Dava konusu kuralla, sırf halk arasında endişe, korku veya panik yaratmak saikiyle ülkenin iç ve dış güvenliği, kamu düzeni ve genel sağlığı ile ilgili gerçeğe aykırı bir bilgiyi kamu barışını bozmaya elverişli şekilde alenen yayan kimselere hürriyeti bağlayıcı ceza verilmesi öngörülmüştür.

**İPTAL TALEBİNİN
GEREKÇESİ**

Dava dilekçesinde özetle; kuralda düzenlenen suçla ifade özgürlüğüne ağır bir müdahalede bulunulduğu, gerçeğe aykırı bilgi kavramının belirsizlik taşıdığı, gerçeğin çok boyutlu olmasından dolayı kuralın yorum ve uygulanmasında öngörülemez sonuçların ortaya çıkabileceği, Türk hukukunda hem erişim engelleme hem de ceza normu olarak kamu düzenini bozucu nitelikteki yanlış bilgiyle mücadele edebilecek diğer araçların da bulunduğu, suç için öngörülen ceza nedeniyle tutuklama tedbirine başvurulmasının mümkün olduğu, bu durumun caydırıcı etki meydana getireceği belirtilerek kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

**MAHKEMENİN
DEĞERLENDİRMESİ**

Kuralda suçun maddi ve manevi unsurlarının, suça ilişkin yaptırımın niteliğinin ve miktarının, suçun nitelikli hâllerinin kuralda herhangi bir tereddüde yer vermeyecek şekilde açık ve net olarak düzenlendiği görülmüş ve bu yönüyle kuralın kanunilik şartını taşıdığı anlaşılmıştır.

İfade özgürlüğü, toplumun ilerlemesi ve bireylerin gelişmesi için esaslı şartlardan biri olan demokratik toplumun ana temellerinden birini oluşturur. Demokratik toplum özgür ve özgün düşüncelerin varlığı ile gelişir. Özgür ve özgün düşüncelerin varlığı ise ancak sağlıklı bir bilgi akışının sağlanmasıyla mümkün olabilir. Teknolojik gelişmelerin de etkisiyle günümüzde bilginin yayılma hızı oldukça artmıştır. Bu durum birçok olumlu unsuru bünyesinde taşısa da gerçeğe aykırı bilgilerin doğruların yerini alması, bireylerde özgün kanaat oluşumunu olumsuz yönde etkilemektedir. Bu itibarla sırf halk arasında endişe, korku veya panik yaratmak saikiyle, ülkenin iç ve dış güvenliği, kamu düzeni ve genel sağlığı ile ilgili gerçeğe aykırı bir bilgiyi kamu barışını bozmaya elverişli şekilde alenen kimselerin hürriyeti bağlayıcı ceza ile cezalandırılması, kamu barışının korunması ve bu suretle kamu düzeninin bozulmasının önlenmesi amacına katkı sunacağı açıktır. Bu itibarla kuralın kamu düzeninin ve güvenliğinin korunması ve sağlanmasına yönelik meşru bir amacının bulunduğu anlaşılmıştır.

Öte yandan gerçeğe aykırı bir bilginin kamu barışını bozmaya elverişli bir şekilde yayılması ülkenin iç ve dış güvenliği, kamu düzeni ve genel

sağlığı ile ilgili önemli kamusal menfaatleri tehlikeye atabilecektir. Ayrıca gerçeğe aykırı bilgi kamusal tartışmalara da herhangi bir katkı sağlamayacaktır. Bu itibarla kuralla getirilen düzenlemenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamaya yönelik olduğu değerlendirilmiştir.

Bununla birlikte sırf halk arasında endişe, korku veya panik yaratmak saikiyle, ülkenin iç ve dış güvenliği, kamu düzeni ve genel sağlığı ile ilgili gerçeğe aykırı bir bilginin kamu barışını bozmaya elverişli şekilde alenen yayılmasının yaptırıma bağlanması, kamu düzeninin ve güvenliğinin bozulmasına karşı caydırıcı bir etki meydana getirecektir. Dolayısıyla kuralın kamu düzeninin ve güvenliğinin korunması ve sağlanması şeklindeki meşru amaca ulaşma bakımından elverişli olmadığı söylenemez. Ayrıca düzenlemenin niteliği dikkate alındığında kuralda öngörülen fiilin suç olarak yaptırıma bağlanmasının objektif ve kabul edilebilir nedenlerin bulunduğu, bu yönüyle kuralın öngörülen meşru amaca ulaşma bakımından gerekli olduğu anlaşılmıştır.

Ceza hukukunda kişinin bir suç nedeniyle cezalandırılabilmesi için suçun maddi ve manevi unsurlarının birlikte gerçekleşmesi gerekmektedir. Bu kapsamda dava konusu kuralda ilk olarak fail tarafından gerçeğe aykırı olduğu bilinen bir bilginin varlığı gerekmektedir. Yine kurala göre bu bilgi ülkenin iç ve dış güvenliği, kamu düzeni ve genel sağlığı ile ilgili olmalıdır. Kural suçun oluşabilmesi için ayrıca ülkenin iç ve dış güvenliği, kamu düzeni ve genel sağlığı ile ilgili olan ve fail tarafından gerçeğe aykırılığı bilinen bu bilginin kamu barışını bozmaya elverişli şekilde alenen yayılması şartının gerçekleşmesini aramaktadır. Gerçeğe aykırı bilginin kamu barışını bozmaya elverişli olma şartı suçun maddi unsurlarından biri olarak düzenlenmiştir. Bu bakımdan bir eylemin kural kapsamındaki suçu oluşturduğu yargı makamlarınca değerlendirilirken kamu barışını bozmaya elverişliliği delil ve/veya olgularla ortaya konulacaktır. Son olarak suç ancak gerçeğe aykırı olduğu fail tarafından bilinen bir bilginin sırf halk arasında endişe, korku, panik yaratma saikiyle yayılması hâlinde oluşacaktır. Bu itibarla anılan şartlardan herhangi birinin gerçekleşmemesi durumunda kuralda düzenlenen suçun oluşmayacağı açıktır.

Ayrıca suçun temel şekli için öngörülen yaptırımın türü ve miktarı, suçun nitelikli hâllerinin tehlike düzeyi dikkate alınarak belirlenen artırım oranı, verilen hükme karşı ilgililerin istinaf ve temyiz kanun yollarına başvurma imkânının bulunduğu gözetildiğinde kuralın öngördüğü sınırlamanın orantılılık ilkesiyle çelişmediği, bu çerçevede kuralın ölçülülük ilkesiyle bağdaşmayan bir yönünün bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anayasa Mahkemesi açıklanan gerekçelerle Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin reddine karar vermiştir.

TIBBİ İŞLEM VE UYGULAMALARDAN DOĞAN TAZMİNATLARIN SAĞLIK PERSONELİNE RÜCU EDİLMESİNE KARAR VERME YETKİSİ TANINAN MESLEKİ SORUMLULUK KURULUNA İLİŞKİN KARAR

E.2022/90, K.2023/201, 30/11/2023

İTİRAZ KONUSU KURAL

Dava konusu kuralın da yer aldığı düzenlemede, *kamu kurum ve kuruluşları* ile *devlet üniversitelerinde* görev yapan hekim ve diş hekimleri ile diğer sağlık meslek mensuplarının sağlık mesleğinin icrası kapsamında yaptıkları muayene, teşhis ve tedaviye ilişkin tıbbi işlem ve uygulamalar nedeniyle idare tarafından ödenen tazminattan dolayı ilgisine rücu edilip edilmeyeceğine ve rücu miktarına, ilgilinin görevinin gereklerine aykırı hareket etmek suretiyle görevini kötüye kullanıp kullanmadığı ve kusur durumu gözetilerek Mesleki Sorumluluk Kurulu (Kurul) tarafından bir yıl içinde karar verileceği öngörülmüştür.

İPTAL TALEBİNİN GEREKÇESİ

Dava dilekçesinde özetle; Kurulun atama usulü ve oluşumu itibarıyla tarafsız olamayacağı, bu durumun hekim ve diğer sağlık çalışanları ile mağdurun adil yargılanma ve etkili başvuru haklarını ihlal edeceği belirtilerek kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

MAHKEMENİN DEĞERLENDİRMESİ

A. “Kamu kurum ve kuruluşları...” İbaresinin Yönünden

Anayasa’da kamu görevlilerinin görev ve yetkileri kapsamındaki kusurlu eylemleri ile haksız fiillerine dayalı tazminat yükümlülüğü bakımından rücu kararını verecek merci konusunda belirleme yapılmıştır. Bununla birlikte Anayasa’nın 40. maddesinde rücu konusunda karar verme yetkisinin devlete ait olduğu belirtilmiştir. Bu itibarla Anayasa’nın idari ve mali özerkliğini güvence altına aldığı kamu kurum ve kuruluşları dışında rücu kararını verme yetkisinin kamu yararı gözetilmek suretiyle kanunla kurulmuş başka bir merciye verilmesinde anayasal açıdan herhangi bir engel bulunmamaktadır.

Öte yandan Kurul kararlarının yargı denetimine tabi olduğu ve Kurul üyelerinin görevlerinin gereklerine aykırı hareket ettiklerinin kesinleşmiş bir ceza mahkemesi kararıyla tespit edilmesi hâlinde mali ve idari yönden sorumlu olacağı açıktır. Ayrıca rücu kurumu, rücu işlemine konu eylem nedeniyle zarar göreni doğrudan ilgilendiren bir niteliğe sahip olmayıp rücu kararı verilmemesi mağdurun tazminat hakkı yönünden herhangi bir olumsuz sonuç doğurmamaktadır.

Anayasa Mahkemesi açıklanan gerekçelerle kuralın Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin reddine karar vermiştir.

B. “...Devlet üniversitelerinde...” ibaresi Yönünden

Üniversitelerin bilimsel, idari ve mali özerkliği üniversitelerin bağımsızlığı için vazgeçilmez unsurlar olup bu unsurlardan herhangi birine yapılacak müdahale diğer unsurların da olumsuz şekilde etkilenmesine neden olacaktır. Bu bağlamda dava konusu kuralda belirtilen hususlarda ilgili kamu görevlisine rücu yetkisi, üniversitelerin idari ve mali özerkliği kapsamında ele alınmalıdır.

Anayasa'nın 130. maddesinde de belirtildiği üzere anayasal düzeyde sahip olunan idari özerklik üniversitelere sınırsız bir yönetim yetkisi tanımamaktadır. Nitekim anılan maddede merkezî idarenin üniversiteler üzerinde gözetim ve denetim yetkisinin bulunduğu açıkça hükme bağlanmıştır. Ayrıca Anayasa'nın anılan maddesinin sekizinci fıkrasında üniversitelerin bütçelerinin kendileri tarafından hazırlanacağı açıkça belirtilmek suretiyle mali konularda anayasal sınırlar gözetilerek karar alma yetkisinin üniversitelere ait olduğu hüküm altına alınmıştır. Bu itibarla devlet üniversitelerinin bütçesinden ödenen tazminatın rücu edilmesine ilişkin karar verme yetkisinin de bizzat üniversitelere ait bir yetki olduğu hususunda şüphe bulunmamaktadır.

Bununla birlikte idari vesayet yetkisi, hiyerarşik denetimde olduğu gibi genel bir yetki niteliği taşımayıp kanunla çerçevesi çizilen sınırlar içinde kullanılması gereken istisnai bir yetkidir. Vesayet makamla- rınca bu yetki yerinden yönetim kuruluşunun işlemlerini iptal, onama, erteleme, izin verme, tekrar görüşülmesini isteme, düzeltme şeklinde kullanılabileceği gibi bunların organlarının kararlarına karşı idari yargı mercilerinde dava açma şeklinde de kullanılabilir. Buna karşılık vesayet yetkisi ilke olarak merkezî idareye, yerinden yönetim kuruluşları yerine geçerek icrai karar alma yetkisi vermez.

Bu hususlar gözetildiğinde idari ve mali özerkliğe sahip üniversitelerin yerine geçerek bu kurumların bütçe hazırlama yetkisi üzerinde doğrudan etki doğurabilecek nitelikte karar alma yetkisine sahip bir Kurulun oluşturulması, merkezî yönetimin vesayet yetkisinin sınırlarıyla bağdaşmamaktadır. Bu değerlendirmeler ışığında kuralın kamu yararı amacına ulaşma bakımından elverişli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anayasa Mahkemesi açıklanan gerekçelerle kuralın Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline karar vermiştir.

ARACIN DEVREDİLMESİ HÂLİNDE ZORUNLU MALİ SORUMLULUK SİGORTASININ SONA ERME ŞEKLİNİ VE ZAMANINI DÜZENLEYEN KURALLARIN ANAYASA'YA AYKIRI OLDUĞU

E.2023/130, K.2024/17, 23/1/2024

İTİRAZ KONUSU KURALLAR

İtiraz konusu kurallarda; sigortacının zorunlu mali sorumluluk sigortası sözleşmesini, işletenin değiştiğine dair bildirimin kendisine tebliğinden itibaren on beş gün içinde feshedebileceği ve sigortanın sözleşmenin fesih tarihinden itibaren on beş gün sonrasına kadar geçerli olacağı öngörülmüştür.

BAŞVURU GEREKÇESİ

Başvuru kararında özetle; kişinin aracını sattığı anda araç üzerindeki mülkiyet hakkının sona ermesine karşın itiraz konusu kurallar uyarınca sigorta sözleşmesinden kaynaklı sorumluluğunun devam ettiği, bu itibarla kusuru olmadığı hâllerde dahi tazminat sorumluluğunun bulunabileceği, kişinin işlediği veya ihmal ettiği bir fiilden sorumlu tutulması gerekirken kusursuz sorumluluğuna gidilmesinin mülkiyet hakkını ihlal ettiği, diğer yandan kurallara konu sigorta sözleşmesinin bir tüketici işlemi olduğu, sigorta sözleşmesinin feshedilip edilmeyeceği konusunda açıklığın bulunmamasının ve bu husustaki takdirin sigortacıya bırakılmasının devletin tüketiciyi koruma yükümlülüğüyle de bağdaşmadığı belirtilerek kuralların Anayasa'ya aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

MAHKEMENİN DEĞERLENDİRMESİ

İtiraz konusu kurallar, sigortalı aracı işletenin değişmesi hâlinde aracı devreden işleten ile sigorta şirketi arasındaki sözleşmenin ne şekilde ve ne zaman sona ereceğini düzenlemektedir. Kurallar, aracı devreden işletenin sigortacıya yapacağı bildirimden sonra sigorta sözleşmesinin sona erdirilmesi konusunda sigortacıya takdir yetkisi tanımak ve tarafların karşılıklı olarak sözleşmenin sona erdirilmesi yönündeki iradeleri açıklamalarından sonra da belirli bir süre hüküm ve sonuç doğuracağını öngörmek suretiyle Anayasa'nın 48. maddesinde güvence altına alınan sözleşme özgürlüğünü sınırlamaktadır.

Önceki işletenin aracı satmakla araç üzerindeki fiili ve hukuki hâkimiyeti sona ermektedir. Bununla birlikte önceki işletenin yeni işleten üzerinde herhangi bir denetim ve gözetim sorumluluğu bulunmadığı gibi yeni işletenin davranışlarını kontrol etme ve yönlendirme yetkisi ve gücü de yoktur. Önceki işletenin, davranışlarını kontrol etme imkânı olmayan bir kimsenin üçüncü kişilere zarar veren fiillerinden sorumlu tutulması oldukça ağır bir müdahale niteliği taşımaktadır.

Önceki işletene bu derece ağır külfet yükleyen bir araç ancak daha hafif bir tedbirin bulunmaması hâlinde gerekli görülebilecektir. Bu bağlamda kurallar uyarınca, sözleşmenin tarafları olan önceki işleten ile sigorta şirketinin belirli bir süre daha hukuki sorumluluklarının devam etmesinin son çare niteliğinde olup olmadığı ve sözleşme özgürlüğüne yönelik daha hafif bir sınırlama aracının bulunup bulunmadığı değerlendirilmiştir. Bu kapsamda satış veya devir işlemi yapılan ve işleteni değişen motorlu araçların tescilinde ya da trafiğe çıkarılmasında yeni işleten tarafından zorunlu mali sorumluluk sigortası yaptırılması şartının aranmasını içeren bir düzenleme yapmaya ilişkin kanun koyucunun önünde anayasal bir engel bulunmadığı görülmüş; kişinin, üzerinde hukuki ve fiilî olarak denetim ve kontrol imkânına sahip olmadığı kişilerin fiillerinden sorumlu tutulmasının bir zorunluluk olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bu bağlamda aracın devri suretiyle araç üzerindeki her türlü kontrol ve denetim yetkisini yitirmiş bulunan sigortalının artık işleten sıfatı da kalmadığı hâlde sözleşmenin sigorta şirketince feshedilmemesi durumunda sözleşme süresince, sözleşmenin feshedilmesi hâlinde dahi fesih tarihinden itibaren on beş gün boyunca yeni işletenin üçüncü kişilere vermiş olduğu zararlardan sorumlu tutulabilmesine imkân tanıyan kuralların gerekli olmadığı kanaatine varılmıştır. Bu değerlendirmeler ışığında hedeflenen sonuca daha hafif bir sınırlamayla ulaşmanın mümkün olduğu anlaşılmış ve kuralların ölçülülük ilkesini ihlal ettiği sonucuna varılmıştır.

Anayasa Mahkemesi açıklanan gerekçelerle kuralların Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline karar vermiştir.

BABA OLDUĞUNU İDDİA EDEN KİŞİNİN SOYBAĞININ REDDİ DAVASINI AÇMA ŞARTLARINA İLİŞKİN KURALIN ANAYASA'YA AYKIRI OLDUĞU

E.2023/135, K.2024/18, 23/1/2024

İTİRAZ KONUSU KURAL

İtiraz konusu kuralda, baba olduğunu iddia eden kişinin soybağının reddi davasını ancak dava açma süresinin geçmesinden önce kocanın ölmesi veya gaipliğine karar verilmesi ya da sürekli olarak ayırt etme gücünü kaybetmesi hâlinde ve doğum ile kocanın ölümünü, sürekli olarak ayırt etme gücünü kaybettiğini veya hakkında gaiplik kararı alındığını öğrenmesinden başlayarak bir yıl içinde açabileceği öngörülmüştür.

BAŞVURU GEREKÇESİ

Başvuru kararında özetle; itiraz konusu kuralda baba olduğunu iddia eden kişinin soybağının reddi davasını açma hakkının belirli şartlara bağlanması ve süreyle sınırlanmasının devletin temel amaç ve görevleriyle bağdaşmadığı ve hukuk devleti ilkesini ihlal ettiği, ayrıca baba olduğunu iddia eden kişi yönünden öngörülen söz konusu şartların ve sürenin eşitlik ilkesiyle çeliştiği, kuralla getirilen sınırlamanın adil yargılanma hakkıyla da bağdaşmadığı belirtilerek kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

MAHKEMENİN DEĞERLENDİRMESİ

Dava konusu kuralda, baba olduğunu iddia eden kişinin soybağının reddi davasını açabilmesi, iradesi dışındaki bazı şartların gerçekleşmesine bağlanmıştır. Buna göre baba olduğunu iddia eden kişinin soybağının reddi davasını açabilmesi için kocanın dava açma süresinin geçmesinden önce ölmesi veya gaipliğine karar verilmesi ya da sürekli olarak ayırt etme gücünü kaybetmesi gerekmektedir. Anılan bu şartların gerçekleşmediği hâllerde baba olduğunu iddia eden kişinin soybağının reddi davasını açabilmesine imkân tanınmamaktadır. Bu değerlendirmeler ışığında baba olduğunu iddia eden kişinin etkili bir şekilde hakkını aramasına imkân tanımayan bu durumun etkili başvuru hakkını zedeleyeceği sonucuna varılmıştır.

Öte yandan baba olduğunu iddia eden kişinin soybağının reddi davasını açması için öngörülen şartların gerçekleşmediği durumda anılan davanın kayyım veya ergin olduktan sonra çocuk tarafından açılabilmesinin baba olduğunu iddia eden kişi yönünden etkili başvuru hakkı bağlamında güvence sunmadığı değerlendirilmiştir. Nitekim etkili başvuru hakkı, baba olduğunu iddia eden kişinin özel hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarını davacı sıfatıyla yargı mercileri önünde ileri sürebilmesini gerektirmektedir.

Sonuç olarak baba olduğunu iddia eden kişinin babalık karinesinin çürütülmesine ilişkin iddialarını yargı mercileri önünde ileri sürebilmesini iradesi dışında gerçekleştirebilecek şartlara bağlayan kuralın özel hayata saygı gösterilmesini isteme hakkı bağlamında etkili başvuru hakkını ihlal ettiği kanaatine varılmıştır.

Anayasa Mahkemesi açıklanan gerekçelerle kuralın Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline karar vermiştir.

MAHALLÎ İDARELERİN GELİRLERİNİN BİR KISMININ BİR KARŞILIĞA DAYANMAKSIZIN MERKEZÎ İDAREYE AKTARILMASI SONUCUNU DOĞURACAK KURALIN ANAYASA'YA AYKIRI OLDUĞU

E.2023/100, K.2024/32, 1/2/2024

İTİRAZ KONUSU KURAL

İtiraz konusu kuralda, esaslı tamirleri Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığınca (Bakanlık) yaptırılacak tesisleri işleten teşekküllerin devredilmiş ve devredilecek tesislerin devrinden sonra yapılacak esaslı tamir karşılığı olarak her yılın gayrisafi iradından %10 nispetinde bir meblağı Hazineye yatırmaya mecbur olduğu öngörülmektedir.

BAŞVURU GEREKÇESİ

Başvuru kararında özetle; kuralla kamu idarelerine yükümlülük getirmek suretiyle mülkiyet hakkının sınırlandığı, kuralda yer alan “*esaslı tamir*” ve “*gayrisafi irad*” kavramlarının belirsiz olduğu, Hazineye ödenecek meblağın hesaplanmasına ilişkin belirlilik bulunmadığı ifade edilerek kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

MAHKEMENİN DEĞERLENDİRMESİ

Mahallî idarelere devredilen tesislerin faaliyetlerinin devamlılığını sağlama amacı bakımından elverişli olan dava konusu kuralla, anılan tesislerin faaliyetlerinin aksamaması için merkezî idare tarafından yapılması öngörülen esaslı tamirlerinin karşılığını garantiye almak amacıyla her yıl gayrisafi irattan %10 nispetinde bir ödemenin merkezî idareye yapılması zorunlu kılınmıştır. Bu bağlamda her yıl esaslı tamir yapılmayabileceği ve esaslı tamir giderinin belirtilen orandan az olabileceği göz önünde bulundurulmayarak, mahallî idarelerin gelirlerinin bir kısmının bir karşılığa dayanmaksızın merkezî idareye aktarılmasına imkân tanındığı görülmüştür. Dolayısıyla Hazineye yapılacak ödeme belirlenirken Bakanlıkça yapılacak esaslı tamirlerin gerçek maliyetinin dikkate alınmadığı anlaşılmıştır. Bunun yanında itiraz konusu kuralda, Hazineye yapılacak ödeme sonrasında yapılacak esaslı tamirlerin gayrisafi iradın %10'undan az olması durumunda herhangi bir mahsuplaşma da öngörülmemiş olması nedeniyle kuralın ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmek bakımından gerekli olma kriterini karşılamadığı kanaatine varılmıştır.

Bu değerlendirmeler ışığında özel idare ve belediyelere devredilen liman ve diğer tesislerin Bakanlıkça yapılacak esaslı tamirlerinin gerçek maliyetini dikkate almadan mahallî idarelerin gelirlerinin bir kısmının her yıl düzenli şekilde esaslı tamirlerin karşılığı olmak üzere Hazineye aktarılmasını öngören kuralın mahallî idarelerin mali özerkliğine ölçüsüz bir müdahale oluşturduğu ve Anayasa'nın 127. maddesiyle bağdaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anayasa Mahkemesi açıklanan gerekçelerle kuralın Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline karar vermiştir.

ORTAK HAYATIN YENİDEN KURULAMAMASINA BAĞLI OLARAK BOŞANMA DAVASI AÇABİLMİYİ BAZI ŞARTLARA BAĞLAYAN KURALIN ANAYASA'YA AYKIRI OLDUĞU

E.2023/116, K.2024/56, 22/2/2024

İTİRAZ KONUSU KURAL

İtiraz konusu kuralda, boşanma sebeplerinden herhangi biriyle açılmış bulunan davanın reddine karar verilmesi ve bu kararın kesinleştiği tarihten başlayarak üç yıl geçmesi hâlinde her ne sebeple olursa olsun ortak hayat yeniden kurulamamışsa evlilik birliğinin temelinden sarsılmış sayılacağı ve eşlerden birinin talebi üzerine boşanmaya karar verileceği öngörülmektedir.

BAŞVURU GEREKÇESİ

Başvuru kararında özetle; kuralda belirtilen sürenin adil olmadığı, kural nedeniyle eşlerin uzun sürelerin sonunda boşanabildikleri, bu durumun herkesin kişiliğine bağlı dokunulmaz, devredilmez ve vazgeçilmez temel hak ve özgürlüklere sahip olduğunu öngören anayasal hükümle bağdaşmadığı, kuralda öngörülen sürenin ilgililerin evlilik dışı ilişki yaşamalarına neden olduğu, bu suretle kuralla kişinin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkının yanı sıra devletin aileyi koruma yükümlülüğünün de ihlal edildiği belirtilerek kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

MAHKEMENİN DEĞERLENDİRMESİ

Ortak hayatın yeniden kurulamaması nedeniyle evlilik birliğinin temelinden sarsılmış sayılabilmesi için boşanma davasının reddine ilişkin kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç yıl geçmesi gerektiği öngörülmek suretiyle ailenin korunmasının amaçlandığı anlaşılmaktadır. Başka bir ifadeyle boşanma davasının reddine ilişkin kararın kesinleşmesinden sonra ortak hayatın yeniden kurulamaması nedeniyle evlilik birliğinin temelinden sarsıldığından söz edebilmek için üç yıl geçmesi gerektiğinin öngörülmesi suretiyle Türk toplumunun temeli olarak kabul edilen aile kurumunun ayakta tutulmasının hedeflendiği görülmektedir.

Aile kurumunun anayasal önemini gözönünde bulundurmak suretiyle boşanmaya ilişkin usul ve esasları düzenleme konusunda kanun koyucunun takdir yetkisi bulunmaktadır. Bu bağlamda ortak hayatın yeniden kurulmaması nedeniyle evlilik birliğinin temelden sarsılmış sayılmasının şartlarını belirlemek de kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında kalmaktadır. Bununla birlikte kuralın boşanma kararı verilebilmesini önemli oranda güçleştirmemesi ve ortak hayata yeniden dönmek istemeyen ilgilileri makul olmayan süreler boyunca evlilik birliğini devam ettirmeye zorlamaması gerekir.

Dava konusu kuralda, boşanma kararı verilebilmesi için öncelikle daha önce açılmış bir boşanma davasının reddedilmiş olması şartı aranmaktadır. Boşanma davasında yazılı yargılama usulünün uygulandığı da gözönünde bulundurulduğunda ilke olarak anılan davanın reddedilmesi çok kısa sayılamayacak bir sürenin sonunda gerçekleşebilecektir. Öte yandan kurala göre ortak hayatın yeniden kurulamaması nedeniyle evlilik birliğinin temelinden sarsılmış sayılabilmesi için anılan ret kararının kesinleşmiş olması gerekmektedir. Ret kararına karşı ilgililerin kanun yoluna başvurmalarının mümkün olduğu dikkate alındığında kararın kesinleşmesinin de uzun bir süre alabileceği açıktır. Ayrıca kuralda ortak hayatın yeniden kurulamaması nedeniyle evlilik birliğinin temelinden sarsılmış sayılabilmesi için ret kararının kesinleşmesinden itibaren üç yıl geçmesi gerektiği öngörülmüştür. Buna göre boşanma kararı verilebilmesi için kuralda öngörülen süreç bir bütün olarak değerlendirildiğinde ortak hayatın yeniden kurulamadığı hâllerde makul olmayan bir süre boyunca ilgililerin boşanma kararı elde etmelerine imkân tanınmadığı görülmüş ve ortak hayatın yeniden kurulamadığı hâllerde evlilik birliğini uzun bir süre boyunca sona erdiremeyen ilgililere katlanamayacakları bir külfet yüklendiği anlaşılmıştır.

Bu değerlendirmeler ışığında özel hayata ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkı ile aile kurumunu koruma amacı arasında makul bir denge sağlamayan kuralın *ölçülülük* ilkesini *orantılılık* alt ilkesi yönünden ihlal ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anayasa Mahkemesi açıklanan gerekçelerle kuralın Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline karar vermiştir.

SUÇUN NİTELİĞİNDE DEĞİŞİKLİK OLMASI HÂLİNDE SANIĞA TANINAN HAKLARIN MÜDAFİ TARAFINDAN KULLANILMASINI YETERLİ GÖREN KURALIN ANAYASA'YA AYKIRI OLDUĞU

E.2023/163, K.2024/57, 22/2/2024

İTİRAZ KONUSU KURAL

Yargılama sürecinde suçun niteliğinde değişiklik olması durumunda yapılması gereken işlemlerin düzenlendiği maddenin (4) numaralı fıkrası olan itiraz konusu kuralda, yazılı bildirimlerin varsa müdafiiye yapılacağı ve müdafinin de sanığa tanınan haklardan onun gibi yararlanacağı öngörülmektedir.

BAŞVURU GEREKÇESİ

Başvuru kararında özetle; itiraz konusu kuralda yazılı bildirimden bahsedildiği ancak kuralın atıfta bulunduğu fıkralarda bildirimle ilişkin herhangi bir ibarenin yer almadığı, ayrıca kuralda sanığa tanınan haklar kavramına yer verildiği ancak bu hakların kapsamına dair herhangi bir açıklığın öngörülmediği, müdafinin yararlanacağı hakların belirlenmemesinin hukuki belirlilik ilkesiyle de bağdaşmadığı, kuralla sanık müdafinin hukuki yardımının sanığın savunması yerine ikame edildiği belirtilerek kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

MAHKEMENİN DEĞERLENDİRMESİ

Bazı durumlarda iddia makamının isnada ilişkin hukuki değerlendirmesi, yargılamayı yapan mahkeme tarafından isabetli görülmeyebilir. Bunun yanı sıra iddia makamının da yargılama sürecinde kendi hukuki nitelendirmesini değiştirmesi söz konusu olabilir. Bu hâllerde isnadın niteliğinde değişiklik yapılması gündeme gelecektir. Yargılama sürecinde isnadın niteliğinin değiştiği durumlarda, sanığın yeni vasıflandırmaya göre savunmasını düzenleyebilmesi ve bu savunmasını mahkemeye sunabilmesi için nitelik değişikliğinin isnadı öğrenme hakkının bir gereği olarak sanığa bildirilmesi gerekir. Bu durum silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine uygun adil bir yargılamanın da gereğidir. Dolayısıyla isnadın niteliğinin değiştiği durumlarda sanığın isnadı öğrenme hakkından ve bununla bağlantılı olarak duruşmada hazır bulunma hakkı ile savunma hakkından yararlandırılması gerekmektedir. Ancak dava konusu kuralla müdafii bulunan sanığa bildirim dahi yapılmadan, diğer bir ifadeyle sanığın cezalandırılacağı eylemin niteliği ve cezasına ilişkin değişiklikten haberi bile olmadan, müdafiiye yapılan bildirim üzerine müdafiden alınan savunma ile dava, mahkûmiyet de dâhil olmak üzere her türlü kararla sonlandırılabilir.

Ceza muhakemesi hukuku sistemine bakıldığında feragat edilmesi mümkün adil yargılanma güvencelerinden olan duruşmada bizzat hazır bulunma ve bizzat savunma yapma haklarından *ilk savunma yönünden* feragat edebilme imkânı tanınmadığı görülmüştür. Fakat bu durumun tam aksine *ek savunma hakkı yönünden* sanığın bu haktan feragat edip etmediğine dahi bakılmaksızın savunmanın müdafii vasıtasıyla yapılması yeterli bulunmuştur. Hâlbuki yargılama sırasında de-

ğışen isnada karşı sanığın savunma hakkı kapsamında ortaya çıkan menfaatlerinin ilk isnada karşı savunma yapma hakkı çerçevesinde ortaya çıkan menfaatten daha az olduğu söylenemez. Hatta verilecek cezanın artması ve daha ağır bir suçtan mahkûmiyet ihtimalinin ortaya çıkması durumunda ek savunma hakkı kapsamında ortaya çıkan menfaat daha fazla da olabilir.

Bununla birlikte makul sürede yargılanma hakkının temini için yargılamanın uzamamasına yönelik alınacak bir tedbirin Anayasa'nın 36. maddesine aykırı olmaması ancak isnadı öğrenme, duruşmada hazır bulunma ve savunma haklarının feragat edilebilir bir hak olduğunun kabulü ile mümkündür. Aksinin kabulü, başka bir deyişle anılan haklardan feragat edilemeyeceğinin kabulü yargılamanın gereksiz uzamasına neden olabileceği gibi ceza yargılamasının akamete uğramasına, hatta dava zamanışımının dolmasına, böylece suçluların cezalandırılmamasına neden olabilecektir. Diğer yandan feragatin tam olarak anlaşılmadığı durumlarda ise geçerli mazereti olması koşuluyla yokluğunda yargılama yapılan sanığa daha sonra duruşmaya bizzat katılma ve bizzat savunma yapma hakkını sağlayacak bir usulün öngörülmesiyle mümkün olabilir.

İsnadın niteliğinde yapılacak değişiklikten sanığın haberdar olmaması ve yargılamaya katılamaması olayı en iyi bilebilecek durumda olan sanığa, mahkemenin vereceği kararı etkileme imkânının sunulmaması anlamına gelecektir. İsnat değişikliğine ilişkin savunması alınmadan sanık hakkındaki davanın bitirilebilmesine imkân tanıyan itiraz konusu kuralın, sanığa anılan haklarından feragat etmediğini öne sürmek suretiyle yeniden değerlendirme yapılmasına dair herhangi bir güvence de sunmadığı anlaşılmıştır.

Bu değerlendirmeler ışığında kuralın sanığa mahkemenin vereceği kararı etkileme imkânı sunmadığı görülmüş ve adil yargılanma hakkını meşru amaca ulaşma bakımından ölçüsüz bir şekilde sınırladığı kanaatine varılmıştır.

Anayasa Mahkemesi açıklanan gerekçelerle kuralın Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline karar vermiştir.

ANLAŞMAK SURETİYLE EVLİLİK BİRLİĞİNİN SONA ERDİRİLMESİNİ SÜRE ŞARTINA BAĞLAYAN KURALIN ANAYASA'YA AYKIRI OLMADIĞI

E.2023/109, K.2024/113, 30/5/2024

İTİRAZ KONUSU KURAL

İtiraz konusu kuralda, eşlerin birlikte başvurusu ya da bir eşin diğerinin davasını kabul etmesi hâlinde evlilik birliğinin temelinden sarsıldığı kabul edilerek boşanma kararı verilebilmesi için evliliğin üzerinden bir yıllık sürenin geçmesi öngörülmüştür.

BAŞVURU GEREKÇESİ

Başvuru kararında özetle; itiraz konusu kuralın kişilerin iradesini yok saydığı, temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasını ve eşitlik ilkesinin hayata geçirilmesini aşırı derecede zorlaştırdığı, taraflarca fiilen bitirilen bir evliliğin hukuken belirli bir süre daha geçerli kılındığı, bu durumun bir yıllık sürenin dolmadığı hâllerde tarafları, boşanma davası açılabilmesi için farklı usullere yönelmeye ve uzun süren yargılama süreçlerine katlanmaya zorladığı belirtilerek kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

MAHKEMENİN DEĞERLENDİRMESİ

Kuralla eşlerin anlaşmak suretiyle evlilik birliğini sona erdirebilmelerinin evliliğin en az bir yıl sürmesi şartına bağlanmasının Türk toplumunun temeli olarak kabul edilen aile kurumunun ayakta tutulması amacıyla yönelik olduğu anlaşılmıştır. Bu itibarla kural anayasal anlamda meşru bir amaca dayanmaktadır.

Tarafların iradeleri doğrultusunda boşanmaları için öngörülen süre şartının aile kurumunun korunmasına katkı sunacağı açıktır. Dolayısıyla kuralla öngörülen asgari bir yıllık süre şartının ailenin mümkün olduğu ölçüde ayakta tutulabilmesi meşru amacının gerçekleşmesi bakımından elverişli olduğu anlaşılmıştır.

Aile kurumunun anayasal önemi dikkate alındığında boşanmaya ilişkin usul ve esasları düzenleme konusunda kanun koyucunun geniş takdir yetkisi bulunmaktadır. Kanun koyucunun geniş takdir yetkisini haiz bulunduğu alanlarda anayasal ve kanuni hakları kısıtlayan ya da kişilere külfet yükleyen düzenlemeler yaparken tercih ettiği aracın gerekliliği konusunda sorun bulunabilmesi için daha hafif külfet yükleyen araç veya araçların varlığı yeterli olmayıp seçilen aracın kişiye bariz bir biçimde ağır bir külfet yüklediğinin de anlaşılması gerekmektedir. Bu yönüyle değerlendirildiğinde eşlerin aynı yöndeki iradelerine rağmen evlilik birliğinin temelinden sarsılmış sayılmasına ilişkin karinenin geçerli olabilmesinin evliliğin üzerinden bir yıl geçmiş olması şartına

bağlanmasının kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında başvurabileceği araçlardan olduğu ve gereklilik kriterini karşıladığı sonucuna ulaşılmıştır.

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 166. maddesinde evlilik birliğinin temelinden sarsılması boşanma sebeplerinden biri olarak düzenlenmiştir. Anılan madde uyarınca eşlerin evliliğin sona ermesi yönünde anlaşmaları üzerine bu sebebe dayanılarak boşanmanın gerçekleşmesi mümkündür. Bununla birlikte kanun koyucunun mümkün olduğu ölçüde aile kurumunun ayakta kalması amacıyla evliliğin üzerinden belirli bir süre geçmeksizin eşlerin bu yönde karar alarak boşanma davası açmalarını arzulamadığı değerlendirilmiştir. Böyle bir geciktirici etkinin eşlerin kararlarını yeniden değerlendirmelerine imkân sunacağı açıktır. Evliliğin en az bir yıl sürmesi hâlinde eşlerin bu usul ile boşanmaları mümkün olduğu gibi ayrıca anılan Kanun'da düzenlenen diğer boşanma sebeplerine dayalı olarak boşanma davası açmalarının önünde herhangi bir engel bulunmamaktadır.

Bu itibarla kuralla kişilerin özel hayata ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına getirilen sınırlamanın kişilere orantısız bir külfet getirmedeği ve ölçülü olduğu sonucuna varılmıştır.

Anayasa Mahkemesi açıklanan gerekçelerle kuralın Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın reddine karar vermiştir.

YAPI KAYIT BELGESİYLE KAYIT ALTINA ALINAN YAPININ DEPREME DAYANAKLILIĞI HUSUSUNUN MALİKİN SORUMLULUĞUNDA OLMASINI ÖNGÖREN KURALIN ANAYASA'YA AYKIRI OLDUĞU

E.2023/74, K.2024/141, 23/7/2024

İTİRAZ KONUSU KURAL

İtiraz konusu kuralda, yapı kayıt belgesi verilen yapının depreme dayanaklılığı hususunun malikin sorumluluğunda olduğu hükme bağlanmıştır.

BAŞVURU GEREKÇESİ

Başvuru kararında özetle; devletin sağlıklı ve dengeli çevrenin oluşturulması bakımından pozitif yükümlülüğünün bulunduğu, yapı kayıt belgesi verilen yapıların can ve mal güvenliğini temin eden belirli bir standartta yapılıp yapılmadığına yönelik denetim yükümlülüğü getiren herhangi bir yasal düzenlemenin bulunmadığı, buna karşılık itiraz konusu kuralla yapının depreme dayanaklılığı konusunda sorumluluğun yapı malikine bırakıldığı, bu durumun devletin pozitif yükümlülükleriyle bağdaşmadığı belirtilerek kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

MAHKEMENİN DEĞERLENDİRMESİ

Yapı kayıt belgesi, yapı sahibinin beyanı üzerine idare tarafından herhangi bir denetim yapılmadan düzenlendiğinden yapı kayıt belgesiyle kayıt altına alınan yapıların mevcut imar mevzuatına uygun olup olmadığına ilişkin bir tespit yapılmamaktadır. Diğer bir ifadeyle imar mevzuatına aykırı yapılara da yapı kayıt belgesinin verilmesi mümkündür. İdare yapı kayıt belgesi verdiği anda yapının depreme dayanıklı olup olmadığı yönünden denetim yapamamış olsa bile yaşam hakkının korunması ödevinin devlete yüklediği pozitif yükümlülüğün bir gereği olan denetim sorumluluğu bütünüyle ortadan kalkmayacaktır. İdarenin bu yükümlülüğü, yapı kayıt belgesinin düzenlenmesinden sonraki dönemde de devam etmektedir. Anılan yükümlülüğün ihlali sebebiyle cana ve vücut bütünlüğüne yönelik olarak meydana gelebilecek zararların karşılanması Anayasa'nın 17. maddesiyle bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinin bir gereğidir.

Kuralda ise imar mevzuatına aykırı olarak yapılan yapının depreme dayanaklılığı hususunun malikin sorumluluğunda olduğu ifade edilerek yapı denetim görevinin ifa edilmemesinden doğan zararlarından devletin sorumlu olmayacağı hüküm altına alınmıştır. Kural uyarınca, yapı kayıt belgesi olan yapılarda bulunanların yaşamının veya vücut bütünlüğünün olası bir depremde zarar görmesi durumunda bu zararlardan idare sorumlu tutulamayacaktır. Bu bağlamda söz konusu zararların

tazmini talebiyle ilgililer tarafından idare aleyhine açılacak tam yargı davasında zararların giderilmesi-ne yönelik lehe karar alma ihtimali de ortadan kalkacaktır.

Yapı kayıt belgesi verilen yapıların insan yaşamı yönünden tehlike arz edip etmediğinin ve depreme dayanıklı olup olmadığının denetlenmesi yükümlülüğünün idarece ifa edilmemesinden doğan sorumluluklardan idarenin kurtarılması, idarenin anayasal yükümlülüklerinin kanunla ortadan kaldırılması anlamına gelmektedir. Oysa idarenin anayasal yükümlülüklerinin ve bu yükümlülüklerle bağlantılı mali sorumluluklarının kanunlarla ortadan kaldırılması mümkün değildir.

Sonuç olarak kuralla imar mevzuatına aykırı yapının depreme dayanıklılığının malikin sorumluluğunda olduğu belirtilerek idarenin gözetim ve denetim yükümlülüğünün devam ettiği bir konuda idare aleyhine tazminata hükmedilmesinin önlenmesinin Anayasa'nın 40. maddesiyle güvence altına alınan etkili başvuru hakkının gerekleriyle uyumlu olmadığı değerlendirilmiştir. Bu yönüyle kural, Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkıyla bağdaşmamaktadır.

Anayasa Mahkemesi açıklanan gerekçelerle kuralın Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline karar vermiştir.

ÖZEL HUKUK TÜZEL KİŞİLERİNİ KATEGORİK OLARAK ADLİ YARDIM İMKÂNININ DIŞINDA BIRAKAN KURALIN ANAYASA'YA AYKIRI OLDUĞU

E.2024/78, K.2024/164, 24/9/2024

İTİRAZ KONUSU KURAL

İtiraz konusu kuralda, kamuya yararlı dernek ve vakıfların iddia ve savunmalarında haklı göründükleri ve mali açıdan zor duruma düşmeden gerekli giderleri kısmen veya tamamen ödeyemeyecek durumda oldukları takdirde adli yardımdan yararlanabilecekleri düzenlenmek suretiyle bunların dışında kalan tüzel kişiler kategorik olarak adli yardım imkânının dışında bırakılmıştır.

BAŞVURU GEREKÇESİ

Başvuru kararında özetle; itiraz konusu kural kapsamında özel hukuk tüzel kişilerinin adli yardımdan yararlanamamalarının meşru bir amacının bulunmadığı, kuraldan kaynaklanan bu sınırlamanın kişilerin mahkemeye erişimini aşırı derecede zorlaştırdığı hatta imkânsız hâle getirdiği, dolayısıyla kuralla adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkına ölçüsüz bir sınırlama getirildiği belirtilerek kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

MAHKEMENİN DEĞERLENDİRMESİ

İtiraz konusu kural, gerçek kişiler için öngörülen adli yardım kurumundan tüzel kişilerden yalnızca kamuya yararlı dernek ve vakıfların yararlanmalarına imkân tanımak suretiyle bunlar dışında kalan özel hukuk tüzel kişilerini kapsam dışında bırakmaktadır. Kamuya yararlı vakıf ve dernek dışındaki tüzel kişilerden mali imkânları yetersiz olanların iddia ve savunmada ya da icra takibinde bulunmalarını veya geçici hukuki korunma talep etmelerini kolaylaştıran adli yardım imkânından mahrum bırakılması bu tüzel kişiler yönünden mahkemeye erişim hakkını sınırlamaktadır.

Anayasa Mahkemesi, özel hukuk tüzel kişisi olan bir sermaye şirketinin idareye karşı açtığı tazminat davasında adli yardım talebinin reddedilmesi üzerine yaptığı bireysel başvuruyu mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelemiştir (*Kemtaş Tekstil İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş. [GK]*, B. No: 2020/22192, 17/5/2023). Anılan kararda, hak ve fiil ehliyetine sahip olan tüzel kişilere hukuk düzeni tarafından borç ve yükümlülük öngörüldüğü, bunlara aktif ve pasif dava ehliyetine sahip olarak iddialarını yargısal merciler önünde dile getirme imkânının tanındığı ifade edilerek yüksek miktardaki yargılama giderlerini ödemekten aciz olan özel hukuk tüzel kişileri açısından bu durumun dava açmayı zorlaştırabileceği hatta imkânsız hâle getirebileceği

belirlenmiştir. Ayrıca ödeme gücünden yoksun olan bu tüzel kişilerin dava açmalarını kolaylaştırabilecek adli yardım kurumu dışında herhangi bir düzenlemenin ya da yargısal uygulamanın da bulunmadığı dile getirilmiştir.

Anayasa Mahkemesi, söz konusu kararda hukuk düzenine göre gerçek kişiler gibi hak ve borçlara ehil olan özel hukuk tüzel kişilerinin -yargılama masraflarını ödeme gücü olmayanların- durumlarının dikkate alınarak söz konusu masraflardan muaf tutulmalarının nimet-külfet dengesinin sağlanması açısından zorunlu olduğunu belirterek kanundan kaynaklanan kategorik yasağın meşru bir amacının bulunmadığını tespit etmiş ve başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin ölçüsüz olduğunu değerlendirmiştir.

Anayasa Mahkemesi, anılan kararda yer alan değerlendirmelerden hareketle kural kapsamında kamuya yararlı dernek ve vakıflar dışındaki özel hukuk tüzel kişilerinin Kanun'da öngörülen şartlar olduğu hâlde yalnızca tüzel kişi olmaları nedeniyle adli yardım kurumundan yararlandırılmamalarının meşru amacının bulunmadığı ve kuralla mahkemeye erişim hakkına getirilen sınırlamanın ölçülü olmadığı sonucuna varmıştır.

Anayasa Mahkemesi açıklanan gerekçelerle kuralın Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline karar vermiştir.

BİREYSEL BAŞVURU KARARLARI

Basın Duyurusu Yapılan Bireysel Başvuru Kararları İçin
<https://www.anayasa.gov.tr/tr/haberler/bireysel-basvuru-basin-duyurulari>

A. MADDİ VE MANEVİ VARLIĞINI KORUMA VE GELİŞTİRME HAKKI

ÖNLEYİCİ TEDBİR TALEBİNİN REDDİ NEDENİYLE MADDİ VE MANEVİ VARLIĞIN KORUNMASI VE GELİŞTİRİLMESİ HAKKININ İHLAL EDİLMESİ

Nuriye Ayhan Altınır B. No: 2020/1327, 4/10/2023

OLAYLAR

Başvurucu, bir siyasi partinin kongresinin düzenlenmesinde mahalle temsilcisi olarak görev yaptığı sırada, aynı siyasi parti üyeleri M.K. ve R.T. tarafından gıyaben tehdit edildiğini ileri sürerek şikâyetçi olmuştur. Başsavcılığın 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun uyarınca önleyici tedbir kararı verilmesi talebinde bulunması üzerine aile mahkemesi M.K. ve R.T. hakkında başvurucuya karşı şiddet tehdidi, hakaret, aşağılama veya küçük düşürme içeren söz ve davranışlarda bulunmama, başvurucunun bulunduğu konuta, okula ve işyerine yaklaşmama tedbirlerinin uygulanmasına karar vermiştir. Kararda ayrıca tedbirin üç ay süreyle geçerli olduğu ve tedbire uyulmaması hâlinde zorlama hapsine hükmedileceği vurgulanmıştır. M.K. ve R.T. başvurucuyu tehdit etmediklerini belirterek tedbir kararı verilmesi için şartların oluşmadığını ileri sürmüştür. İtirazı inceleyen aile mahkemesi (itiraz mercii) ise mahkeme kararının kaldırılmasına kesin olarak karar vermiştir.

İDDİALAR

Başvurucu, tehdit edildiğini ileri sürerek yaptığı önleyici tedbir talebinin reddedilmesi nedeniyle maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

MAHKEMENİN DEĞERLENDİRMESİ

Başvurucu, bireysel başvuru formunda kendisine karşı yöneltilen tehdidin kadın olmasından kaynaklandığına, yapılan tehdidin kadına yönelik şiddet niteliğinde olduğuna, “*Yapmazsanız ortalık kan gölüne döner.*” şeklindeki söylemlerin neredeyse tamamına yakınının erkekler tarafından dile getirildiğine dair açıklamalarda bulunmuştur. Öte yandan başvurucunun şikâyeti üzerine ilgili kişiler hakkında tehdit suçunu işledikleri şüphesiyle iddianame de düzenlenmiştir.

6284 sayılı Kanun’da ve konu ile ilgili uluslararası hukukta kadına yönelik şiddetin cinsiyete dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü şiddet içeren davranışı kapsadığı açıkça kabul edilmiştir. Tüm bunlara rağmen itiraz mercii, talebin *aile içi şiddet veya ısrarlı takibe* ilişkin olmadığını belirterek tedbir kararının kaldırılmasına karar vermiş ancak erkek şahısların kadın olan başvurucuya yönelttiği tehdidin başvurucunun kadın olmasından kaynaklanıp kaynaklanmadığına, eylemin kadına yönelik şiddet niteliğinde olup olmadığına dair hiçbir somut açıklama, değerlendirme veya gerekçe ortaya koymamıştır. Bu itibarla itiraz mercii’nin aile içi şiddet ve ısrarlı takip dışındaki durumların veya kadına yönelik aile içinde gerçekleştirilmeyen tüm şiddet eylemlerinin 6284 sayılı Kanun’un kapsamının dışında tutulması gerektiği sonucunu doğuracak mahiyetteki yaklaşımının anayasal güvencelere aykırı olduğu açıktır.

Sonuç olarak nihai karardaki gerekçelerin başvurucunun maddi ve manevi varlığının korunması hakkı bağlamında ilgili ve yeterli olmadığı değerlendirilmiştir. Başvurucu maruz kaldığı tehdit eyleminin kadın olmasından kaynaklandığını açıklamasına rağmen itiraz mercii’nin şiddet mağduru başvurucuyu korumaya yönelik tedbirleri sağlama yönündeki pozitif yükümlülüklerine uygun hareket etmediği sonucuna varılmıştır.

Anayasa Mahkemesi açıklanan gerekçelerle maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

B. KİŞİ HÜRRİYETİ VE GÜVENLİĞİ HAKKI

TUTUKLULUK HÂLİNİN DURUŞMASIZ OLARAK İNCELENMESİ NEDENİYLE KİŞİ HÜRRİYETİ VE GÜVENLİĞİ HAKKININ İHLAL EDİLMESİ

M.S. B. No: 2020/15221, 5/10/2023

OLAYLAR

Başvurucunun 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nda düzenlenen suçlar kapsamında tutuklu olarak yargılandığı davada ağır ceza mahkemesi (mahkeme), tutukluluk durumunu önce farklı iki tarihte dosya üzerinden ardından da 6/3/2020 tarihinde duruşma açmak suretiyle incelemiş ve başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir. Anılan duruşmanın ardından mahkeme, bir sonraki duruşma gününü beklemeksizin salgın hastalık nedeniyle alınan tedbirler kapsamında duruşmaların bir süre ertelenmesi hususunda karar vermek üzere resen duruşma açmış, başvurucunun ve müdafinin yokluğunda yapılan duruşma sonunda başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir. Mahkeme, devam eden yargılama sürecinde daha önce aldığı karar uyarınca farklı tarihlerde başvurucunun tutukluluk durumunu dosya üzerinden inceleyerek tutukluluk hâlinin devamı yönünde karar almıştır.

Başvurucu 14/5/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Mahkeme 2/6/2020 tarihinde tutukluluk incelemesi için duruşma açmış ve bu duruşmaya başvurucu müdafii bizzat, başvurucu ise Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEG-BİS) yoluyla katılarak tutukluluğa ilişkin savunmalarını ileri sürmüştür. Mahkeme duruşma sonunda başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir. Dava, bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla ilk derece mahkemesinde derdesttir.

İDDİALAR

Başvurucu, tutukluluk incelemelerinin hâkim/mahkeme önüne çıkarılmaksızın yapılması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

MAHKEMENİN DEĞERLENDİRMESİ

Salgın hastalık nedeniyle alınan tedbirlere dair düzenlemeler tutukluluk hâlinin incelenmesine dair sürelerde bir değişiklik yapmamış olup başvurucunun tutukluluk durumu incelenmesinin 7145 sayılı Kanun'un 13. maddesiyle 3713 sayılı Kanun'a eklenen geçici 19. madde uyarınca en geç doksan günde bir duruşmalı olarak yapılması gerekmektedir.

Somut olayda, başvurucu en son duruşmalı incelemenin yapıldığı 6/3/2020 tarihinden 2 ay 26 gün sonra hâkim önüne çıkmış, buna göre başvurucunun tutukluluk durumunun kanunda belirlenen doksan gün içinde duruşma açılmak suretiyle incelendiği anlaşılmıştır. Bu itibarla kanuna açıkça aykırı bir durum söz konusu değildir. Ancak Anayasa Mahkemesi koruma tedbirleriyle ilgili sürelerle ilişkin şikâyetleri incelerken yasal mevzuatta belirtilen süreleri dikkate almakla birlikte mevzuatta yer alan sürelerin veya somut olaydaki sürenin makul olup olmadığı konusunda anayasal bir değerlendirme yapmak durumundadır. Nitekim Anayasa Mahkemesi birçok kararında somut olaylarda gerçekleşen sürelerin makul olup olmadığını

olayların özelliklerine göre değerlendirmiştir. Öte yandan Anayasa Mahkemesi somut olaydaki müdahalenin dayanağı olan kuralın iptal talebine ilişkin olarak norm denetimi kapsamında yaptığı incelemede de söz konusu kuralın tutukluluğa ilişkin iddia ve savunmaların makul bir sürede mahkeme önünde dile getirilmesi güven-cesiyle bağdaşmadığı ve müdahalenin ölçüsüz olduğu sonucuna varmış, kuralın Anayasa'ya aykırılığı nedeniyle iptaline karar vermiştir.

Salgın hastalık nedeniyle her ne kadar bizzat katılım yoluyla duruşma açmanın duruşmaya katılanlar ve toplum sağlığı yönünden bir kısım sakıncası bulunsa da duruşmaların SEGBİS yoluyla yapılmasının aynı derecede sakıncalı olduğunu söylemek mümkün görünmemektedir. Nitekim yapılan düzenlemeler kapsamında da tutuklu işler bakımından duruşmaların SEGBİS yoluyla yapılması konusunda herhangi bir kısıtlama öngörülmemiştir. Ayrıca başvurunun da SEGBİS yoluyla duruşma yapılması konusunda herhangi bir itiraz ileri sürmediği görülmüştür.

Sonuç olarak başvurunun şikâyet konu süreçte tutukluluğuna yönelik itirazlarını, tutuklanmasına dayanak olan delillerin içeriğine veya nitelendirilmesine yönelik iddialarını, lehine ve aleyhine olan görüş ve değerlendirmelere karşı beyanlarını, tahliye taleplerini hâkim/mahkeme önünde sözlü olarak dile getirmesi mümkün olmamıştır. Dolayısıyla başvurunun tutukluluk durumunun 2 ayı aşan bir süre (2 ay 26 gün) boyunca duruşmasız olarak incelenmesinin olağan dönemde *silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama* ilkeleri ile bağdaşmadığı kanaatine varılmıştır.

Anayasa Mahkemesi açıklanan gerekçelerle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

TANIKLIK ETME YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN YERİNE GETİRİLMESİNİ SAĞLAMAK AMACIYLA UYGULANAN DİSİPLİN HAPSİ NEDENİYLE KİŞİ HÜRRİYETİ VE GÜVENLİĞİ HAKKININ İHLAL EDİLMESİ

Yakup Güneş B. No: 2019/15907, 19/3/2024

OLAYLAR

Ceza infaz kurumunda infaz ve koruma memuru olarak görev yapan başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne olduğu iddiasıyla kamu davası açılmıştır. Ağır ceza mahkemesi başvurucunun hapis cezasıyla cezalandırılmasına ve tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir. Adıyaman Cumhuriyet Başsavcılığı 2009-2015 yılları arasında aynı ceza infaz kurumunda görev yapan M.Ş. hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan soruşturma başlatmıştır. M.Ş. kolluk ifadesinde bir dershanede öğretmen olarak çalışan H.K.nin yaptığı sohbetlere başvurucunun da katıldığını beyan etmiş, ayrıca fotoğraflarından başvurucu ile Mu.Ş.yi H.K.nin yaptığı sohbetlere gelen kişiler olarak teşhis etmiştir. Başvurucunun istinaf başvurusu, bölge adliye mahkemesince esastan reddedilmiş ve başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar verilmiştir.

Mu.Ş. hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan soruşturma yürüten Şanlıurfa Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık), M.Ş.nin beyan ve teşhisleri doğrultusunda Mu.Ş. ile H.K. yönünden başvurucuyu Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) aracılığıyla tanık olarak dinlemek istemiştir. Başvurucu, tanıklık yemini de etmesine rağmen tanık sıfatıyla ifade vermek istemediğini beyan etmiştir. Başsavcılık, tanıklıktan çekinebilecek kişilerden olmamasına rağmen tanıklık yapmadığı gerekçesiyle 3. Sulh Ceza Hâkimliğinden başvurucu hakkında disiplin hapsi kararı vermesini talep etmiştir. Başsavcılığın talebi üzerine 3. Sulh Ceza Hâkimliği SEGBİS aracılığıyla başvurucunun beyanını almıştır. Başvurucu verdiği beyanda Başsavcılıkça düzenlenen tutanağın içeriğini kabul etmediğini ve ifade vermesi hâlinde aleyhine sonuç doğabileceğinden dolayı yasal hakkını kullanarak tanıklıktan çekindiğini söylemiştir. Hâkimlik, tanıklıktan yasal bir sebep olmadan çekindiği gerekçesiyle başvurucunun otuz gün disiplin hapsiyle cezalandırılmasına ve tanıklık etmesi hâlinde derhâl saliverilmesine karar vermiştir. Başvurucunun anılan karara yönelik itirazı 4. Sulh Ceza Hâkimliğince reddedilmiştir. Başvurucunun bölge adliye mahkemesi kararına karşı yaptığı temyiz başvurusu Yargıtay tarafından reddedilmiş ve başvurucu hakkındaki mahkûmiyet kararı kesinleşmiştir.

İDDİALAR

Başvurucu, tanıklık etme yükümlülüğünü yerine getirmesini sağlamak amacıyla disiplin hapsine tabi tutulması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

MAHKEMENİN DEĞERLENDİRMESİ

Anayasa'nın "Suç ve cezalara ilişkin esaslar" kenar başlıklı 38. maddesinin beşinci fıkrasında "Hiç kimse kendisini ve kanunda gösterilen yakınlarını suçlayan bir beyanda bulunmaya veya bu yolda delil göstermeye zorlanamaz." şeklinde ayrıca düzenlenerek susma ve kendini suçlamama hakkı güvence altına alınmıştır. Bu hak aynı zamanda Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının güvencelerinden biridir. Gerekçesine bakılacak olursa Anayasa'nın 38. maddesinin beşinci fıkrasındaki düzenlemenin amacı insan tabiatına aykırı bir muamelenin

yasaklanması, işkenceye kadar varabilecek gayriinsanî muameleye açık kapı bırakılmamasıdır.

Anılan fıkra, haklarında suç isnadında bulunulabilmesi için henüz suç isnadı altında olmayan kişilerin ve yeni suç isnadında bulunulabilmesi veya var olan isnadın ispatlanması için hâlihazırda suç isnadı altında olan kişilerin de kendilerini suçlayıcı beyanda bulunmaları veya bu yolda delil göstermeleri konusunda zorlanmasını yasaklamaktadır. Dolayısıyla tanık da olsa bir kişi Anayasa'nın 38. maddesinin beşinci fıkrası gereğince, vereceği beyanın hakkında suç isnadında bulunabilmesine yahut var olan isnatlara yeni isnatlar eklenmesine neden olabileceği veya var olan isnatların ispat edilmesinde kullanılabileceği hâllerde beyanda bulunmaya zorlanmamalıdır.

Somut olayda başvurunun tanık olarak dinlenmek istendiği tarihte mahkûmiyet kararı henüz kesinleşmemiştir. Mahkûmiyet kararının gerekçelerinden birinin de başvurunun örgüt üyelerini din sohbet kisvesi altında düzenlenen örgütsel toplantılara çağırarak ve toplantıya katılan örgüt üyelerinden kurban parası vb. adlarla örgüte para toplamak olduğu, başvurunun yargılama sürecinde isnat edilen suçlamayı kabul etmediği ve başvurunun tanıklığına başvurulmak istenen olayın başvurunun da katıldığı iddia edilen toplantılara ilişkin olduğu gözetildiğinde tanık olarak vereceği beyanın, hakkında devam eden yargılamada başvuru aleyhinde kullanılabileceği açıktır. Ayrıca söz konusu beyanın başvurucuya yeni bir suç isnadında bulunulmasında kullanılması olasıdır. Zira Türk hukuk sisteminde tanığa bir çeşit yargısal muafiyet tanıyarak, vereceği beyanın hakkında devam eden suç isnadına bağlı yargılamalarda kullanılmasını veya hakkında yeni suç isnatlarında bulunulmasını önleyen hukuki bir düzenleme mevcut değildir.

Bu bakımdan tanığın hakkında yeni suç isnatlarında bulunulmasına veya beraat edebileceği hâlde mahkûmiyet kararının onanmasına sebebiyet verme ile disiplin hapsine maruz kalma arasında seçim yapmaya zorlanması susma ve kendini suçlayıcı beyanda bulunmama hakkının gereklilikleriyle bağdaşmamaktadır. Dolayısıyla başvurunun somut olayda Başsavcılıkta tanık olarak ifade verme yönünde kanuni bir yükümlülük altında olmadığı kabul edilmelidir. Bu nedenle başvurunun kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yapılan müdahalenin kanuni bir temelinin bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

Anayasa Mahkemesi açıklanan gerekçelerle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

ADLİ KONTROL TEDBİRİNDE GEÇEN SÜRENİN TAMAMININ HAPİS CEZASINDAN MAHSUP EDİLMEMESİ NEDENİYLE KİŞİ HÜRRİYETİ VE GÜVENLİĞİ HAKKININ İHLAL EDİLMEDİĞİ

Burhan Yaz (3) B. No: 2021/7919, 29/5/2024

OLAYLAR

Ağır ceza mahkemesi, yürütülen yargılama kapsamında başvuru hakkında konutu terk etmeme adli kontrol tedbirine karar vermiş, bu tedbir yargılamaya ilişkin duruşmanın son celsesine kadar devam etmiştir. Son celsede başvuru hakkındaki mahsup cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiş, bu karar istinaf ve temyiz aşamalarının ardından kesinleşmiştir. Başvuru, kesinleşen mahsup cezasına ilişkin Cumhuriyet savcılığı tarafından düzenlenen müddetnameye bazı hususlarda hata olduğu gerekçesiyle itiraz etmiş, ayrıca hakkında uygulanan konutu terk etmeme adli kontrol tedbirinde geçen sürenin mahsup edilmesini talep etmiştir. İnfaz hâkimliği başvuru hakkındaki talebini reddetmiş, başvuru hakkındaki bu ret kararına itirazı da kesin olarak reddedilmiştir. Başvuru bu kararı müteakip bireysel başvuruda bulunmuştur.

Başvuru ileren süreçte infaz hâkimliğine sunduğu dilekçeyle cezasının hatalı hesaplandığını belirterek hakkında düzenlenen mahsup işleminin düzeltilmesini talep etmiştir. İnfaz hâkimliği başvuru hakkındaki mahsup talebinin kabulüne karar vermiş, başvuru hakkındaki cezasında hata bulunduğu yönündeki itirazını ise reddetmiştir. Bunun üzerine Cumhuriyet savcılığı başvuru hakkında tekrar müddetname düzenlemiş, söz konusu bu müddetnamede başvuru hakkında konutu terk etmeme adli kontrol tedbirinin uygulandığı doksan günlük sürenin yarısı olan kırk beş günlük süre mahsup edilmiştir.

İDDİALAR

Başvuru, konutu terk etmeme adli kontrol tedbirinde geçen sürenin mahkûmiyet hükmündeki süreden mahsup edilmesine ilişkin talebin reddedilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının; koşullu salıverilme için ceza infaz kurumunda geçen sürenin üçte iki yerine dörtte üç olarak hesaplanması nedeniyle de suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

MAHKEMENİN DEĞERLENDİRMESİ

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia Yönünden

7331 sayılı Kanun'la 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 109. maddesinde yapılan değişiklikle konutu terk etmeme adli kontrol tedbiri altında geçen her iki günün, cezanın mahsubunda bir gün olarak dikkate alınması düzenlenmiştir. Somut olayda anılan kanun değişikliği doğrultusunda başvuru hakkında uygulanan konutu terk etmeme adli kontrol tedbirinde geçen doksan günlük sürenin yarısı olan kırk beş günlük süre mahkûmiyetten mahsup edilmiş, başvuru ise adli kontrolde geçen sürenin tamamının mahsup edilmesi gerektiğini ileri sürmüştür.

Anayasa Mahkemesi bir kararında (Esra Özkan Özakça [GK], B. No: 2017/32052, 8/10/2020) konutu terk etmeme tedbirinin niteliği, uygulanış şekli ve özellikleri itibarıyla hareket serbestisi üzerindeki sınırlayıcı etkisinin derece ve yoğunluk olarak seyahat özgürlüğüne göre oldukça ileri bir boyutta olduğu, dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına müdahale teşkil ettiği sonucuna varmıştır. Anılan karardan ha-

reketle, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkını sınırlayan bu tedbir altında geçen sürelerin mahsup edilmesi gerektiği değerlendirilmiştir. Ancak bu mahsup gerekliliği, söz konusu tedbir altında geçen sürelerin tamamının mahsup edilmesi olarak anlaşılmamalıdır. Söz konusu tedbirin kişi üzerindeki etkileri ve niteliği dikkate alınarak farklı mahsup oranı belirlenebilir.

Konutu terk etmeme tedbirinin tutuklamaya göre temel hak ve özgürlükler üzerinde daha hafif bir etki oluşturduğu kabul edilmelidir. Zira konutta kesintisiz olarak bulunmak zorunlu olsa da kişilerin konutta yaşayan ya da konuta gelen diğer kişilerle sosyal hayatını devam ettirmesinde veya her türlü bireysel ya da kitlesel iletişim araçlarını kullanmasında bir engel bulunmamaktadır. Ayrıca kimi durumlarda kişilerin izinli sayılarak konutunu terk etmesine imkân verilebilmektedir.

Konutu terk etmeme tedbirinin tutuklama tedbirine göre temel hak ve özgürlükler üzerinde daha hafif bir etki oluşturduğu gözetildiğinde mahsup edilecek sürenin belirlenmesinde adli kontrol tedbirinde geçen iki günün bir gün olarak sayılmasının ölçülü olduğu sonucuna varılmıştır.

Anayasa Mahkemesi açıklanan gerekçelerle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edilmediğine karar vermiştir.

B. Suçta ve Cezada Kanunilik İlkesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia Yönünden

Anayasa Mahkemesi, başvurusunun 7242 sayılı Kanun ile koşullu salıverilme oranının dörtte üçten üçte ikiye düşürüldüğünü, bu Kanun'un lehe bir düzenleme getirmesi nedeniyle kendisine tatbik edilmesi gerektiğini, buna rağmen hukuka aykırı bir şekilde müddetnamede koşullu salıverilme tarihinin dörtte üçlük oran dikkate alınarak düzenlendiğini ileri sürerek suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddiasını ayrıca incelemiştir.

Bu inceleme neticesinde 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan süreli hapis cezasına mahkûm edilenlerin cezalarının ne kadarını ceza infaz kurumunda çektikten sonra koşullu salıverilme imkânından yararlanacakları hususunun anılan Kanun'da doğrudan düzenlenmediği; bu konuda 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 107. maddesinin dördüncü fıkrasına atıf yapıldığı, 5275 sayılı Kanun'un 107. maddesinde ise bu oranın dörtte üç olarak belirlendiği görülmüştür. Bu hükümlere göre 3713 sayılı Kanun kapsamına giren suçlardan süreli hapis cezasına mahkûm olanlara uygulanacak oranın dörtte üç olduğu konusunda bir ihtilaf bulunmamaktadır.

Bununla birlikte 2020 yılında 7242 sayılı Kanun'la koşullu salıverilmeye ilişkin bu kurallarda birtakım değişiklikler yapılmıştır. Söz konusu değişiklikler sonucunda 5275 sayılı Kanun'un 107. maddesinin dördüncü fıkrasındaki oran üçte iki olarak değiştirilmiş ise de 3713 sayılı Kanun'a eklenen "Ancak, süreli hapis cezaları bakımından düzenlenen koşullu salıverilme oranı, dörtte üç olarak uygulanır." şeklindeki cümle ve 5275 sayılı Kanun'a eklenen "Koşullu salıverilme oranı üçte ikiden fazla olan suçlar bakımından ise tabi oldukları koşullu salıverilme oranı uygulanır." şeklindeki cümle nedeniyle 3713 sayılı Kanun kapsamında süreli hapis cezasına mahkûm edilen kişilere uygulanacak koşullu salıverilme oranında bir değişiklik meydana gelmediği anlaşılmıştır. Bu kişiler yönünden 7242 sayılı Kanun'dan önce de sonra da koşullu salıverilme oranı dörtte üçtür. Diğer bir deyişle bu kişileri de kapsayan lehe bir kanun yürürlükte olmamıştır.

Anayasa Mahkemesi açıklanan gerekçelerle suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

G. İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ

CEZA İNFAZ KURUMLARINDA BULUNAN BAZI KİŞİLERE GELEN KİTAPLARIN TESLİM EDİLMEMESİ NEDENİYLE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜNÜN İHLAL EDİLMESİ

Serdar Güzelçay ve diğerleri B. No: 2022/66987, 21/12/2023

OLAYLAR

Farklı ceza infaz kurumlarında tutuklu ya da hükümlü olarak bulunan başvuruculara posta yoluyla gelen bazı kitaplar, infaz kurumu eğitim kurullarının aldığı kararlar uyarınca kendilerine teslim edilmemiştir. Başvuruculara teslim edilmeyen muhtelif kitaplar hakkında başvuru tarihleri itibarıyla mahkemelerce verilmiş bir satış yasağı, toplatma ya da elkoyma kararı bulunduğu ileri sürülmemiştir. Bunun üzerine başvurucular, derece mahkemelerine başvurmuş; derece mahkemeleri ise söz konusu kitapların başvuruculara verilmemesine karar vermiştir.

İDDİALAR

Başvurucular, ceza infaz kurumlarında tutuklu ya da hükümlü olarak bulundukları sırada gelen kitapların kendilerine teslim edilmemesi nedeniyle ifade özgürlüklerinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

MAHKEMENİN DEĞERLENDİRMESİ

Başvurulara konu idari kararlar ile derece mahkemelerinin kararlarına bir bütün olarak bakıldığında kararların konu ile ilgili ve yeterli bir gerekçe içermediği görülmektedir. Somut olay bağlamında bir değerlendirme yapıldığında süresiz yayınların ceza infaz kurumlarındaki tutuklu ve hükümlülere teslim edilip edilmemesinde keyfiliği engelleyecek, aynı hukuki durumda bulunanlara aynı uygulamanın yapılmasını sağlayacak, açık, yol gösterici ve istikrarlı idari uygulamaları garanti edecek bir mekanizmanın bulunmadığı anlaşılmaktadır. Buna göre süresiz yayınların ceza infaz kurumlarına kabul edilmesine ilişkin mevcut sistemde uygulamadan kaynaklanan bir yapısal sorun bulunmaktadır. Bu doğrultuda söz konusu süresiz yayınların daha etkin bir biçimde değerlendirilmesini sağlayacak ve mahpuslar arasında farklı uygulamaların doğmasını engelleyebilecek bir mekanizmanın kurulmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Nitekim yabancı dilde yayımlanmış dergilerden mahpusların yararlanıp yararlanamayacağına ilişkin meselelerde keyfiliği engelleyecek bir mekanizma öngörüldüğü, bu şekilde bir düzen oluşturulmaya çalışıldığı tespit edilmiştir. Kanun koyucu 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 62. maddesinde 14/4/2020 tarihinde yaptığı bir değişiklikle söz konusu dergilerin ceza infaz kurumuna alınmasında bir sakınca olup olmadığına ilişkin değerlendirmenin yerel otoritelerce yapılmasının zorluğu nedeniyle Adalet Bakanlığının yetkili olacağını düzenlemiştir.

Hiç şüphesiz mahpuslar süresiz yayınlara erişmekte sınırsız bir hakka sahip değildir. Ceza infaz kurumunda bulunmanın bazı zorunlulukları ile infaz kurumlarının sahip oldukları imkânlar, mahpusların süresiz yayınlara erişmelerinde doğal bazı sınırlar oluşturur. Üstelik mahpuslar infaz kurumu kütüphanelerinden ve halk kütüphanelerinden yararlanma haklarına ilave olarak kanunda sayılan diğer usullerle süresiz yayınlara ulaşabilmektedir. Bu itibarla göndericisi denetlenemeyen kargo yahut posta yoluyla veya yakınları aracılığıyla ceza infaz kurumlarına teslim edilmek suretiyle hediye adı altında süresiz yayınlara

erişime mevzuata dayalı, öngörülebilir, yeknesak uygulamaları temin edici bir politikayla sınırlama getirilebileceğinde bir kuşku bulunmamaktadır. Bu çerçevede getirilecek yeni sistemin nihai olarak bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesinin denetimine tabi olacağı da açıktır.

Sonuç olarak mahpuslara süresiz yayınların verilmesi meselesine ilişkin idari ve hukuki tedbirler alınarak bu alanda yayınların yeknesak, hakkaniyete uygun ve Anayasa Mahkemesinin öngördüğü kriterleri karşılayan bir yöntemle mahpuslara tesliminin sağlanması yönünden etkin bir düzen kurulması gerekmektedir. Aksi takdirde söz konusu yapısal sorun devam edecek ve demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı bu durum Anayasa'nın 26. maddesinde korunan ifade özgürlüğünün sürekli olarak veya yineleyen biçimde ihlaline neden olacaktır.

Anayasa Mahkemesi açıklanan gerekçelerle ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar vermiştir.

Ç. ÖZEL HAYATA SAYGI HAKKI

PROFESÖRLÜĞE YÜKSELMEK İÇİN BEŞ YIL GELİR GETİRİCİ HERHANGİ BİR MESLEKİ ETKİNLİKTE BULUNMAMA ŞARTI GETİRİLMESİ NEDENİYLE ÖZEL HAYATA SAYGI HAKKININ İHLAL EDİLMESİ

Fatih Özaltın ve İbrahim Esinler B. No: 2019/17374, 29/11/2023

OLAYLAR

Başvurucular Hacettepe Üniversitesinde (Üniversite) tıp doçenti olmuş ve mesai sonrası serbest mesleki faaliyette bulunmak üzere serbest muayenehane açmıştır. 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'na eklenen geçici madde ile maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla serbest mesleki faaliyette bulunan tıp öğretim elemanlarının üç ay içinde bu faaliyetlerini sona erdirmeleri öngörülmüştür. Anayasa Mahkemesi anılan düzenlemeyi Anayasa'nın 2. maddesine aykırı bularak iptal etmiştir (AYM, E.2014/61, K.2014/166, 7/11/2014). İptal kararı sonrasında başvurucular Üniversitede tıp doçenti olarak görev yapmaya devam etmiş ve serbest mesleki faaliyetlerini sürdürmüştür. İlerleyen süreçte başvurucuların profesörlük kadrosuna atanmak için yaptıkları başvuruları ise ek şartı sağlamadıkları gerekçesiyle işleme konulmamıştır. Bunun üzerine başvurucular ek şartın iptali talebiyle idari yargıda ayrı ayrı dava açmıştır. İdare mahkemelerince söz konusu ek şart, hukuka uygun bulunmayarak iptal edilmiştir. İptal kararları üzerine her iki başvuru da Üniversite tarafından profesör kadrosuna atanmıştır. Üniversitenin iptal kararlarına karşı yaptığı istinaf başvurusu neticesinde iptal kararları kaldırılarak davaların reddine kesin olarak karar verilmiştir.

İDDİALAR

Başvurucular, profesörlüğe yükselme ve atama için beş yıl süreyle gelir getirici herhangi bir mesleki etkinlikte bulunmama şartı nedeniyle özel hayata saygı haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

MAHKEMENİN DEĞERLENDİRMESİ

2547 sayılı Kanun'un 26. maddesinde profesörlüğe yükselerek atanmak için doçentlik ünvanını aldıktan sonra en az beş yıl süreyle açık bulunan profesörlük kadrosu ile ilgili bilim alanında çalışmış olmak ve ilgili bilim alanında özgün yayınlar veya çalışmalar yapmış olmak gerektiği düzenlenmiştir. Ayrıca bu asgari şartların yanında üniversitelerin -Yükseköğretim Kurulunun onayını almak suretiyle- münhasıran bilimsel kaliteyi artırmak amacıyla yönelik olarak ve bilim disiplinleri arasındaki farklılıkları da gözönünde bulundurarak objektif ve denetlenebilir nitelikte ek şartlar getirebilecekleri belirtilmiştir.

Somut olayda Üniversite, öğretim üyesi alım ilanına çıkmış ve anılan maddeye dayanarak ek şart getirmiştir. Ek şart uyarınca ataması yapılacak olanların hâlihazırda gelir getirici herhangi bir mesleki etkinlikte bulunmamaları ve beş yıl süreyle bu tür faaliyetlerde bulunmayacaklarını taahhüt etmeleri gerekmektedir.

2547 sayılı Kanun'un 26. maddesinin (a) numaralı fıkrasında "münhasıran bilimsel kaliteyi artırmak amacıyla yönelik olarak, bilim disiplinleri arasındaki farklılıkları da gözönünde bulundurarak, objektif ve denetlenebilir nitelikte" ibareleriyle üniversitelere oldukça sınırlı bir takdir yetkisi tanınmıştır. Bu bağlamda profesörlüğe atama için getirilebilecek ek şartlar bilimsel kaliteyi artırma kapsamında sayılabilecek bilimsel ve akademik yayın, bilimsel araştırma veya diğer akademik faaliyetlere yönelik olabilecektir. Anılan Kanun hükmündeki sınırlı takdir yetkisi gözetildiğinde gelir

getirici mesleki etkinlikte bulunmamaya ilişkin düzenlemenin bilimsel kaliteyi artırma amacına uygun ve elverişli bir ek şart olduğunun ortaya konulamadığı görülmüştür. Dolayısıyla gelir getirici mesleki faaliyette bulunmama şeklindeki ek şartın anılan kanun hükmünün sınırlı olarak belirlediği kapsam ve amaca uygun olduğu yönündeki yorumun genişletici ve öngörülemez olduğu anlaşılmıştır.

Sonuç olarak profesörlük kadrosuna atama için serbest mesleki faaliyetlerin sonlandırılmasını ve beş yıl süreyle bu tür faaliyetlerde bulunulmamasını öngören ek şartın kanuni dayanağının mevcut olmadığı değerlendirilmiştir. Bununla birlikte tıp öğretim elemanlarının serbest mesleki faaliyetlerini sonlandırmasını öngören 2547 sayılı Kanun'un geçici 64. maddesinin Anayasa Mahkemesince iptal edilmesi üzerine anılan faaliyetlerin sonlandırılmasına yönelik başka bir kanuni düzenleme de yapılmadığı görülmüştür.

Özel hayata saygı hakkına yönelik bir müdahalenin Anayasa'nın öngördüğü güvencelere uygun kabul edilebilmesinin ilk ve temel şartı müdahalenin kanuni dayanağının bulunmasıdır. Somut olayda ise kadro ilanında yer verilen ek şart şeklindeki idari işlem ile başvuruçuların serbest mesleki faaliyetlerine ilişkin bir sınırlama öngörülmüştür. Bu durumda ilgili kanunlarda açık bir düzenleme olmaksızın bir idari işlem ile başvuruçuların özel hayatına müdahalede bulunulduğu sonucuna varılmıştır.

Anayasa Mahkemesi açıklanan gerekçelerle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

KAMUSAL MAKAMLARIN POZİTİF YÜKÜMLÜLÜKLERİNİ YERİNE GETİRMEMESİ NEDENİYLE ÖZEL HAYATA SAYGI HAKKININ İHLAL EDİLMESİ

Ahmet Kardam ve diğerleri B. No: 2019/29604, 13/12/2023

OLAYLAR

Bir özel şirket tarafından yapılması planlanan enerji santrali projesi ile ilgili olarak verilen çevresel etki değerlendirmesi (ÇED) olumlu kararı 2. İdare Mahkemesince iptal edilmiş ve anılan karar temyiz edilmiştir. Temyiz incelemesi devam ederken proje için yeniden ÇED olumlu kararı verilmiş ve başvuruçular tarafından anılan raporun iptali için 5. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) iptal davası açılmıştır. Süreç devam ederken ÇED olumlu kararına ilişkin yukarıda anılan iptal kararı Danıştay tarafından onanmıştır. Bunun üzerine Mahkeme, Danıştay onama kararı gerekçesinde belirtilen hususlar çerçevesinde ÇED olumlu kararının yeniden değerlendirilmesi için ek rapor alınmasına karar vermiş ve bu doğrultuda ek bilirkişi raporu hazırlanmıştır. Mahkeme, bilirkişi raporlarını ve Danıştay onama kararının gerekçesini birlikte değerlendirerek ÇED olumlu kararını iptal etmiştir. Bu karara ilişkin temyiz incelemesi devam ederken proje için üçüncü kez ÇED olumlu kararı verilmiştir. Son ÇED olumlu kararına karşı belediye ve başvuruçular ayrı ayrı iptal davası açmıştır. Bu davalara ilişkin yargılama devam ederken Mahkemenin yukarıda anılan iptal kararı Danıştay tarafından bozularak dava kesin olarak reddedilmiştir. Bunun üzerine Mahkeme, belediye tarafından açılan ve uyuşmazlık konusu aynı olan davada alınan bilirkişi raporunu ve yukarıda anılan Danıştay kararını birlikte değerlendirerek başvuruçuların ÇED olumlu kararına karşı açtığı davayı reddetmiştir. Danıştay ise Mahkemenin ret kararını karar düzeltme yolu kapalı olmak üzere onamıştır.

İDDİALAR

Başvuruçular, bir enerji santrali projesi için verilen ÇED olumlu kararlarının iptali talebiyle açılan davaların reddedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

MAHKEMENİN DEĞERLENDİRMESİ

Öncelikle belirtmek gerekir ki somut başvuruda ÇED olumlu kararından doğrudan etkilenmediği ve dolayısıyla mağdur statülerinin olmadığı anlaşılan bazı başvuruçular ile tüzel kişilikleri doğrudan etkilenmeyen ve tüzel kişiliklere ilişkin bir hakkın ihlal edilmediği değerlendirilen bazı başvuruçular için *kişi bakımından yetkisizlik* nedeniyle kabul edilemezlik kararı verilmiştir.

Somut olayda yargı süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde uyuşmazlığın tesisin atık depolama alanı ve çevresindeki zeytinlikler konusunda yoğunlaştığı görülmüştür. Daha önce depolama alanı nedeniyle ÇED olumlu kararının iptal edilmesine karşın Mahkeme tarafından tesisin depolama alanının konum ve sınırlarına ilişkin olarak yeni bir plan veya atık depolama alanı fonksiyonuna ayrılan başka bir alanın bulunduğu dair dosyada herhangi bir bilgi ve belge bulunmadığı tespit edilmiştir. Buna karşın Danıştayın davanın reddine ilişkin nihai kararında mevcut atıkların piyasada değerlendirilmek üzere satılmasının, satılmayanların ise depolanmasının öngörüldüğü ve bu doğrultuda sözleşmelerin akdedildiği belirtilmekle yetinilmiş; depolanması öngörülen atıklar için yeni bir depolama alanına ihtiyaç bulunup bulunmadığına yönelik bir tartışma yapılmamıştır. Kararda tesisin faaliyette olduğu

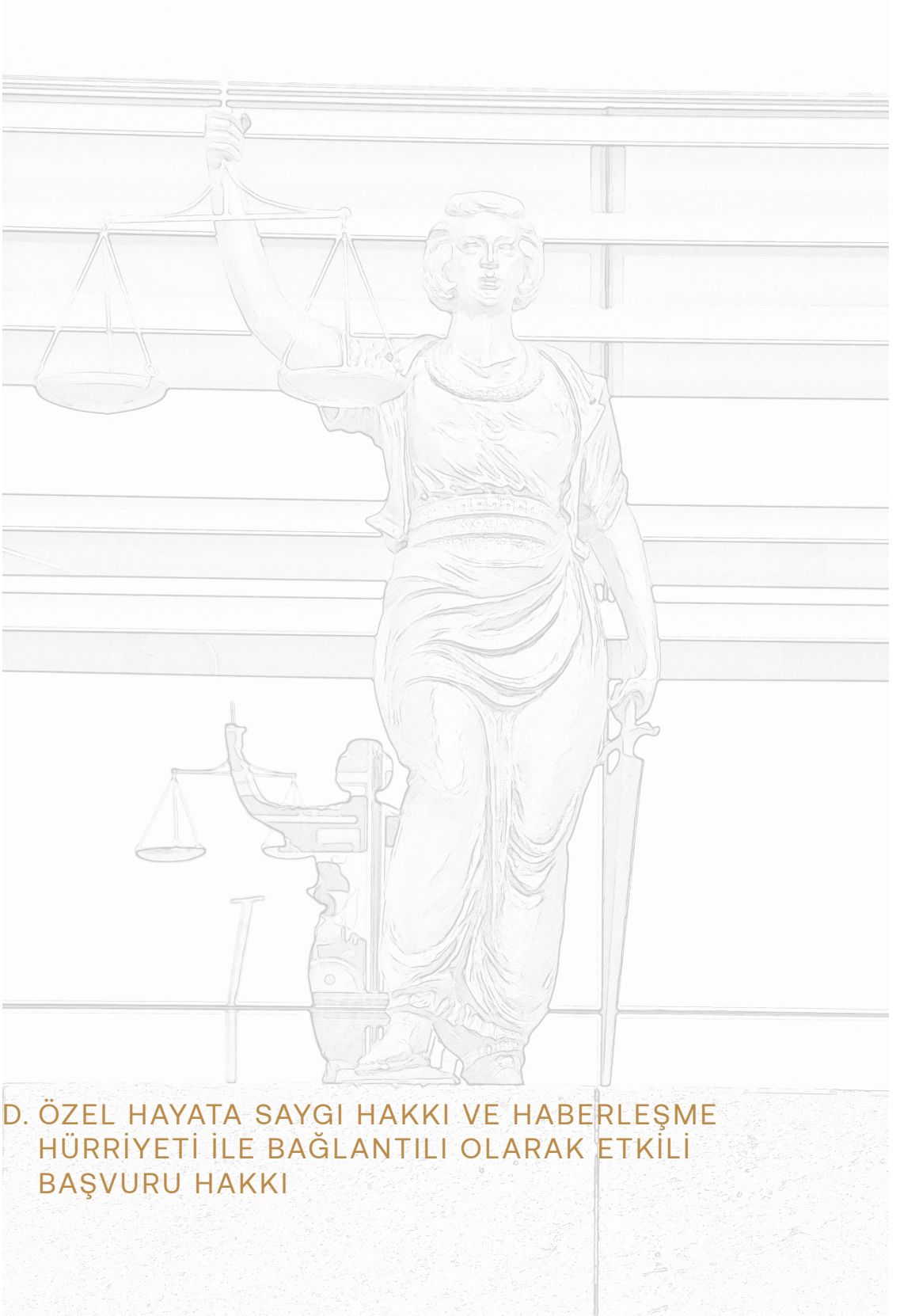
süre boyunca atık depolama alanının kullanılmadığının tespiti karşısında tesisin depolanması öngörülen atıklar hakkında hâlihazırda nasıl bir çözüm ürettiği ile bu çözümün ÇED olumlu kararı yönünden değerlendirilmesi de yapılmamıştır.

Öte yandan derece mahkemelerinin tesisin atık deposunun kullanılmadığı ve mevcut atığın satılmak ya da depolanmak üzere sözleşmeler akdedildiği tespitleriyle yetindiği; alternatif atık değerlendirme ve depolama faaliyetlerinin çevresel etkileri, bu kapsamdaki önlem ve taahhütler bakımından bir araştırma yapmadığı anlaşılmıştır. Anılan hususların ÇED olumlu kararında yer alıp almadığı, yer alıyorsa ilgili mevzuata uygunluğu ortaya konulmamıştır. Dolayısıyla ÇED olumlu kararlarının hukuka uygun olduğuna ve davaların reddine ilişkin kararların ilgili ve yeterli bir gerekçeyle dayanmadığı değerlendirilmiştir.

Bunun yanında Mahkemenin önceki tarihli kararında tesisin mevcut atık depolama alanının merkezine üç kilometreden daha az mesafede zeytinlik alanlar bulunduğu tespit edilmişken sonraki tarihli kararında tesis alanı ve çevresinde 3573 sayılı Zeytinciliğin Islahı ve Yabanilerinin Aşılattırılması Hakkında Kanun kapsamında ekonomik bütünlük içeren zeytinlik saha olarak nitelendirilebilecek alanların bulunmadığı ifade edilmiştir. Mahkeme, önceki kararında yer verdiği tespitin aksi yönünde ulaştığı sonuca ilişkin bir değerlendirmede bulunmamış ve söz konusu çelişkiyi giderecek bir gerekçe de ortaya koymamıştır.

Sonuç olarak kamusal makamların olaya gereken özenle yaklaşmadıkları, kamusal ve bireysel menfaatleri gerektiği şekilde değerlendirmedikleri, özel hayata saygı hakkı bağlamında pozitif yükümlülüklerini yerine getirmedikleri kanaatine varılmıştır.

Anayasa Mahkemesi açıklanan gerekçelerle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

D. ÖZEL HAYATA SAYGI HAKKI VE HABERLEŞME
HÜRRİYETİ İLE BAĞLANTILI OLARAK ETKİLİ
BAŞVURU HAKKI

ÖZEL HAYATA SAYGI HAKKI VE HABERLEŞME HÜRRİYETİ İLE BAĞLANTILI OLARAK ETKİLİ BAŞVURU HAKKININ İHLAL EDİLMESİ

Siyami Hidiroğlu B. No: 2018/11489, 11/1/2024

OLAYLAR

Bir şirketin proje müdür vekili ve ihale komisyonu üyesi olan başvuru hakkında ihaleye fesat karıştırma suçunu işlediği şüphesiyle soruşturma başlatılmıştır. Başsavcılığın talimatıyla yakalanması istenen başvurunun ikamet adresi bilinmediğinden aynı soruşturma kapsamında daha önce yakalanan ve başvuru taniyan şüpheli üzerinden başvuru telefonla aranmış, hakkında yakalama talimatının olduğu söylenerek başvurudan teslim olması istenmiştir. Başvuru, kendisi gelip teslim olmuş ve üç gün gözaltında kalmıştır. Soruşturma kapsamında sulh ceza hâkimliği tarafından verilen arama ve elkoyma kararı doğrultusunda başvurunun bilgisayarlarına, iki adet cep telefonuna ve telefonların içindeki SIM kartlara el konulmuştur.

Başvuru, suç işlemek amacıyla kurulan örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına ihaleye fesat karıştırma suçundan yargılandığı davada beraat etmiş; kararın kesinleşmesi üzerine de maddi ve manevi tazminat davası açmıştır. Tazminat talebini inceleyen ağır ceza mahkemesi başvuruya haksız gözaltı ve elkoyma nedeniyle 448,83 TL maddi, haksız gözaltı nedeniyle de 1.000 TL manevi tazminat ödenmesine hükmetmiştir. Başvurunun süreçte yaşadığı olumsuzlukların karşılığının böyle bir miktar olamayacağını ileri sürerek yaptığı temyiz talebi reddedilmiştir.

İDDİALAR

Başvuru; haksız yakalama ve gözaltına alma koruma tedbirlerine karar verilmesi nedeniyle açılan davada hükmedilen tazminatın yetersiz olması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, hukuka aykırı elkoyma kararından dolayı açılan tazminat talebinin incelenmemesi nedeniyle özel hayata saygı hakkı ve haberleşme hürriyetiyle bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

MAHKEMENİN DEĞERLENDİRMESİ

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia Yönünden

Derece mahkemelerinin tazminat için somut olayın şartlarına göre takdir yetkisi bulunmakla birlikte meydana gelen ihlale orantılı olmayan önemsiz miktarda bir tazminat Anayasa'nın 19. maddesine aykırı olacaktır. Öte yandan tazminat miktarı Anayasa Mahkemesinin benzer davalarda verdiği tazminat miktarına göre kayda değer ölçüde düşük olmamalıdır. Ancak bu durum tek başına Anayasa'nın 19. maddesinin ihlal edildiği anlamına gelmeyeceğinden somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerekir.

Manevi tazminat miktarının yeterli olup olmadığı belirlenirken tazminata karar veren derece mahkemesinin karar tarihinde Anayasa Mahkemesinin benzer başvurular üzerine verdiği veya verebileceği tazminat miktarına göre bir karşılaştırma yapılacaktır. Anayasa Mahkemesince yakalama, gözaltı veya tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle manevi tazminata hükmedilirken kişinin sosyal ve ekonomik durumu, mesleki ve toplumsal konumu, üzerine atılı suçun niteliği, koruma tedbirine neden olan olayın oluş biçimi, tedbirin kişinin üzerinde

biraktığı olumsuz etkiler ve tedbirin süresi, tedbir nedeniyle meydana gelen ihlalin ağırlığı dikkate alınmaktadır.

Bu kriterler ışığında somut olaya bakıldığında başvurusunun beraat ettikten sonra 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi kapsamında açtığı tazminat davasında başvurucuya haksız gözüaltına alma tedbiri nedeniyle 1.000 TL tazminat ödendiği görülmüştür. Hükmedilen miktar, somut olayın şartlarında ve manevi tazminatın belirlenmesine ilişkin yukarıda belirtilen kriterler çerçevesinde değerlendirildiğinde -karar tarihi itibarıyla- Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda verebileceği tazminat miktarına göre yeterli kabul edilebilecektir.

Öte yandan maddi tazminat miktarının yeterli olup olmadığının da incelenmesi gerekir. Başvurucunun beraat ettiği davada avukatına verdiği vekâlet ücretinin maddi tazminat kapsamında kendisine ödenmesi gerektiği yönündeki talebi reddedilmiştir. Derece mahkemesi tazminat talebini reddederken sadece bu dekontun ve serbest meslek makbuzunun karar tarihinden sonra düzenlendiğini belirtmekle yetinmiş; vekâlet ücretinin başvuru tarafından gerçekten ödenip ödenmediği, avukatın bu ücreti alıp almadığı, dekontun ve serbest meslek makbuzunun sahte veya usulüne aykırı düzenlenip düzenlenmediği ile ilgili bir araştırma yapılmamıştır.

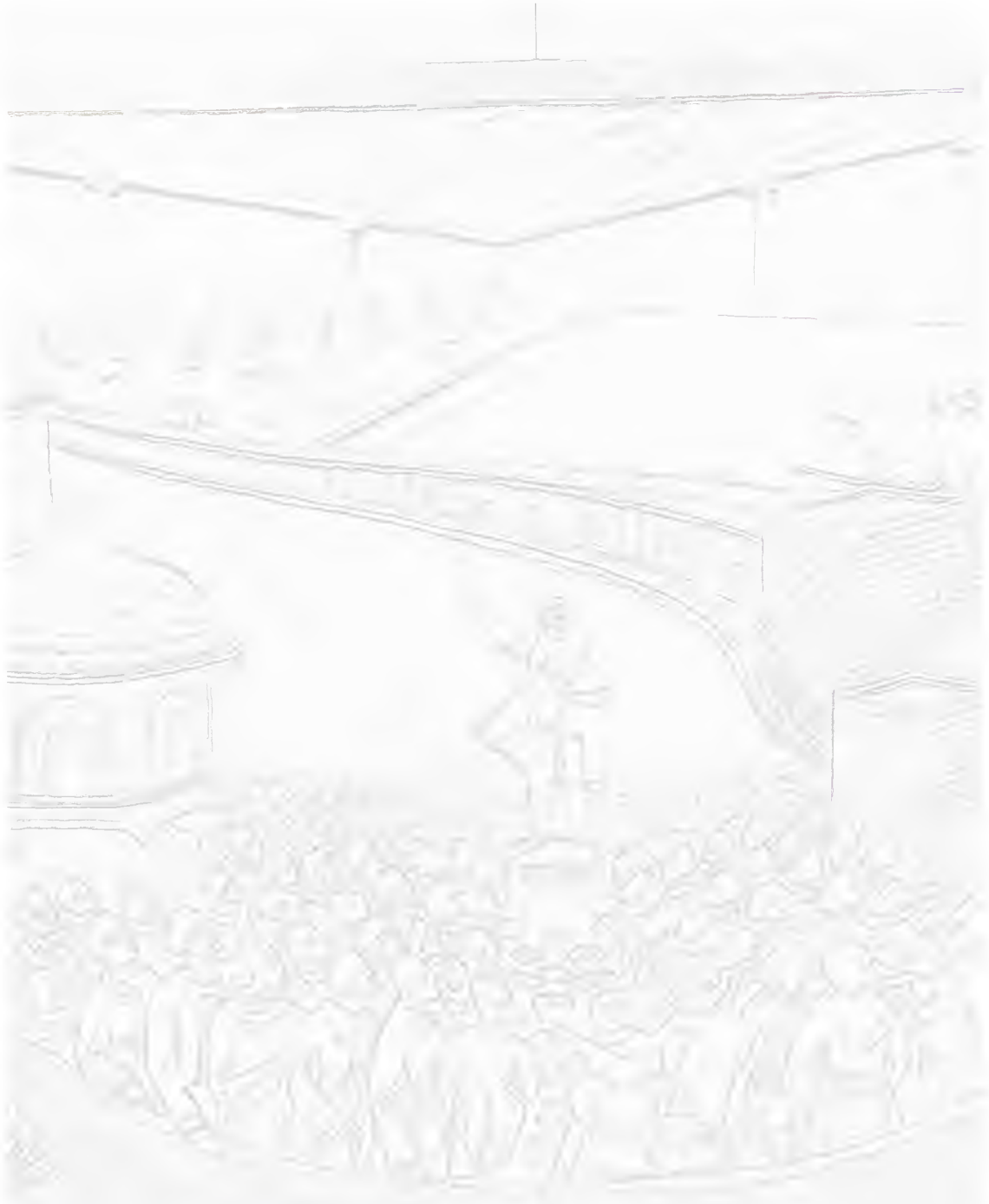
Mahkeme ayrıca beraat kararı ile birlikte başvuru lehine maktu vekâlet ücretine hükmedildiği gerekçesine dayanmıştır. Vekâlet ücreti hukuki yardım alanla avukat arasındaki vekâlet ücretine ilişkin sözleşmede aksi kararlaştırılmadığı sürece avukata ait olduğundan beraat ettiği davada başvuru lehine maktu vekâlet ücretine hükmedilmesi başvurusunun maddi zararının karşılandığı anlamına gelmeyebilir. Bu noktada derece mahkemesinin başvuru ile avukatı arasındaki vekâlet sözleşmesinde başvuru ve avukatının ücreti kararlaştırırken maktu vekâlet ücretini avukatlık ücretine dâhil edip etmediklerini araştırması gerekir. Öte yandan bu maktu vekâlet ücretinin başvurucuya ödendiği kabul edilse bile bu miktarı aşan kısmın neden maddi zarar kapsamında değerlendirilmeyeceği, haksız gözüaltı tedbiriyle arasında illiyet bağı olup olmadığı, illiyet bağı varsa talep edilen bu ücretin gerekli ve makul olup olmadığı kararda açıklanmamıştır.

Anayasa Mahkemesi açıklanan gerekçelerle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

B. Özel Hayata Saygı Hakkı ve Haberleşme Hürriyetiyle Bağlantılı Olarak Etkili Başvuru Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia Yönünden

Somut olayda başvuru elkoyma tedbirinin kanunda öngörülen şartlara uyulmadan, hukuka aykırı bir şekilde uygulandığı iddiasıyla 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi kapsamında tazminat davası açmıştır. Ancak yargısal makamların süreçte verdiği kararlara bakıldığında başvurusunun bu talebine ilişkin bir değerlendirme yapılmadığı görülmüştür. Derece mahkemesi cep telefonlarına el konulması nedeniyle değer kaybindan kaynaklı olarak başvurucuya maddi tazminat ödenmesine karar vermiş ise de başvurusunun cep telefonlarına ve bilgisayarlarına el konulmasının kanunda öngörülen şartlara uygun olup olmadığıyla ilgili herhangi bir değerlendirme yapmamış, başvurusunun bu esaslı talebiyle ilgili bir karar vermemiştir. Başvurucunun elkoyma tedbirinin hukuka aykırı olduğuna ilişkin iddiası açısından bir değerlendirme yapılmaması ve bunun bir sonucu olarak söz konusu talep yönünden hüküm kurulmaması başvurusunun iddialarının incelenmesine ve uygun bir telafi şansı sunmaya elverişli olmadığı, temel hak ve hürriyetlerin ihlal edildiğine yönelik şikâyetin etkili bir şekilde incelenmesine imkân sağlamamıştır. Sonuç olarak somut olayın şartlarında özel hayata saygı hakkı ve haberleşme hürriyeti bağlamında oluşan zararlarının tazmini konusunda başvurucuya asgari güvenceleri içerecek şekilde etkili bir hukuk yolu sunulmadığı kanaatine varılmıştır.

Anayasa Mahkemesi açıklanan gerekçelerle etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

E. SİYASİ ÖRGÜTLENME HAKKI

SIYASİ PARTİ TEŞKİLATLARININ KENDİLİĞİNDEN SONA ERDİĞİNİN TESPİTİNE KARAR VERİLMESİ NEDENİYLE SIYASİ ÖRGÜTLENME ÖZGÜRLÜĞÜNÜN İHLAL EDİLMESİ

Halkın Kurtuluş Partisi (3) B. No: 2019/30833, 27/9/2023

OLAYLAR

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının yazısı esas alınarak başvuru Partinin farklı il ve ilçelerdeki teşkilatlarının süresi içinde kongrelerini iki defa üst üste yapmadıkları gerekçesiyle, ilgili kaymakamlıklar ve valilikler tarafından sulh hukuk mahkemelelerinde dava açılmış ve teşkilatların kendiliğinden sona erdiğinin tespiti talep edilmiştir. Sulh hukuk mahkemeleri, davaları kabul ederek ilgili il veya ilçe teşkilatlarının kendiliğinden sona erdiğinin tespitine karar vermiştir. Anılan kararlara karşı yapılan istinaf başvuruları bölge adliye mahkemelerince kesin olarak reddedilmiştir.

İDDİALAR

Bir siyasi parti olan başvuru, süresi içinde il ve ilçe kongrelerini yapmayan ilgili teşkilatlarının kendiliğinden sona erdiğinin tespitine karar verilmesi nedeniyle siyasi örgütlenme özgürlüğünün ihlal edildiğini iddia etmiştir.

MAHKEMENİN DEĞERLENDİRMESİ

Anayasa Mahkemesi, daha önce bir siyasi partinin kendiliğinden dağılma hâlinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespiti talebini incelemiştir. Bu kararda Anayasa Mahkemesi, 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da siyasi partilerin dağılma durumunun tespiti taleplerinin karara bağlanmasının Anayasa Mahkemesinin görev ve yetkisinde olduğunu belirterek ilgililerin bu isteğin yerine getirilmesi için Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunması gerektiğini belirtmiştir. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 87. maddesinde bahsedilen ilgililerin siyasi partilerin hukuki ve mali sorumluluk sahibi yasal temsilcileri ile siyasi partilerin kapatılması davasını açmak ve sicil dosyalarını tutmakla görevli olan Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı olduğunu ifade etmiştir (AYM, E.2015/2 (D. İş), K.2016/4,§10).

Öte yandan bazı kaymakamlıkların siyasi partilerin il ve ilçe teşkilatlarının kendiliğinden sona erdiğinin tespit edilmesi talebi ile Anayasa Mahkemesine yaptığı başvurularda, kaymakamlıkların siyasi partilerin il ve ilçe teşkilatlarının dağılma hâllerinin ve buna bağlı olarak hukuki varlıklarının sona erdiğinin tespitini talep etme yetkilerinin bulunmadığı belirtilmiştir.

Özetle 4721 sayılı Kanun'un 87. maddesinde bahsedilen ilgililer, siyasi partilerin hukuki ve mali sorumluluk sahibi yasal temsilcileri ile Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığıdır. Bu kişilerin talebi üzerine siyasi parti tüzel kişiliğinin tamamına yönelik dağılma hâlinin tespitine karar verme yetkisi ise münhasıran Anayasa Mahkemesine aittir.

Somut başvuruda ise Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının yazısı üzerine, kaymakamlıklar ve valiliklerin başvuru Partinin il ve ilçe teşkilatlarının kendiliğinden sona erdiğinin tespitini sulh hukuk mahkemelerinden talep ettiği, sulh hukuk mahkemelerinin de bu talepleri karara bağladığı görülmüştür. Kamu makamlarının gerek 2820 sayılı Kanun'un 3. maddesi kapsamında siyasi parti tüzel kişiliklerinin teşkilatlarla bir bütün olduğunu, gerek 4721 sayılı Kanun'un 87. maddesinde "*her ilgili*" ifadesinin kaymakamlık ve valilikleri kapsamadığını dikkate almaksızın karar verdiği anlaşılmıştır. Bu bağlamda, anılan hükümlerin amacını aşan, genişletici ve öngörülemez bir şekilde yorumlandığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu değerlendirmeler ışığında başvuruya konu tespit kararlarının *kanunilik* şartını karşılamadığı kanaatine varılmıştır.

Anayasa Mahkemesi açıklanan gerekçelerle siyasi örgütlenme özgürlüğünün ihlal edildiğine karar vermiştir.

F. SENDİKA HAKKI

MEVZUATIN ÖNGÖRDÜĞÜ ŞEKİLDE SÜRATLE SONUÇLANDIRILMASI GEREKEN BİR DAVANIN SÜRÜNCEMEDE BIRAKILMASI NEDENİYLE SENDİKA HAKKININ İHLAL EDİLMESİ

Türkiye Devrimci Kara, Hava ve Demiryolu Taşımacılığı İşçileri Sendikası B. No: 2020/34550, 15/2/2024

OLAYLAR

Başvurucu, Türkiye Devrimci Kara, Hava, Demiryolu İşçileri Sendikası (Nakliyat-İş/Sendika), işyerinde toplu iş sözleşmesi (TİS) yapmak için yeterli sayıya ulaştığını belirterek yetki tespiti talebiyle Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına (Bakanlık) başvurmuştur. Bakanlık, başvuru Sendikanın kurulu olduğu iş kolunda gerekli çoğunluğu sağlayamadığını tespit etmiş (olumsuz yetki tespitinde bulunmuş) ve bu hususu Sendikaya bildirmiştir. Başvurucu anılan olumsuz yetki tespitine ilişkin olarak İstanbul İş Mahkemesinde (Mahkeme) itiraz davası açmıştır. Söz konusu davanın açılması ile 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu'nun 43. maddesi uyarınca TİS süreci dava sonuçlanana kadar durmuş ve mahkemenin yetki itirazı sonucunu değerlendirmesi beklenmeye başlanmıştır.

İş mahkemesi davanın reddine karar vermiş, ardından yapılan istinaf başvurusu da esastan reddedilmiştir. Kararın temyiz edilmesi üzerine Yargıtay, iş kolu barajının tespitinde yayımlanan son istatistiklere Nakliyat-İş'in süresinde itiraz ettiğini, buna ilişkin yargılamanın bir başka iş mahkemesinde görüldüğünü ve bekletici mesele yapılması gerektiğini değerlendirerek bozma kararı vermiştir. Bozma kararı sonrası dava Mahkemede derdest durumdayken başvuru Sendika Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuş, bu sırada ilk derece mahkemesi davanın kabulüne karar vermiştir. Mahkeme, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının (Bakanlık) olumsuz yetki tespiti işleminin ihtiyati tedbirle durdurulması ile itiraza uğramayan ve kesinleşen önceki istatistik hükümleri uygulanarak işlem yapılması gerektiğini değerlendirerek başvuru Sendikanın yetkili olduğunu tespit etmiştir. Bakanlığın kararı temyiz etmesi üzerine Yargıtay, önceki kararını yinelemiş ve kararın bozulmasına karar vermiştir. İnceleme tarihi itibarıyla yargılama hâlen derdesttir.

İDDİALAR

Başvurucu, olumsuz yetki tespitine itiraz talebiyle açılan davanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle sendika hakkının ihlali edildiğini ileri sürmüştür.

MAHKEMENİN DEĞERLENDİRMESİ

Anayasa Mahkemesi *Türkiye Gıda ve Şeker Sanayi İşçileri Sendikası ve Türkiye Petrol, Kimya ve Lastik Sanayii İşçileri Sendikası* (B. No: 2016/13531, 15/12/2020) kararlarında yetki tespitine itiraz davalarının makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle sendika hakkının ihlali iddialarını incelemiş ve davanın kısa sürede sonuçlandırılması için mevzuatta öngörülen süreler yönünden devletin pozitif yükümlülüklerinin yerine getirilip getirilmediğini incelemiştir. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi, başvurulara konu yargılamaların sürüncemede bırakılarak başvuru davacı işyerlerinde sendikalaşmanın sağlanması hususundaki hukuki belirsizliğin hızlı bir yargısal süreç yürütülerek giderilemediğini tespit etmiş; başvurulara konu yargı mercilerinin tutumu-

nun başvuruçuların ve başvuruçularla birlikte işyerinde çalışan işçilerin TİS kapsamında sendikal faaliyette bulunma olanağını ve sözleşmenin getirdiği sendikal haklara erişimini yargılama süreci boyunca imkânsız kıldığını değerlendirmiştir. Sonuç olarak başvuruçuların sendika hakkının ihlal edildiğine ve başvuruçulara tazminat ödenmesine karar vermiştir. Ayrıca anılan başvurularda yetki tespiti davalarında kanun koyucunun 6356 sayılı Kanun'da itiraz ve yargılama aşamalarına ilişkin kısa süreler benimsemiş olmasının bu hakkın hızlı ve etkin bir şekilde kullanımını sağlama gayesinden ileri geldiğinin altını çizmiştir.

Bununla birlikte Yargıtay da kanun koyucunun eski yasa döneminden farklı olarak 6356 sayılı Kanun kapsamında olumlu ve olumsuz yetki tespitine itirazlar arasındaki farkı kaldırdığı vurgulamıştır. Böylece kanun koyucunun hakkında olumsuz yetki tespiti kararı verilen sendikalar yönünden de koruma sağladığı ve TİS imzalanmadan yetkili sendikanın en doğru şekilde tespit edilmesinin amaçlandığı açıktır. Öte yandan bu noktada devletin yasama organının kanun ile öngördüğü hassasiyetin korunması ancak yargı makamlarının önlerine gelen uyuşmazlıkları kanunda öngörülen süreleri aşmadan ve hızlı bir şekilde incelemeleri ile mümkün olabilir.

Somut olayda yetki tespiti talebinde bulunulan 2016 yılından bu yana geçen yaklaşık sekiz senelik oldukça uzun bir süre boyunca başvuruçucu Sendikanın dava konusu işyerindeki işçileri temsil etme, işçi ve işveren arasında bir köprü oluşturma, gerektiğinde işvereni işçilerle ilgili konularda ikna etme, işçi sayısını artırarak sosyal ve finansal kaynaklarını güçlendirme gibi haklarından yoksun bırakıldığı anlaşılmıştır. Başvuruçunun devam eden yargılama süreci boyunca sendikal haklarını kullanmadığı, bu bağlamda hakkın korunması hususunda makul ivedilik ve özen yükümlülüğü çerçevesinde davranılmadığı görülmüştür. Bu itibarla söz konusu davanın makul sürede sonuçlandırılmadığı kabul edilmelidir. Bu durumda başvuruçucu Sendikanın yetki tespiti ile ilgili sürece dair yargılama sürüncemede bırakılarak başvuruçunun dava konusu işyerinde sendikalaşabilmesi hususundaki hukuki belirsizlik hızlı bir yargısal süreç yürütülerek giderilmemiştir.

Bu değerlendirmeler ışığında mevzuatın öngördüğü şekilde süratle sonuçlandırılması gereken bir dava sürecinin sürüncemede bırakıldığı, yargı mercilerinin tutumunun başvuruçunun ve başvuruçucu ile birlikte işyerinde çalışan işçilerin TİS kapsamında sendikal faaliyette bulunma olanağını ve sözleşmenin getirdiği sendikal haklara erişimini yargılama süreci boyunca imkânsız hâle getirdiği sonucuna varılmıştır.

Öte yandan Anayasa Mahkemesi bu davaların makul sürede sonuçlandırılmamasının sistematik olarak devam ettiğini ve bu durumun yapısal bir soruna yol açtığını tespit etmiştir. Yetki tespitine itiraz davalarının derece mahkemeleri önünde makul sürede sonuçlandırılmamasına ilişkin sistematik bir yapısal sorunun varlığına işaret eden benzeri yeni ihlallerin önlenmesi için hâlihazırda işleyen mevcut sistemin yeniden ele alınması gerektiği değerlendirilmiştir.

Anayasa Mahkemesi açıklanan gerekçelerle sendika hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

G. MÜLKİYET HAKKI

ACELE KAMULAŞTIRMA İŞLEMİNİ İPTAL EDEN KARARIN ETKİSİZ KALMASI NEDENİYLE MÜLKİYET HAKKININ İHLAL EDİLMESİ

Ali Kömürcü ve diğerleri B. No: 2019/2890, 25/10/2023

OLAYLAR

Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu, başvurularda ait taşınmazların kamulaştırılmasına ilişkin kamu yararı kararı almıştır. Bu doğrultuda Maliye Bakanlığı, belirlenen taşınmazların kamulaştırılmasına karar vermiş ve Bakanlar Kurulu bu taşınmazların kamulaştırma işlemlerinde acele kamulaştırma usulünün uygulanmasını kararlaştırmıştır.

Maliye Hazinesi (Hazine) tarafından adli yargıda açılan davalara istinaden taşınmazlara el konulmasına karar verilmiştir. Başvurucular, taşınmazlarının rüzgâr enerjisi santrali yapımı amacıyla Hazine adına tescil edilmesi için alınan kamu yararı, kamulaştırma ve acele kamulaştırma kararlarının iptali talebiyle idari yargıda dava açmıştır. Dava sırasında başvurularda yürütmenin durdurulması talebi reddedilmiştir. Bu dava devam ederken Hazine tarafından başvurularda aleyhine açılan bedel tespiti ve tescil davalarında başvurularda, idari yargıdaki iptal davasının bekletici mesele yapılması talebinde bulunmuş ancak yürütmeyi durdurma kararı ibraz edilemediği gerekçesiyle talepleri reddedilmiştir. Bedel tespiti ve tescil davalarının kabulüne karar verilmesinden sonra Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu (İDDK), acele kamulaştırma usulünün hukuka uygun olmadığını tespit etmiş ve işlemi iptal etmiştir. Ancak İDDK, kamu yararı ve kamulaştırma kararları yönünden davayı reddeden daire kararını onamıştır.

İDDİALAR

Başvurucular, kamu yararı ve kamulaştırma kararlarının iptal edilmemesi ile acele kamulaştırma usulünün uygulanmasına ilişkin Bakanlar Kurulu kararı iptal edildiği hâlde taşınmazların idare adına tescil edilmesi nedeniyle mülkiyet haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

MAHKEMENİN DEĞERLENDİRMESİ

Olağan ve acele usulde kamulaştırma işlemlerine ilişkin iptal davası idari yargıda, malikler aleyhine idarelerce açılan bedel tespiti ve tescil davası ise adli yargı mahkemelerinde görülmektedir. Benzer dönemde görülmeye başlayan bu davalardan bedel tespiti ve tescil davaları, bazen idari yargıda devam eden iptal davalarından önce sonuçlanabilmektedir. Bedel tespiti ve tescil davasında tescile ilişkin hüküm kesin olduğundan taşınmazlar idareler adına tescil edilmekte ve bu tarihten sonra malikler lehine idari yargıda verilen kararlar ise çeşitli hukuki sorunları beraberinde getirmektedir. Malikler kamulaştırma gibi ağır bir müdahaleye maruz bırakılmanın ötesinde taşınmazın yeniden adlarına tescili için ayrı bir dava açma külfeti ile karşı karşıya kalmaktadır.

Bununla birlikte adli yargı mahkemeleri, özellikle acele usulde kamulaştırma kararlarına ilişkin idari yargıda verilen yürütmenin durdurulması kararlarının bekletici mesele yapılmasını gerektirmediğini değerlendirmektedir. Bu nedenle de yürütmenin durdurulması kararlarının bedel tespiti ve tescil davasında devam eden yargılamalara somut bir etkisi olamamaktadır. Bu bilgiler ışığında, iki ayrı yargı yolunda devam eden davalar sonunda verilen hükümlerin birbiriyle uyumsuz olmasını önleme maksadıyla yapılan yürütmenin durdurulmasına ilişkin kanuni düzenlemenin yeterli bir çözüm sağlama imkânı kalmadığı görülmüş ve acele kamulaştırma usulüne ilişkin yapısal bir sorun olduğu anlaşılmıştır. Bu bağlamda 2942 sayılı Kanun'da yer verilen yürütmenin durdurulması müessesesinin kapsamının uygulamada adli yargı mahkemeleri tarafından dar olarak yorumlandığı ve anılan müessesenin yeterli bir koruma sağlayamadığı değerlendirilmiştir. Öte yandan kamulaştırma işlemlerindeki aşamaların birbirinden bağımsız görülmesi yönündeki güncel İDDK içtihadının, malikler tarafından açılacak yolsuz tescil davalarının başarıya ulaşmasını olumsuz etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Somut olayda adli yargı mahkemeleri taşınmazlara acele el konulmasına karar vermiş ve bu tarihten sonra taşınmazlar idare tarafından fiilen kullanılmaya başlanmıştır. İdareler tarafından taşınmazların fiilen kullanılmaya başlandığı tarihlerden idari yargıda iptal kararının verildiği tarihe kadar iki yılı aşkın süreyle hukuka uygunluk denetiminin sonuçlandırılmamış olması nedeniyle başvuru haklarının kendilerine sağladığı korunmadan mahrum bırakılmıştır. Ayrıca başvurucuların maruz kaldıkları acele usulde kamulaştırma işleminin idari yargı kararı ile hukuka aykırı olduğu saptanmış ancak taşınmazları idare adına tescil edilmiştir. İdari yargı sürecinin uzaması neticesinde başvuru lehine verilen iptal kararının etkisizleştiği, mahkeme kararının somut bir etki yaratmadığı ve etkili bir yol olarak sonuç doğurmadığı kanaatine varılmıştır. Dolayısıyla mülkiyetten yoksun bırakmaya yol açan acele usulde kamulaştırma suretiyle mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanunilik şartını sağlamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anayasa Mahkemesi açıklanan gerekçelerle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

MÜLKİYET VE MAHKEMEYE ERİŞİM HAKLARININ İHLAL EDİLDİĞİNE İLİŞKİN İDDİALARIN KABUL EDİLEMEZ OLDUĞU

Şeyhmus Yılma B. No: 2018/37995, 11/1/2024

OLAYLAR

Vergi mahkemesinde üye hâkim olarak görev yapan başvuru -o dönemki ismiyle- Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu (HSYK) Genel Kurulu tarafından 667 sayılı KHK uyarınca meslekten çıkarılmıştır. Başvurucunun bu karara karşı yeniden inceleme talebiyle yaptığı itiraz ve ayrıca meslekten çıkarma kararının iptali talebiyle açtığı dava reddedilmiştir.

Başvurucu, 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu'nun 74. maddesi uyarınca görevden uzaklaştırıldığı dönem olan 2016 yılı Ekim ve Kasım aylarına ilişkin maaşlarının yarısının yasal faizi ile birlikte tarafına ödenmesi talebiyle Adalet Bakanlığı aleyhine dava açmıştır. İdare mahkemesi davayı reddetmiştir. Karara karşı yapılan istinaf kanun yolu başvurusu da bölge idare mahkemesince reddedilmiştir.

İDDİALAR

Başvurucu; meslekten çıkarma kararı verilmesi ile yeniden inceleme talebinin reddedilmesine ilişkin dönem arasındaki maaşının ödenmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının, üzerinde bırakılan yargılama gideri ile vekâlet ücreti nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

MAHKEMENİN DEĞERLENDİRMESİ

1. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia Yönünden

HSYK Genel Kurulu tarafından verilen meslekten çıkarma kararında bu karara karşı yeniden inceleme talebiyle on gün içinde başvuru yapılabileceği ifade edilmekle birlikte 667 sayılı KHK'da düzenlenen meslekten çıkarma kararının ne zaman kesinleşeceğine veya bu kararın hüküm ve sonuçlarını ne zaman doğuracağına ilişkin ayrı bir düzenleme bulunmamaktadır. Somut olayda mahkemeler, 667 sayılı KHK'nın 3. maddesinde öngörülen meslekten çıkarmanın adli suç veya disiplin suçu işlenmesi karşılığında uygulanan yaptırımlardan farklı olarak terör örgütleri ile millî güvenliğe karşı faaliyette bulunduğu kabul edilen diğer yapıların kamu kurum ve kuruluşlarındaki varlığını ortadan kaldırmayı amaçlayan, geçici olmayan ve nihai sonuç doğuran olağanüstü tedbir niteliğinde olduğunu kabul etmiştir. Danıştay ve bölge idare mahkemesinin konuya ilişkin içtihadı da benzer niteliktedir. Bu çerçevede 685 sayılı KHK ile 667 sayılı KHK'nın 3. maddesi uyarınca meslekten çıkarılmasına karar verilen hâkim veya savcılara bu kararlara karşı 685 sayılı KHK'nın 11. maddesi uyarınca yargı yoluna başvurma imkânı bulunmakta olup 6087 sayılı Kanun'un 33. maddesi uyarınca zaten yargı yolu açık olan meslekten çıkarma cezaları ile 667 sayılı KHK ile meslekten çıkarma tedbirinin farklı işlemler olduğu hususu bir kez daha açıklığa kavuşturulmuştur. Anayasa Mahkemesi, hâkimlik veya savcılık mesleğinden çıkma-

rilması nedeniyle anayasal haklarının ihlal edildiği şikâyetini konu alan başvuruları 685 sayılı KHK'nın 11. maddesi uyarınca Danıştay yargı yolunun tüketilmesi gerektiği gerekçesiyle kabul edilemez bulmuştur. Dolayısıyla mahkemelerin olağanüstü tedbir niteliğindeki bu işlemin sonuç doğurması için kesinleşmesi gerekmediğine ilişkin yorumunda açık veya bariz bir takdir hatası bulunmadığı değerlendirilmiştir.

Somut olayda başvuru, 667 sayılı KHK'da öngörülen şekilde olağanüstü tedbir niteliğindeki işlemlerle meslektan çıkarılmıştır. Bu kararın adli suç veya disiplin suçu işlenmesi karşılığında uygulanan yaptırımlardan farklı olarak derhâl sonuç doğurduğu anlaşılmıştır. Bu itibarla meslektan çıkarma kararı verilmesi ile yeniden inceleme talebinin reddedilmesine ilişkin dönem arasındaki maaşın ödenmesi yönünden Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan bir mülkünün veya mülkü elde etme yönünde yeterli hukuki temele dayalı meşru bir beklentisinin bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

Anayasa Mahkemesi açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının *konu bakımından yetkisizlik* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

2. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia Yönünden

Gereksiz başvuruların önlenerek dava sayısının azaltılması ve böylece mahkemelerin gereksiz yere meşgul edilmeksizin uyuşmazlıkları makul sürede bitirebilmesi amacıyla başvuruçulara belli yükümlülükler öngörülebilir. Bu yükümlülüklerin kapsamını belirlemek kamu otoritelerinin takdir yetkisi içindedir. Öngörülen yükümlülükler dava açmayı imkânsız hâle getirmedikçe ya da aşırı derece zorlaştırmadıkça mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği söylenemez. Dolayısıyla davayı kaybetmesi hâlinde başvuruçuya yüklenecek olan yargılama giderleri ve avukatlık ücreti bu çerçevede değerlendirilmelidir.

Buna karşılık bir hukuki uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyan kişilerin reddedilen dava konusu miktar üzerinden hesaplanan avukatlık ücretini veya yargılama giderlerini karşı tarafa ödemeye mahkûm edilmeleri ihtimali veya olgusu, belirli dava koşulları çerçevesinde mahkemeye başvurmalarını engelleme ya da mahkemeye başvurmalarını anlamsız kılma riski taşımaktadır. Bu kapsamda davanın özel koşulları çerçevesinde masrafların makullüğü ve orantıllığı, mahkemeye erişim hakkının asgari sınırını teşkil etmektedir. Somut olayda başvuru, üzerinde bırakılan yargılama gideri ve vekâlet ücreti toplamı olan 1.250 TL'nin ağır bir yük oluşturduğunu iddia etmiştir. Ancak şikâyet ettiği bu bedelin dava açmayı imkânsız hâle getirecek ya da aşırı derece zorlaştıracak derecede olmadığı değerlendirilmiştir.

Anayasa Mahkemesi açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

BİLDİRİM ŞARTINA UYMADAN YURT DIŞINA ALTIN ÇIKARMAYA DAYALI OLARAK İDARİ PARA CEZASI VERİLMESİ NEDENİYLE MÜLKİYET HAKKININ İHLAL EDİLMESİ

Mohammad Atamleh B. No: 2020/9691, 29/2/2024

OLAYLAR

Yabancı uyruklu olan başvuru, altın ticareti ile uğraşmaktadır. Başvuru, Gümrük Müdürlüğüne sunduğu nakit beyan formlarında yurda girişte 90.000 ABD doları beyan etmiş, nakit beyan formunda bildirdiği kişi ve kuruluşlardan muhtelif miktarlarda altın satın almıştır. Yurt dışına çıkmak üzere havalimanına gelen başvurunun kabin çantasında 3.100 gram altın bulunmuştur. Başvuru, irsaliye faturalarını ibraz etmiş; ayda bir İstanbul'a altın ticareti için geldiğini, daha önceki gelişlerinde irsaliye faturalarını ibraz ederek geçiş yaptığını ve çıkış sırasında faturaların gümrüğe beyan edilmesi gerektiğini bilmediğini ifade etmiştir.

Başsavcılık başvurunun 338.243,50 TL idari para cezası ile cezalandırılmasına ve 1567 sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanun'da müsadereye ilişkin hüküm bulunmadığından altınların başvurucuya iade edilmesine karar vermiştir. Başvuru, idari yaptırım kararına itiraz etmiş; 1. Sulh Ceza Hâkimliği bu itirazı reddetmiştir. Başvuru söz konusu karara da itiraz etmiş, 2. Sulh Ceza Hâkimliği kararın usul ve yasaya uygun olduğunu belirterek itirazı kesin olmak üzere reddetmiştir.

İDDİALAR

Başvuru, bildirim ve izin şartına uyulmadan yurt dışına altın çıkarılması kaba-hatine dayalı olarak idari para cezası verilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

MAHKEMENİN DEĞERLENDİRMESİ

Somut olayda kamu makamlarınca başvurucuya herhangi bir suç isnadında bulunulmamış; başvurunun yanında taşıdığı altınların kara paranın aklanması, terörizmin finansmanı, uyuşturucu kaçakçılığı veya başka suç faaliyetlerinde kullanıldığı ya da herhangi bir suçtan elde edildiği gibi bir iddia da söz konusu olmamıştır. Başvuru, ülkeye giriş sırasında yurda soktuğu dolar cinsinden döviz miktarını, ayrıca bu döviz başvuru dosyasında bulunan ve faturaları düzenleyen kişi ve kuruluşlardan altın almak amacıyla ihracat bedeli olarak kullanacağını da beyan etmiştir. Başvurunun 1567 sayılı Kanun'da öngörülen yöntem uygun şekilde bildirimde bulunması durumunda yanındaki altını yurt dışına çıkarabilmesi mümkündür. Nitekim altınlar da başvurucuya iade edilmiştir. Bu bağlamda idari para cezası verilmesiyle korunan hukuki menfaat, bildirim ve izin yükümlülüğüne uyulmasını sağlamaktır.

1567 sayılı Kanun'da, kıymetli madenler ve kıymetli taşlarla bunlardan imal edilmiş her türlü eşya ve kıymetlerin izinsiz olarak yurttan çıkarılması veya yurda sokulması hâlinde eşya ve kıymetlerin rayiç bedeli kadar, teşebbüs hâlinde bu bedelin

yarısı kadar idari para cezası uygulanacağı öngörülmüştür. Bu hâliyle 1567 sayılı Kanun'da yer alan kural mahkemelere, somut olayın şartlarına göre yargısal denetim yapma imkânı tanımamakta; öngörülen meşru amaca ulaşmada kullanılan aracın ilgililer bakımından katlanılabilir nitelikte olup olmadığını değerlendirmeye, müdahalenin ağırlığı ile gerçekleşen netice arasında bir orantısızlık bulunup bulunmadığını ve ulaşılan sonucun adil olup olmadığını belirlemeye izin vermemektedir.

Sonuç olarak 1567 sayılı Kanun'da yer alan kural uyarınca, kabahati işleyen kişinin kusur derecesi, beyan edilen paranın kaynağı ve kuralla korunmak istenen meşru amacın ne ölçüde zarar gördüğü hususları yönünden yargı mercilerinin değerlendirme yapmaları mümkün değildir. Bu itibarla kabahati işleyen kişiler yönünden şahsileştirme olanağı vermeyen kural; kusur derecesi, paranın kaynağı, korunmak istenen meşru amacın ne ölçüde zarar gördüğü gibi unsurları incelemeye imkân vermediğinden olayın şartlarına göre müdahaleyi ölçülü kılabilecek farklı sonuçlara ulaşılmasını da engellemektedir. Nitekim olayda söz konusu altının herhangi bir suça konu olduğuna ve kaynağının belirsizliğine ilişkin bir veri bulunmadığı, idari yaptırıma konu kabahatin koruduğu hukuki menfaatin ülkeye altın giriş çıkışını takip etmekten ibaret olduğu görülmüştür. Buna rağmen -kanun hükmü sabit bir oran öngördüğü için- başvurucuya el konulan altının yüzde 50'si oranında para cezası verilmiştir. Dolayısıyla bildirim şartına uymadan yurt dışına altın çıkarması nedeniyle başvurucuya idari para cezası verilmesi şeklinde mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin söz konusu kamu yararı amacı karşısında şahsi olarak aşırı bir külfete yol açtığı değerlendirilmiştir. Bu itibarla müdahale ile korunmak istenen meşru amaç ve kişinin mülkiyet hakkı arasındaki olması gereken adil dengenin başvurucu aleyhine bozulduğu sonucuna varılmıştır.

Anayasa Mahkemesi açıklanan gerekçelerle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

DAVANIN SONUCUNU ETKİLEYEBİLECEK İTİRAZLARIN İLGİLİ VE YETERLİ BİR GEREKÇEYLE KARŞILANMAMASI NEDENİYLE MÜLKİYET HAKKININ İHLAL EDİLMESİ

Ayyıldız Maden Mermer İnşaat ve İnşaat Malzemeleri Sanayi Ticaret Ltd. Şti. B. No: 2020/35644, 28/3/2024

OLAYLAR

Başvurucunun satın aldığı taşınmaz, satış işleminin muvazaalı olduğu gerekçesiyle Hazine adına tescil edilmiş, bunun üzerine başvuru Hazine adına oluşturulan tapu kaydının iptali talebiyle asliye hukuk mahkemesinde (mahkeme) dava açmıştır. Mahkemenin davayı kabul emesi üzerine davalı idare, istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Bölge adliye mahkemesi, mahkeme kararının kaldırılmasına ve yeniden hüküm kurulmasına karar vermiş, bu karar üzerine yapılan temyiz başvurusunu inceleyen Yargıtay ise bölge adliye mahkemesi kararını onamıştır.

İDDİALAR

Başvurucu, taşınmaz satış işleminin muvazaalı olduğu tespit edilerek taşınmazın mülkiyetinin Hazineye geçirilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

MAHKEMENİN DEĞERLENDİRMESİ

Somut olayda taşınmaz satış işleminin gerçek değer üzerinden yapıldığı asliye hukuk mahkemesince kabul edilmiştir. Bölge adliye mahkemesi ise yapılan bu tespite rağmen ticari teamüle göre taşınmazın taksitle satışının mümkün olmadığı sonucuna varmıştır.

Bölge adliye mahkemesi ayrıca, kararında arsa niteliğindeki taşınmazın ve spor salonunun zilyetliğinin satıcı tarafından anahtar teslimiyle veya başka şekilde başvurucuya teslim edildiğinin iddia ve ispat edilemediğini belirtmiştir. Bununla birlikte davalı Hazine tarafından yargılama sürecinde bu yönde bir iddia ve itiraz da dile getirilmemiştir. Bu itibarla başvuru, bu hususu ispat etmesi gerektiğini bölge adliye mahkemesinin kararıyla öğrenmiş; bu durumda da zilyetliğin ne şekilde teslim edildiğiyle ilgili bir açıklama imkânı bulamamıştır. Ayrıca başvuru muvazaa olgusunun ispatı bakımından bu şekilde bir teslimin gerekli olup olmadığını ortaya koyabilmesi de mümkün olamamıştır.

Başvurucunun yargılama aşamasında ileri sürdüğü kapatılan kurumun arsa üzerinde muvazaa olgusu teşkil edebilecek bir faaliyetinin bulunmadığı, şirket ortakları hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair kararlar verildiği, taşınmazın satın alma süreci ve ödemenin yapıldığı yer ile ödemenin taksitle ödeme yapılmasının ticari hayatın gereklerine uygun olduğu yönündeki iddiaları bölge adliye mahkemesince karşılanmamıştır. Başvurucu bunun yanında ödemelerin idareye sorularak yapıldığını ve idarece dahi konuya ilişkin olarak ihtilaf konusu taşınmazın satışının muvazaa içermeyen gerçek bir satış olduğu yönünde görüş bildirildiğini belirtmiş, bu iddia yönünden de mahkemece bir değerlendirme yapılmamıştır. Bölge adliye mahkemesi ayrıca ilk derece mahkemesince yapılan keşif ve alınan bilirkişi raporlarına göre satış işleminin gerçek değer üzerinden yapıldığı tespitine rağmen ticari teamüle göre taşınmazın taksitle satışının mümkün olmadığı kanaatine varırken ticari teamülün nasıl belirlendiğini gerekçeli kararında açıklamamıştır.

Anayasa Mahkemesi açıklanan gerekçelerle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

G. ADİL YARGILANMA HAKKI

HUKUKİ YARARI BULUNANLARA DAVANIN İHBAR EDİLMEMESİ NEDENİYLE MAHKEMEYE ERİŞİM HAKKININ İHLAL EDİLMESİ

Ayşe Durucan Saygı ve diğeri B. No: 2020/17478, 29/11/2023

OLAYLAR

Başvurucular, Millî Savunma Bakanlığı (İdare) tarafından millî savunma uzmanlığına kurum içinden geçiş için yapılan yazılı sınavda başarılı olarak sözlü sınava katılmaya hak kazanmış; ardından sözlü sınavda da başarılı olarak millî savunma uzmanı kadrosuna atanmıştır. İdare mahkemesi, Büro Memurları Sendikası'nın (Sendika) anılan sözlü sınavın tamamının iptali talebiyle açtığı davayı reddetmiştir. Bu ret kararına karşı Sendika'nın istinaf kanun yoluna başvurması üzerine bölge idare mahkemesi, kararı kaldırarak dava konusu işlemin iptaline kesin olarak hükmetmiştir. Danıştay, davalı İdarenin temyiz talebini bölge idare mahkemesi kararının kesin olduğu gerekçesiyle incelemeksizin reddetmiştir.

Sözlü sınavın bölge idare mahkemesi kararı ile iptal edilmesi üzerine, millî savunma uzmanı olarak atanan personelin tamamının görevine İdarece son verilmiştir. Başvurucular, görevlerine son verilmesine ilişkin yazının -yazıldığı gün- tebliğ edilmesi sonucu nihai karardan haberdar olduklarını belirtmiştir.

İDDİALAR

Başvurucular, başarılı oldukları sözlü sınavın tamamının iptali talebiyle açılan davanın kendilerine ihbar edilmemesi nedeniyle mahkemeye erişim haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

MAHKEMENİN DEĞERLENDİRMESİ

Somut olayda başvurucular, kazanmış oldukları sözlü sınavla ilgili yargılama sürecine davanın kendilerine ihbar edilmemesi nedeniyle katılamamış; buna bağlı olarak da uyumsuzluğun esasına ilişkin, sonuca etkili olduğunu düşündükleri hususlarda görüşlerini dile getirme ve iddialarını ispata yönelik deliller sunabilme imkânını bulamamıştır.

Öte yandan başvurucuların haklarını doğrudan etkileyen söz konusu davadan haberdar edilmelerindeki bireysel yararın usul ekonomisinin gözetilmesindeki kamusal yarara göre baskın bir nitelik taşıdığı görülmüştür. Bu bağlamda davanın ihbar edilmemesinin kamu yararı ile bireysel yarar arasında gözetilmesi gereken dengeyi başvurucular aleyhine ciddi bir şekilde zedelediği anlaşılmış, mahkeme huzurunda iddia ve delillerini öne sürme imkânından yoksun bırakılmalarının başvuruculara aşırı ve orantısız bir külfet yüklediği değerlendirilmiştir.

Ayrıca somut davanın konusunun çok sayıda kişinin katıldığı bir sınavın iptali talebine ilişkin olması gözönünde bulundurulduğunda ihbar müessesesinin uygulanmasıyla ilgili olarak yasal düzenlemeler yoluyla çözümlenebilecek sorunların hâlihazırda giderilmemesinin tüm külfetinin de başvuruculara yüklendiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu itibarla başvurucuların mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin ölçüsüz olduğu kanaatine varılmıştır.

Anayasa Mahkemesi açıklanan gerekçelerle adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

YÜKSEK HESAPLANAN TAZMİNATIN ESAS ALINMAMASI VE GERÇEK ZARARLARIN KARŞILANMAMASI NEDENLERİYLE MAHKEMEYE ERİŞİM HAKKININ İHLAL EDİLDİĞİNE İLİŞKİN KARARLAR

Ahmet Özgan ve Şule Özgan B. No: 2020/21347, İsmail Tuncel B. No: 2019/8609, 21/12/2023

OLAYLAR

Başvurucular Ahmet Özgan ve Şule Özgan

Başvurucular, murisleri S.Ö.nün davalı M.S.K.nın sevk ve idaresindeki araçta bulunduğu sırada meydana gelen trafik kazasında hayatını kaybetmesi üzerine sigorta şirketi ve araç işleteni aleyhine tazminat davası açmıştır. Mahkeme bilirkişi incelemesi yaptırılması yoluna gitmiş, alınan ilk bilirkişi raporunda başvuru için ayrı ayrı destekten yoksun kalma tazminatı hesaplanmıştır. Davalı tarafın bilirkişi raporuna itiraz etmesi üzerine mahkeme, ek rapor alınmasına; söz konusu ek rapora da yapılan itiraz üzerine yeniden ek rapor alınmasına karar vermiştir. Başvurucular, üçüncü bilirkişi raporunda hesaplanan zarar miktarının Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2010/470 sayılı dosyasında görülen davada talep ettikleri tazminat miktarını aşan kısmına ilişkin olarak yeni bir dava açmıştır. Mahkeme davayı kısmen kabul etmiş; ilk bilirkişi raporunda hesaplanan miktarlar üzerinden maddi tazminata hükmetmiş, fazlaya ilişkin maddi tazminat talebini reddetmiştir. Kararın gerekçesinde; davacı tarafça itiraz edilmeyen ilk bilirkişi raporunda hesaplanan miktarın davalı taraf lehine usuli kazanılmış hak teşkil ettiğinden ilk rapor doğrultusunda karar verilmesi gerektiği, usuli kazanılmış hakkın davacıların itiraz etmediği ilk bilirkişi raporunda belirlenen zarar miktarı dışında kalan kısmı sona erdirmiş işlevinin söz konusu olduğu, ek dava açılmasının da karşı taraf lehine oluşan bu hakkı sona erdirmesinin mümkün olmadığı belirtilmiştir. Anılan karar kanun yolu incelemelerinden geçerek kesinleşmiştir.

Başvurucu İsmail Tuncel

Başvurucu, işçi olarak çalıştığı maden ocağında meydana gelen kazada sol ayak tendonunda yırtık ve sağ elinde kesi oluşacak şekilde yaralanmıştır. Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) Başkanlığı Ankara Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğü Kocatepe Sağlık Sosyal Güvenlik Merkezince (SGK Sağlık Merkezi) düzenlenen raporda başvuru meslekte kazanma gücü kaybı/maluliyet oranı (sürekli iş göremezlik derecesi) %14 olarak tespit edilmiş ve bu raporda kontrol muayenesi gerektiği hususuna da yer verilmiştir. Başvurucunun asliye hukuk mahkemesinde (mahkeme) açtığı dava devam ederken SGK Sağlık Merkezince yapılan kontrol muayenesi üzerine düzenlenen raporda da başvuru meslekte kazanma gücü kaybı oranı %14 olarak tespit edilmiştir. Yargılama sürecinde davalı işveren SGK Sağlık Merkezince tespit edilen %14 maluliyet oranına itiraz etmiştir. Bunun üzerine mahkeme dosyanın Adli Tıp 3. İhtisas Kuruluna (ATK) gönderilerek gerektiğinde şahıs da hazır edilecek şekilde rapor alınılmasına karar vermiştir. ATK tarafından düzenlenen raporda başvuru meslekte kazanma gücü kaybı oranı %19 olarak tespit edilmiştir. Başvurucu, Mahkemeye sunduğu dilekçesinde ATK tarafından düzenlenen raporda iş gücü kaybı oranı %19 olarak tespit edildiğinden tazminat hesabında bu oranın dikkate alınması gerektiğini belirtmiş; aksi takdirde ATK Genel Kurulundan rapor alınmasını talep etmiştir. Mahkeme ise SGK Sağlık Merkezi tarafından %14 olarak belirlenen maluliyet oranına başvuru itiraz etmediği, davalı tarafın itirazı üzerine dosyanın ATK'ya gönderildiği ve maluliyet oranının arttı-

ğ ı dikkate alındığında maluliyet oranı bakımından davalı taraf lehine usule ilişkin kazanılmış hak oluşturduğu değerlendirilmesinde bulunarak dosyanın ATK Genel Kuruluna gönderilmesi yönündeki talebi reddetmiş ve kusur oranlarının tayini için dosyanın bilirkişi incelemesine gönderilmesine karar vermiştir.

İDDİALAR

Başvurucular, trafik ve iş kazasına bağlı olarak açtıkları davalarda zarar miktarının daha yüksek hesaplandığı ek bilirkişi raporunun hükme esas alınmaması ve gerçek zararlarının karşılanmaması nedenleriyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

MAHKEMENİN DEĞERLENDİRMESİ

1. Başvurucular Ahmet Özgan ve Şule Özgan Yönünden

Somut olayda mahkeme, ölen yakınlarının desteğinden yoksun kalmaları nedeniyle başvuruculara ödenmesi gereken maddi tazminat miktarının hesaplanması için bilirkişi incelemesi yaptırılması yoluna gitmiş; bu kapsamda düzenlenen ilk bilirkişi raporunda varsayıma dayanılarak hesaplama yapıldığını değerlendirmiş, ayrıca davalı tarafın da bu husustaki itirazlarını gözeterek bilirkişiden ek rapor istemiştir. Bu ek raporda başvurucuların maddi destek kaybının ilk rapordakinden daha yüksek hesaplanmasına ve tespit edilen fazlaya ilişkin bu miktarı başvurucular ek dava yoluyla talep etmesine rağmen mahkeme, başvurucuların ilk bilirkişi raporuna itiraz etmemesinin miktar yönünden karşı taraf lehine usule ilişkin kazanılmış hak oluşturduğunu kabul ederek ek bilirkişi raporunu hükme esas almamış ve bu kapsamdaki tazminat taleplerini reddetmiştir.

Bu çerçevede başvurucuların uğradığı maddi zararları mahkemece uyumsuzluğun çözümü için başvuru bilirkişi incelemesi yoluyla olgusal olarak tespit edildiği hâlde bu zararın salt usule ilişkin sebeplerle karşılanmaması, başvurucuların gerçekte maddi hukuka göre sahip oldukları haklarının bizzat yargı kararıyla ortadan kaldırılması sonucunu doğurmuş ve başvurucuları, alacaklarını tam olarak talep etme imkânından yoksun bırakmıştır. Dolayısıyla usule ilişkin bu uygulamanın başvurucuların söz konusu hakkı elde etmek amacıyla açtıkları davayı anlamsız hâle getirdiği ve bu suretle başvuruculara şahsi olarak ağır ve orantısız bir külfet yüklediği değerlendirilmiştir. Bu itibarla mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin ölçüsüz olduğu sonucuna varılmıştır.

Anayasa Mahkemesi açıklanan gerekçelerle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

2. Başvurucu İsmail Tuncel Yönünden

Somut olayda başvurunun maluliyet oranının daha yüksek olabileceği mahkemece uyuşmazlığın çözümü için başvurulacak bilirkişi incelemesi yoluyla olgusal olarak tespit edilmiştir. Ancak bu durumun salt usule ilişkin sebeplerle, zararının belirlenmesinde değerlendirmeye alınmaması ve başvurunun bu bağlamdaki fazlaya ilişkin talepleri için yeni bir dava açma yoluna yönlendirilmesi başvuru gerçekte maddi hukuka göre sahip olabileceği hakkını aynı davada tam olarak talep etme imkânından yoksun bırakmıştır. Dolayısıyla usule ilişkin bu uygulamanın başvurunun söz konusu hakkı elde etmek amacıyla açtığı davayı anlamsız hâle getirmiş, bu suretle başvurucuya şahsi olarak ağır ve orantısız bir külfet yüklemiştir. Bu itibarla başvurunun mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin ölçüsüz olduğu sonucuna varılmıştır.

Diğer yandan somut olaydaki gibi iş kazasına bağlı olarak meydana gelen iş gücü kaybından doğan zararın tazmini talebine ilişkin davalarda kişilerin maluliyet oranının belirlenmesi uzmanlık gerektiren teknik bir konudur. Nitekim mahkemeler de uygulamada tereddütlü durumlarda maluliyet oranının tespiti için resen ya da tarafların talebi üzerine bilirkişi incelemesi yoluna başvurmaktadır. Dolayısıyla bu tür teknik bir konuda, dava açtığı sırada kişiden maluliyet oranının gerçekte ne olduğunu net bir şekilde öngörmesini ve davadaki talebini buna göre kesin olarak oluşturmasını/sınırlandırmasını beklemek işin mahiyeti ve uyuşmazlığın niteliğiyle bağdaşmaz.

Anayasa Mahkemesi açıklanan gerekçelerle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

KESİN MAHKÛMİYET KARARI BULUNMAMASINA RAĞMEN GEREKÇELİ KARARDA CEZAI SORUMLULUK YÜKLEYEN İFADELER KULLANILMASI NEDENİYLE MASUMİYET KARİNESİNİN İHLAL EDİLMESİ

Mehmethan Kamburoğlu B. No: 2019/27554, 31/1/2024

OLAYLAR

Başvurucu, jandarma uzman erbaş alımı sınavında başarılı olmuş ve uzman erbaş sıfatıyla kursiyer olarak görev yapmaya başlamıştır. Hakkında yapılan güvenlik soruşturmasının olumsuz sonuçlanması üzerine başvurucunun sözleşmesi feshedilmiştir. Başvurucu, sözleşmesinin feshine dair işlemin iptali istemiyle idari yargıda dava açmıştır. Mahkeme dava konusu işlemin iptaline karar vermiştir. Kararda; başvuru hakkında tehdit ve kasten yaralama suçlarından yürütülen yargılamalarda hükmün açıklanmasının geri bırakılması (HAGB) kararı verildiği, mala zarar verme suçundan adli para cezasına hükmedildiği, başvurucunun dosyasında ise anılan suçlardan yargılandığı ve *fillerin sübuta ermesi neticesinde ceza aldığı, HAGB kararı verildiği* şeklinde menfi not bulunduğu ve bu nedenle güvenlik soruşturmasının olumsuz sonuçlandığı belirtilmiştir. Mahkeme, anılan suçların dava tarihinde yürürlükte olan Uzman Erbaş Yönetmeliği'nin 6. maddesinde sayılan katalog suçlar arasında yer almadığı, yargılamalara konu fiillerin meydana gelişi ve niteliği gözönünde bulundurulduğunda başvurucunun kriminal bir kişiliğe sahip olduğunun ya da suç işleme hususunda ısrarcı olduğunun söylenemeyeceği, kursiyerlik görevine alınma sürecinde hakkında herhangi bir olumsuzluk bulunmayan ve eğitimini başarıyla tamamlayan başvurucunun göreve devam edeceği hususunda haklı beklentiye girdiği gerekçesiyle dava konusu işlemde hukuka uyarlık bulunmadığı sonucuna varmıştır. Jandarma Genel Komutanlığı tarafından yapılan istinaf başvurusu üzerine bölge idare mahkemesi istinaf başvurusunu kabul ederek kararın kaldırılmasına ve davanın reddine karar vermiştir. Başvurucunun temyiz talebi ise Danıştay tarafından kesin olarak reddedilmiştir.

İDDİALAR

Başvurucu, idari işlemin iptali istemiyle açtığı davada kesin mahkûmiyet hükmü ile sonuçlanmayan ceza yargılamalarına dayanılarak gerekçeli kararda suçluluğu ima eden bazı ifadeler kullanılması nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

MAHKEMENİN DEĞERLENDİRMESİ

Somut olayda hakkında tehdit ve kasten yaralama suçlarından yürütülen kovuşturmalarda 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesinin başvurucuya isnat edilen suçlara uygulanabilir olduğu tespit edilerek HAGB kararı verilmiştir. Böylece denetim süresinin suç işlenmeden geçirilmesi hâlinde başvuru hakkında açılan kamu davasının düşmesi imkânı tanınmıştır. Denetim sürecinde başvurucunun suçluluğunun sabit olmadığı ve masumiyetinin devam ettiği kuşkusuzdur.

Bölge idare mahkemesi kararının gerekçesinde başvuru hakkında “...hükümün açıklamasının geri bırakılmasına hükmedildiği, anılan maddede ise hükmün açıklamasının geri bırakılması halinde hükmün sanık hakkında bir hukuki sonuç doğurmayacağı, bir başka ifade ile başvuru hakkında verilmiş mahkûmiyetten söz edilemeyeceği...” belirtilmiştir. Buna karşın gerekçenin devamında “...işlediği ve ceza almasına sebep olan suçların vasfı, mahiyeti ve birden fazla olması hususları ile yerine getirmesi gereken kamu görevinin önemi ve gerektirdiği nitelikleri...” şeklinde ifadeler yer verilerek HAGB kararına rağmen başvuru hakkında anılan suçları işlediği ve ceza aldığı belirtilmiş, suçların vasfı ve mahiyeti temelinde bir değerlendirme yapılmıştır. Bu şekilde, hakkındaki ceza yargılamaları kesin mahkûmiyet ile sonuçlanmamasına karşın başvuru suçlu olarak kabul edilmiş ve başvuru sözleşmesinin feshinin neden hukuka uygun olduğu olay ve olgular temelinde ortaya konulmamıştır.

Bölge idare mahkemesi kararının gerekçesinde bir yandan kesin mahkûmiyet hükmü ile sonuçlanmayan ceza yargılamalarında verilen kararlara dayanılmış bir yandan da kullanılan ifadelerde başvuru üzerine atılı suçları işlediği belirtilmiştir. Anılan gerekçede ceza yargılamalarına konu olay ve olguların ise herhangi bir biçimde irdelenmediği görülmüştür. Dolayısıyla kesin mahkûmiyet kararı bulunmamasına rağmen başvuruya cezai sorumluluk yükleyen ifadelerin yer aldığı gerekçede kullanılan dilin başvuru masumiyetine gölge düşürdüğü değerlendirilmiştir. Böylece HAGB kararları anlamsız hâle gelmiş ve başvuru masumiyetinden şüphe duyulmasına yol açılmıştır.

Sonuç olarak bölge idare mahkemesi kararının gerekçesinde kullanılan ifadeler karşısında ve ceza mahkemesinin açıklanması geri bırakılan hükümlerine doğrudan dayanılması nedeniyle başvuru ceza yargılamalarına konu eylemleri işlediği ve suçlu olduğu inancının yansıtıldığı kanaatine varılmıştır.

Anayasa Mahkemesi açıklanan gerekçelerle masumiyet karinesinin ihlal edildiğine karar vermiştir.

AVUKATLA YAPILAN GÖRÜŞMENİN İZLENMESİ NEDENİYLE ÖZEL HAYATA SAYGI HAKKININ, DİSİPLİN CEZASINA İLİŞKİN ŞİKÂyetİN REDDEDİLMESİ NEDENİYLE ADİL YARGILANMA HAKKININ İHLAL EDİLMESİ

Fadime Kolutek ve diğerleri B. No: 2017/25008, 31/1/2024

OLAYLAR

Başvurucu Celaledin Kolutek'in vefat etmesi üzerine eşi Fadime Kolutek kendisi ve velayeten çocukları adına başvuruya devam etmek istediğini bildirmiştir. Müteveffa başvuru Celaledin Kolutek hakkında Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyesi olduğu iddiasıyla soruşturma başlatılmış ve bu soruşturma kapsamında başvuru tutuklanarak ceza infaz kurumuna nakledilmiştir. Ceza İnfaz Kurumu İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığı tarafından FETÖ/PDY üyeliği suçlamasıyla ceza infaz kurumunda bulunan tutukluların avukatları ile yapacakları görüşmelerin 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname (667 sayılı OHAL KHK'sı) uyarınca izlenilebileceği yönünde bir karar alınmıştır. Başvurucunun avukatıyla yapmış olduğu görüşme, söz konusu karar kapsamında ceza infaz kurumunda görevli personel tarafından izlenmiştir. Bu görüşme esnasında başvuru tarafından sarf edildiği iddia edilen ifadeler nedeniyle Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Kurulunca disiplin soruşturması başlatılmıştır. Soruşturma neticesinde görevli memura yönelik hakaret ve tehdit eyleminde bulunduğu gerekçesiyle başvuru hakkında 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun uyarınca beş gün süreyle hücreye koyma cezası verilmiştir. Karara karşı başvuru, infaz hâkimliğine şikâyet dilekçesi sunmuş ve işlemin hukuka aykırı olduğunu belirterek kaldırılmasını talep etmiş; infaz hâkimliği şikâyetin reddine karar vermiştir. Söz konusu karara karşı yapılan itiraz ağır ceza mahkemesince kesin olarak reddedilmiştir.

İDDİALAR

Başvurucular, avukatı ile yaptığı görüşmenin görevliler tarafından izlenmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının; görüşme sonrasında tutulan tutanak doğrultusunda verilen disiplin cezasına karşı yapılan şikâyetin reddedilmesi nedeniyle de adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

MAHKEMENİN DEĞERLENDİRMESİ

1. Özel Hayata Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia Yönünden

Somut olayda başvuru hakkındaki tedbir tüm ülkede OHAL'in devam ettiği bir süreçte alınmıştır. Söz konusu tedbirin toplumun ve ceza infaz kurumunun güvenliğinin tehlikeye düşürülmesi, terör örgütü veya diğer suç örgütlerinin yönlendirilmesi, bunlara emir ve talimat verilmesi veya yorumlarıyla gizli, açık ya da şifreli mesajlar iletilmesi ihtimalini engellenme, OHAL'in ortaya çıkardığı tehlikeleri bertaraf etme amacına yönelik olduğu görülmüş ve başvurucunun özel hayata saygı hakkının ihlal edilip edilmediğine dair inceleme Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında yapılmıştır.

OHAL şartları dikkate alındığında objektif ve ikna edici nitelikte gerekçelerin bulunması durumunda ilgili kişilerin öngörülen meşru amaçlar doğrultusunda ilave tedbirlere maruz bırakılması makul kabul edilebilecektir. Başvuruya konu müdahalenin gerçekleştiği tarih itibarıyla yürürlükte olan 667 sayılı OHAL KHK'sı incelendiğinde mahpusun avukatla mahrem görüşme hakkının korunduğu ve avukatla müvekkil arasındaki görüşmenin gizli olmasının kural olarak kabul edildiği anlaşılmıştır. İlgili düzenlemeye göre belirli suçlardan mahpus olanlarla ilgili toplumun ve ceza infaz kurumunun güvenliğinin tehlikeye düşürüldüğüne, terör örgütü veya diğer suç örgütlerinin yönlendirildiğine, bu örgütlere emir ve talimat verildiğine veya yorumları ile gizli, açık ya da şifreli mesajlar iletildiğine ilişkin bilgi, bulgu veya belge elde edilmesi hâlinde Cumhuriyet savcısının kararıyla avukatla görüşmeye yönelik kısıtlamaya gidilebilecektir. Bununla birlikte söz konusu OHAL KHK'sında avukatla görüşme hakkına yönelik tedbirin kesin bir süre ile sınırlanmadığı ve tedbire dayanak oluşturan koşulların devam edip etmediğine dair belirli bir denetim mekanizmasının tesis edilmediği görülmüştür.

Öte yandan somut olayda avukatla görüşmelerin izlenmesine ilişkin kararın Cumhuriyet savcısı tarafından değil Ceza İnfaz Kurumu İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığınca alındığı, bu kararın genel nitelikte olduğu ve müteveffa Celaleddin Kolutek yönünden bireyselleştirilmiş bir gerekçe ihtiva etmediği de tespit edilmiştir. Sonuç olarak -OHAL döneminde temel hak ve özgürlüklerin kullanımının durdurulmasını ve sınırlandırılmasını düzenleyen Anayasa'nın 15. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde- müdahale konusu tedbirin durumun gerektirdiği ölçüde uygulanmadığı değerlendirilmiştir.

Anayasa Mahkemesi açıklanan gerekçelerle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

2. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia Yönünden

Somut olayda başvuru hakkında tesis edilen disiplin cezası ceza infaz kurumu görevlilerince tutulan tutanağa ve bu kişilerin beyanına dayandırılmıştır. Başvurucunun avukatıyla yaptığı görüşmelerin izlenmesi ile ilgili olarak varılan sonuç gözetildiğinde bu izlemeye bağlı tutulan tutanağın ve görevli beyanlarının disiplin cezasına ilişkin yargılamada belirleyici delil niteliğinde kullanılmasının bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna varılmıştır.

Anayasa Mahkemesi açıklanan gerekçelerle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

HAKKANİYETE UYGUN YARGILANMA HAKKININ İHLAL EDİLMESİ

Erdal Sonduk B. No: 2020/23093, 15/2/2024

OLAYLAR

Başvurucu, hakkında yürütülen dava sonucunda tefecilik suçundan mahkûm edilmiş; mahkûmiyet hükmüne karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstinaf başvurusunun bölge adliye mahkemesince esastan reddedilmesi üzerine mahkûmiyet hükmü kesinleşmiştir.

İDDİALAR

Başvurucu, beyanları mahkûmiyet hükmüne esas alınan tanıkların nihai kararı veren heyet tarafından dinlenmemesine rağmen bu heyetçe dinlenilmiş gibi değerlendirmeler yapılarak cezalandırılmasına karar verilmesi nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

MAHKEMENİN DEĞERLENDİRMESİ

Doğrudan doğruyalık ilkesi hakkaniyete uygun yargılanma hakkının özel bir görünümü olarak kabul edilmektedir. Anılan ilke, hâkimin olayı aydınlattığı ileri sürülen delillerle doğrudan temasa geçmesi, araya herhangi bir aracı katmaksızın deliller hakkında bilgi sahibi olması anlamına gelir. Bu değerlendirme tanık delili bakımından ziyadesiyle geçerlidir. Çünkü bir tanığın anlatımı sırasındaki tavırları ve inanırlılığı konusunda mahkeme tarafından yapılan gözlemler, maddi gerçeğin anlaşılabilmesi için oldukça önemlidir.

Yargılama yapan heyetin kompozisyonunda değişiklik olması tek başına adil yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılması için yeterli bir neden değildir. Bir hâkimin sağlık sorunları, istifa, naklen atama, emeklilik veya başka bir mahkemede görevlendirilme gibi haklı nedenlerle davaya sürekli katılımını imkânsız kılan durumlar söz konusu olabilir. Böyle durumlarda hâkim değişikliklerinin yargılamanın bir bütün olarak hakkaniyetini zedeleyip zedelediğine ve bu kapsamda telafi edici güvencelerin sağlanıp sağlanmadığına bakılması gerekir.

Bu bağlamda duruşmanın önceki celselerinde dinlenen tanıkların beyanlarının yazdırıldığı tutanakların okunması/incelenmesi sonucunda bunlar hakkında bir değerlendirme yapılması da telafi edici bir güvence olarak değerlendirilebilir. Ancak tanık beyanlarının delil değerinin tanıklar bizzat dinlenilmek suretiyle elde edilebilecek gözlem ve tespitlere dayanmasının gerekli veya zorunlu olduğu hâllerde savunmanın bu husustaki tutarlı itirazlarının derece mahkemesince veya kanun yolu mercilerince dikkate alınması ve değerlendirmeye tabi tutulması gerekir.

Somut olayda beyanları mahkûmiyet hükmüne esas teşkil eden tanıkların dinlendiği celselere katılmayan mahkeme heyetince “*katılan tanıklarının yansız bir şekilde*

beyanda bulunduklarına ilişkin olarak tam bir vicdani kanaat oluştuğu ve savunma tanıklarının hayatın olağan akışına aykırı ve gerçeğin üzerini örtmeye yönelik beyanlarına itibar edilmeyeceği” gerekçesine dayanılarak sanığın mahkûmiyetine karar verilmiştir. Mahkemece diğer tanık beyanlarına karşı katılanın bildirdiği tanıklarının beyanlarına neden üstünlük tanındığı bu gerekçe ile açıklanmıştır. Anılan gerekçenin içeriği gözönüne alındığında tanıklar beyanda bulunurken yapılacak gözlemler sonucunda elde edilebilecek izlenimlerin de değerlendirmede dikkate alındığı görülmektedir. Zira mahkemece tanık beyanlarının delil değeri belirlenirken gözlemlerle oluşabilecek bu izlenimlere/kanaate atıf yapılmıştır. Somut olayda tanıkların dinlenmesinden sonra değişen ve mahkûmiyete hükmeden mahkeme heyeti tarafından bu izlenimlerin sadece tutanakların okunmasıyla elde edilmesi ve buna göre karar verilmesi söz konusu olduğundan bu durumun doğrudan doğruyalık ilkesiyle bağdaşmadığı sonucuna varılmıştır.

Anayasa Mahkemesi açıklanan gerekçelerle adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

EMLAK VERGİSİ TAHAKKUKUNA VE TAKDİR KOMİSYONU KARARINA AÇILAN DAVANIN SÜRE AŞIMINDAN REDDEDİLMESİ NEDENİYLE MAHKEMEYE ERİŞİM HAKKININ İHLAL EDİLMESİ

Gemak Gemi İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş. B. No: 2020/11509, 29/2/2024

OLAYLAR

Başvurucunun sahibi olduğu taşınmazları için 2009 yılı emlak vergisi 18.519,72 TL olmasına karşılık 2010 yılı emlak vergisi 148.593,10 TL olarak belirlenmiştir. Bunun üzerine başvuru 2010 yılı emlak vergisi matrah tespitine yönelik komisyon kararına karşı dava açmıştır. Karar tarihi itibarıyla başvuru 213 sayılı Vergi Usul Kanunu hükmüne göre komisyon kararına karşı dava açabilecek kişilerden olmadığı gerekçesiyle mahkeme davayı ehliyet yönünden reddetmiştir. 2010 yılı için belirlenen emlak vergisi oranı dayanak alınarak 2011, 2012 ve 2013 yılları matrah oranları da belirlendiğinden başvuru, belirtilen yıllara ilişkin matrah oranlarına da dava açmıştır. Anayasa Mahkemesi 31/5/2012 tarihli ve E.2011/38, K.2012/89 sayılı kararıyla 213 sayılı Kanun'un mükerrer 49. maddesinin (b) fıkrasının üçüncü paragrafının birinci cümlesini Anayasa'ya aykırı bularak iptal etmiştir. Bu iptal hükmünden önce 2011 yılına ilişkin dava karara bağlandığından mahkeme başvuru 2011 yılı için tahakkuk komisyonu kararına karşı ehliyetinin bulunmadığı yönünde karar vermiştir. 2012 ve 2013 yılları açısından ise işin esasına girerek karar vermiştir. Ancak Danıştay 2011, 2012 ve 2013 yıllarına ilişkin matrah tespitinin dayanağının 2010 yılı matrah tespiti olduğunu, Anayasa Mahkemesinin iptal hükmünün söz konusu yıla ilişkin verilen kararı etkilemeyeceğini belirterek matrahın kesinleşmesi nedeniyle davaları reddetmiştir.

İDDİALAR

Başvuru, emlak vergisi tahakkukuna ve dayanağı olan takdir komisyonu kararına karşı açılan davanın süre aşımından reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

MAHKEMENİN DEĞERLENDİRMESİ

Somut olaydaki uyuşmazlığa konu takdir komisyonu kararının alındığı ve verginin tahakkuk ettirildiği tarihte yürürlükte bulunan yasal düzenlemeye göre takdir komisyonu kararlarına karşı yalnız kendilerine karar tebliğ edilen daire, kurum, teşekküller ve ilgili mahalle ve köy muhtarlıkları on beş gün içinde ilgili vergi mahkemesi nezdinde dava açabilmektedir. Buna karşılık Anayasa Mahkemesinin takdir komisyonu kararına karşı mükelleflerin dava açma hakkına ilişkin olarak 31/5/2012 tarihinde verdiği iptal kararı sonrasında, yapılacak tebligatlar ve dava açma sürelerine ilişkin açık bir düzenleme bulunmamaktadır.

Yine 213 sayılı Kanun'un 49. maddesi hükmü ile arsa ve arazi metrekaresi birim değerleri yönünden dava açılması özel olarak düzenlenerek arsa ve arazi metrekaresi birim değerlerinin verginin tahakkuk ettirileceği yılın başından önce yargı yolu da

dâhil kesinleştirilmesi amaçlanmaktadır. Nitekim Danıştay da emlak vergisine esas asgari ölçüde arsa ve arazi birim değerinin tespitine yönelik takdir komisyonu kararlarının öğrenilme tarihinden itibaren otuz günlük genel dava açma süresi içinde ve en geç anılan kararın alındığı yılın son gününe kadar dava açılabilceğini kabul etmiştir. Ancak yukarıda da değinildiği üzere mükellef açısından arsa ve arazi metrekare birim değerlerinin ilanına veya imza karşılığında tebliğine ilişkin kanuni bir düzenleme bulunmamaktadır.

Bireysel başvuruya konu olayda mahkeme 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 7. maddesinde yer alan ve otuz gün olan genel dava açma süresi içerisinde takdir komisyonu kararına dava açılabilceğini vurgulayarak vergi değerinin kesinleşmesinden sonra asgari arsa metrekare birim değerinin tespitine ilişkin takdir komisyonu kararına karşı açılan davanın süresinde olmadığı gerekçesine yer vererek davayı reddetmiştir. Dosya kapsamından başvurucunun kendisine tebligat yapılan kişilerden olmadığı anlaşılmıştır. Öte yandan mahkeme başvurucunun takdir komisyonu kararını gerçekte hangi tarihte öğrendiğine dair bir değerlendirme de yapmamıştır. Mahkeme sonradan ortaya çıkan yasal gelişmelere göre geliştirilen içtihat çerçevesinde dava açma süresi bakımından nihai bir tarih belirlemiş ve her hâlükârda yıl sonundan önce davanın açılmış olması gerektiği kabulüyle başvurucunun davasını açtığı tarihte mevcut olmayan ve değerlendirmesi mümkün olmayan bir duruma göre yorum yapmıştır.

Bu itibarla mahkemenin dava açma sürelerinin belirlmesine ilişkin olarak başvurucunun davayı açtığı tarihte mevcut olmayan ve değerlendirilmesi mümkün olmayan bir duruma göre yaptığı yorumunun somut olayın özel koşullarında öngörülebilir olmadığı, başvurucunun mahkemeye erişimini aşırı derecede güçleştirerek başvurucuya şahsi olarak ağır ve orantısız bir külfet yüklediği değerlendirilmiştir. Bu itibarla başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin ölçüsüz olduğu sonucuna varılmıştır.

Diğer yandan 2011, 2012 ve 2013 yıllarına ilişkin davaların da 2010 yılı matrahının kesinleştiği gerekçesiyle reddedildiği görülmekle birlikte 2010 yılı vergilendirme dönemiyle ilgili davada mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin ölçüsüz olduğuna ilişkin olarak yukarıda yer verilen tespit ve değerlendirmeler üzerine bu ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılması gerektiği gözetildiğinde 2010 yılı matrahının kesinleştiğinden söz edilemeyeceği açıktır. Bu itibarla anılan yıllara ilişkin davaların 2010 yılı matrahının kesinleştiği gerekçesiyle reddedilmesinin başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik ölçüsüz bir müdahale olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anayasa Mahkemesi açıklanan gerekçelerle adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

DAVANIN SONUCUNU ETKİLEYEBİLECEK İDDİANIN KARARDA KARŞILANMAMASI NEDENİYLE GEREKÇELİ KARAR HAKKININ İHLAL EDİLMESİ

Bayram Altın B. No: 2021/32528, 29/5/2024

OLAYLAR

Bekçilik sınavını kazanan başvuru hakkında yapılan güvenlik soruşturmasının olumsuz neticelenmesi nedeniyle başvuru anılan göreve ataması yapılmamıştır. Başvuru, söz konusu işlemin iptali talebiyle dava açmış; mahkeme, başvuru kardeşinin bina içinde muhafaza altına alınan eşya hakkında hırsızlık suçundan aldığı hapis cezasının ertelendiğinin, çocuğun cinsel istismarı, nitelikli yağma ve konut dokunulmazlığını ihlal suçlarından ayrı ayrı hapis cezalarına mahkûm edildiğinin tespit edildiğini ifade ederek davayı reddetmiştir. Başvuru istinaf ve temyiz talepleri reddedilmiştir.

İDDİALAR

Başvuru, güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının olumsuz sonuçlandığı gerekçesiyle bekçilik mesleğine başlatılmama işlemine karşı açtığı iptal davasında davanın sonucuna etkili iddianın kararda karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

MAHKEMENİN DEĞERLENDİRMESİ

Güvenlik soruşturmasının olumsuz sonuçlanmasına bağlı olarak atanmamaya dair tesis edilen işleme karşı açılan bir davada başvuru hangi sebeple güvenlik soruşturmasının olumsuz olarak sonuçlandığının ve güvenlik soruşturması neticesinde elde edilen verinin kişinin yapacağı görevi neden olumsuz olarak etkilediğinin açıkça ortaya konulması önemlidir. Bu kapsamda yargı mercilerinden beklenen, güvenlik soruşturması sonucunda elde edilen bilgilerin neler olduğunu kararında belirtmek ve söz konusu bilgiyi, başvuru yerleştirildiği kurumu ve alacağı görevi gözönünde bulundurarak değerlendirme yapmaktır. Burada önemli olan husus güvenlik soruşturmasının olumsuz sonuçlanmasını doğuran tespitlerin başvuru şahsından kaynaklanması ya da onun şahsıyla güncel ve kişisel bir bağlantıyı ortaya koyabilecek nitelikte olmasıdır. Yine bu noktada mahkemelerce söz konusu bağlantının nasıl kurulduğunun yeterli şekilde gerekçelendirilmesi keyfiliğin önüne geçilebilmesi adına önemlidir.

Öte yandan bir kişinin akrabalarının davranışlarından sorumlu tutulamayacağı hususu hukuk devleti ilkesinin evrensel prensiplerindendir. Hukuk devletinde bir kimsenin başkalarının fiillerinden sorumlu tutulması kanunda öngörülen istisnai hâller dışında kabul edilemez. Bir kimsenin hukuken ve fiilen davranışlarını kontrol etme gücü ve yükümlülüğü olmayan başka bir bireyin fiillerinden dolayı kamu otoritelerinin yaptırımına maruz kalması hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmamaktadır.

Somut olayda başvurunun bekçilik görevine atanmamasına dair işleme karşı açtığı dava reddedilirken mahkemenin başvurunun kardeşi hakkındaki mahkûmiyet kararlarına dayandığı görülmüştür. Ancak mahkeme sadece bu bilgiyi aktarmakla yetinmiştir. Mahkemenin başvurunun kardeşinin eylemlerinin başvurunun yerine getireceği bekçilik görevine olumsuz etkisine ilişkin bir değerlendirme yapmadığı anlaşılmıştır.

Kural olarak mahkemelerin kararlarında esasa ilişkin hususlarda yeterli gerekçe bulunması hâlinde kanun yolu merciince bu karara atıfta bulunularak değerlendirme yapılması makul görülebilir. Mahkeme kararlarında gerekçe bulunmadığı hâllerde ise kişilerin ileri sürdüğü esaslı itirazlar kanun yolu mercii tarafından gerekçeli şekilde karşılanmalıdır. Somut olayda mahkeme kararının yukarıda belirtilen bağlamda bir gerekçe içermediği, yargı mercilerince de bu karara atıfta bulunularak herhangi bir değerlendirme yapılmadığı anlaşılmıştır. Yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvurunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

Anayasa Mahkemesi açıklanan gerekçelerle adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

DELİL TOPLATMA TALEBİNİN REDDEDİLMESİ NEDENİYLE SİLAHLARIN EŞİTLİĞİ VE ÇELİŞMELİ YARGILAMA İLKELERİNİN İHLAL EDİLMESİ

Eşref Bingöl B. No: 2021/10332, 18/7/2024

OLAYLAR

Bankadan aradığını belirtip kredi nedeniyle yapılan kesinti ve sigorta bedellerinin iade edileceğini söyleyerek hileli hareketlerle müştekiden menfaat sağladığı gerekçesiyle hakkında soruşturma başlatılan başvurunun nitelikli dolandırıcılık suçunu işlediğinden bahisle cezalandırılması talebiyle iddianame düzenlenmiştir. Gerek soruşturma evresinde gerekse duruşma devresinde başvuru; dolandırıcılık eylemini gerçekleştirenin kendisi olmadığını, bilakis F.S. tarafından dolandırıldığını iddia ederek birtakım deliller toplanmasını talep etmiştir. Dava sonucunda mahkeme, başvurunun atılı suçtan hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir. Başvurunun istinaf talebi reddedilerek hüküm kesinleşmiştir.

İDDİALAR

Başvuru, ceza davasında cezayı azaltabilecek ya da ortadan kaldıracabilecek olguların araştırılması talebinin reddedilmesi nedeniyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

MAHKEMENİN DEĞERLENDİRMESİ

Somut olayda mahkeme, müştekinin para yatırdığı hesap bilgilerini başvurunun F.S. isimli arkadaşına verdiğine yönelik savunmasına karşılık *“sanık savunmasının hayatın olağan akışına uygun olmadığı, savunmalarının suçtan kurtulmaya yönelik olduğu”* şeklindeki gerekçe ile başvuru hakkında mahkûmiyet kararı vermiştir.

Başvuru, aşamalardaki beyanlarında eylemi gerçekleştiren kişinin F.S. olduğunu, F.S.nin kendisini de dolandırdığını ileri sürmüş; F.S.ye ait olduğunu iddia ettiği sosyal medya hesabını ve fotoğraflarını kolluk görevlilerine bildirmiş, ayrıca kamera kayıtlarının getirilmesi gibi taleplerde bulunmuştur. Dahası başvuru, duruşmada sırasında F.S.ye ait olduğunu ileri sürdüğü bir cep telefonu numarasını da mahkemeye bildirmiştir.

Bu delil ve talepler karşısında, adı geçen kişinin kimlik ve adres bilgilerinin tespiti hususunda soruşturma evresinde delillerin toplanması gerektiği hâlde Cumhuriyet başsavcılığı tarafından yeterli araştırma yapılmadığı görülmüştür. Bunun yanında başvurunun anılan hususlarda ileri sürdüğü talepler mahkeme tarafından soyut gerekçelerle reddedilmiş ve başvuru, iddia makamı karşısında dezavantajlı duruma düşürülmüştür. Bu koşullarda mahkemenin izlediği yöntemin silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin gereklerine uygun olmadığı açıktır.

Anayasa Mahkemesi, açıklanan gerekçelerle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine karar vermiştir.

B Ö L Ü M

06

İSTATİSTİKLER

NORM DENETİMİ İSTATİSTİKLERİ

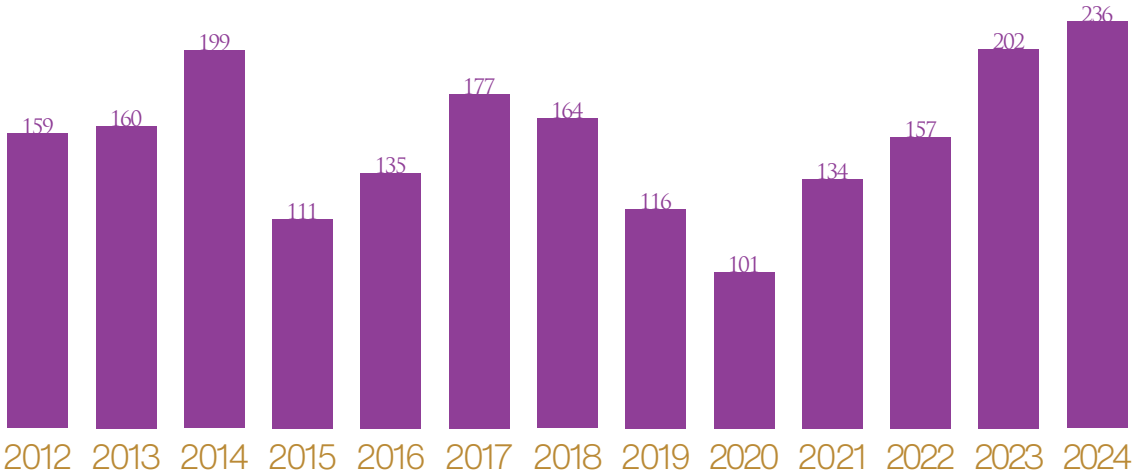
Tablo 1

Yıllara Göre Gelen İptal Davası
ve İtiraz Başvurusu Sayısı

İPTAL DAVASI - İTİRAZ
BAŞVURUSU SAYISI

2012	159
2013	160
2014	199
2015	111
2016	135
2017	177
2018	164
2019	116
2020	101
2021	134
2022	157
2023	202
2024	236

TOPLAM
2.051
BAŞVURU

Tablo 2

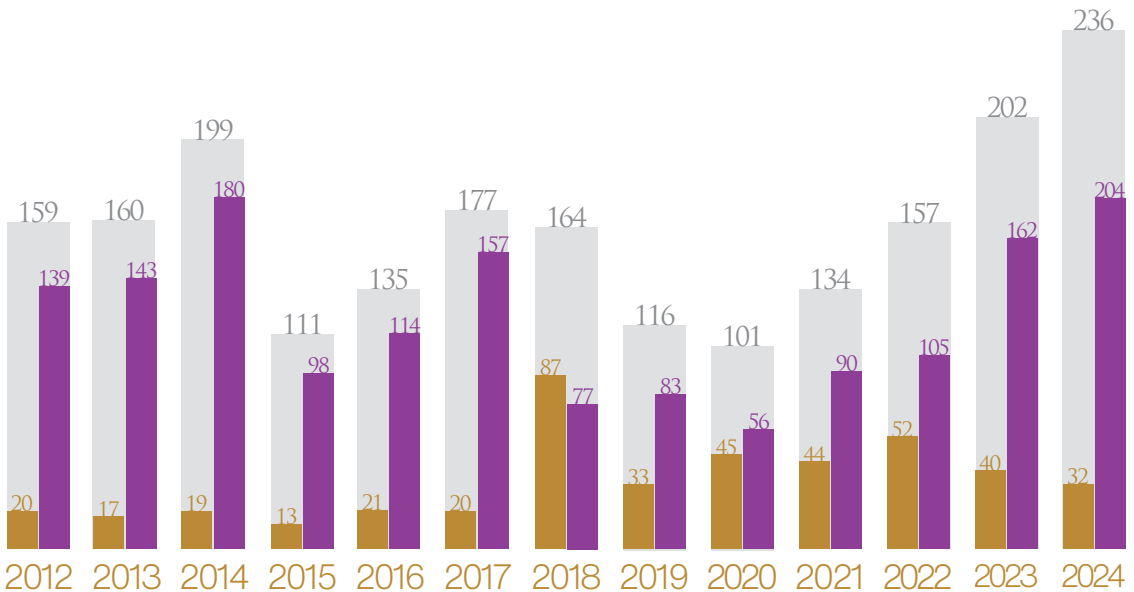
2024 Yılı Toplam İptal Davası
ve İtiraz Başvurusu ile Karara
Bağlanan Başvuru Sayısı

	İPTAL DAVASI	İTİRAZ BAŞVURUSU	TOPLAM
ÖNCEKİ YILDAN DEVREDEN	55	57	112
YIL İÇİNDE GELEN	32	204	236
TOPLAM GELEN/ ÖNCEKİ YILDAN DEVREDEN	87	261	348
KARARA BAĞLANAN	37	196	233
SONRAKİ YILA DEVREDEN	50	65	115

Tablo 3

Yıllara Göre Gelen
İptal Davası ve İtiraz
Başvurusu Dağılımı

	GELEN İPTAL DAVASI	GELEN İTİRAZ BAŞVURUSU	TOPLAM
2012	20	139	159
2013	17	143	160
2014	19	180	199
2015	13	98	111
2016	21	114	135
2017	20	157	177
2018	87	77	164
2019	33	83	116
2020	45	56	101
2021	44	90	134
2022	52	105	157
2023	40	162	202
2024	32	204	236
TOPLAM	443	1.608	2.051

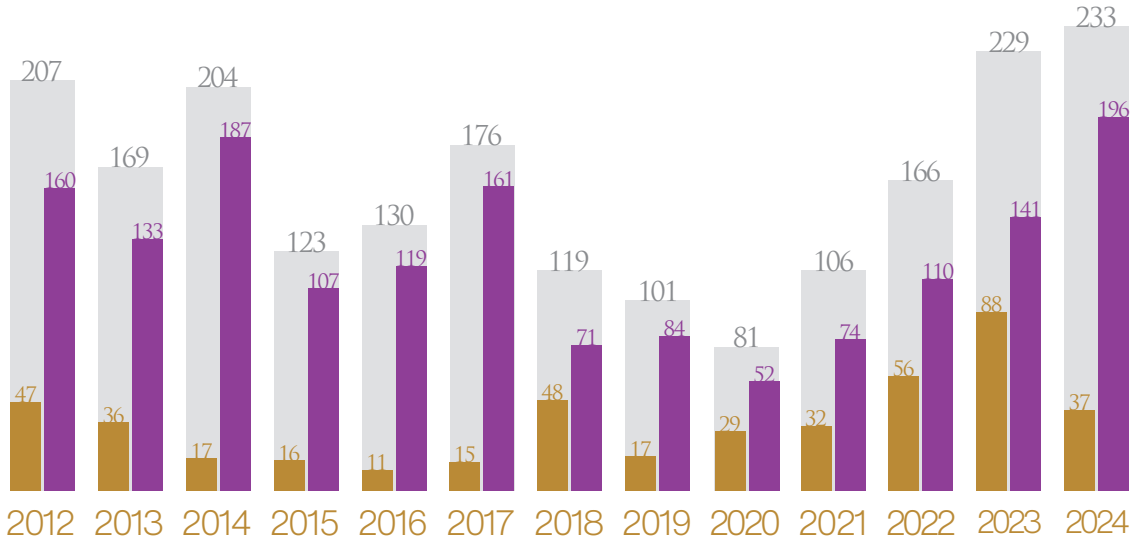

Tablo 4

Yıllara Göre
Sonuçlandırılan
İptal Davası ve İtiraz
Başvurusu Dağılımı

	SONUÇLANDIRILAN İPTAL DAVASI	SONUÇLANDIRILAN İTiraz BAŞVURUSU	TOPLAM
2012	47	160	207
2013	36	133	169
2014	17	187	204
2015	16	107	123
2016	11	119	130
2017	15	161	176
2018	48	71	119
2019	17	84	101
2020	29	52	81
2021	32	74	106
2022	56	110	166
2023	88	141	229
2024*	37	196	233
TOPLAM	449	1.595	2.044

*2024 yılında yapılan başvuruları karşılama oranı %99'dur.

Tablo 5

2024 Yılı İçinde Sonuçlandırılan İptal
Davalarında Verilen Kararlar

VERİLEN KARARLAR	
İPTAL	34
RED	3
BİRLEŞTİRME	-

Tablo 6

2024 Yılı İçinde Sonuçlandırılan İtiraz
Başvurularında Verilen Kararlar

VERİLEN KARARLAR	
İPTAL	44
RED	126
BİRLEŞTİRME	26

Tablo 7

2024 Yılı İnceleme Usul ve
Sonuçlarına Göre Başvuru Dağılımı

2024 YILINDA GELEN VE ÖNCEKİ YILDAN DEVREDEN İPTAL DAVALARI VE İTİRAZ BAŞVURULARINA İLİŞKİN KANUN VE CUMHURBAŞKANLIĞI KARARNAMELERİ (CBK)

KANUN	318
CBK	30

2024 YILI İLK İNCELEME KARARLARI

ESASA GEÇME	127
RET	76
BİRLEŞTİRME	28

2024 YILINDA ESASTAN İNCELENEN KURAL SAYISI

RET	289
İPTAL	228
KARAR VERİLMESİNE YER OLMADIĞI	22

BİREYSEL
BAŞVURU
İSTATİSTİKLERİ

I. GENEL İSTATİSTİKLER

Tablo 1

Yıllara Göre Yapılan ve
Sonuçlandırılan Bireysel
Başvuru Sayıları

	YAPILAN BAŞVURU	SONUÇLANAN BAŞVURU*	SONUÇLANMA ORANI
2012	1.342 TOPLAMIN %0.2'Sİ	4 TOPLAMIN %0'İ	%0
2013	9.897 TOPLAMIN %1.5'İ	4.927 TOPLAMIN %0.9'U	%50
2014	20.578 TOPLAMIN %3.2'Sİ	10.923 TOPLAMIN %2'Sİ	%53
2015	20.376 TOPLAMIN %3.1'İ	15.367 TOPLAMIN %2.8'İ	%75
2016	80.756 TOPLAMIN %12.4'Ü	16.088 TOPLAMIN %2.9'U	%20
2017	40.530 TOPLAMIN %6.2'Sİ	89.652 TOPLAMIN %16.2'Sİ	%221
2018	38.186 TOPLAMIN %5.9'U	35.365 TOPLAMIN %6.4'Ü	%93
2019	42.971 TOPLAMIN %6.6'Sİ	39.196 TOPLAMIN %7.1'İ	%91
2020	40.402 TOPLAMIN %6.2'Sİ	45.143 TOPLAMIN %8.2'Sİ	%112
2021	66.121 TOPLAMIN %10.2'Sİ	45.180 TOPLAMIN %8.2'Sİ	%68
2022	109.779 TOPLAMIN %16.9'U	73.269 TOPLAMIN %13.3'Ü	%67
2023	108.816 TOPLAMIN %16.7'Sİ	110.001 TOPLAMIN %19.9'U	%101
2024	70.699 TOPLAMIN %10.9'U	66.798 TOPLAMIN %12.1'İ	%94

TOPLAM

650.453
BAŞVURU

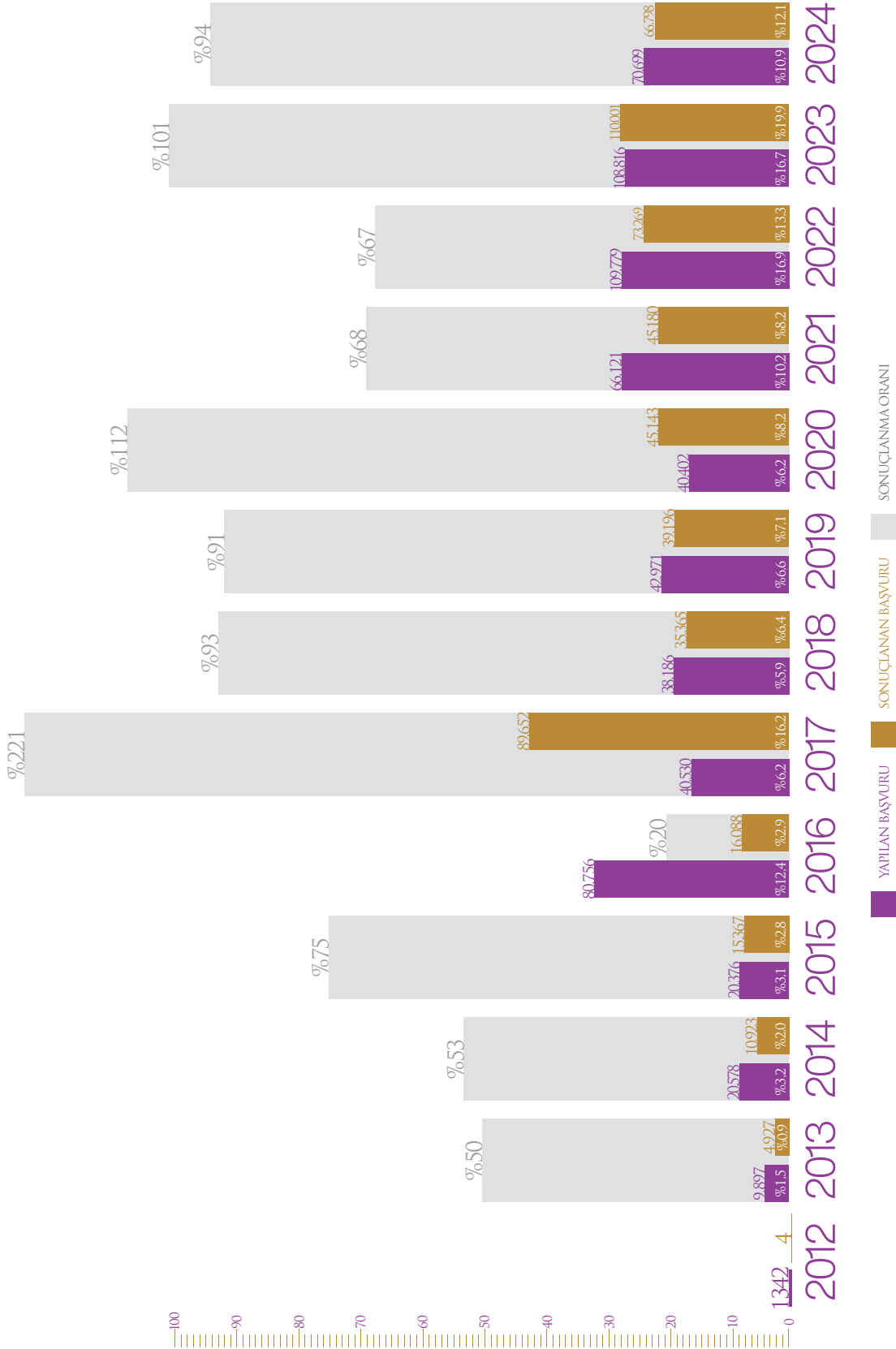
551.913
SONUÇLANAN

%84,9
SONUÇ ORANI

* İdari ret kararı verildiğinde dosya kapatıldığı ve idari redde itiraz kabul edildiğinde tekrar dosyanın açılması veya derdest dosyalardaki birleştirme ve/veya ayırma işlemleri nedeniyle karara bağlanan dosya sayılarında önceki istatistiklere göre bir miktar azalış veya artış olabilecektir.

** OHAL kapsamında yapılan başvurular hariç 2016 yılında yapılan başvuruları karşılama oranı % 85'tir.

*** OHAL Komisyonu kurulması üzerine başvuru yollarının tüketilmemiş olduğu gerekçesiyle kabul edilemezlik kararıyla sonuçlandırılan 72.134 dosya hariç 2017 yılında yapılan başvuruları karşılama oranı % 90'dır.

Tablo 2

Derdest Bireysel
Başvuru Sayıları*

	DERDEST BİREYSEL BAŞVURU	TOPLAM'A ORANI
2020 Yılı ve Öncesi	1.102	%1,1
2021	3.343	%3,4
2022	13.081	%13,3
2023	32.406	%32,9
2024	48.608	%49,3

TOPLAM

650.453

BAŞVURU

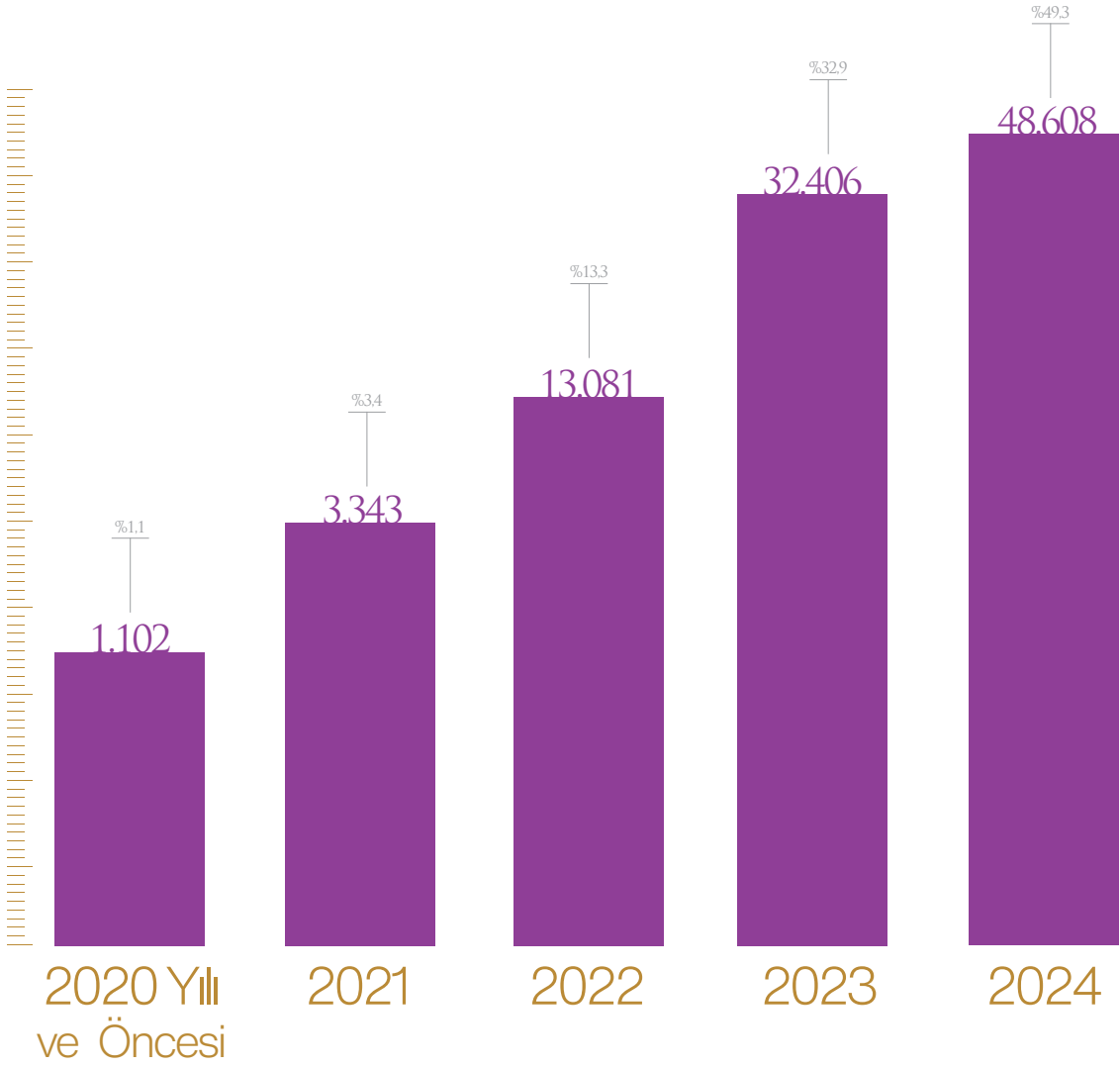
98.540

TOPLAM DERDEST

%15,1

TOPLAM'A ORANI

* 31 Aralık 2024 tarihi itibarıyla her bir yıldan derdest olan başvuru sayılarını göstermektedir.

DERDEST BİREYSEL BAŞVURU

TOPLAM'A ORANI

Tablo 3

Sonuçlandırılan
Başvuruların Karar
Türüne Göre Dağılımı

	TOPLAM	YÜZDE
İDARİ RET*	13.750	%2,5
KABUL EDİLEMEZLİK	456.476	%82,7
EN AZ BİR HAKKIN İHLALİ	78.003	%14,1
HAKKIN İHLAL EDİLMEDİĞİ	1.504	%0,3
DİĞER**	2.180	%0,4

TOPLAM

551.913

KARAR

* İdari ret kararı verildiğinde dosya kapatıldığı ve idari redde itiraz kabul edildiğinde tekrar dosyanın açılması veya derdest dosyalardaki birleştirme ve/veya ayırma işlemleri nedeniyle karara bağlanan dosya sayılarında önceki istatistiklere göre bir miktar azalış veya artış olabilecektir.

** Düşme, dosya kapatma, başvurunun reddi

II. ESAS İSTATİSTİKLERİ

A. SONUÇLANDIRILAN DOSYA SAYILARINA GÖRE ESAS İSTATİSTİKLERİ

Tablo 4

İhlal Kararlarının
Oransal Durumu

SONUÇLANDIRILAN DOSYALAR BAZINDA

Makul sürede yargılanma hakkı ve birleşen dosyalar dâhil

	KARAR VERİLEN	SONUÇLANDIRILAN DOSYA SAYISI*	YÜZDE
İHLAL KARARI VERİLEN DOSYA SAYISI	78.003	551.913	%14,1

Makul sürede yargılanma hakkı hariç birleşen dosyalar dâhil

	KARAR VERİLEN	SONUÇLANDIRILAN DOSYA SAYISI	YÜZDE
İHLAL KARARI VERİLEN DOSYA SAYISI	21.560	495.470	%4,4

ESASTAN İNCELENEN DOSYALAR BAZINDA

Makul sürede yargılanma hakkı ve birleşen dosyalar dâhil

	KARAR VERİLEN	ESASTAN İNCELENEN DOSYA SAYISI	YÜZDE
İHLAL KARARI VERİLEN DOSYA SAYISI	78.003	79.507	%98,1

Makul sürede yargılanma hakkı hariç birleşen dosyalar dâhil

	KARAR VERİLEN	ESASTAN İNCELENEN DOSYA SAYISI	YÜZDE
İHLAL KARARI VERİLEN DOSYA SAYISI	21.560	23.064	%93,5

* Üzerinden karar verilen dosya sayısı 8.446, birleşen dosya sayısı 69.557'dir.

Tablo 5

En Az Bir Hakkın İhlal Edildiğine Karar
Verilen Bireysel Başvuru Sayıları
(Makul Sürede Yargılanma Hakkı ve
Birleşen Dosyalar Dahil)

	TOPLAM	YÜZDE
2013	75	%0,1
2014	768	%1,0
2015	1.827	%2,3
2016	1.282	%1,6
2017	1.025	%1,3
2018	2.167	%2,8
2019	1.225	%1,6
2020	5.658	%7,3
2021	11.830	%15,2
2022	35.407	%45,4
2023	11.296	%14,5
2024	5.443	%7,0

TOPLAM

78.003

Tablo 6

En Az Bir Hakkın İhlal Edildiğine Karar
Verilen Bireysel Başvuru Sayıları
(Makul Sürede Yargılanma Hakkı
Hariç ve Birleşen Dosyalar Dahil)

	TOPLAM	YÜZDE
2013	23	%0,1
2014	473	%2,2
2015	1.377	%6,4
2016	538	%2,5
2017	222	%1,0
2018	1.623	%7,5
2019	1.093	%5,1
2020	1.841	%8,5
2021	1.199	%5,6
2022	3.606	%16,7
2023	4.122	%19,1
2024	5.443	%25,2

TOPLAM

21.560

B. HAK VE ÖZGÜRLÜKLERE GÖRE ESAS İSTATİSTİKLERİ

1. BİRLEŞEN DOSYALAR DAHİL

Tablo 7

İhlal Kararlarının Hak ve Özgürlüklere Göre Dağılımı (Makul Sürede Yargılanma Hakkı ve Birleşen Dosyalar Dahil)*

	TOPLAM	YÜZDE
Makul sürede yargılanma hakkı	56.443	71,2%
Adil yargılanma hakkı*	6.828	8,6%
Mülkiyet hakkı	5.623	7,1%
İfade özgürlüğü	4.432	5,6%
Özel hayatın ve aile hayatının korunması hakkı	1.706	2,2%
Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı	1.486	1,9%
Kötü muamele yasağı	1.103	1,4%
Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı	834	1,1%
Yaşam hakkı	277	0,3%
Maddi manevi varlığın korunması hakkı	153	0,2%
Sendika hakkı	146	0,2%
Örgütlenme özgürlüğü	89	0,1%
Suç ve cezaların kanuniliği ilkesi	53	0,1%
Eğitim hakkı	44	0,1%
Seçme, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakkı	18	0,0%
Din ve vicdan özgürlüğü	12	0,0%
Bireysel başvuru hakkı	3	0,0%
Hükmün denetlenmesini talep etme hakkı	1	0,0%

TOPLAM

79.251

- * Bir başvuruda birden fazla hak veya özgürlüğün ihlal edildiğine karar verilebilmektedir. Ayrımcılık yasağına ve etkili başvuru hakkına dair ihlaller diğer hak ve özgürlüklerle bağlantılı olarak verildiğinden bunlara ilişkin veriler tablodaki hak ve özgürlükler içerisine dâhil edilmiştir. Masumiyet karinesi yönünden verilen ihlal kararları adil yargılanma hakkındaki istatistiklere dâhil edilmştir.

Tablo 8

2024 Yılında Sonuçlandırılan
Başvuruların Karar Türüne Göre
Dağılımı

	TOPLAM	YÜZDE
İDARİ RET*	269	%0,4
KABUL EDİLEMEZLİK	60.783	%91,0
EN AZ BİR HAKKIN İHLALİ	5.443	%8,1
HAKKIN İHLAL EDİLMEDİĞİ	171	%0,3
DİĞER**	132	%0,2
TOPLAM	66.798	KARAR

* İdari ret kararı verildiğinde dosya kapatıldığı ve idari redde itiraz kabul edildiğinde tekrar dosyanın açılması veya derdest dosyalardaki birleştirme ve/veya ayırma işlemleri nedeniyle karara bağlanan dosya sayılarında önceki istatistiklere göre bir miktar azalış veya artış olabilecektir.

** Düşme, dosya kapatma, başvurunun reddi.

